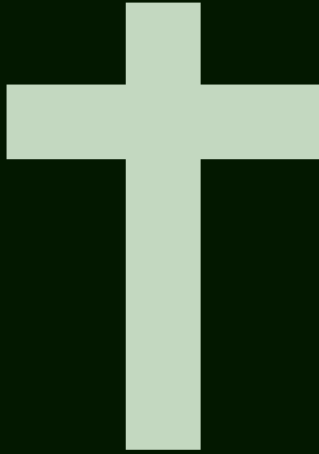

Uare Bible

Portions of the New Testament in the Uare language of Papua
New Guinea

Uare Bible
Portions of the New Testament in the Uare language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Uare long Niugini

Copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Uare

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023
c398f744-e34b-525a-a9fe-d04e84ab7b13

Contents

Mataio	1
Mareko	40
Luka	64
Apostolo	105
Filipi	144
Kolose	149
Tesalonika Ibi'a	153
Tesalonika Vesu	157

Iesu Keriso Hari Manoga Mataio'a Mirihiro

Iesu Keriso Vouga Nize
(Luka 3:23-38)

¹ Iesu Keriso vouga nize'e 'ahi e'e. Ani'e kini Davida mariga ebu zuni Aberahamo mariga.

² Aberahamo'e Isako moga,

Isako'e Iakobo moga, Iakobo'e Iuda zu ane negoga duguru moze.

³ Iuda'e Feresi zu Zera moze ebu Tamara'e zege vize. Feresi'e Esiromo moga, Esiromo'e Ramo moga.

⁴ Ramo'e Aminadabo moga, Aminadabo'e Nasona moga, Nasona'e Salemona moga.

⁵ Salemona'e Boaza moga ebu Rahabo'e Boaza vi'a. Boaza'e Obedi moga ebu Ruta'e Obedi vi'a. Obedi'e Iese moga.

⁶ Iese'e kini Davida moga.

Davida'e Solomona moga ebu Baseba'e Solomona vi'a. Baseba'e ibite Urea inuga.

⁷ Solomona'e Rehoboamo moga, Rehoboamo'e Abia moga, Abia'e Asa moga.

⁸ Asa'e Iehosafate moga, Iehosafate'e Ioramo moga, Ioramo'e Uzia moga.

⁹ Uzia'e Iotamo moga, Iotamo'e Ahaza moga, Ahaza'e Hezekia moga.

¹⁰ Hezekia'e Manase moga, Manase'e Amono moga, Amono'e Iosia moga.

¹¹ Iosia'e Iekonia* zu ani negoga duguru moze.

E'e madaġano Babilonia azaġani'a Isaraela azaġa teite utitaduni, Isaraela azaġa Babilonia haba'a tutuze onamiro.

¹² Babilonia haba'a tutuze onamirote'e ġarugano,

Iekonia'e Sealatiela moga, Salatiela'e Zerubabela moga.

¹³ Zerubabela'e Abiuda moga, Abiuda'e Eliakima moga, Eliakima'e Azora moga.

¹⁴ Azora'e Zadoka moga, Zadoka'e Akima moga, Akima'e Eluida moga.

¹⁵ Eliuda'e Eleazara moga, Eleazara'e Matana moga, Matana'e Iakobo moga.

¹⁶ Iakobo'e Iosefa moga ebu Iosefa inuga'e Maria.

Maria'a Keriso rae hunirote'e vazega, Iesu fureniro.

¹⁷ E'ano'o Aberahamo'ono'o onao Davida madaġano, zege ega nidu'a'e 14, Davida'ono'o onao Isaraela azaġa Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaġano zege ega nidu'a'e 14 ebu Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaġano'ono'o onao Keriso madaġano zege ega nidu'a'e 14.

Iesu Keriso'a Fureraro
(Luka 2:1-7)

¹⁸ Iesu Keriso'e 'ahige fureraro. Ani vi'a Maria'e Iosefa ira'auġa. Anianine izema hahurogano, Vine Zaġogaono'o Maria'e ahi'eta reiro. ¹⁹ Maria i'a, Iosefa'e haġai duduga vazega, e'ano'o hunihunio Maria mene mazagaronihi radu ani sifu tuġune modi'uma rae zamariro.

²⁰ Ani 'ouge rae zamarirotene, Zuhi'a Boro tuġure viga 'ahogani'a iġunao fureraro. Ebu raena'a, "Iosefa, Davida mariga! Maria teite hahuroga ago rihano'i. Mazaġa Maria'e Vine Zaġogaono'o ene teha. ²¹ Ani'e ubuga 'ahoga furenoidene, ani niġa'e Iesu rae turaho'i. Mazaġa ani'e ane vase sau'azenono'o ġabozi'uma. ²² A'e ibite peroveta vazegani'a Zuhi'a Boro ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

²³ 'Ġiano'! Ohoze teite ize mene hidirote'e nogobaġa 'ahogani'a ahi'eta re'uma, ebu ubuga 'ahoga fureniuma.

Vaze'a ubuga'e Emanuela rae huni'uma.

E'e hugani'e, "Badi'a'e emege teite" ra'ohe."

²⁴ Iosefa'a bazunano'o evatirotene, Zuhi'a Boro tuġure viga'a ġoere nirote'e idunagano haġaadu inuga Maria zamaharo. ²⁵ Rehano Iosefa'a Maria teite tibano mene bazido, onamo ubuga fureniro. Ebu ubuga niġa'e Iesu rae turahiro.

* 1:11 Ni 'ahoga'e Iehoiakina 1:23 1:22-23 Isaia 7:14

2

Edega Azağani'a Iesu Vaḡe Onairo

¹ Heroda'e Iudea haba'a kiniḡa madaḡano Iesu'e Iudea haba'ano ne 'ahoga Betelehe-mao fureraro. E'e madaḡano, edeḡa azaḡa nu'a mada'a ite'ete'e moneono'o Ierusalem-a feuri onairo. Ze'e buzuva moneo edeḡa boro azaḡa. Ebu ze vase ḡadiziro, raena'a, ² "Iuda azaḡa kini ra'ete'e vazeḡa'e mouma fureraneha? Mazaḡa eme mada'a ite'ete'e moneḡa haba'ano buzuva 'ahoga horoniro.* A'e kiniḡani'a fureranate'e tahiḡa radu ani mazaḡo kuranoga veize areha." ³ kini Heroda'a ḡoere e'e igirotene, zamaḡani'a adudaro. Ebu Ierusalem-a azaḡa nidu'a zuni zamaze'a adudaro. ⁴ E'ano'o Heroda'a dibu'o azaḡa ḡih'i'aḡa nidu'a zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nidu'a nu'ozadu ḡadiziro, raena'a, "Keriso ani'e noumao fureru'uma?" ⁵ Zeḡe'a naenaenina'a, "Ani'e Iudea haba'ano Betelehema neḡano fureru'uma. Mazaḡa peroveta vazeḡa'e 'ahige mirihiro, raena'a,

⁶ 'O Iudea haba'ano Betelehema neḡa, ḡa'e Iudea neḡa boroboro zamaḡano mene zuhu'a. Mazaḡa ḡae'ono'o ibitozini'ete'e vazeḡa 'ahogani'a onai'uma. Ani'e, mamoe taufe'ete'e teige, Isaraela azaḡa, Badi'a vase ibitozini'uma zu taufi'uma."

⁷ Ebu Heroda'a edeḡa azaḡa sifu huzadu no'e madaḡa huneo buzuva'a furerarote'e ederiro. ⁸ Ebu edeḡa azaḡa Betelehema neḡano tuḡuze'ena'a, ziro, raena'a, "Onamadu tahi'a kome'a e'e faine vaḡo'i. Horono'idene, eḡe zuni onamadu ani mazao kurafine, ihoho'i."

⁹⁻¹⁰ Ze Heroda ḡoere igi hauḡirotene, ibio onamiro. Ze ibio oname'enogano, ibite mada'a ite'ete'e moneḡa haba'ano horonirota'a'e, e'e buzuvaḡani'a bare fureraro. Zeḡe'a horonadu matu'e rudaro. Ebu buzuva e'e'a ze ibitozenadu tahi'a kome'a'a radiu'ete'e haba'a ragano tue radiro. ¹¹ Zeḡe'a ne zamaḡa diuḡiro ebu tahi'a kome'a'e vi'a Maria teite radiu'ete'e horoniro. Edeḡa azaḡani'a ḡuḡuradu Iesu matu'o haro. Ebu 'umaze ḡau manomanoḡeta fuhi'adu ḡahunu nu ani haro. A'e golo, 'uvahu hohoḡa manoḡa ebu murava hohoḡa manoḡa.

¹² Ebu Badi'a'a iḡunao edeḡa azaḡa ihoziro, raena'a, "Heroda vaḡe ago bare onamo'i." E'ano'o ze'e ibi 'ahoganono'o zeḡe haba bare onamiro.

Izipi Haba'a ferau onamiro

¹³ Edeḡa azaḡani'a iḡunirote'e enogano Zuhi'a Boro tuḡure vigan'i'a iḡunao Iosefa zamao fureraro, raena'a, "Iḡuno'i. Ene kome'a vi'eta zamazadu Izipi haba'a ferau onamo'i. Ebu e'ea rado'i, onamo eḡe'a iḡuno'i rae zi'uma. Mazaḡa kini Heroda'a ane uti azaḡa tuḡuzadu ene kome'a manoga veize vaḡi'uma." ¹⁴ E'ano'o Iosefa ani ene kome'a vi'eta zamazadu ohere zamaḡano Izipi haba'a onamiro. ¹⁵ Ebu e'ea radiro, onamo Heroda'a rudaro. A'e Zuhi'a Boro'a ibite peroveta vazeḡa mazao reirote'e ḡoe'ani'a hudaro, raena'a,

"Izipi haba'anono'o eḡe ubude hune ariro."

Heroda'a Tahi'a Kome'a Zimi Hauḡiro

¹⁶ Kini Heroda'e edeḡa azaḡani'a so'onirote'e vesu'u ederirote'e, ani maḡune rudaro. Ani'e edeḡa azaḡani'a ihonirote'e madaḡa idunaḡano me'odadu ene'e muri 'aheu heuḡa rae zamariro. E'ano'o ane uti azaḡa tuḡuzadu Betelehema neḡa zu uhiḡa haba'a nidu'a zamaḡano ohoze kome'a muri 'aheuno'o oname guraḡa ḡonaga nidu'a zimi hauḡiro. ¹⁷ A'e peroveta vazeḡa Eremia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "Rama neḡano roḡae 'ahogani'a zamaḡa are rudanadu kuaui niarote'e igiro. Rahela'a ubugaubuga rudarote'e u'ano niaro, ebu ani vase'a naminoga hezahoziniro."

Izipi'ono'o Nazareta Bare Onairo

¹⁹ Kini Heroda'a rudarote'e enogano, Zuhi'a Boro tuḡure viga 'ahogani'a Izipi haba'ano Iosefa mazao iḡunao fureraro, nina'a, ²⁰ "Iḡuno'i. Tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamo'i. Mazaḡa tahi'a kome'a matih'i reirote'e azaḡa 'ai rudau hauḡe'ha."

²¹ E'ano'o Iosefa'a iḡunadu tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamiro. ²² Rehano Akelao'e moga Heroda iḡuri madu Iudea haba'a kiniḡa reirote'e igirotene ani

* 2:2 'Ahoga'e, 'eme buzuva 'ahogani'a itirote'e horoniro.' 2:6 2:5 Mika 5:2 † 2:9-10 'Ahoga'e, 'buzuva 'ahogani'a itirote'e horonirota'a'e.' 2:18 2:18 Eremia 35:15

Iudea haba'a onamoga'e riharo. E'ano'o iḡunao nirote'e idunaḡano, ze Galilea haba'a onamiro. ²³ Ze onamadu ne 'ahoga Nazaretāo radiro. A'e peroveta vazeḡani'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"Iesu'e Nazareta vazeḡa rae re'uma."

3

Ioane Babatiso'a Iesu ibi Ruhiniro

(Mareko 1:1-8, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

¹ E'e madaḡano Ioane Babatiso'a Iudea haba'ano haba boha'a onaadu haramiro, raena'a, ² "Sau'anono'o ḡihuro'i, mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ete'e madaḡa 'ai haniteha." ³ Ibite peroveta vazeḡa Isaia'a Ioane Babatiso moneo 'ahige reiro, raena'a,

"Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a,
'Zuhi'a Boro'a ona'iuma! Ani ibi ruhibo'i, zu ani veize ibi mae duduno'i."

⁴ Ioane dabua'e kamelo ogaḡa hina haḡairo zu boromakau ogaḡa miniḡa hina gabaiḡano utiro. Ebu fihore zu Avore godaga aro. ⁵ Ierusalemāono'o, Iudea haba'a nidu'anono'o zu Ioridana vuḡa ḡenaḡa neḡa nidu'anono'o vazevaze'a Ioane vaḡe onamiro. ⁶ Ebu ze'a sau'aze rae furenirotene Ioridana vuḡano bapatizoziro.

⁷ Farisea azaga zu Sadukea azaga ḡehaḡani'a bapatizo mougā radu Ioane vaḡe onairo. Ebu ani'a ze horozitotene ziro, raena'a, "Za'e Zarama ubugaubuga heuḡa! Vaze'a zae mazaḡo, 'Badi'a'ono'o maḡunu'a onaine ferāu muhino'i,' rae reiro. Rehano feranoga'e mene idara'uma. ⁸ U ibite haḡai sau'aono'o ḡihurirote'e haḡaiḡa furenō'i. ⁹ Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maḡunofi'uma.' Mazaḡa, e zi'ohe, Badi'a'a hadi 'adi hina Aberahamo mariga haḡaine zuni idaḡa. ¹⁰ Izidi Badi'a'a giro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoga mene ini'ete'e ireḡa nidu'a'e udi higonadu ire rogao feuni'uma.

¹¹ Zae'a sau'anono'o ḡihurine, e'e tahiḡa veize, eḡe'a vu hina bapatizozio'he. Rehano eḡe ḡaruna onaite'e vazeḡa ani ḡiḡi'ani'e ufeta ḡihi'a. Ani'e eḡe vitihoga. Eḡe'a ani tamaka odohe'ete'e tuḡureḡa vazeḡa rae rouga zuni mene idaḡa. Ani'e Vine Zaḡoga ebu ire roga hina bapatizozio'uma. ¹² Maho hirive'ete'e madaḡano, vaze'a kari hina rouḡa tenadu maho hu'i'ohe, ebu iḡuḡa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe.* Ebu huga'e nu'onadu suaba zamaḡano ti'ohe, rehano iḡuḡa'e mene vidau'ete'e ire rogagano hufi haone'ohe. E'e teige, Badi'a'a vazevaze rovozi'uma."

¹³ E'e madaḡano Iesu'e Ioane'a bapatizonoga radu Galilea haba'anono'o Ioane vaḡe Ioridana vuḡa onairo. ¹⁴ Rehano Ioane'a Iesu garariro, raena'a, "Ḡae'a eḡe bapatizohifo. Nougā'ahi ḡa'e eḡe vaḡe onaeha?" ¹⁵ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi'e 'ouge haḡao'i. Eme Badi'a'a urate'ete'e haḡaiḡa nidu'a haḡaifine, 'ougi'uma." Ebu Ioane'a Iesu ḡoere mae ḡihinadu bapatizoziro. ¹⁶ Iesu bapatizonirote'e enogano ani vuono'o gaba tire onamiro. Tire onamirotene, adure'a bohātānadu Iesu'a Badi'a'a Vigani'a Tubugo niniga teige ane vaḡe ovairote'e horoniro. ¹⁷ Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o goeriro, raena'a, "'Adi'e eḡe ubude. Eḡe'a zamare borofe'ohe. E ani mazaḡo matu'e rudau'ohe."

4

Diavolo'a Iesu Tuhune Nuriro

(Mareko 1:12-13, Luka 4:1-13)

¹ E'e ḡarugano, Diabolo'a Iesu tuhune nuroga veize, Vine Zaḡoḡani'a Iesu haba boha'a tutune onamiro. ² Iesu'e e'ea mada 40 zamaḡano ohere zu mada'i nidu'a ogomu mene aro. E'ano'o ani'e vinine runiro. ³ Ebu Diavolo'a tuhunoga radu ani vaḡe onairo, nina'a, "Ḡa'e Badi'a'a Ubuga ro'idene, hadi 'adi nina'a, 'Beredio ḡihuno'i,' rae no'i."

⁴ Rehano Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Mene! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Vaze'e beredio da'o mene ḡabode radi'uma,
rehano Badi'a'a hebe'ono'o buau'ete'e ḡoe'a nidu'ao ḡabode radi'uma."

⁵ Ebu Diabolo'a Iesu Ierusalemāa neḡa boro zaḡoga tutune onamadu kuru neḡa hitaga huneno ohoniro. ⁶ Ebu ani'a niro, raena'a, "Ḡa'e Badi'a'a Ubuga ro'idene, rafato'i! Mazaḡa Buka Zaḡogano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a a dana'oga veize ane tuğure viga ġae vağe tuğuzi'uma.

Ze'a 'evoreze hina mae ġih'i'uma 'ahine, ġae oda'e hadio mene tutuha'uma.'"

⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zağoğano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a ago tuhuno.i.'"

⁸ Ebu Diabolo'a Iesu mağa hitaga hune tutune itadu kini'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a zu zege gau manomano nidu'a ihoniro. ⁹ Ebu nina'a, "Ġae'a ege zamao ġuğuradu kuraune, de'e nidu'a ġae ġani'uma."

¹⁰ Iesu'a nina'a, "Mene! Ege mazaono'o vağino'i! Buka Zağoğano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a mazao da'o kuranohano'i, zu ane veize da'o gauo.i.'"

¹¹ 'Ougadu Diabolo'a Iesu mazaono'o vağine onamiro. Ebu tuğure vigani'a onaadu dananiro.

Galilea Haba'ano Gadahe Haramiro
(Mareko 1:14-15, Luka 4:14-15)

¹² Iesu'a Ioane Babatiso ġu'a neğano ohonirote'e egadu Iudea haba'aono'o Galilea haba'a bare onamiro. ¹³ Galilea haba'ano ani Nazareta neğano radiro. Ebu neğa e'e modadu Kaperanauma neğa boro onamirotene e'ea radiunu. Kaperanauma neğa boro'e Zebuloni zu Nafatali haba'ano ebu Galilea du'ura genağano. ¹⁴ Ibite peroveta vazeğa Isaia'a Badi'a goere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁵ "Zebuloni zu Nafatali haba'a'e

Galilea du'ura genağano zu Ioridana vuğa moneafao.

A'e Galilea haba'a ra'ohe,

ebu e'e haba'ano Iuda mene azağani'a zuni radiu'ohe.

¹⁶ Uzabo zamağano radiu'ete'e azağani'a agağa boro horoneha.

Rune zauhağa haba'ano radiu'ete'e azağa rana agağani'a agazeha."

¹⁷ E'e madağanonono'o Iesu'a haramoğa ġadaheniro, raena'a, "Sau'anono'o ġihuro'i, mazağa Badi'a'a ibitohau'ete'e madağa 'ai haniteha."

Ane Tahi'atahi'a Zamaziro
(Mareko 1:16-20, Luka 5:1-11)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'urağa genağano oname'enogano, vase 'aheu horoziro. Ze'e gozone mau'ete'e azağa. Vaze tıba'e Simona, niğa 'ahoga'e Petero, ebu negoğa Anderea. Ze du'urao re'eva feune radiunu. ¹⁹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ege garuna hegoto'i. Vaze re'evazi'ete'e vazeğa rouga veize ihozi'uma." ²⁰ 'Ougirotene ze'e zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

²¹ Iesu'a Galilea du'ura genağano bare onamiro ebu vase 'aheu negoğeta horoziro. Anianine'e Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane. Ze'e moze teite ġasi zamağano re'eva zigoga faine radiunu. Ebu Iesu'a zege 'aheu huziro. "Ege hegoto'i." ²² 'Ougirotene ze'e zogone ġasize zu moze modadu ane hegote onamiro.

Ugi Azağa Faiziro
(Luka 6:17-19)

²³ Iesu'a Galilea haba'a nidu'a zamağano ragave'ena'a, Iuda azağa zege nu'onu'o neğano ihoziro zu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo hari manoğa haramiro. Ebu ugi nunu nidu'a faiziro. ²⁴ Ebu Iesu hariğani'a bororanadu Siria haba'a nidu'a igiro. Ze'a ugi azağa nidu'a tutuze ani vağe ariro. Ugi nunu u'ano ahirize'a ġiğize ruze'ete'e azağa, vine sau'ani'a ragano reirote'e azağa, ketokete'ete'e azağa zu ahirize haganoga mene idağa azağa tutuze onairotene, Iesu'a ze faiziro. ²⁵ Galilea haba'a, Dekapolisi* neğa boro, Iudea haba'a, Ierusalemu zu Ioridana vuğa moneafa haba'anono'o vase ġuğuvağani'a onaadu Iesu hegotiro.

* 4:6 4:6 Salamo 91:11-12

4:7 4:7 DEU 6:16

4:10 4:10 DE 6:13

4:16 4:16 Isaia 9:1-2

* 4:25 Huga'e

'Neğa boro gaubanana'

5

*Maġano Haramiro
(Luka 6:20-23)*

¹ Iesu'a vase ġuġvaga horozitotene, ani maġa 'ahoga itadu e'ea ehoriro. Ebu ane tahi'atahi'ani'a ane vaġe onairo. ² Onairotene Iesu'a ihoziro, raena'a,

³ "Zamaze zaharaġa azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa Badi'a'a ibitozini'ohe.

⁴ Zamaze are'ena'a, niau'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa ze'e Badi'a'a namizi'uma.

⁵ Zamaze roġeġa azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa zeġe 'evorao haba ri'ini'uma.

⁶ Badi'a'a urate'eta'a'e haġaihi rae inare'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa Badi'a'a danazadu ze'a 'ouge haġai'uma.

⁷ Vaze vetuġazi'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa Badi'a'a ze vetuġazi'uma.

⁸ Zamaze deheġa azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa ze'e Badi'a'a horoni'uma.

⁹ Vazevaze uniho mae manofe'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa Badi'a'a ze'e ane ubuga rae huzi'uma.

¹⁰ Badi'a ura haġae'ete'e u'ano, vase'a sausauzi'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa ze'e Badi'a'a ibitozini'ohe.

¹¹ Za'e eġe hegote'ete'e u'ano, vase'a rae sausauzine, agirezine ga ġurire'ena'a ġoere sau'a nunu nidu'a zae rana tine, Badi'a manohuga hide'ohe. ¹² Za, matu'e rudano'i, mazaġa Badi'a'a adureo naeġa'e boro bagaġa zini'uma. Vouġaze'a peroveta ibi'a azaġa zuni de'uge sausauzido.

*Dama zu Ihure Agaġa
(Mareko 9:50, Luka 14:34-35)*

¹³ Dama'e ġau manoġa ra'ete'e teiġe, za'e, eġe hegote'ete'e azaġa, raha 'adao dama heuġa. Rehano dama inigani'a dauġine, iniga bare furenoga mene idaġa. Ġau 'ahoga veize mene manoġa. A'e mae modadu vase'a edene oname onae'ohe.

¹⁴ Za'e, eġe hegote'ete'e azaġa, raha 'ada agane'ete'e ihure agaġa heuġa. Maġa hitagano radiu'ete'e neġa boro'e 'u'uranoga mene idaġa. ¹⁵ Vaze'a ihure hofadu siuva 'u'uġano mene te'ohe, rehano ihure ti'ete'e haba'ano teadu ne zamaġano radiu'ete'e azaġa nidu'a agaze'ohe. ¹⁶ Ihure agaġani'a vase nidu'a agaze'ete'e teiġe, zae haġai manoġa vase mazao ago u'ure to'i, rehano fureno'i. 'Ougine, vase'a zae haġai manoġa horonadu Moze adureo niguni'uma.

Mose Goro Goe'a

¹⁷ Za'e, eġe'a Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġa ġoere fahoga radu onairo rae ago zamaro'i. E'e zeġe ġoere'a hudanoga veize onairo. ¹⁸ E hube hune zi'ohe, adure zu raha izema dauġogano Mose goro ġoe'a mirihoġa kome'a fase zuni mene dauġi'uma, rehano goro ġoe'a nidu'a'e huda'uma. ¹⁹ E'ano'o iniu'a Mose goro ġoe'a kome'a 'ahoga zuni vari'ine ebu vase 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa bo'aġano niġa mae ovo'i'uma. U iniu'a goro ġoe'a tihitihine ebu vase 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa bo'aġano niġa mae iti'uma. ²⁰ E zi'ohe, za'a Badi'a ġoere hegote'eta'a'e, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa haġaiġa mene vitizine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

Maġunu zu Gorugoru

²¹ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Vaze ago mau runo'i. Iniu'a vase 'ahoga maune, kotani'uma.' ²² Rehano e zi'ohe, iniu'a negoġa mazao maġunine, kotani'uma. Iniu'a negoġa ġoere sau'a nine, Iuda azaġa nu'onu'o zamaġano kotani'uma. Ebu iniu'a 'Ga hahizaġa,' rae reine, ire roga zamaġano mae feuni'uma.

²³ E'ano'o ġae'a dibu'o fataġano ġahunogo hau'ete'e madaġano negoġo 'ahogani'a ġae mazao maġunirote'e zamaro'idene, ²⁴ ġahunogo'e fata ġenaġano modo'i, ebu negoġo vaġe onamadu ane teite uniho manofe'i. E'e ġaruganobu'u bare onaadu ġahunogo hano'i.

²⁵ Ġa'e vase 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ġae kotao oho'ihi radu ani teite kota onami'uma. E'e madaġano ġanine ge ibio uniho manofe'i. Mene 'ouġine, ani'a ġa

kota vazeġa 'evorao oho'i'uma, ebu ġu'a neġa taufe'ete'e vazeġa 'evorao oho'adu ġu'a neġano oho'i'uma. ²⁶ E hube hune ġa'ohe, ġa mene bua'uma onamo ġae'a ani moni nidu'a bare ha'uma.

Ubuma Ago Ġezano'i

(Mataio 19:9, Mareko 10:11-12, Luka 16:18)

²⁷ Za'e edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ubuma ago ġezano'i.' ²⁸ Rehano e zi'ohe, iniu'a roġae ġiaġiane'ena'a, ane zamao roġae omo teite bazihi rae zamarine, ani 'ai zamao ubuma ġezaneha. ²⁹ Gae eda'e ubumaġani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e ubumaġa ġude modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roġa zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro. ³⁰ Ebu ġae eda'e 'evo'ani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e 'evo'a'e vari'e modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roġa zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

Inuga Mode'ete'e Moneo

³¹ Za edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Iniu'a inuga modo'idene, ani'a ihore so'aġa mirihadu inuga hano'i.' ³² Rehano e zi'ohe, iniu'a inuga'e mene ubuma ġezaro rehano, inuga modine, i'ani'a ubuma ġezo ibiġano inuga tuġune'ete'e heuġa. Ebu iniu'e i'ani'a modirote'e roġaeġa teite hahurine, ani zuni ubuma ġezau'ete'e heuġa.

Ago Ġoitoro'i

³³ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Nagni ġoitoro'idene, ago vari'o'i. Badi'a mazao ġoitoro'idene huga haġao'ii' ³⁴ Rehano e zi'ohe, ġoere nagiga 'ahoga ago ġoitoro'i. Adure niġano ago ġoitoro'i, mazaġa adure'e Badi'a'a ehore'ete'e haba'a. ³⁵ Raha niġano ago ġoitoro'i, mazaġa raha'e Badi'a'a odaġa ti'ete'e haba'a. Ierusalem a niġano ago ġoitoro'i, mazaġa Ierusalem'a Kini Boro, Badi'a neġa boro. ³⁶ Ġoitoroite'e mene haġaine ruda'uma rae ago ġoitoro'i, mazaġa ġaboneze zu zae'a mene haġairo. Za'e iguze tiba zuni mae 'urunoga zu mae ġunoga mene idaġa. ³⁷ Zae'a nagini 'ahoga haġai'uma ro'idene, 'O'e, e haġai'uma', ga 'Mene, e mene haġai'uma' da'o rae ro'i. Goere 'ahoga'ahoga ragatine, a'e Satani'ono'o fureru'ohe.

Haġai Sau'ano Ago Naenaetito'i

(Luka 6:29-30)

³⁸ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Vaze 'ahogani'a ġae ubuma sausauno'idene ga ġae ġonone vahego'idene, vazeġa e'e ubuma zu sausauno'i ebu ane ġonone zu vahego'i.' ³⁹ Rehano e zi'ohe, vaze sau'a mazao ago naenaetito'i. Vaze 'ahogani'a zae eda'e ġaniga fa'o'no'idene, ani'a bare fa'o'noga veize zae kauri ġaniga zuni notonohano'i. ⁴⁰ Vaze'a dabu'aze mouga rae kotazihri ro'idene, raga dabu'aġa zuni hano'i. ⁴¹ Vaze 'ahogani'a riġa tuġuzena'a, zae'a ane ġau odohadu kilomita tiba onamoga urato'idene, kilometa 'aheu zuni onamo'i. ⁴² Iniu'a umizo'idene hau taugo'i, zu ġauze 'ahoga umizadu vesu baroni'uma rae ro'idene, ago hezahohano'i.

Agire Azaġa Zamaro'i

(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ġae nabudi zamaro'i, ebu ġae agire vazeġa he'ehe'eno'i' ⁴⁴ Rehano e zi'ohe, zae agire azaġa zamaro'i, ebu zae sausauni'ete'e azaġa veize kurano'i. ⁴⁵ 'Ougine, za'e Moze adureo ani ubuga rae re'uma. Mazaġa Moze'e vaze manaġa zu sau'a veize idane mada aganozini'ohe, ebu vaze haġai duduga zu ve'oġa veize idane irugu tuġunadu ru'au'ohe. ⁴⁶ Za'e zae zamare'ete'e azaġa da'o zamarine, Badi'a'a e'e naeġa mene zini'uma. Takesi azaġa'e haġai sau'a azaġa rehano, zeġe zuni ze zamare'ete'e azaġa zamare'ohe. ⁴⁷ Za'e zae nabudi mazao da'o manaġa haġaine, vaze mene vitizi'uma. Badi'a aġu'a azaġa zuni 'ouge haġae'ohe. ⁴⁸ E'ano'o agire azaġa zu zamare huno'i. Badi'a mazao'e ve'oġa o'o'a teige, za zu ve'oġa 'ahoga ago haġao'i."

6

Ġahugo'i

¹ Ġiano'i, za'e vaze'a ġianoga veize vaze zamao haġai manaġa ago haġao'i, mazaġa zae Moze adureo naeġa mene zini'uma. ² E'ano'o ġau 'ahoga zahara vazeġa haune, zama guhi azaġa teige ago hirihiro'i. Zama guhi azaġa'e vaze'a niguzoga veize nu'onu'o neġano zu ibio haġae furene'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeze nidu'a mae hauġeħa.

³ Gau 'ahoga zahara vazeġa haune, zae nabudi uhiġa vazeġa zu ago ihono'i.* ⁴ Vaze 'ahogani'a mene ederoga veize sifu kaġuso hano'i. 'Ougine, Moze'a za'a sifu haġate'e haġaiġa horonadu naeġa zini'uma.

Zuhi'a Boro Kuru
(Luke 11:2-4)

⁵ Za'e kurano'idene, zama guhi azaġa teige ago kurano'i. Mazaġa ze'e vaze'a horozoga veize nu'onu'o neġano zu ibi boro ġenaġano edau'ena'a, kuranoga urate'ohe. E hube hune zi'ohe, ze naeġa nidu'a mae hauġiro. ⁶ Za'e kurano'idene, bazuni haba'a diuġadu ibiheta haranadu Moze, za'a horonoga mene idaġa ra'eta'a'e, mazao kurano'i. 'Ougine, za'a sifu haġate'e haġaiġa Moze'a horonadu naeġa zini'uma. ⁷ Ebu za kurano'idene, Badi'a aġu'a azaġa teige, huga o'o'a ġoe'a hina ago barebare kurano'i. Mazaġa ze'e goere ġehaga hina kuraune, Badi'a'a iġi'uma rae zamare'ohe. ⁸ Ze ago hegoto'i, mazaġa Moze'e zae'a izima umidogano nagini urate'eta'a'e edeġa.

⁹ E'ano'o 'ahige kurano'i:

Emeġe Mama adureo,

eme umi'e'ohe, vaze'a ġae guba'e'ena'a ġa niġo'e zaġoġa re'uma,

¹⁰ ebu ġa'a vaze nidu'a ibitozi'uma,

ebu adureo ġae ura'a hudau'ete'e teige, raha adao zuni huda'uma.

¹¹ Izidi ogomuġa rife'eno'i,

¹² ebu emeġe'a eme sausaufe'ete'e azaġa zeġe sau'a rae mode'ete'e teige, emeġe sau'a zu rae modofoi.

¹³ Emeġe'a haġai sau'a haġaihi rae reine, sau'ano ago tutufo'i,

ebu Satani'ono'o mae vaġifo'i.†

¹⁴ Zae'a vaze sau'a rae modine, zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, zae sau'a zuni rae modi'uma. ¹⁵ Rehano zae'a vaze sau'a mene rae modine, zae Moze'a zuni zae sau'a mene rae modi'uma.

Zaġozage'ete'e Moneo

¹⁶ Zae'a zaġozago'idene, zama guhi azaġa teige, ago vetuġarau rado'i. Ze'e, vaze'a horozadu zeġe'a zaġozage'ete'e ederoga veize, mene vire'ohe zu iguze mene si'e'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeġa nidu'a mae hauġiro. ¹⁷ Rehano zae'a zaġozago'idene, viradu iguze si'o'i. ¹⁸ 'Ougine, vaze'a za'e zaġozage'ete'e mene ederi'uma. U za'a horonoga mene idaġa ra'eta'a'e, Moze da'o ederi'uma. Ebu Moze'a za'a sifu haġaate'e haġaiġa horonadu naeġa zini'uma.

Ġauze Adureo Mae Nu'one To'i
(Luke 11:34-36, 12:22-34, 16:13)

¹⁹ Zae veize raha 'adao ġau manomano ago nu'one to'i. De'ea'e zuhi'a sausaune'ohe zu atenarau'ohe ebu ġonore'a varade diuġadu ġonotu'ohe. ²⁰ Rehano zae veize ġauze manomano'e adureo nu'one to'i. De'ea' zuhi'a mene sausaune'ohe zu mene atenarau'ohe ebu ġonore'a varade diuġadu mene ġonotu'ohe. ²¹ Mazaġa za'a ġauze manomano nouma tine, zamaronenze zu de'ea ti'uma.

²² Zae ubuma'e ahirize ihureġa heuġa. Ubumaze manoga reine, zae ahiri nidu'a'e agaġani'a iriva'i'uma. ²³ Rehano zae ubuma'e sautaune, zae ahiri nidu'a'e uzabo'a iriva'i'uma. E'ano'o zae ahiri zamaġano agaġa'e uzaboraane, ahirize nidu'a'e uzabo gigi'a re'uma!

²⁴ Vaze'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaġa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni, 'aheu veize gauoga mene idaġa.

Ago Zamare Adudano'i
(Luka 12:22-31)

²⁵ E'ano'o e zi'ohe. Zae ġabone veize nagi ogomu a'uma ga nagini gagi'uma ebu ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i. Mazaġa ġabone zu ahiri'e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁶ Hitanao rafi'u'ete'e niniga ġiano'i. Ze ezone mene gorau'ohe, mene hirive'ohe, zu ogomuze godogo neġano mene nu'one ti'ohe. Rehano zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, ġubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe. ²⁷ Zae bo'agano iniu'e zamare adudaune, ġabone'a taħiġa nu fara'umahe? Mene.

* 6:3 Girikio, edae evoreġo'a haġae'eta'a'e kauri evoreġo'e aġu'a teige, hano'i. † 6:13 Fare mirihirote'e nu'e raena'a, 'Ga'a ibitozini'ete'e ebu ġae gigi'a zu agaġa'e mada tuġutuġu oname'ohe. Amen.

²⁸ Za nouga'ahi dabua u'ano zamare adudu'ohe? Butu kakağa'e nougenouge guhure'ete'e ġiano'i. Ze mene gaue'ohe zu dabuaze mene turine'ohe. ²⁹ Rehano e zi'ohe, butu kakağa 'ahoga'e ma'ora vazeğa kini Solomona'a hağairote'e dabuağa manomano vitinoga. ³⁰ Butu veğa'e izidi ġaboga, hena ohogore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga 'ahine, Badi'a'a hube hune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a.

³¹ E'ano'o ago zamare adudano'i, raena'a, 'Nagini a'uma?', 'Nagini gagi'uma?' ga 'Nagi dabua vida'uma?' ³² Badi'a ağu'a azağani'a 'ahiguga nidu'a vage'ohe. Zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, za'a e'e ġauga urate'eta'a'e edeğa. ³³ Badi'a'a ibitozini'ete'e zu urate'ete'e da'o gezo vağo'i. 'Ougine e'e ġauga nidu'a zuni zini'uma. ³⁴ E'ano'o za ohogore veize ago zamare adudano'i. Mazağa ohogore gauga'e ohogoru'u zamari'uma. Izidi'e izidi aduga da'o zamari'uma.

7

Vaze Mazao Sau'a rae Ago No'i (Luka 6:37-38, 41-42)

¹ Badi'a'a za'e sau'a azağa rae mene zi'ete'e uratine, vaze mazao sau'a azağa rae ago zo'i. ² Mazağa zae'a ġau 'ahoga moneo vaze mazao sau'a rae reine, e'e moneo Badi'a'a zuni za'e sau'a re'uma. Za'a vaze mazao nagini hağaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge hağai'uma.

³ Ġa'e nabugo ubumao be'a dinunuğa ġiane'ohe. Rehano nougadu ġae ubumao be'a gado ireğa mene ġiane'ohe? ⁴ Ġae ubumağo be'a gado ireğa 'e'e rehano, ġa'e negoğ mazao 'ahige ra'ohe, raena'a, 'Negohe, ubumağo be'a dinunu e'e mae vağinihi.' ⁵ Ġa, zama guhi vazeğa, ibite geno ġae ubumao gado ireğa e'e mae vağino'i. Ebu ġa'a faine ehamanadu negoğ ubuma mazaono'o dinunuğa mae vağini'uma.

⁶ Ġau zağoğa ġuni ago hano'i. 'Ougine ze vaetadu zae vihozi'uma. Zae hadi manomano aba zamao ago feuno'i. 'Ougine, ze'e oda hina edene ġuzuhi'uma.*

Badi'a Mazao Umido'i (Luka 11:9-13)

⁷ Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouguine zini'uma. Za nagini vağo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouguine hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ouguine ibiheta vavaozini'uma. ⁸ Iniu'a umidine ha'uma, iniu'a vağine hidi'uma ebu iniu'a toketoketine ibiheta vavaoaha'uma.

⁹ Zae bo'ağano iniu'a ubuga'a beredi umidine hadi ha'umahe? ¹⁰ Ebu ane'a ġozone umidine, mohe ha'umahe? ¹¹ Za'e sau'a azağa rehano, ġau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azağa hube hune ġau manoga zini'uma. ¹² E'ano'o vaze'a zae mazao hağai manoga hağae'ete'e urato'idene, zae zuni zeğe mazao hağai manoga hağao'i. 'Adi'e Mose goro goe'a zu peroveta azağani'a ihozirote'e goe'a ra'ohe.

Ibiheta Kokosiğa (Luka 13:24)

¹³ Ibiheta kokosiğano diuğo'i. Mazağa runeo diuğite'e ibiğa ibihetağa'e rafağa zu boro, e'ano'o e'e ibiğano diuğe'ete'e azağa'e ġehağa. ¹⁴ U ġabone tuğutuğu diuğe'ete'e ibiğa ibihetağa'e kokosiğa zu e'e ibiğano onamoga'e riğa, e'ano'o e'e ibiğano diuğe'ete'e azağa'e tahiğa.

Ire ebu Ire Mağa (Luka 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ Ġuriro peroveta azağa ġiano'i. Ze mamoe naminamiğa teige onai'uma, rehano zeğe zama'e butu ġuniğa vihovihoğa heuğa. ¹⁶ Ire'e mağa horonadu nagi ireğa ederi'uma. Vaini mağa'e ire renoga'ono'o mene ini'ohe zu figi mağa'e ġunu renoga'ono'o mene ini'ohe. ¹⁷ E'e teige, ire manoga nidu'a'e mağa manoga ini'ohe, u ire sau'a'e mağa sau'a ini'ohe. ¹⁸ Ire manoga'e mağa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e mağa manoga mene ini'ohe. ¹⁹ Mağa manoga mene ini'ete'e ireğa nidu'a'e udi mode'ohe ebu ire rogao hufi haone'ohe. ²⁰ E'ano'o zeğe hağai horonadu ze'e vaze nagiga ederi'uma.

²¹ Ege mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ete'e azağa mene nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'uma. Rehano ege Mama, adureo radiu'ete'e'a urate'ete'e hağağa hağae'ete'e vazeğani'a da'o ibitoha'uma. ²² Badi'a kota madağano, vaze ġehağani'a ege ihi'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme'e ġae nio Badi'a goere ihozido, zu ġae nio vine

* 7:6 Huga'e, 'Badi'a goere mene igi'ete'e azağa mazao ago barebare ihozo'i.'

sau'a hegoze buzido zu ḡae nio gigi'a haḡaiḡa ḡehaḡa haḡaido'. ²³ 'Ougine, eḡe'a dehene zi'uma, raena'a, 'E za'e mene ederiro. Za, haḡai sau'a azaḡa, eḡe mazaono'o vaḡino'i.'

Egadu Haḡae'ete'e Azaḡa
(Luka 6:47-49)

²⁴ Eḡe ḡoere egadu haḡae'ete'e vazeḡa'e huhuzaḡa. Ani'e vatava rana neḡa ogorarote'e vazeḡa heuḡa. ²⁵ Irugu'a ru'anadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neḡa beirutene, e'e neḡa'e mene higarō, mazaḡa vatava rana ogoraro. ²⁶ U eḡe ḡoere egadu mene haḡae'ete'e vazeḡa'e hahizaḡa. Ani'e ni'uri rana neḡa ogorarote'e vazeḡa heuḡa. ²⁷ Irugu'a ruanadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neḡa beirutene, e'e neḡa higau bauradu fatariro."

²⁸ Iesu'a e'e ḡoe'a nidu'a hauḡirotene, vaze ḡuḡuvaḡani'a ane ihore u'ano zaguzagaro. ²⁹ Mazaḡa Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa teḡe mene ihoziro, rehano Badi'a gigi'a hina ihoziro.

8

Lefera Vazeḡa Fainiro
(Mareko 1:40-45, Luka 5:12-16)

¹ Iesu'a maḡanono'o ovairotene, vaze ḡuḡuvaḡani'a ane hegotē onamiro. ² Lefera vazeḡa 'ahogani'a ani vaḡe onairo, ebu ane zamao obena hina tuḡadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa urato'idene faiho'il!" ³ Iesu'a 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Gae manoro'il!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauḡiro. ⁴ Ebu Iesu'a nina'a, "Vaze 'ahoga ago no'i. Rehano dibu'o vazeḡa vaḡe onamadu ahi'o ihono'il!"* Ebu ḡae'a manorate'e vaze'a ederifine, Mose'a reirote'e gahunoga mae onamadu Badi'a dibu'o hano'i."

Uti Azaḡa ḡihi'ani'a Iesu mazao Firo
(Luka 7:1-10, Ioane 4:43-54)

⁵ Iesu'a Kaperanauma neḡa boro diuḡirotene, Roma uti azaḡa ḡihi'a 'ahogani'a onaadu dananoga uminiro, ⁶ raena'a, "Zuhi'a Boro, eḡe tuḡure vazeḡa 'ahoga'e ahi'a haganoga mene idaḡa radu neo baze'ohe. Ahi'ani'a giginadu ḡaniganau radiu'ohe." ⁷ Iesu'a nina'a, "Eḡe'a onamadu faini'uma."

⁸ Rehano uti azaḡa ḡihi'ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e mene vaze manoga, e'ano'o ḡae'a eḡe ne diuḡoga'e mene manoga. Rehano ḡoere da'o ro'i, 'ouline eḡe tuḡure vazeḡa'e manori'uma. ⁹ Mazaḡa e'e zuni vaze 'ahoga 'u'uḡano gaue'ohe, zu eḡe uti azaḡa'e eḡe 'u'uḡano gaue'ohe. Eḡe'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'i' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i' reine, ani'e are'ohe. Eḡe'a eḡe tuḡure vazeḡa 'ahoga nina'a, "Adi haḡao'i' reine, ani'e haḡae'ohe."

¹⁰ Iesu'a e'e ḡoe'a igirotene zaguzagaro, ebu ani hegotirote'e azaḡa ziro, raena'a, "Eḡe'a hube hune zi'ohe, Badi'a mazao 'ahige fie ḡigaru'ete'e vazeḡa'e Isaraela azaḡa zamaḡano ize mene horoneha! ¹¹ E zi'ohe, Iuda mene azaḡa ḡehaḡani'a mada'a ite'ete'e moneono'o zu mada'a zubure'ete'e moneono'o onai'uma, ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano Aberahamo, Isako zu Iakobo teite ehoradu ogau tibura'uma. ¹² Rehano Iuda azaḡa, Badi'a'a ibitozini'ohe rae zamarirota'a'e, enona mae feuzadu uzabo zamaḡano radi'uma. Ze e'ea nia'uma zu ḡononeze atiti'uma."

¹³ Ebu Iesu'a uti azaḡa ḡihi'aḡa niro, raena'a, "Onamo'i. ḡa'e eḡe mazao fie'ete'e teḡe, ḡae tuḡure vazeḡa'e manori'uma." Ani'a 'ouge reirotene madaḡano tuḡure vazeḡa e'e manoriro.

Vaze ḡehaḡa Faiziro
(Mareko 1:29-34, Luka 4:38-41)

¹⁴ Ebu Iesu'a Petero ne diuḡirotene Petero emoḡa roḡaeḡa'e uginadu baze radoga horoniro. 'Ahi'a'e gigi'a bagaḡa. ¹⁵ Iesu'a roḡae 'evo'a obonadu ahi'a gigi'a 'ai dauḡiro. Ebu ani iḡunadu Iesu veize ogomo ḡorohe haro.

¹⁶ ḡoravare'ete'e zamaḡano, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaḡa ḡehaḡa Iesu vaḡe tutuze onairo. Ani'e ḡoere hina vine sau'a hegoze buzido ebu ugi azaḡa nidu'a faiziro. ¹⁷ A'e peroveta vazeḡa Isaia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"Ani emeḡe gigi'a meiro ebu emeḡe ugi mae vaḡiniro."

Iesu Hegote'ete'e Vazeḡa
(Luka 9:57-62)

* 8:4 A'e, dibu'o vazeḡani'a ahiri udahadu manoreha reifine 8:17 8:17 Isaia 53:4

¹⁸ Iesu vase ġuġuvaġani'a ane mazao nu'oru radoga horozirotenne, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Du'ura moneafa fare onamihi." ¹⁹ E'e madagano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vaseġa 'ahogani'a Iesu vaġe onaadu niro, raena'a, "Thore vaseġa, ġae'a no'e onamine, e ġae hegoti'uma." ²⁰ Iesu'a naenaenina'a, "Butu ġuniġa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniga'e nezeta. Rehano eġe, Vaze Ubuġa'e bazunihe haba'a'e o'o'a."

²¹ Iesu tahi'a 'ahogani'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e geno mamahe guri onamihi."

²² Rehano Iesu'a nina'a, "Ġa'e eġe hegoto'i. Vine ruga azaġani'a rune azaġa ġuri'uma."

Zavara 'Uiro

(Mareko 4:35-41, Luka 8:22-25)

²³ Ebu Iesu'a ġasio tirirotene, ane tahi'atahi'a'a ani hegote tiro. ²⁴ E'e enogano, zavara boro'a du'urao feuriro ebu sa'u'a ġasio kafere diuġiro. Rehano Iesu baze radiro. ²⁵ E'ano'o ze'a ane vaġe onamadu evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeġe ġabofo'! Eme nariga zubure'ohe!"

²⁶ Ebu ani'a naenaezina'a, "Za nougadu rihau'ohe? Za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a!" Ebu ani iġunadu zavara zu sa'u roziro. 'Ougirotenne, zavara zu sa'u'e roġeru haugiro.

²⁷ Iesu tahi'atahi'a'a zaguzagaro, raena'a, "Vaze 'ahi'e nagi vase? Zavara zu sa'u'a ane ġoere egohu'ohe."

Vine Sau'aġeta Vazeġa Fainiro

(Mareko 5:1-20, Luka 8:26-39)

²⁸ Iesu'a du'ura moneafa, Gadara haba'ano feurirotene, vine sau'ani'a ragano reirote'e vaseġa 'aheu'a idu haba'anono'o onaadu Iesu hidiro. Zamaze ufeta ġugi'eta 'ahine, e'e ibigano vase'a onamoga mene idaga reiro. ²⁹ Ebu ze ġihau bagaġa ani ġoreniro, raena'a, "Badi'a ubuga! Ġa'e emeġe mazao nagini urate'ohe? Ġa'e, kota madaġa ġonaga 'izema mougano, aduga rifoga veize emeġe vaġe onahehe?"

³⁰ U tahiġa faġano aba ġehaġani'a ogau radiunu. ³¹ Ebu vine sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Ġae'a eme hegofe bufo'idene, aba ġuġuvaġa 'omo mazao tuġufo'i." ³² Ani vine sau'a zina'a, "Onamo'i!" 'Ouge reirotene, ze vase 'aheu mazaono'o buanadu aba zamaġano diuġiro. Ebu aba e'e nidu'a maġa gagaga'ono'o dure ovoadu du'urao diuġiro ebu hunuhune rudaro. ³³ 'Ougadu aba taufe'ete'e azaġa'e dure neze onamiro, ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa mazao nagini'a furerarote'e hariġa nidu'a me'odoziniro. ³⁴ Ebu e'e neġa azaġa nidu'ani'a buanadu Iesu hidoga veize onairo. Ze Iesu hidirotenne, ani'e zeġe haba'anono'o vaġinoga uminiro.

9

Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeġa Fainiro

(Mareko 2:1-12, Luka 5:17-26)

¹ Iesu'a ġasio tiradu du'ura moneafa fariro ebu ane'a radiunute'e neġa boro Kaperanauma bare onamiro. ² Ebu vase nu'a ahi'a mene hagane'ete'e vaseġa faratao bazune teadu ani vaġe herate onairo. Zeġe'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotenne, ahi'a mene hagane'ete'e vaseġa niro, raena'a, "Ubude, zamaġo rinedo'i. Ġae sau'a 'ai aġutu modeha." ³ 'Ougirotenne, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'e zeġe'a bare zamaro, raena'a, "Vaze 'adi'e ane bare Badi'a rae rahehe? Badi'a ni rae sausaune'ohe!"

⁴ Iesu ani zeġe'a nagini zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Nougadu za zamarone sau'a zamare'ohe? ⁵ Ani mazao nougenouge nine, ufiġa? 'Ġae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iġunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ⁶ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuġa'e raha 'adao vase sau'a rae mode'ete'e gigi'aġa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vaseġa e'e niro, raena'a, "Eġe'a ġa'ohe, iġuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'i" ⁷ Ebu vase 'ai iġunadu neġa onamiro. ⁸ Vaze ġuġuvaġa'e e'e horonirotenne riharo ebu Badi'a 'uġuġa gigi'aġa vase zinirote'e* u'ano Badi'a niguniro.

Mataio Zamaharo

(Mareko 2:13-17, Luka 5:27-32)

⁹ Iesu'a e'eano'o ibio onamiro. Ebu vase 'ahoga niġa Mataio'a takesi haba'ano ehore'enogano horoniro. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eġe hegoto'i." 'Ougirotenne ani iġunadu Iesu hegotiro.

¹⁰ Iesu'a Mataio neo ogarote'e madaġano, takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa ġehaġani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. ¹¹ Farisea azaġani'a e'e horonirotenne, Iesu

* 9:8 Ġa, vase harote'e

tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Nougadu zae ihore vazegħa'e takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite ogau tiburu'ohe?"

¹² Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaġa'e gohe vazegħa mene vaġe'ohe, rehano ugi azaġani'a ani vaġe'ohe. ¹³ E'e teige, zeġe bare haġai duduġa rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu eġe'a mene onairo. Rehano zeġe bare haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu onairo. Badi'a'a 'ahige reiro, raena'a, 'E'e zae'a dibu'o inoga da'o mene urate'ohe, rehano vase vetuġazoga ufeta urate'ohe.' Za onamadu ġoere huga e'e edero'i."

Ihore Iziga

(Mareko 2:18-22, Luka 5:33-39)

¹⁴ Ebu Ioane tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Emeġe zu Farisea azaġa'e ogomu moneo mada ġehaġa zaġozage'ohe. Rehano gae tahi'atahi'a'e nougadu mene zaġozage'ohe?" ¹⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaġano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaġa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaġozage'ohe. Rehano zeġe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaġini'uma madaġani'a onaine, ze'e vetuġa ranadu zaġozagi'uma.

¹⁶ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiġa mene banini'ohe, mazaġa dabu'aġa vuzuine, dabua si'liga iziga'e guanadu amahiġa hutubadu borofe ziga'uma. ¹⁷ Ebu vase 'ahogani'a vaini vuġa fuse† amahiġa zamaġano vaini vuġa iziga mene be'une ufi'ohe. Be'une ufine, vaini vuġa iziga ane'a bare busure bororadu fuse amahiġa'e ziga'uma. Ebu sore rururanadu fuse amahiġa sausauni'uma. E'ano'o vaini vuġa iziga'e fuse izigano be'une ufi'ohe ebu anianine'e manoġa radiu'ohe."

Roġae Tahi'aġa Ebu Ugi Roġaegħa

(Mareko 5:21-43, Luka 8:40-56)

¹⁸ Iesu'a e'e ġoe'a zinirote'e zamaġano, nu'onu'o neġa ġihi'aġa 'ahogani'a Iesu vaġe onairo. Ebu ani zamao ġuġuradu niro, raena'a, "Eġe aboe'e izidu'u rudaneha. Rehano ġae'a onaadu ane rana 'evo'o tine, ani ġabodi'uma." ¹⁹ Ebu Iesu zu ane tahi'atahi'a'e iġunadu ane teite onamiro.

²⁰ Onamirote'e madaġano roġae 'ahoga, roġae ugi madu muri 12 radiunute'e'a, Iesu ġarunio onairo ebu ani dabua 'ariġa oboniro. ²¹ Mazaġa ani'e zamare'ena'a, 'E'a dabuaġa tahiġa obonine manori'uma.' ²² Ebu Iesu'a tehadu roġae e'e ġianiro, raena'a, "Aboe, zamao rinedo'! Gae'a eġe mazao fiate'e u'ano ugigo'a manoreha." 'Ouge reirote'e madaġano roġae 'ai maniro.

²³ Iesu'a nu'onu'o neġa ġihi'aġa neo feurirotene, rune badaġa haġae'ete'e azaġa zu vase ġuġuvagani'a harae'ete'e horoziro. ²⁴ Ebu ani'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a buano'! Roġae tahi'aġa'e mene rudaneha. Ani'e baze'ohe." Rehano ze'e Iesu eġofoharo. ²⁵ Vaze ġuġuvaga enoneo tuġuze buzirote'e ġarugano, Iesu'a ne zamaġa diuġadu roġae tahi'aġa 'evore oboniro. 'Ougadu ane'a iġuniro! ²⁶ Ebu e'e hariġa'e e'e haba'a nidu'a zamaġano ġehararo.

Ubuma Kuru zu Mumutafa Vazegħa Faiziro

²⁷ Iesu'e de'ea mode onamirote'e madaġano, ubuma kuru vazegħa 'aheu'a ani hegotiro. Ze'a ġihau huario, raena'a, "Davida mariga, eme vetuġafo'!" ²⁸ Iesu'a ne diuġirotene, ubuma kuru azagani'a ane vaġe onairo. Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za eġe'a faizi'uma rae fie'ehe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e, Zuhi'a Boro." ²⁹ Ebu ani'a ubumaze obonadu ziro, raena'a, "Zae'a eġe mazao fie'ete'e idunagano ubumaze'a manori'uma." ³⁰ Ebu ubumaze'a ra'aro. 'Ougadu Iesu'a riġa hune ziro, raena'a, "Zae mazao fureranate'e ġauġa vase 'ahoga ago no'i." ³¹ Rehano ze onamadu e'e haba'a nidu'a zamaġano ani hari rae ġehaniro.

³² Ebu ze neonon'o buau onamirotene, vase nu'a vase 'ahoga Iesu vaġe tutune onairo. Vine sau'ani'a vase e'e ragano radu ani'e ġoeroga mene idararo. ³³ Ebu Iesu'a vine sau'a ane mazaono'o hegone bunadu mumutafa vazegħani'a goeriro. Vaze ġuġuvagani'a e'e horonadu zaguzagaro, ebu raena'a, "Ibite Isaraela haba'ano 'ahiguġa mene fureraro." ³⁴ Rehano Farisea azagani'a raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aġa ġigi'aġano vine sau'a hegone buneha."

Gau Azaġa'e Tahiġa

³⁵ Iesu'a haba'ahaba'a zu ne nidu'a ragave'ena'a, zeġe nu'onu'o neġano ihozino zu Badi'a'a ibitozini'ete'e hariġa manoġa haraminu ebu ugi nunu nidu'a faizino. ³⁶ Iesu'a vase ġuġuvaga horoziotene, vetuġaziro, mazaġa zamaze'e adudaro zu ze'e dana mene

hidiro. Ze'e vase'a mene taufe'ete'e mamoeğa heuğa. ³⁷ Ebu ani ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Hirive'ete'e gäuğa'e gēhaga, rehano gau azağa'e tahiga. ³⁸ E'ano'o hirive'ete'e Zuhi'ağa, Badi'a mazao gau azağa ane mebao tuğuzoga veize umino'i."

10

Iesu'a Ane Tahi'ağa 12 Tuğuze Onamiro

(Mareko 6:7-13, Luka 9:1-6)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro ebu vine sau'a hegoze buze'ete'e zu ugi nunu nidu'a faize'ete'e gigi'ağa ziniro. ² Iesu tahi'a 12 nize'e ahi e'e: Ibi'a'e Simona, niğa 'ahoga'e Petero zu ane negoğa Aniderea, Zebedeo ubuga 'aheu Iakobo zu ane negoğa Ioane, ³ Filipo, Batolomeo, Tomasi, takesi vazeğa Mataio, Alefeo ubuga Iakobo, Tadeo, ⁴ Roma gavamani utitozini'ete'e duğuruğa vazeğa* niğa Simona ebu Iesu revoharota'a'e, Isakariota vazeğa niğa Iuda.

⁵ Iesu'a ane tahi'a 12 tuğuze'ena'a, 'ahige ihoziro, raena'a, "Iuda mene azağa haba'a ago onamo'i ebu Samaria haba'ano neğa 'ahogani ago diuğoi. ⁶ Rehano Isaraela haba'ano dauğirote'e mamoeğa 'u'a onamo'i. ⁷ Ebu neganeğa diuğe onamo'idene 'Badi'a'a ibitozini'ete'e madağa 'ai haniteha,' rae haramozeno'i. ⁸ Ugi azağa faizo'i, rune azağa gäbozo'i, lefera azağa faizo'i ebu vine sau'a hegoze buzo'i. Zae'a hidirota'a'e naeğa mene hağairo, e'ano'o naeğa ago mae'ena'a gähugo'i. ⁹ Moni niharazeo ago odoho'i. ¹⁰ Ragavo zamağano nihara ga dabua 'ahoga ga tamaka ga tuğu ago odoho'i, mazağa gau vazeğa'e nagini urate'ete'e gäuğa'e hidi'uma. ¹¹ Haba'ahaba'a zu neğaneğa diuğine, de'ea mae gihizi'uma vazeğa vağoi ebu ane neo rado'i onamo e'e neğa mode iğuno'i. ¹² Ani ne diuğoi'dene, 'Badi'a'a manohuga zini'uma,' rae zeno'i. ¹³ Ebu e'ea radiu'ene azağa'e manoga ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga zeğe rana radi'uma. U mene manoga ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga'e zae bare vaği'uma. ¹⁴ Haba'a ga neğa 'ahoga azağani'a zae mene mae gihizo'idene ga goereze mene egozeno'idene, odaze hu'uruğa zauhe mode manahadu e'e haba'a ga neğa mode iğuno'i.† ¹⁵ E hube hune zi'ohe. Ibite Sodoma zu Gomora haba'a azağa'e sau'aze boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a kota madağano zae mene mae gihizirote'e neğa azağa'e ufeta aduga boro hidi'uma.

Iesu Tahi'atahi'a'a Aduga Hidi'uma

(Mareko 13:9-13, Luka 21:2-17, 12:2-9)

¹⁶ Butu ġuniğa bo'ağano mamoe tuğuze'ete'e teige, e za agire azağa bo'ağano tuğuze'ohe. E'ano'o mohe teige eda'e eda'o'i‡ zu Tubugo niniga teige sau'a ago hağao'i. ¹⁷ Rehano vase ġiazo'i, mazağa ze'a oboze teadu kotao ohozi'uma ebu zeğe nu'onu'o neğano masizi'uma. ¹⁸ Ege u'ano gavana azağa zu kini mazao ri'izi'uma, ebu zae'a ege hari zeğe zu Iuda mene azağa rae fureni'uma. ¹⁹ Rehano no'e madağano ze'a kotao obozoto'idene, zae'a nagini re'uma ga nougenouge re'uma moneo ago zamare borofo'i. Mazağa e'e madağano za'a re'uma goe'a'e ihozi'uma. ²⁰ Goe'aze'e mene zae mazaono'o, rehano Moze vigani'a zae mazaono'o goeri'uma.

²¹ Negoğani'a negoğa revohanadu runeo tuğuni'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu runeo tuğuni'uma. Ebu ubudeze'a vize moze agirezadu runeo tuğuzi'uma. ²² Ege u'ano vase nidu'a'a zae he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo ġonaga meite'e vazeğa'e ġabone hidi'uma. ²³ Haba 'ahogano za sausaizo'idene, feranadu haba 'ahoga onamo'i. E hube hune zi'ohe, za Isaraela haba'a nidu'a izema harame oname haugogano, ege, Vaze Ubugani'a onai'uma.

²⁴ Tahi'a'e ane ihore vazeğa mene vitini'uma ebu tuğure vazeğa'e ane zuhi'a mene vitini'uma. ²⁵ Tahi'a'e ane ihore vazeğa teigi'uma reine idağa ebu tuğure vazeğa'e ane zuhi'a teigi'uma reine idağa. Vaze'a ege, zae Zuhi'a, Belezebulo§ rae huhine, zae, ege tahi'atahi'a, ufeta sau'ano huzi'uma.

²⁶ E'ano'o vase'a sausaizo'idene, ago ze rihozo'i, mazağa u'uruğa ġau'a nidu'a Badi'a'a furene haugi'uma. ²⁷ E'a zae da'o zi'eta'a'e zae'a vase nidu'a zo'i. Ebu ege mazaono'o zae'a da'o igi'eta'a'e ne azağa nidu'a ġihau rae fureno'i.* ²⁸ 'Ahiri da'o ma'ete'e u vine manoga mene idağa ra'ete'e azağa'e ago rihozo'i. Rehano Badi'a da'o rihono'i, mazağa ani'e vine zu ahiri'e ire rogao hufi haonoga idağa. ²⁹ Tiburi nihiga 'aheu'e moni kome'a hina hoite'ohe. Ze'e mene ġau boro rehano, Badi'a'a mene uratine, ze 'ahogani rahao

* 10:4 Duğuruğa niğa'e Zealota † 10:14 A'e vase'a ze mene mae ġihizadu aduga hidi'uma rae ihoze'ohe. ‡ 10:16 Zarama'a maniga veize eda'erau avotite'ohe. § 10:25 Niğa 'ahoga'e Satani * 10:27 Girikio, E'a uzabo zamağano zi'eta'a'e ağağa zamağano rae fureno'i, ebu tegazeo sifu zi'eta'a'e vinu'ono'o rae fureno'i

mene uti'uma. ³⁰ Badi'a'a zae vadini iguḡa nidu'a nugu zuni edeḡa. ³¹ E'ano'o ago rihano'i, mazaḡa za'e Badi'a ubumao Tiburi niniga vitine ḡihi'aḡa.

³² Iniu'a vase ubumao eḡe moneo edaune, eḡe'a zuni adureo Mamahe ubumao ane moneo eda'uma. ³³ Rehano iniu'a vase ubumao e o'ohine, eḡe'a zuni adureo Mamahe ubumao ani o'oni'uma.

*Mene Uniho Manoga, Rehano Benisi
(Luka 12:51-53, 14:26-27)*

³⁴ E'e uniho manoga rahao 'ada mae ariro rae ago zamaro'i. E'e uniho manoga mene mae ariro, rehano benisi mae ariro. ³⁵ E'a onairiota'a'e,

ubuga'e moga teite agiretitoga, avo'a'e vi'a teite agiretitoga, roḡae'e ani hadoga roḡaeḡa teite agiretitoga veize ra'ohe.

³⁶ Agire azaḡa'e zae ne tiba azaḡa re'uma.

³⁷ Iniu'a moga ga vi'a ufeta zamarine, ani'e mene eḡe tahi'a re'uma, ebu iniu'a ubuga ga aboga ufeta zamarine, ani'e mene eḡe tahi'a re'uma. ³⁸ Iniu'a ane satauro odohadu eḡe ḡaruna mene hegotine, ani'e mene eḡe tahi'a rae re'uma. ³⁹ Iniu'a ane ḡabone obone giganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ḡabone eḡe 'uano modine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma.

*Naeḡa Hidi'ete'e Vazeḡa
(Mareko 9:41)*

⁴⁰ Iniu'a zae mae ḡihizine ani'e eḡe mae ḡihihe'ohe, zu iniu'a eḡe mae ḡihihine ani'e eḡe tuḡuhirote'e vazeḡa mae ḡihine'ohe. ⁴¹ Iniu'a peroveta vazeḡa'e Badi'a ḡoore ra'ete'e vazeḡa rae mae ḡihinine, ani'e peroveta vazeḡa hidi'ete'e naeḡa hidi'uma. Iniu'a duduga vase'e vase duduga rae mae ḡihinine, ani'a vase duduga naeḡa hidi'uma. ⁴² Ebu iniu'a eḡe tahi'atahi'a, huga o'o'a azaḡa ra'eta'a'e bo'aḡano 'ahoga vu nahuga bioḡa haune, e hube hune zina'a, ani'e Badi'a'a e'e naeḡa ha'uma.

11

¹ Iesu'a ane tahi'a 12 ihoze hauḡirotene, de'eano'o iḡunadu ne uhiḡauhiḡano ihozifine zu haramifine omamiro.

*Iesu zu Ioane Babatiso
(Luka 7:18-35)*

² Ioane Babatiso'a ḡu'a neḡano radirote'e zamaḡano, Keriso'a nagini haḡairote'e hariḡa igiro. Ebu ani Iesu ḡadinoga veize tahi'aḡa tuḡuziro. ³ Ebu ze Iesu mazao feurirotene ḡadino, raena'a "Ioane Babatiso'a 'ahige ḡadi'e'ohe, 'Onai'uma reirote'e vazeḡa'e ḡahe ga eme vase 'ahoga guhini'uma?'"

⁴ Iesu'a naenaero, raena'a, "Bare onamadu zae'a egate'e zu horonate'e Ioane ihono'i: ⁵ Ubuma kuru azaḡa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaḡa'e ragave'ohe, lefera azaḡa'e manore'ohe, tegaze uhuḡa azaḡa'e igi'ohe zu rune azaḡa'e bare ḡaboze'ohe. Ebu zahara azaḡa hari manoga haramozini'ohe. ⁶ Eḡe mazao fie'eta'a'e mene mode'ete'e vazeḡa'e manohugaḡeta.

⁷ Ioane tahi'a'a iḡunirotene, Iesu'a Ioane moneo vase ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, "Za vase nagiga horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a Imi veḡa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene. ⁸ 'Ougadu za vase nagiga horonoga veize onamiro? Dabua manomano vidau'ete'e vazeḡahe? Mene. Dabua manomano vidau'ete'e azaḡa'e kini neo radiu'ohe. ⁹ 'Ougadu vase nagiga horonoga veize onamiro? Peroveta vazeḡahe? O'e. E zi'ohe, peroveta azaḡa nidu'a vitize'ete'e vazeḡa'e Ioane. ¹⁰ Ioane moneo Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Ḣiano'i. Badi'a'a ḡae zamao vase 'ahoga ibite tuḡuni'uma.
Ani'e ḡae zamao ḡae ibi ruhibi'uma.'

¹¹ E hube hune zi'ohe, Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazeḡa bo'aḡano vase nidu'a vitinoga. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaḡano ḡonaga vazeḡa zuni Ioane vitinoga ra'ohe. ¹² Ioane Babatiso'a haramirote'e madaḡaono'o onao izidi, Badi'a'a ibitozini'e'eta'a'e riḡa harame onae'ohe. Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e uratihu radu vase'a gigau edau'ena'a, inare'ohe. ¹³ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaḡano, peroveta azaḡa zu Mose goro ḡoe'a'e Badi'a'a ibitozini'eta'a'e ihoziro. ¹⁴ Ebu

zae eġe'a ra'ete'e ġoe'a mae ġihinine, ego'i. Ioane'e, vaze anogani'a ari'uma rae reirota'a'e, Elia heuġa. ¹⁵ Tegāġeta vazeġa'e faifaine egadu huga edero'i.

¹⁶ Izidi eġa'e naginio idazi'uma? Ze'e tahi'a kome'akome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuġa. Ze rovonadu none tahi'aġani'a mone tahi'aġa mazao harae huhu'uhi'ohe, raena'a,

¹⁷ 'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.

Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehano za mene nianeha.'

¹⁸ Ioane Babatiso'a onaadu ogomu mene audo zu vaini vuġa mene ġaġido. 'Ougadu za raena'a, 'Ioane'e vine sau'aġeta.' ¹⁹ U eġe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuġa ġaġe'ohe. Rehano za raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuġa fu'a. Ebu ani takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite tiburu'ohe.' Rehano Badi'a hegote'ete'e azaġa huhuzaġa'e eġe zu Ioane'e duduga rae re'uma.

Sau'انونو Mene Ġihure'ete'e Haba'a

(Luka 10:13-15)

²⁰ Ebu Iesu'e ane'a haġai ġiġi'aġa ġehaġa haġairote'e haba'ahaba'ano roziro, mazaġa ze'e sau'انونو mene ġihuriro. ²¹ Ani'a zina'a, "Korasini azaġa zu Betesaida azaġa, za fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma. Zae mazao haġai ġiġi'aġa haġainuta'a'e Turo zu Sidona* azaġa mazao haġaro reifone, ze'e sau'aono'o ġarihe zamare ġihurifo. Ze dabua ġu'a vidau ehoradu vega vadinizeo rurube'ena'a, zeġe'a zamare ġihurifo. ²² E zi'ohe, Badi'a kota madaġano, za'e Turo zu Sodoma azaġa aduga vitine hidi'uma. ²³ Kaperanauma azaġa, za Badi'a haba'ao gubazi'uma rae zamare'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. Zae mazao haġairote'e haġai ġiġi'aġa Sodoma azaġa mazao haġaifo reifone, ze'e sau'a'ono'o ġihuradu izidi ize radiu'efo. ²⁴ Rehano e zi'ohe, Badi'a kota madaġano, za'e Sodoma azaġa aduga vitine hidi'uma.

Eġe Vaġe Aradu Ahio Ohono'i

(Luka 10:21-22)

²⁵ E'e madaġano Iesu'a kuraro, raena'a, "Mama, ġa'e adure zu raha Zuhi'aġa. E nigu'e'ohe, mazaġa ġae'a huhuzaġa zu edeġa boro azaġa mazao huga 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teiġe, edeġa o'o'a rae zamarete'e azaġa mazao'e fureniro. ²⁶ Mama, a hube, 'ouge haġairota'e ġae'a urate'ete'e ġauġa."

²⁷ Ebu ani'a vaze ziro, raena'a, "Eġe Mama'a ġau nidu'a eġe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aġu'a, rehano eġe Mama da'o edeġa. Ebu vaze 'ahoga'e eġe Mama aġu'a, rehano eġe, Ane Ubuga da'o edeġa. Ebu e eġe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaġa da'o eġe Mama edeġa. ²⁸ Taoġa zu aduga odohe'et'e azaġa, eġe vaġe aro'i, 'ouġine eġe'a ahirize ohoni'uma. ²⁹⁻³⁰ Eġe ihoroga'e mene riġa zu e'e hegotoga'e mene aduga. E'ano'o eġe ihore mae ġihinadu eġe'ono'o edero'i. 'Ougine vineze ohoni'uma, mazaġa e'e namġa zu roġeġa.

12

Bana Madaġa Zuhi'aġa

(Mareko 2:23-28, Luka 6:1-5)

¹ E'e madaġano, Iesu'e Bana Madaġano vuidi mebaġa zamaġano onamiro. Ani tahi'atahi'a'e vinizirote'e u'ano, vuidi maġa riri'e madu aro. ² Farisea azagani'a e'e horonirote'ne a'e ġaote'he radu Iesu niro, raena'a, "Ġiano'i, ġa tahi'atahi'a'e Bana Madaġa goroga varade'ena'a, vuidi hiriveha." ³ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Buka Zaġoġa zamaġano Davida'a nagini haġairota'a'e me'odiro ġa? Davida'a ane ġatinirote'e azaġa teite ogomuze haugadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuġadu dibu'o azagani'a da'o au'ete'e dibu'o berediġa ane ġatinirote'e azaġa teite aro. Zeġe'a Mose goro ġoe'a varadiro. ⁵ Zu za'e Mose goro ġoe'a me'odirohe? Ani raena'a, 'Bana Madaġano dibu'o azagani'a kuru neġao ġaue'eta'a'e mene ve'oġa.' ⁶ E zi'ohe, kuru neġa vitine hune'ete'e vazeġa ġihi'aġa'e 'ahi e'e. ⁷ Buka Zaġoġo Badi'a'a raena'a, 'E dibu'one da'o mene urate'ohe, rehano za'e vaze vetuġazoga urate'ohe.' Za ġoe'a e'e huga ederifone, duduga azaġa mazao ve'oġa rae mene zifo. ⁸ Eġe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaġa Zuhi'aġa."

'Evo'a Rudanoga Vazeġa Fainiro

(Mareko 3:1-6, Luka 6:6-11)

⁹ Ebu Iesu'a e'e haba modadu zege nu'onu'o nega diugiro. ¹⁰ E'ea 'evo'a rudanoga veze 'ahogani'a radiunu. Farisea azağa'e, Iesu'a vase e'e fainine zege kotao ohonihi radu, ani gadiniro, raena'a, "Bana Madagano ugi azağa faizine idagahe?" ¹¹ Ani'a ziro, raena'a, "Zae bo'agano iniu'a mamoe tibuhugağeta radu Bana Madagano mamoeğani'a iduo uite ovoine, iduono'o mae vağini'uma. ¹² Vaze'e mamoe ufeta vitizoga zu ġihiağa. E'ano'o Bana Madagano manoga hağae'ete'e idaga." ¹³ Ebu ani'a vase e'e niro, raena'a, "'Evo'o einoi'." Ani'a 'evo'a einirotenene naeğa 'evo'a teige 'evo'agani'a manoriro. ¹⁴ Rehano Farisea azağani'a buanadu Iesu manoga ibiğa goane vağiro.

Iesu'e Badi'a Tuğure Vazeğa

¹⁵ Iesu'e Farisea azağani'a manoga rae ġo'aninuta'a'e ederirotenene, e'e haba'a mode vağiniro. Vaze ġuğuvagani'a ani hegotiro ebu ani'a ugi azağa nidu'a faiziro. ¹⁶ Rehano ani riğa goeziro, raena'a, "E'e iniu rae vase ago ihozo'i." ¹⁷ A'e peroveta vazeğa Isaia'a Badi'a goere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "Ahi'e e'a ohotirota'a'e, ege tuğure vazeğa.

Ani'e ege zamarone, ege matu'oni'ete'e vazeğa.

Ege'a Vinehe ane rana ohoni'uma,

ebu ani'a haba'ahaba'ano Badi'a kota moneo harame fureni'uma.

¹⁹ Ani'e mene roteti'uma ga mene hounai'uma,

ebu ani'a ne humio mene hounae goeri'uma.

²⁰ Roratihi ra'ete'e veğa mene mae vağine'ete'e

ga vidatihi ra'ete'e ihure mene hudi vini'ete'e teige,

ani'a Badi'a mazao fie'et'a'a'e kome'a ra'ete'e azağa mene mae vağizi'uma, onamo ġau ve'oğa nidu'a mae vağinadu ibitozini'uma.

²¹ Ebu Badi'a ağu'a azağa'e ani niğano ġabone hidi'uma rae re'uma."

Iesu ebu Belezebulo

(Mareko 3:20-30, Luka 6:43-45, 11:14-23, 12:10)

²² Ebu vase'a vine sau'ani'a agatoharote'e vase 'ahoga Iesu vağe tutune ariro. Ani'e ubumağa kuruğa zu mumutafa. Iesu'a ani fainadu ani'e goeriro zu ehamaro. ²³ Vaze ġuğuvaga nidu'a zaguzaganadu raena'a, "Ahi'e kini Davida mariga, Keriso gaogi!"

²⁴ Rehano Farisea azağani'a goereze igirotene, raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'ağa Belezebulo* inarağa hina vine sau'asau'a hegoze buze'ohe." ²⁵ Iesu'a ze nounge rae zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamağano zege'a rovatadu utitifone, e'e haba'a'e ane'a bare ruini'uma. Ebu neğa ga ne tiba zamağano zege'a rovatadu utitifone, neğa ga ne a'e mene edau gigara'uma. ²⁶ E'ano'o Satani'a Satani nabuga hegozine, zege'a bare rovozadu utiti'uma. 'Ougadu zege habao'e nougenouge edau gigara'uma? ²⁷ Ege'a Belezebulo inarağa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oğa rae re'uma. ²⁸ Rehano ege'a vine sau'a'e Badi'a Vine hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a amahi zae ibitozi radiu'ohe. ²⁹ Vaze'a ibite gezo inara vazeğa ogoru teadu ani ne diuği'uma, ebu ani tohe ġonota'uma.†

³⁰ Iniu'e ege mene teite reine, ani'e ege agirehi'ete'e vazeğa. Ebu iniu'e Badi'a mazao vase nu'oze'ohe radu ege mene danahine, ani'e Badi'a mazao'ono'o vase rovoze'ete'e vazeğa. ³¹ E zi'ohe, vase sau'a nidu'a ebu Badi'a rae sausaune'ete'e goe'a'e Badi'a'a rae modi'uma. Rehano Vine Zağoga rae sausaunine, e'e sau'ağa'e mene agutu modi'uma. ³² Iniu'a ege, Vaze Ubuga agire ġerehine sau'ağa rae modi'uma. Rehano iniu'a Vine Zağoga agire ġorenine, raha adao zu zazore moneo sau'ağa'e mene rae modi'uma.

³³ Ire manoga'e mağa manoga ini'uma zu ire sau'a'e mağa sau'a ini'uma. Nagi ireğa'e mağa horonadu edere'ohe. ³⁴ Za'e Zarama mariga heuğa! Za'e sau'a azağa u'ano, goere manoga 'ahoga mene ra'ohe. Nagini'a zamao iri'ave radiu'eta'a'e hebeono'o buau'ohe.

³⁵ Vaze manoga'e zamağano manoga nu'onadu manoga furene'ohe, ebu sau'a vazeğa'e zamağano sau'a nu'onadu sau'a furene'ohe. ³⁶ E zi'ohe, Badi'a kota madağano vase nidu'a aneane'a huga o'o'a goe'agoe'a reirote'e bare rae fureni'uma. ³⁷ Mazağa za'e reirote'e ġoe'a idunağano, Badi'a'a za'e duduga ga ve'oğa rae zi'uma."

Iona Hağai Nu Badega

(Mareko 8:11-12, Luka 11:24-26, 11:29-32)

12:21 12:21 Isaia 42:1-4 * **12:24** Ni 'ahoga'e Satani † **12:29** Huga'e, Iesu'e Satani ogoru teadu vine sau'a hegoze'ohe.

³⁸ Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡani'a Iesu vaḡe aradu niro, raena'a, "Thore vazega, eme ḡa'a haḡai nu badeḡa haḡae'ete'e ḡianoga urate'ohe."
³⁹ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Sau'a zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaḡa'e haḡai nu badeḡa da'o urate'ohe, rehano eḡe'a mene haḡai'uma. E'a ihozi'uma'e peroveta vazega Iona haḡai nu badeḡa da'o. ⁴⁰ Iona'e mada uḡidu zu ohere uḡidu ḡozone boro isio radiro. E'e teige, eḡe, Vaze Ubugani'a mada uḡidu zu ohere uḡidu raha zamaḡano radi'uma. ⁴¹ Ibite madaḡano Nineva azaḡa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ḡihure ḡouri. Izidi Iona vitinoga vazega'e eḡe, rehano za'e eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Nineva azaḡani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oḡa' rae zi'uma. ⁴² Ibite madaḡano Siba haba'a kini roḡaeḡani'a haba faḡanono'o kini Solomona ḡoere abitoga veize onairo. Izidi Solomona vitinoga vazega'e eḡe, rehano za eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Siba kini roḡaeḡani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oḡa' rae zi'uma.
⁴³ Vine sau'a 'ahogani'a vaze 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaḡe'ohe. Rehano mene horone'ohe.
⁴⁴ Ebu ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eḡe'a vaḡinate'e vazega vaḡe bare onami'uma.' Ani baradu vaze e'e horone'etene, vazega'e, neḡa huga o'o'a, deheḡa hune zu idaidane touga heuḡa. ⁴⁵ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vaze e'e mazao diuḡe radiu'ohe. 'Ougadu vaze e'e ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuḡa. De'eguḡa'e izidi ega sau'a mazao furera'uma."

Iesu Vi'a zu Negoḡa

(Mareko 3:31-35, Luka 8:19-21)

⁴⁶ Iesu'a 'ize vaze ḡuḡuvaḡa ḡorezirote'e zamaḡano vi'a zu negoḡa duḡuru'a feuradu ani teite goeroga veize enona edaro. ⁴⁷ Vaze 'ahogani'a Iesu nina'a, "Ḡa vi'u zu negoḡo duḡuru'e ḡa teite ḡoerihi radu enona edau'ohe." ⁴⁸ Ani'a naenaenina'a, "Iniu'e eḡe nanu? Iniu'e eḡe nego duḡuru?" ⁴⁹ Ebu ani'a ane tahi'atahi'a surizadu raena'a, "Eḡe nanu zu eḡe negohe duḡuru'e 'ahi e'e. ⁵⁰ Iniu'a Badi'a eḡe Mama adureo urate'eta'a'e haḡaine, eḡe nego, eze, ebu nanu rae ra'ohe."

13

Ezone Feune Ḡorau'ete'e Vazega Hari Idaidaḡa

(Mareko 4:1-9, Luka 8:4-8)

¹ E'e madaḡano Iesu'a neono'o iḡunadu du'ura genaḡano ehoriro. ² Vaze ḡuḡuvaḡani'a ani babaḡano nu'oraratene, ani 'ai ḡasio tiradu zamaḡano ehoriro. Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a'e du'ura genaḡano edaro. ³ Ebu ani'a hari idaidaḡa hina ḡau ḡehaḡa ihoziro, raena'a, "Eḡo'i! Hihi vazega 'ahogani'a mebaḡano ezone ḡora onamiro. ⁴ Feune guzuhitotene, nu'e ibio rururaro, nu'nini'a onaadu au hauḡiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano rururaro. Rahaḡa'e severaḡa. Ezogani'e ḡarihe ḡuhuriro, mazaḡa rahaḡa'e mene baruga. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'agani'a guhuga manadu roraro, mazaḡa taiga o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renogani'a ḡuhure bororanadu ezone guhuga samariniro. ⁸ U ezone nu'e raha manogano rururanadu faine ḡuhure bororaro. Ebu nu'e huga ḡae 100, nu'e huga ḡae 60 ebu nu'e huga ḡae 30 hudaro. ⁹ Teḡaḡeta vazega'e faifaine egadu huga edero'i!"

Hari Idaidaḡa Huga Ihoziro

(Mareko 4:10-20, Luka 8:9-15)

¹⁰ Ebu ane tahi'atahi'a'a ane vaḡe onaadu niro, raena'a, "Ḡa nouga'ahi hari idaidaḡa hina ḡoereze'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaenzina'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru tirota'a'e zae mazao fureneha, rehano vaze 'ahoga'ahoga mazao mene fureneha. ¹² Faifaine zamare igi'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a edeḡa boro zenadu zeḡe edeḡa'e ufeta borora'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a zeḡe edeḡa zuni mae vaḡini'uma. ¹³ E'ano'o e'a hari idaidaḡa hina ihoze'ohe, mazaḡa,

'Ze'e horone'ohe rehano, mene hune horone'ohe.

Ze'e igi'ohe rehano, mene hune igi'ohe ga mene hune edere'ohe.'

¹⁴ A'e peroveta vazega Isaia'a reirota'a'e hudaro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini rae'eta'a'e igi'uma rehano, mene hune ederi'uma.

Ze'e Badi'a'a nagini haḡae'eta'a'e horoni'uma rehano, mene hune horoni'uma.

‡ 12:47 Fare mirihirote'e nu'e v. 47 o'o'a.

¹⁵ Zamaze'e riġa u'ano, teġaze u'adu mene igi'ohe, zu ubumaze kuranadu mene ehamu'ohe.

Ze mene 'ougine, ubumaze'e Badi'a'a haġae'ete'e horoni'uma, teġaze'e Badi'a ra'ete'e igi'uma zu zamazeo Badi'a ederi'uma, ebu hena ze Badi'a vaġe aradu ani'a ġabozi'uma.'

¹⁶ Rehano za Badi'a manohugazeta, mazaġa nagini'a fureru'eta'a'e horone'ohe zu igi'ohe. ¹⁷ E'a hube hune zi'ohe. Peroveta azaġa zu duduġa azaġa ġehaġani'a, zae'a horone'eta'a'e ġianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'eta'a'e igihi reinu, rehano mene igiro.

¹⁸ Ezone feune ġorau'ete'e hariġa idaidaġa huga 'ahi ego'i. ¹⁹ Ezone ibio rururarota'a'e 'ahiguġa: Badi'a'a ibitozini'ete'e hariġa vaze'a egadu huga'e mene edere'ete'e u'ano, Satani'a aradu ani zamao ġorarota'a'e mae vaġine'ohe. ²⁰ Ezone hadi haba'ano rururarota'a'e 'ahiguġa: Vaze'a Badi'a ġoere igi'etene matu'uzeta zogone mae ġihine'ohe. ²¹ Rehano ze Badi'a mazao fie'ete'e ire taiga o'o'a heuġa. Ze mene faġa edau gigaru'ohe. Ebu Badi'a ġoere mae ġihine'ete'e u'ano, aduġa ġehaġa hidi'etene, zogone uite'ohe. ²² Ezone ve renoga zamaġano rururarota'a'e 'ahiguġa: Vaze'a Badi'a ġoere igi'ohe. Rehano raha ġauġa zamare adudu'ohe zu obone'ete'e toheġa ufeta zamare'ohe. A'e Badi'a ġoere uadu ze mene ini'ohe. ²³ Ezone raha manoġano rururarota'a'e 'ahiguġa: Badi'a ġoere igi'ohe zu e'e huga'e edere'ohe. Ebu hudau'ena'a, ġorarota'a'e vitine'ohe, ġae 100, ġae 60 ga ġae 30 ini'ohe.

Ve Hari Idaidaġa

²⁴ Iesu'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a Ibitozini'eta'a'e vaze 'ahogani'a ani mebao ezone manoga ġorarote'e heuġa. ²⁵ Rehano vaze nidu'a baze'ete'e zamaġano, ane agire vazeġani'a aradu vuidi bo'aġano ve ġoraro ebu vaġiniro. ²⁶ Vuidi'a ġuhuradu maġa haġairotene ve zuni ġuhuri. ²⁷ E'ano'o meba vazeġa tuġure azaġani'a aradu niro, raena'a, 'Vaze boro, ġa'a ġae mebao vuidi ezone manoga ġoraro. Rehano ve e'e noumano'o?' ²⁸ Ani'a naena'niro, raena'a, 'Agire vazeġa 'ahogani'a 'ougiro.' Tuġure azaġani'a ġadinina'a, 'Ġa'e eme onamadu ve e'e ġoroga uratehehe?' ²⁹ Ani'a naena'ezina'a, 'Mene, za'a ve ġurine vuidi zuni ġuri'uma gaogi. ³⁰ Modo'i ebu zeġe tibano ġuhuri'uma oname hirive'ete'e madaġa. Hirive'ete'e madaġano eġe'a hirive'ete'e azaġa zi'uma, raena'a, 'Ve geno ibite ġoro'i, ebu tibano utadu hofo'i. Hena vuidi'e tibano nu'onadu eġe suabao zouno'i.'"

Kuava Maġa zu Isiti Hari Idaidaġa* (Mareko 4:30-32, Luka 13:18-21)

³¹ Ani'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e Kuava* maġa tiba vaze 'ahogani'a madu nebaġano ġorarote'e heuġa. ³² Ani'e maġa nidu'a bo'aġano kome'a fase, rehano ġuhurine meba ġauġa nidu'a bo'aġano ufeta bororanadu ire boro ra'ohe. Ebu butu nini'a rafiu are ezagano kamadu neze ogora'uma."

³³ Ani'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e isiti heuġa. Roġae 'ahogani'a isiti tahiġa madu uvahuġa ġehaġa teite mirune tibune'ohe ebu hena uvahu nidu'a'e ubaru'ohe."

Hari Idaidaġa Hina Ġoeriro (Mareko 4:33-34)

³⁴ Iesu'a hari idaidaġa hina ġoere 'ahi nidu'a vaze ġuġuvaġa ziro. Ani'e hari idaidaġa hina da'o vaze mazao ġoeriro. ³⁵ A'e, peroveta vazeġani'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"E'e hari idaidaġa hina zi'uma.

Raha 'adi haġairote'e madaġanonno'o 'u'uru tirota'a'e eġe'a furera'uma."

Ve Hari Idaidaġa Huga Ihoziro

³⁶ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa muhizadu ne zamaġa diuġiro. Ane tahi'atahi'a'a hegote diuġadu niro, raena'a, "Mebao ġorarote'e ve hari idaidaġa huga ihofo'i." ³⁷ Ani'a naena'ezina'a, "Ezone manoga ġorarote'e vazeġa'e eġe, Vaze Ubuġa. ³⁸ Meba'e raha 'adi. Ezone manoga'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa, u ve'e Satani hegote'ete'e azaġa. ³⁹ Agire vazeġani'a ve ġorarota'a'e Diabolo. Hirive'ete'e madaġa'e mada ġonaġa, ebu hirive'ete'e azaġa'e tuġure viġa.

⁴⁰ Mada ġonaġa'e ve ġoradu ire rogao hufi haoze'ete'e teigi'uma. ⁴¹ Eġe, Vaze Ubuġani'a, eġe tuġure viga tuġuzi'uma ebu ze'a, Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa'ono'o, vaze ibi sau'ao tutuze'ete'e azaġa nidu'a zu haġai sau'a azaġa nidu'a rovoze nu'ozi'uma. ⁴² Zeġe nidu'a'e ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma. ⁴³ Ebu duduġa azaġa'e Moze'a ibitozini'ete'e zamaġano mada teige hia'uma. Teġaġeta vazeġa'e egadu faine edero'i!

Ġau Manomano U'uruga Hari Idaidaġa

⁴⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e mebao ġau manomano u'uruga heuġa. Vaze 'ahogani'a horonirotene bare u'uranadu matu'uġeta ne onamiro. Ebu ane ġau nidu'a seronadu meba e'e hoitiro.

⁴⁵ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hadi manomano vaġe'ete'e vazeġa heuġa. Hadi e'e moni boro zu iraġa manoġa u'ano, hoitih radu ragave vaġiro. ⁴⁶ Ani'a hadi manomano e'e horonirotene, ne onamadu ane ġau nidu'a seroniro ebu hadi e'e hoitiro.

Re'eva Hari Idaidaġa

⁴⁷ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e re'eva heuġa. Davarao einadu ġozone nunu nidu'a oġaro. ⁴⁸ Re'eva'e iriva'irotene, vaze'a mae hesao rehaniro. Ebu ze'a ehoradu ġozone manoġa'e inahe tunahuo mae ufiro ebu sau'asau'a'e mae modiro. ⁴⁹ Mada ġonaga'e 'ahiguġa re'uma. Tuġure vigani'a onaadu duduġa azaġa maza'ono'o sau'a azaġa mae rovozi'uma. ⁵⁰ Ebu ze'a ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma."

⁵¹ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Ze'e eġe ġoere nidu'a huga'e ederahe?" Ze'a naenaena'a, "O'e." ⁵² Ani'a ziro, raena'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo ederifone, ze'e godogo neġa ġiane'ete'e azaġa ġihi'aġaġihi'aġa heuġa reifo. Ze'e godogo zamaġano ġau manomano amahiġa zu ġau manomano iziga ederadu vaze ihoze'ohe."[†]

Nazareta Azaġani'a Iesu Hezahoharo

(Mareko 6:1-6, Luka 4:16-30)

⁵³ Iesu'a hari idaidaġa e'e haugirotene e'eano'o vaġiniro. ⁵⁴ Ebu ane haba, Nazareta neġa onamadu zeġe nu'onu'o neġano ihoze ġadahiro. Ze ani ġoere egadu zaguzagaro, raena'a, "Vaze adi'e nouma'ono'o zamarone manoġa zu haġaiġa gigi'a inaraġa 'ahi meiro?" ⁵⁵ Ahi'e ne ogoru'ete'e vazeġa ubuga. Ani vi'a'e Maria, ani negoġanegoġa'e Iakobo, Iosefa, Simona zu Iuda. ⁵⁶ Ani ezeġa nidu'a'e ahae eme teite. Ani'a ġau nidu'a 'ahi nouma'ono'o meiro?" ⁵⁷ Ebu ze'a ani hezahoharo.

'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Haba nunu nidu'a zamaġano vaze'a peroveta azaġa gubaze'ohe, rehano peroveta azaġa zeġe habao zu nezeno da'o vaze'a mene gubaze'ohe." ⁵⁸ Ebu ani'a e'e neġano haġai gigi'a ġehaġa mene haġairo, mazaġa ze'e ani mazao mene fiuro.

14

Ioane Babatiseo Rune

(Mareko 6:14-29, Luka 9:7-9)

¹ E'e madaġano Galilea haba'a kiniġa Heroda'a Iesu hariġa igiro. ² Ebu ane gau azaġa ziro, raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiseo gaogi. Ane'a runeono'o bare ġabodeha! E'ano'o ane'a haġai gigi'a inaraġa hina gau'e'ohe."

³⁻⁴ Ibite Heroda'a negoġa, niġa Filipino, inuga meiro. Inuga niġa'e Herodia. Ebu Ioane'a Heroda mazao barebare niro, raena'a, "Gae'a negoġo inuga meirota'a'e Badi'a'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a Ioane obone tiro, ebu ġu'a neġano ohoniro. ⁵ Heroda'a Ioane matih reiro, rehano ani'e vaze ġuġuvaġa rihoziro, mazaġa ze'e Ioane'e peroveta vazeġa rae mae ġihiniro. ⁶ Heroda'a furerarote'e madaġa meirotene, Herodia aboġani'a vazevaze zamao zvonadu Heroda zama ufeta matu'oharo. ⁷ E'ano'o Heroda'a ani mazao goitoriro, raena'a, "Ga nagini urate'eta'a'e eġe'a ġani'uma." ⁸ Ebu ani vi'a ġoere egadu Heroda niro, raena'a, "Ioane Babatiseo vadini siuvao ofadu izidi 'ada eno'i." ⁹ E'e igirotene, Heroda'e zamaġa adudaro. Rehano ani'a e'ea vaze zamao goitorirote'e 'ahine, roġae tahi'aġani'a urate'ete'e ġauġa hano'i rae reiro. ¹⁰ E'ano'o ani'a uti vazeġa tuġunadu ġu'a neġano Ioane Babatiseo 'unu vari'e ri'iro. ¹¹ Vadiga'e siuvao teadu odohe ariro, ebu roġae tahi'aġa hanadu ane'a vi'a haro. ¹² Ebu Ioane tahi'atahi'a'a onaadu ane ahiri mae guriro. E'e enogano ze'e Iesu vaġe onamadu me'odoharo.

[†] 13:52 A'e, ġau amahiġa'e ihore amahiġao idaniro zu ġau iziga'e ihore izigao idaniro.

*Vaze 5,000 Ġubuziro**(Mareko 6:30-44, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)*

¹³ Iesu'a Ioane hariġa igirotene, ani e'e haba'a modadu ġasi hina vaze o'o'a haba'a sifu ruhau onamiro. Rehano vaze ġuġuvaġani'a e'e egadu nezeono'o odao Iesu hegote onamiro. ¹⁴ Iesu'a ġasi'ono'o buanadu vaze ġuġuvaġa horoziro. Ebu vetuġazeadu ugi azaġa faiziro.

¹⁵ Ġoravararotene, ane tahi'atahi'a'e ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. E'ano'o vaze ġuġuvaġa 'adi tuġuzo'i, ebu ze uhiġauhiġa neġa onamadu ogomuze hoiiti'uma." ¹⁶ Rehano ani'a naenaezina'a, "Mene 'ougi'uma. Zae'a ogomu nu zeno'i." ¹⁷ Ze'a nina'a, "Eme mazao'e beredi fu'o zu ġozone 'aheu da'o." ¹⁸ Ani'a zina'a, "Ege vaġe mae aro'i." ¹⁹ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa ve rana ehoroga radu ziro. Ani'a beredi fu'o zu ġozone 'aheu madu adure ite ġiane'ena'a, Badi'a mazao kuraro. Ebu vahege tahitahadu tahi'aġa ziniro ebu zeġe'a vaze ġahuge ziniro. ²⁰ 'Ougadu zeġe nidu'a ogau idararo. Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ogomu ġaha'agaha'a'e nu'onadu tunahu 12 iri'avoniro. ²¹ E'ea ogarote'e azaġa bo'aġano ohoze isoiso nidu'a'e 5000, u roġaeroġae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

*Vu Rana Edau Onamiro**(Mareko 6:45-52, Ioane 6:15-21)*

²² E'e enogano Iesu'a tahi'aġa zogone ibite tuġuzena'a, ziro, raena'a, "Ġasio tiradu du'ura moneafa fare onamo'i." U Iesu 'ize vaze ġuġuvaġa tuġuziro. ²³ Tuġuze haugadu ane da'o maġa itadu kuraro. Mada'a ġoravararotene e'ea ane da'o radiunu. ²⁴ E'e madaġano ġasi'e hesa'ono'o fararo. Ebu zavara boroboro onainu 'ahine, sa'u boro ragatadu ġasi ġihugihuniro. ²⁵ Iraranae reirotene, Iesu'e vu rana edau'ena'a, ane tahi'atahi'a vaġe ariro. ²⁶ Ane tahi'atahi'a'a Iesu vu rana edau onairote'e horonirotene, rihau rudau'ena'a, huau ġaniġanaro, raena'a, "A'e vine!" ²⁷ Rehano Iesu'a zogone ziro, raena'a, "Ago rihano'i! 'Adi eġe. Zamaze rinedo'i." ²⁸ Petero'a nina'a, "Zuhi'a Boro, a hube hune ġa ro'idene, e zuni vu rana ġae vaġe amoga veize huho'i." ²⁹ Iesu'a nina'a, "Aro'i." Ebu Petero'a ġasiono'o buanadu vu rana Iesu vaġe edau onamiro. ³⁰ Rehano ani'a zavara boro horonirotene, rihanadu vu zamaġa zubure ovoiro, ebu ġaniġaniniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e ġaboho'i!" ³¹ Iesu'a zogone evo'a 'einadu ani hutube ġihiniro, ebu nina'a, "Ġa, mene gigaru fie'ete'e vazeġa, nougadu 'ada'adeha?" ³² Anianine ġasio tirirotene, zavara 'ai dauġiro. ³³ Ebu ġasi rana azaġa'e Iesu niguniro, raena'a, "Hube hune ġa'e Badi'a ubuga."

*Ugi Azaġa Faiziro**(Mareko 6:53-56)*

³⁴ Zeġe'a du'ura faradu Genesareta haba'ano hebetiro. ³⁵ Haba e'e azaġani'a Iesu'a onairote'e ederadu ne uhiġauhiġa azaġa nidu'a veize ġoere tuġuriro. Ebu zeġe'a ugi azaġa nidu'a Iesu vaġe tutuze ariro. ³⁶ Ebu ugi azaġani'a ani dabuaġa 'ariġa tahiġano da'o tu'inoga veize ze uminiro. 'Ougadu tu'inirote'e azaġa nidu'a'e ugize'a manoriro.

15*Zama Deheno'i**(Mareko 7:1-23)*

¹ Ebu Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'a Ierusema'ono'o Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, ² "Ġa tahi'atahi'a'e izema oganogano 'evoreze mene vuzu'e'ohe. Nougadu ze'a eme vouġa goro ġoe'a vari'e'ohe?"

³ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e nougadu Badi'a goro ġoe'a'e vari'adu vouġaze goro ġoe'a tihitihine'ohe?" ⁴ Badi'a'a raena'a, 'Vi'u mogo gubazo'i, ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausauzo'idene, mau runo'i.' ⁵ Rehano iniu'a vi'a moga mazao raena'a, 'Fase, e zae danazoga mene idaġa, mazaġa danazi'uma ra'ete'e ġauġa 'ahi'e eġe'a Badi'a ha'uma,' rae reine, zae'a ani idaġa rae ra'ohe. ⁶ Vaze'a vize moze* mene gubane'ohe rehano, za'a ze duduga rae ihone'ohe. E'e teige, zae'a vouġaze goro ġoe'a u'ano, Badi'a goro ġoe'a rae mode'ohe. ⁷ Za, zama guhi azaġa! Peroveta vazeġa Isaia'a zae moneo reirot'a'e duduga ra'ohe, raena'a,

⁸ 'Vazevaze 'ahi'e hebe hina da'o Badi'a gubane'ohe, rehano zamaze'e Badi'a mazaono'o faġa hune.

⁹ Ze'a Badi'a mazao kurau'eta'a'e huga o'o'a,

ebu ze'e vase'a tirete'e goro gōe'a ihoze'ohe."

¹⁰ Iesu'a vase gūguvaḡa huze ane vaḡiro ebu ziro, raena'a, "Egadu edero'i. ¹¹ Hebeo diuḡe'ete'e ḡaḡa'e vase mene toratorane'ohe. Rehano hebe'ono'o buau'ete'e ḡaḡani'a vase toratorane'ohe."

¹² Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ane vaḡe onaadu niro, raena'a, "Ḡa'e Farisea azaḡani'a ḡae ḡoere egadu maḡunata'a'e edeḡahe?" ¹³ Iesu'a naenaezina'a, "Adureo eḡe Mama'a mene ḡorarote'e ḡaḡa nidu'a taiga'ono'o ḡuri modi'uma. ¹⁴ Ze mode tauḡo'i! Ze'e vase ibitozini'ohe, rehano ubuma kuruga azaḡa heuḡa. Kuruga vaseḡani'a kuruga vaseḡa ibitohaune, anianine ho'ona bohire ovo'i'uma."

¹⁵ Petero'a nina'a, "Au'ete'e ḡaḡa'e vase mene toratorane'ete'e hari idaidaḡa huga ihofoi'." ¹⁶ Iesu'a zina'a, "E'a ihozata'a'e 'ize mene edeḡahe? ¹⁷ Za'e edeḡa, ogomu'e vase hebe'ono'o diuḡe isi zamaḡa ovoadu vesu ahiri'ono'o buau'ohe. ¹⁸ Rehano hebe'ono'o buaue'ta'a'e zamaono'o buanadu vase toratoraze'ohe. ¹⁹ Vaze zamaono'o buau'eta'a'e zamarone sau'a, gorugoru, hahu'a daro'ete'e, ubuma ḡezo, ḡonore, kotao ḡurire ḡoere'ete'e zu vase rae sausauze'ete'e ra'ohe. ²⁰ De'eguḡani'a vase toratorane'ohe. Rehano 'evore mene vuzuadu ogomu au'ete'e'a vase mene torane'ohe."

Kanana Rogaeḡani'a Iesu Mazao Firo

(Mareko 7:24-30)

²¹ Iesu'a Galilea haba'a modadu Turo zu Sidono haba'a onamiro. ²² E'e haba'ano Kanana† roḡaeḡa 'ahogani'a ani vaḡe aradu ḡihau huniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariga, ege vetuḡahi'i! Vine sau'ani'a eḡe abohe rana radu ani ufeta sausaune'ohe." ²³ Rehano Iesu'a ḡoere 'ahoga mene naenaeni. Ebu ani tahi'atahi'a'a aradu uminiro, raena'a, "Ani tugone vaḡino'i, mazaḡa eme hegote'ena'a, barebare huau ḡunuḡunufe'ohe." ²⁴ 'Ougadu Iesu'a roḡae e'e niro, raena'a, "E ḡa mene dana'i'uma. E'e Isaraela azaḡa, daḡurote'e mamoeḡa veize da'o tuḡuhiro." ²⁵ Rehano roḡaeḡani'a aradu ani zamao ḡuḡuriro ebu raena'a, "Zuhi'a Boro, danaho'i!" ²⁶ Iesu'a naenaenina'a, "Tahi'a ogomu madu ḡuni hanoga'e mene idaga."‡ ²⁷ Rogaeḡa'e nina'a, "A hube, Zuhi'a Boro, rehano ḡuni zuni ane zuhi'a ogomu mumuḡa fata'ono'o buau'eta'a'e au'ohe." ²⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Rogae, ḡa'e eḡe mazao fie'eta'a'e boro! Ga'a urate'eta'a'e hidi'uma." E'e madaḡano ani aboḡa 'ai manoriro.

Vaze Ḡehaḡa Faiziro

²⁹ Iesu'a haba e'e modadu Galilea du'uraḡa uni onamiro. Ebu maḡa itadu e'ea ehoriro. ³⁰ 'Ougadu vase ḡuḡuvaḡani'a mene edau'ete'e azaḡa, ubuma kuru azaḡa, oda sau'a azaḡa, mumutafa azaḡa zu uḡi azaḡa nunu ḡehaḡa tutuze ane vaḡe ariro. Ebu ze'e ane oda babaḡano bazuze teadu ani'a faiziro. ³¹ Vaze ḡuḡuvaḡani'a mumutafa azaḡa'e ḡoere'ete'e, oda sau'a azaḡa'a manorate'e, mene edau'ete'e azaḡa'e ragave'ete'e zu ubuma kuru azaḡa'e ehamane'ete'e horozirotene, zaguzagaro. Ebu ze'e Isaraela azaḡa Badi'aḡa matu'oharo.

Vaze 4000 Ḡubuziro

(Mareko 8:1-10)

³² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a huzadu ziro, raena'a, "'E'e 'ahi duḡuru vetuḡazi'ohe, mazaḡa ze 'ahao mada uḡidu eḡe teite radiu'ohe zu ogomuze o'o'a. E'e ze vinini tare nezeo tuḡuzoga mene urate'ohe, mazaḡa ibio higau bauri'uma." ³³ Tahi'aḡani'a nina'a, "Haba boha'ano 'ada, nounao ogomu ḡehaga horonadu vase ḡuḡuvaḡa 'ahi ḡubuzi'uma?" ³⁴ Iesu'a ḡadizena'a, "Za mazaḡa beredi'e nugu?" Ze'a naenaenina'a, "Beredi'e fu'o 'aheu fare zu gozone kome'a tahiga." ³⁵ Ebu ani'a vase ḡuḡuvaḡa rahao ehoroga radu ziro. ³⁶ 'Ougadu beredi fu'o 'aheu fare zu gozone madu Badi'a mazao kuraro. Ebu vaheḡadu vase ḡuḡuvaḡa zenoga veize tahi'aḡa ziniro. Ebu tahi'aḡani'a ḡahugiro. ³⁷ Zeḡe nidu'a au idararo. Ebu ogomu ḡaha'aḡaha'a mae ofadu tanahu fu'o 'aheu fare iriva'oniro. ³⁸ Ogarote'e azaḡa bo'aḡano ohoze da'o nidu'a'e 4000, u roḡae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro. ³⁹ Ani vase ḡuḡuvaḡa tuḡuzirote'e ḡarugano, gasi'o ehoradu Magadana haba'a onamiro.

16

Haḡai Nu Badega Uratiro

(Mareko 8:11-13, Luka 12:54-56)

† 15:9 15.9 ISA 29:13 † 15:22 A'e mene Iuda haba'a ‡ 15:26 Iuda azaḡa'e Iuda mene azaḡa mazao ḡuni rae huziro.

¹ Farisea zu Sadukea azağani'a Iesu tuhune nuroga radu ane vağe onairo ebu uminiro, raena'a, "Badi'a mazaonono'o hağai nu badeğa ihofu'i." ² Ani'a naenaeziro, raena'a, "Za'e, 'Gorava mada'a kanaru zuburine, ohoğore mada'a manori'uma,' rae ra'oh'e." ³ Ebu 'Oherebau adure'a ġutanoga horonine irugu'a ru'a'uma,' rae ra'oh'e. Za'e adure iraga horonine nagini'a furera'uma rae edere'oh'e. U izidi madağano nagini'a fureru'eta'a'e huga'e mene edere'oh'e. ⁴ Sau'a azağa zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azağa'e hağai nu badeğa da'o urate'oh'e, rehano mene zini'uma. E'a zini'uma'e peroveta vazeğa Iona hağai nu badeğa da'o." Ebu ani'a zeğe mazaono'o vağinadu onamiro.

Farisea zu Sadukea Azağa Isiti
(Mareko 8:14-21)

⁵ Iesu tahi'atahi'a'e du'ura moneafa farirotene beredi odohoga ağutaro. ⁶ Iesu'a ziro, raena'a, "Tohutoho'i, Farisea zu Sadukea azağa isiti faine ġiano'i." ⁷ 'Ougadu ze zeğe'a bare ġo'aniro, raena'a, "Eme'a beredi mene odoheha 'ahine, ani 'ouge ra'oh'e." ⁸ Iesu'a ze nagini ġo'anirote'e ederirotene, ziro, raena'a, "Zae Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a! Nougadu beredi nu mene odohate'e ġo'ane'oh'e? ⁹ Za ize mene edeğahe? Ege'a beredi fu'o hina vaze 5000 ġubuzadu ġaha'ağaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹⁰ Zuni beredi fu'o 'aheu fare hina vaze 4000 ġubuzadu ġaha'ağaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹¹ E'a beredi moneo mene ra'eta'a'e nougadu za'e mene edere'oh'e? E bare zi'oh'e, Farisea zu Sadukea azağa isiti faine ġiano'i!" ¹² 'Ougadu ze'e ederiro, ani'e beredi istiga moneo mene reiro, rehano Farisea zu Sadukea azağani'a ġuriro ihoreğa ġianoga veize reiro.

Petero'a Iesu'e Keriso Reiro
(Mareko 8:27-30, Luka 9:18-21)

¹³ Iesu'a Kaisaria Filipi haba'a onairotene, ane tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Vaze'a ege, Vaze Ubuga, iniu rae ra'oh'e?" ¹⁴ Ze'a naenaenina'a, "Nu'e Ioane bapatiso, nu'e Elia ra'oh'e. Nu'e Ieremia ga amahi peroveta vazeğa 'ahoga ra'oh'e." ¹⁵ Ebu ani'a ġadizena'a, "Za'a ra'etene e'e iniu?" ¹⁶ Simona Petero'a naenaenina'a, "Ga'e Keriso, ġabone Badi'ağa Ubuga." ¹⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Iona ubuga Simona, matu'o'i, mazağa vaze'a ġa mazao e'e meme iho'eha, rehano adureo ege Mama'a ġa iho'eha. ¹⁸ Ebu e ġa'oh'e. Ga'e Petero, huga'e vatava. Ege'a vatava e'e rana ekalesia, ege mazao fie'ete'e azağa, ohozi'uma, ebu rune ġigi'a'e mene ġuizi'uma. ¹⁹ Badi'a'a ibitozini'ete'e ibihetağa vava'oga veize kiğa ege'a ġani'uma. E'ano'o ġa'e nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu ġa'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma." ²⁰ Ebu Iesu'a ġoere riğa ziro, raena'a, "E'e Keriso rae vaze ago zo'!"

Iesu Runeğa Moneo Ihoziro
(Mareko 8:31-9:1, Luka 9:22-27)

²¹ E'e madağanonono'o, Iesu'a ane rune moneo ane tahi'atahi'a ġadahe ihoziro, raena'a, "Ege'a Ierusalem onamehuni'uma, ebu vaze boroboro, dibu'o vazeğa ġih'i'ağahi'aga zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa mazaono'o aduga ġehaga hidi'uma. Ze'a uġuhi'uma, rehano e'a mada uġiduğa zamağano bare ġabode iğuni'uma." ²² Ebu Petero'a Iesu ane genağano zamahu onamadu roniro, raena'a, "Mene, Zuhi'a Boro, Badi'a'a ġae mazao 'ouge mene furen'i'uma!" ²³ Rehano ani'a tehadu Petero niro, raena'a, "Satani, ege mazaono'o vağino'! Ga'a ege'a uitoga veize ġoere'oh'e, mazağa ġa'e Badi'a'a ibio mene zamare'oh'e, rehano vaze ibio zamare'oh'e."

²⁴ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Iniu'a ege ġaruna hegotihi are ro'idene, ane ura hağaiğa nidu'a modadu ane satauro odohe'ena'a, ege hegoti'! ²⁵ Iniu'a ane ġabone obone ġiganine, ani ġabone tuğutuğu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ġabone ege 'uano modine, ġabone tuğutuğu hidi'uma. ²⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ġaboneğa mae vağinine, nagi manoga hidi'uma? Gau 'ahoga hina zu ġabone tuğutuğu mouga mene idağa. ²⁷ Ege, Vaze Ubuga'e ege Mama ağağa zamağano tuğure viga teite onai'uma, ebu vaze'a nagini hağairote'e idunağano aneane naeğa zini'uma. ²⁸ E hube hune zi'oh'e, izidi zae bo'ağano vaze nunu'a izema rudanogano, ege, Vaze Ubugani'a aradu vaze ibitozini'ete'e horoni'uma.

17

Iesu Irağani'a Nufiro
(Mareko 9:2-13, Luka 9:28-36)

¹ Mada fu'o tiba fare ġaruğano Iesu'a Petero, Iakobo zu Iakobo negoğa Ioane zamazadu zeğe da'o mağa boro itiro. ² E'ea ani irağani'a ze ubumao nufiro. Irağani'a mada teige agararo ebu dabuağani'a ağağa teige uraro. ³ E'e madağano ze ubumao Mose

zu Elia'a fureranadu Iesu teite goeriro. ⁴ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhia Boro, eme 'ahao radiu'eta'a'e monoga! Ga'a uratine e taruha ugidu ogora'uma, tiba'e gae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." ⁵ Ani goere radiu'enogano goze vazavazahogani'a ovadu ze ogoziro, ebu goze zamağanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e ege zamarone, ubudehe. E ani mazao matue rudau'ohe. Ani goere egohano'i." ⁶ Iesu tahi'atahi'a'a ago e'e igirotene, rihau rudanadu rahao higau gūguriro. ⁷ Rehano Iesu'a aradu oboziro, ebu raena'a, "Iguno'i. Ago rihano'i." ⁸ Ze'a dude ehamarotene, vase nu mene horoziro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze mağanono'o ovairote'e madağanano Iesu'a ziro, raena'a, "Za'a horonata'a'e vase mazao ago rae fureno'i, onamo ege, Vaze Ubugani'a runeono'o bare gabode iguni'uma." ¹⁰ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a gadiniro, raena'a, "Nougadu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a, 'Elia'e ibite onai'uma, rae ra'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "A'e hube. Elia'e gau nidu'a ruhiboga veize ibite onai'uma." ¹² Ebu e zi'ohe, Elia 'ai amahi onairo. Rehano vase'a mene ederadu ani mazao zege'a uratirote'e hağaiga hağairo. E'e teige, ege, Vaze Ubuga zuni zege mazaono'o aduga hidi'uma." ¹³ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a Iesu'a Ioane Babatiso'e Elia idane'ena'a, goerate'e ederiro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'ağeta Manoniro

(Mareko 9:14-29, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Ze'a mağa'ono'o vase gūguvağa vađe ovairotene vase 'ahogani'a Iesu vađe aradu ane zamao tue gūguriro, ebu raena'a, ¹⁵ "Zuhia Boro, ege ubude vetugano'i! Ani'e ketokete'ohe ebu ahiri'e gigi'a boro ma'ohe. Ani'a mada geħağa ire roga rana ga vu rana higau'ohe. ¹⁶ E'a ani tutune gae tahi'atahi'a vađe areha, rehano ze'a ani manonoga mene idaraneha." ¹⁷ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e ze vu'oğa hağae'ete'e azağa! E za teite no'e fağa radi'uma? E no'e fağa zae mazao zamahe gigau oboni'umahe?" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe ege vađe aro'i." ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'a ronadu ane mazaono'o buaro. E'e madağanano tahi'a e'e zogone manoriro.

¹⁹ Ebu ani tahi'atahi'a'a zege da'o Iesu vađe aradu gadiniro, raena'a, "Eme'a nougadu vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?" ²⁰ Ani'a ziro, raena'a, "Mazağa zae fie'eta'a'e tahiga fase. E hube hune zi'ohe, za'a ege mazao fie'eta'a'e fufu mağa kome'a tiba heuğa radu za mağa 'ahi mazao nina'a, "Ahaono'o vağinadu omo onamo'i, rae reine, ani'a 'ouge hağai'uma. Za'e ege mazao fiine, gau nidu'a hağaoga'e idağa."*

Runeğa zu Bare Iguni'uma Hariğa Reiro

(Mareko 9:31-32, Luka 9:44-45)

²² Ze'a Galilea haba'ano nu'orarotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Ege, Vaze Ubuga'e agirehe 'evoreo ri'ih'i'uma. ²³ Ze'a uğuhi'uma, ebu mada ugiduğano e'a bare iguni'uma." 'Ougadu Iesu tahi'atahi'a'e zamaze are rudaro.

Kuru Neğa Takesiğa

²⁴ Ze'a Kaperanauma neğa boro feurirote'e enogano, kuru neğa takesi azağani'a Petero vađe aradu niro, raena'a, "Ga miriho vazeğa'e kuru neğa takesi mene hağae'ehehe?" ²⁵ Ani'a raena'a, "O'e, ege ihore vazeğa'e takesi hağae'ohe."

Petero'a ne diugirotene, Iesu'a ibite gadiniro, raena'a, "Petero, ġa nouge rae zamare'ohe? Haba kiniga'e iniu mazao takesi ufe'ohe, ani haba azağa mazao ga avo'a azağa mazao?" ²⁶ Ani'a naenaenina'a, "Avo'a azağa mazao ufe'ohe." Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, ane haba azağa'e takesi mene hağae'ohe. ²⁷ Rehano eme mene mağunozifine takesi hağai'uma. Ga'e du'ura ovoadu kimai feuno'i. Ebu gozone tiba kimaino'idene, hebe'a mae nahano'i, ebu siliva moniğa tiba§ horoni'uma. E'e madu emetane veize zeno'i."

18

Iniu'e Ģihi'a Hune

(Mareko 9:33-37, 42-48, Luka 9:46-48; 15:3-7; 17:1-2)

¹ E'e madağanano Iesu tahi'atahi'a'a Iesu vađe onaadu gadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e zamağanano iniu'e Ģihi'a hune?" ² Iesu'a tahi'a kome'a 'ahoga hune onaadu zege bo'ağano mae ohoniro, ³ ebu raena'a, "E hube hune zi'ohe, za'a Ģihiradu tahi'a kome'a 'ahi mene teigine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma. ⁴ Iniu'a, tahi'a kome'a teige, ane'a bare mae ovoine, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamağanano ani'e Ģihi'a hune rae ra'ohe.

* **17:20** Fare mirihirete'e nu'e v. 21 madu raena'a, "Kuraune zu zağozagine da'o vine sau'a 'ahiguğa'e hegone bune'ohe. † **17:24** Girikio, takesi moniğa'e Derakima 'aheu. Derakima tiba'e mada tiba gau naeğa heuğa. ‡ **17:25** Girikio, Simona § **17:27** Girikio, siliva moniğa tiba'e Derakima ġazağa heuğa.

⁵ Ebu ege mazao fie'ete'e u'ano tahi'a kome'a 'ahiguğa mae ġihinine, ani'e ege mae ġihihe'ohe. ⁶ Iniu'a, tahi'a kome'a 'ahiguğa ege mazao fie'eta'a'e bo'agano, tahi'a 'ahoga'e hağai sau'ano tutune ve'onine, ani'e hadi boro bagağa 'unuğano autadu davara guniğano mae feunine'e ufeta manoğa.

⁷ Raha 'adi azağa, fase vetuğağa, aduga hidiuma, mazağa vase ibi ve'oğano tutuze'ete'e ġauğa u'ano, sau'a hağae'ohe. De'eguğa'e fureru'ohe rehano, vase hağai sau'ano tutuze'ete'e azağa'e, fase vetuğağa, aduga hidi'uma. ⁸ 'Evoreğo ga odağo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i. 'Evore tibağota ga odağo tibağota da'o ġabone tuğutuğu hidoga'e ufeta manoğa. U 'evoreğo 'aheu ga odağo 'aheugota ire roga mene hauge'ete'e zamağano mae feu'ine ufeta aduga. ⁹ Ubumağo'a tutu'e ve'o'o'idene, gude modo'i. Ubumağo naeğagota da'o ġabone tuğutuğu hidoga'e ufeta manoğa. U ubumağo 'aheugota ire roga mene hauge'ete'e zamağano mae feu'ine ufeta aduga.

Mamoe Dauğirote'e Hari Idaidağa

(Luka 15:3-7)

¹⁰ Tahi'a kome'a 'ahiguğa tiba zuni gubano'i. Mazağa, e zi'ohe, zege taufe'ete'e tuğure viga'e ege Mama adureo teite iğaiğa radiu'ohe.*

¹² Za'e nouge zamare'ohe? Vaze 'ahoga mazao mamoeğa 100, rehano tibani'a dauğine, ani nougi'uma? Ani'e mamoeğa 99 mağa haba'ano modadu dauğoga mamoeğa vağe ragavi'uma. ¹³ E hube hune zi'ohe, ani'a mamoe tiba e'e vağe meine, mamoe 99 mene dauğoga ġauğa'e vitize matu'e ruda'uma. ¹⁴ E'e teige, zae Moze adureo tahi'a kome'a 'ahiguğa tiba zu dauğoga'e mene urate'ohe.

Nabuğo Sau'a Mae Dudune'ete'e Ibiğa

(Luka 17:3)

¹⁵ Ekalesia nabuğo'a ġae mazao sau'a hağao'idene ane vağe onamadu ġanine da'o bo'agano sau'ağa ihono'i. Ani'a egoğano sau'aono'o ġihurine, ġa 'ai nabudiğota bare tiburaneha. ¹⁶ U ani'a mene egoğano'idene, vase tiba ga 'aheu zamazadu bare onamo'i, mazağa ġanine nagini ra'ete'e vase 'aheu ga uğidu zu ederi'uma. ¹⁷ Ani'a ze zu mene egozine, ekalesia zamağano rae fureno'i. Ani'a ekalesia zuni mene egozeno'idene, ani'e Badi'a ağu'a vazeğa ga takesi vazeğa sau'a teige'ohe rae zamaro'i.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, za'a nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu za'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma. ¹⁹ E bare hube hune zi'ohe, rahao 'ada ġanine zamaze tiba hina nagini umidine, ege Mama adureo zae veize hağaozini'uma. ²⁰ Mazağa ege niğano 'aheu ga uğidu'a nu'oraune, e'e zege bo'agano radiu'ohe.

Mene Rae Mode'ete'e Tuğure Vazeğa Hari Idaidağa

²¹ Ebu Petero'a Iesu vağe aradu ġadiniro, raena'a, "Zuhia Boro, ege nabudi'a ege mazao sau'a hağaine, ġae nuğu e ani sau'a rae modi'uma? Gae fu'o 'aheu fare ga?" ²² Iesu'a naenaeni, raena'a, "E ġa'ohe, mene ġae fu'o 'aheu fare, rehano barebare rae modo'i!†

²³ E'ano'o Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari idaidağa 'ahi heuğa. Kini 'ahogani'a ane mazaono'o moni meirote'e tuğure azağa huzadu ani moni bare melhi rae reiro. ²⁴ Ani'a 'ouge hağairotene, moni borofe‡ meirote'e vazeğa 'ahoga ani vağe tutune ariro. ²⁵ Ani'e moni baronoga mene idağa 'ahine, kini'a riğa goreniro, raena'a, 'Gae inuğo, ubuğo zu ġae mazao ġau nidu'a seronadu ege moni barono'i! ²⁶ 'Ougadu tuğure vazeğani'a ani zamao obena hina tuğiro, ebu raena'a, 'Geno mada eno'i, ebu e moni nidu'a baroni'uma.' ²⁷ 'Ouge reirotene, zuhi'ağani'a vetuğaniro ebu moniğa ahiğa radu ani tuğuniro.

²⁸ E'e ġarugano tuğure vazeğani'a ani mazaono'o moni nu§ meirote'e tuğure vazeğa 'ahoga, ani teite tibururu gau'ete'e, vağe onamiro. Ani'a ani matanadu oğorabiğa harinoharo. Ebu raena'a, 'Ege moni barono'i! ²⁹ 'Ougadu ane vase tuğure vazeğa'e obena hina tuğaro, ebu uminina'a, 'Geno mada eno'i, ebu ġae moni baroni'uma! ³⁰ Rehano ani hezahiro ebu onamadu ane vazeğa 'ai ġu'a neğano mae ohoniro, onamo ani moni e'e baroni'uma.

³¹ Tuğure azağa nunu'a nagini'a furerarote'e horonirotene, ze mağune rudanadu zege zuhi'a vağe onamiro. Ebu hariğa nidu'a ani mazao ihoniro. ³² 'Ougadu zuhi'ağani'a tuğure vazeğa ibi'a ibite hunadu niro, raena'a, 'Gae'e tuğure vazeğa sau'a! Ga'a umihadu ġa ege mazaono'o meirote'e moniğa nidu'a ahiğa reiro. ³³ Ege'a ġae vetuğağadate'e

* 18:10 Fare mirihirote'e nu'e v. 11 raena'a, "Ege, Vaze Ubuga'e dauğirote'e azağa ġabozoga veize onairo."

† 18:22 Girikio, Gae 490 ‡ 18:24 Girikio, 10,000 Taleniti, a'e muri 16 gau naeğa heuğa § 18:28 Girikio, 100 Denari, a'e mada 100 gau naeğa heuğa

teige, gāe'a zuni gāe vase tuḡure vazeḡa vetu'aḡanifo!' ³⁴ Zama ḡuḡi'ano zuhi'aḡani'a ani aduga hanoga veize ḡu'ano ohoniro, onamo ane moni nidu'a barone haḡi'uma.

³⁵ E'e teige, za'a zae nego nabudi zamaze nidu'a hina zeḡe sau'a mene rae modine, eḡe Mama adureo zuni zae mazao 'ouge haḡai'uma."

19

Roḡae Mode'ete'e Moneo

(Mareko 10:1-12)

¹ Iesu'a e'e ḡoe'a haḡirotene Galilea haba'a modadu Ioridana vuḡa moneafa Iudea haba'a onamiro. ² Vaze ḡuḡuvāḡani'a ani hegotiro ebu ani'a uḡi azaḡa faiziro.

³ Ebu Farisea azaḡa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Goro zamaḡano, ohoze 'ahogani'a haḡai nunu u'ano inuga mode'ete'e idaḡahehe?" ⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za Buka Zaḡoḡa mene me'odirohehe? Gadaheḡano Badi'a'a ḡau nidu'a haḡairotene ohoze zu roḡae haḡairo. ⁵ Ebu ani raena'a, 'E'ano'o ohoze'e vi'a moga modadu roḡae teite tibura'uma ebu anianine ahiri tiba re'uma.' ⁶ E'ano'o ze'e mene 'aheuh rehana tiba, ebu Badi'a'a tibuzirota'a'e vase'a mene rovoni'uma."

⁷ Ze'a ḡadinena'a, "'Ougine nouḡadu Mose goro ḡoe'a'e raena'a, 'Ohoze'e inuga modine fefa mirihadu roḡaeḡa hano'i ebu modo'i,' rae ra'ohe?" ⁸ Iesu'a naenaenzina'a, "'Za tegaze riḡa 'ahine, Mose'a roḡae modine'e idaḡa reiro. Rehano ḡadaheḡanon'o a'e mene Badi'a'a urate'ete'e haḡaeḡa ra'ohe. ⁹ E zi'ohe, inuga'e ubuma ḡezo haḡaiḡa mene haḡae'ete'e rehano, i'ani'a ani modadu roḡae 'ahoga teite hahurine, ani'e ubuma ḡezo haḡaiḡa haḡae'ohe."

¹⁰ Iesu tahi'atahi'a'a Iesu niro, raena'a, "'Ahigūḡani'a i'a inuga mazao fureraune, guruvorau radiu'eta'a'e ufeta manoga gaogi!" ¹¹ Iesu'a naenaenzina'a, "Vaze nidu'a ḡoere 'ahi mae ḡihinoga'e mene idaḡa. Rehano Badi'a'a danaze'ete'e azaḡa da'o idaḡa. ¹² Vaze nu'e furerarote'e madaḡanon'o ahiri uḡiḡeta radu mene hahure'ohe. Nu'e vase'a ahiri ariro. Nu'e Badi'a'a ibitozini'ete'e veize ḡaihi radu ze'e mene hahuriro. Iniu'a 'ahi ḡoe'a mae ḡihinoga idaḡa reine, ani'a mae ḡihini'uma."

Tahi'a Kome'akome'a ebu Iesu

(Mareko 10:13-16, Luka 18:15-17)

¹³ Vazevaze'a tahi'a kome'akome'a tutuze Iesu vaḡe onairo, mazaḡa ani'a ze rana 'evore teadu kuranoga uratiro. Rehano ane tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaḡa roziro. ¹⁴ Iesu'a ziro, raena'a, "Tahi'a kome'akome'a eḡe vaḡe onaeta'a'e ago gararo'i. Mazaḡa Badi'a'a tahi'a kome'akome'a teige'ete'e azaḡa ibitozini'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a ze rana 'evore teadu kurarote'e garuḡano, e'ea iḡune onamiro.

Ma'ora Vazeḡa

(Mareko 10:17-31, Luka 18:18-30)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Ihore vazeḡa, e nagini manoga haḡaine ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?" ¹⁷ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "'Ga'e nouḡadu eḡe mazao nagini'e manoga rae ḡadimu'ohe? Manoga'e Badi'a'a, tibuhuga da'o. Ga'a ḡabone tuḡutuḡu hidihi ro'idene, Badi'a'a goro ḡoe'a hegoti'i." ¹⁸ Vaze e'e'a ḡadinena'a, "No'e goro ḡoe'a hegoti'uma?" Iesu'a naenaenzina'a, "'Vaze ago mano'i, ubuma ago ḡezano'i, ago ḡonotano'i, kota zamaḡano ḡoere ve'oḡa ago ḡoero'i, ¹⁹ vi'u mogo gubazo'i ebu ḡa'a ḡae bare zamare'ete'e teige nabuḡo zamaro'i." ²⁰ Ene izigani'a niro, raena'a, "E goro ḡoe'a 'ahi nidu'a haḡae ona'e'ohe. Hena nagini haḡai'uma?" ²¹ Iesu'a nina'a, "Ga'e Badi'a'a ubumao manoga hune re'uma rae uratine, onamadu ḡauḡo nidu'a serono'i ebu e'e moniḡa zahara azaḡa zeno'i. 'Ougine ḡa adureo ḡau manomano me'uma. Ebu aradu eḡe hegoti'i." ²² Rehano ene izigani'e ma'ora ufeta boro vazeḡa 'ahine, Iesu ḡoe'a iḡirotene, zamaḡani'a adudu borore'ena'a, iḡuniro.

²³ Iesu'a ane tahi'atahi'a'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, ma'ora vazeḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e riḡa bagaḡa. ²⁴ Bare zi'ohe, kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazeḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e ufeta riḡa." ²⁵ Ane tahi'āḡani'a'a e'e iḡirotene, zaguzagau rudaro ebu ḡadinina'a, "'Ougine iniu'a ḡabone hidi'uma?" ²⁶ Iesu'a ḡiazadu zina'a, "'Vazevaze zeḡe'a bare ḡabone hidoga'e mene idaḡa, rehano Badi'a'a vase ḡabozi'uma. Mazaḡa ani'e ḡau nidu'a haḡaoga idaḡa."

²⁷ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ḡa hegotoga veize ḡau nidu'a modiro. 'Ougadu eme'e naeḡa nagini hidi'uma?" ²⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe. Raha 'ahi

nidu'a'e bare zida'uma madağano, ege, Vaze Ubugani'a kini ehore haba'ano ehoradu raha nidu'a' ibitoha'uma. Ebu zae, ege hogote'ete'e azağa zuni kini ehore haba'a 12 rana ehoradu Isaraela azağa, 12 urabo, kotazi'uma. ²⁹ Ebu iniu'a ege 'uano neğa, negoğa, ezeğa, vi'a, moga, eneğa ga haba'a modirota'a'e naeğa gae 100 me'uma zu gabone tuğutuğu hidi'uma. ³⁰ Rehano ibite'ete'e azağa ġehağa'e ġonagano re'uma, u ġonaga azağa ġehağa'e ibiti'uma."

20

Vaini Meba Gau Azağa Hari Idaidağa

¹ Iesu'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari 'ahi heuğa. Haba vazeğa 'ahogani'a ane vaini meba veize gau'ete'e azağa vağihi radu oherebau uzeuze onamiro. ² Ebu vaze nu horozirotene ziro, raena'a, 'Ege meba onamadu gau'ı. Mada tiba gauga moniğa* zini'uma.' 'Ougadu ani ze mebagano tuguziro. ³ Oherebau mada fu'o gazağa fare meirotene ani bare onamiro. Ebu maketi haba'ano mene gau'ete'e vaze nu'a edau radoga horoziro. ⁴ Ani'a zina'a, 'Za zu ege vaini mebağa onamo'i, ebu gauga moniğa idane zini'uma.' ⁵ Ebu ze ane meba onamiro. Ani'a madai zu mada ugıdu goravagano bare onamadu 'ouge hağairo. ⁶ Mada fu'o goravagano ani onamirotene vaze nu'e edau ragave'ete'e horozadu ġadiziro, raena'a, 'Za nougadu mada niduga mene gau'e'ena'a edau tauđe'oh'e?' ⁷ Ze'a naenaenina'a, 'Mazağa vaze 'ahogani'a eme gau 'ahoga mene refeha.' Ani'a zina'a, 'Za zuni ege vaini mebağa onamadu gau'ı.' ⁸ Mada'a ovorotene vaini mebağa vazegani'a meba taufe'ete'e vazega niro, raena'a, 'Gau azağa huzadu ġonaga vazeganono'o ibite vazega gau moniğa zeno'i.' ⁹ Mada fu'o goravagano huzate'e azağa'e onairotene aneane mada tiba gau moniğa meiro. ¹⁰ Ebu ibite gauırote'e azağani'a onairotene, ze moni ufeta boro me'uma rae zamarıro. Rehano aneane mada tiba gau moniğa idane meiro. ¹¹ Ze'a e'e moniğa madu haba vazega mazao mağuniro, ebu tururu'ena'a, niro, raena'a, ¹² 'Vesu onaate'e azağa'e mada tahiğa da'o gau'eha. U eme'a mada gigi'a zamağano mada niduga gau boro hağaeha. Rehano ġa'e zege moni'e emeđe teite idane zeneha!' ¹³ Haba vazegani'a zege bo'ağano 'ahoga naenaeniro, raena'a, 'Ege vaze, e'e mene nae da'o badareha. Ğa'e gauadu mada tiba gau moniğa me'uma rae gaha. ¹⁴ E'ano'o moniğıo madu onamo'i. E'e vesu onate'e vazega gau moni'e gae moni teite idane ġanihi ra'oh'e. ¹⁵ Ege'a ege moni hina ġagini urate'ete'e hağaine, ve'ogahe? Ege'a vaze mazao ufeta manoga radu ġa'e ahiahihe'ehehe?'" ¹⁶ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "E'ano'o ġonaga azağa'e ibiti'uma zu ibite'ete'e azağa'e ġonagano re'uma."

Iesu'a Ane Rune Bare Reiro

(Mareko 10:32-34, Luka 18:31-34)

¹⁷ Iesu'a Ierusalemı tirote'e zamağano, ane tahi'a 12 da'o huzadu ibio ziro, raena'a, ¹⁸ "ġiano'i, eme'e Ierusalemı ite'oh'e. Ebu ege, Vaze Ubugani'e, dibu'o vazega ġihi'ağahi'i'ağa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a obohe teadu uğuhihi re'uma. ¹⁹ Ebu Badi'a ağu'a azağa 'evoreo ri'ıhadu zege'a ġirihohi'uma, masihi'uma zu sataurohi'uma. Rehano mada ugıduğano ege'a bare iğuni'uma."

Iakobo zu Ioane Vize'a Iesu Uminiro

(Mareko 10:35-45)

²⁰ Zebede ubuga, Iakobo zu Ioane, vize'a zege zamazadu Iesu vage arıro, ebu obena hina tuğadu uminiro. ²¹ Iesu'e ġadiniro, raena'a, "Ğa'e nigini urate'oh'e?" Ani'a naenaenina'a, "Ğa'a ibitozini'ete'e madağa mo'idene, ege ubude 'ahau ohozadu ġihi'ağa iğu'a zeno'i.'" ²² Iesu'a niro, raena'a, "Za'e ġagini umihe'eta'a'e ağu'a. Ege'a ġagi'uma bioga'e aduga hidi'ete'e bioga. Zae zuni e'e ġagi'umahehe?" Zege'a naenaenina'a, "O'e." ²³ Iesu'a ziro, raena'a, "Ege'a ġagi'uma bioga'e, zae zuni ġagi'uma. Rehano ġihi'ağa iğu'a me'uma azağa'e ege'a meme ohozi'uma. U ege Mama'a ohozi'uma reırote'e azağani'a da'o ani'a ruhibırote'e iğu'a me'uma."

²⁴ Iesu tahi'a ġaubanana'a e'e iğırotene, Iakobo zuni Ioane mazao mağuniro. ²⁵ Rehano Iesu'a huze nu'ozadu ziro, raena'a, "Za edeğa, Badi'a ağu'a azağa haba'ano, zuhi'agazuhi'agani'a e'e haba'a azağa ibitozini'oh'e, ebu zege ġihi'ağa iğuri azagani'a inaraze hina haba'a azağa rana edau'oh'e. ²⁶ Rehano za'e ago 'ouge hağao'i. Zae bo'agano iniu'e ġihi'a reihı reıne, ani'e zae u'ugano gau'ete'e vazega rae re'uma. ²⁷ Ebu iniu'e zae bo'agano ibıtone vazega reihı reıne, ani'e zae tuğure vazega rae re'uma. ²⁸ Za'e ege teıge hağao'i, mazağa ege, Vaze Ubugani'a vaze'e ege tuğure azağa re'uma

* **20:2** Mada tiba gau moni'e Denari tiba.

radu mene ariro, rehano e'e vase tuğure vazeğa re'uma radu ariro. Ebu vase ġehağa sau'a u'ano, ege gabone hina Badi'a dibu'o hanoga veize ariro."

Ubuma Kuru Azağa Faiziro

(Mareko 10:46-52, Luka 18:35-43)

²⁹ Iesu ani tahi'atahi'a teite Ieriko neğa borono'o iğunirotene, vase ġuğuvagani'a ani hegotiro. ³⁰ Ebu ubuma kuru azağa 'aheu'e ibi ġenağano ehore radiunu. Ze Iesu'a vitau oname'ete'e egadu huario, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariğa, eme vetuğafo'!" ³¹ Vaze ġuğuvagani'a horozadu roziro, raena'a, "Hezoa!" Rehano ze'e ufeta ġihau huario. "Zuhi'a Boro, Davida mariğa, eme vetuğafo'!" ³² Ebu Iesu'a edanadu huziro, raena'a, "Ege'a zae veize nagini hağai'uma?" ³³ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, eme ehamatihi!" ³⁴ Ebu Iesu'a vetuğazeadu ubumaze oboniro. Obozirotene zogone ubumaze'a ra'aro ebu ani hegotiro.

21

Ierusalem Diuğiro

(Mareko 11:1-11, Luka 19:28-38, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a teite Ierusalem hanitadu Oliva mağano Benefage neğano feuriro. Ebu tahi'aga 'aheu tuğuze'ena'a, ziro, ² raena'a, "Zama mone neğa onamo'i. E'e neğa diuğine, doniki 'ahoga 'ute touga ubuğeta horozu'uma. Horozu'idene, fuhi'adu ege vağe odohe aro'i. ³ Iniu vase'a goere nu zoi'dene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i. 'Ougine ani zogone tuğuzi'uma."

⁴ A'e peroveta vazeğani'a Badi'a goere reirota'a'e hudaro, raena'a,

⁵ "Ierusalem azağa* mazao 'ahige zoi, 'Giano'i! Zae Kini'e zae vağe are'ohe. Ani'e vağu'a ebu doniki rana ehoreha. Doniki ubuga rana ehoradu are'ohe."

⁶ Ebu tahi'aga 'aheu'a onamadu Iesu'a nagini zirote'e hağairo. ⁷ Ze doniki ubuğeta odohe ane vağe onamadu dabuaze doniki ubuga ġarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiro. ⁸ Vaze ġehağani'a zeğe dabua ibio hirau tiro, u vase nu'e ire ezaga vari'e madu ibi rana hiraro. ⁹ Iesu zamao onamirote'e azağa zu ġaruna hegotirote'e azağani'a huario, raena'a,

"Davida mariğa niguno'i!†

Zuhi'a Boro niğano onae'ete'e vazeğa matu'ohatihi!"

Badi'a hitanao niguno'i!"

¹⁰ Ebu Iesu'a Ierusalem diuğirotene, ne azağa nidu'a harae'ena'a ġadimutitiro, raena'a, "'Adi iniu?" ¹¹ Ebu vase ġuğuvagani'a naenaezina'a, "'Adi'e Iesu, peroveta vazeğa. Galilea haba'a Nazareta neğa vazeğa."

Kuru Neğa Deheniro

(Mareko 11:15-19, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

¹² Ebu Iesu'a kuru neğa haba'ano diuğiro. Diuğadu dibu'o veize ġahunone hoite'ete'e zu serone'ete'e azağa uhize ġururuziro. Moni senise zini'ete'e‡ azağa fata zu Tubugo niniga serone'ete'e azağa ehoro haba'a mae ġihuniro. ¹³ Ebu ani zina'a, "Buka Zağoga zamağano 'ahige mirihoro, raena'a, 'Badi'a ne'e vase'a kurau'ete'e neğa re'uma.' Rehano za'a kuru neğa'e ġonore azağa haba'a teige hağae'ohe!"

¹⁴ Ubuma kuru azağa ebu oda sau'a azağani'a ani vağe kuru neğa aradu ani'a faiziro. ¹⁵ Ebu dibu'o vazeğa ġihi'agihi'aga zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a ani hağai ġigi'a hağairote'e horoniro. Ebu tahi'a kome'akome'a kuru neğa haba'ano huau'ena'a, "Davida mariğa niguno'i," rae reirote'e igiro. 'Ougadu ze mağune rudaro. ¹⁶ Ebu Iesu ġadiniro, raena'a, "Ga tahi'a kome'akome'ani'a nagini ra'eta'a'e igi'ohe? Ze ġararo'!" Ani'a naenaezina'a, "E igi'ohe. Rehano za'e Buka Zağoga mene hune me'odirohe? A'e raena'a, 'Badi'a'a tahi'a kome'akome'a zu ġurağagurağani'a ani nigunoga ihoziro.'" ¹⁷ E'e enogano ani ze muhizadu Betani neğa onamiro ebu ohere e'ea baziro.

Figi Irega Roraro

(Mareko 11:12-14, 11:20-24)

* 21:5 Girikio, Zioni aboğa 21:5 21:5 Zec 9:9 † 21:9 Girikio, Hosana 21:9 21:9 Salamo 118:26 ‡ 21:12 Kuru neğa takesi veize 21:16 21:16 Salamo 8:2

¹⁸ Irarirotene oherebau uzeuze Iesu'a Ierusalemata bare onamirote'e zamaġano ani vininiro. ¹⁹ Ebu figi ireġa ibi ġenaġano horonadu huga vaġe onamiro. Rehano ire huga o'o'a zu rouġa da'o horoniro. Ani'a ire e'e niro, raena'a, "Ġa mene bare huda'uma!" Ebu ire e'e'a zogone roraro.

²⁰ Ane tahi'aġani'a e'e horonirotene, ze zaguzaganadu ġadiniro, raena'a, "Nougenouge figi ireġani'a ġarihe roraneha?" ²¹ Iesu'a naenaezina'a, "E hube hune zi'ohe, za Badi'a maza'o fiine zu mene 'ada'adine, e'a figi ire maza'o haga'ate'e zae'a zuni haġai'uma. Ebu maġa nina'a, 'Ġihitadu davara zamaġano buano'i,' rae reine, ani'e zae goere igi'uma. ²² Za'a fie'ena'a, nagini kuruo umine'ete'e ġauga'e hidi'uma."

Iesu Ġigi'aġa Moneo Ġadiniro
(Mareko 11:27-33, Luka 20:1-8)

²³ E'e ġarugano, Iesu'a kuru neġa diuġadu vaze ihozirotene, dibu'o vazeġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a ani vaġe onairo. Ebu ze Iesu ġadiniro, raena, "Ġa no'e ġigi'aġa hina 'ahiguġa haġae'ohe? Iniu'a 'ahi ġigi'aġa ġanairo?" ²⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Eġe zuni ġadimu 'ahoga zinihi. Za'a naenaehine, e zuni no'e ġigi'aġa hina 'ahi ġauga haġae'ete'e ihozi'uma. ²⁵ Ioane'a bapatizo haġainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o?" Ze zeġe'a bare ġoanairo, raena'a, "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane goere mene mae ġihinido?' rae ifi'uma. ²⁶ Rehano vaze'ono'o reine, vaze ġuġuvaġani'a eme maza'o maġuni'uma rihone'ohe, mazaġa zeġe nidu'a Ioane'e hube hune peroveta vazeġa rae mae ġihine'ohe." ²⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aġu'a." Ebu Iesu'a zina'a, "Eġe zuni no'e ġigi'a hina 'ahiguġa haġaete'e mene ihozi'uma."

Ubuga 'Aheu Hari Idaidāġa

²⁸ Ebu Iesu'a dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro maza'o hari idaidāġa 'ahoga ziro, raena'a, "Za hari idaidāġa 'ahi abitadu huga zamaro'i. Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. Ani ene ibi'a vaġe onamadu niro, raena'a, 'Ubude, ġa izidi vaini mebaġano gau'i onamo'i.' ²⁹ Ebu ubugani'a naenaenina'a, 'E mene onami'uma.' Rehano ani vesu'u zamaġa ġihunadu onamiro. ³⁰ Ebu mogani'a ubuga veġa vaġe onamadu ene ibi'a nirote'e ġoe'a niro. Ene veġani'a naenaenina'a, 'O'e, onami'uma.' Rehano ani mene onamiro. ³¹ Za'a zamare'etene, ubuga 'aheu bo'aġano iniu'a moga ura haġairo?" Ze'a naenaenina'a, "Ene ibi'a."

Ebu Iesu'a hari huga'e ihoziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, takesi azaġa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaġa'e Badi'a'a ibite ibitozini'uma. Zeġe'a zae vitizi'uma. ³² Ioane Babatiso'e ibi duduga ihozoga radu zae vaġe onairo, reġano za mene mae ġihiniro. U takesi azaġa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaġa'e ani goere mae ġihiniro. Za ze'a haġairota'a'e horoniro rehano, zae sau'anono'o mene ġihuradu ani mene mae ġihiniro."

Hihhi Azaġa Sau'a Hari Idaidāġa
(Mareko 12:1-12, Luka 20:9-19)

³³ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Hari idaidāġa 'ahoga ego'i. Vaze 'ahogani'a vaini mebaġa ġoraro, ebu hadi ġabiriġa meraro. Ani'a vaini vuġa gige'ete'e ġauga haġairo zu ehamu'ete'e taruhaġa hitanao hadi hina haġairo. Ebu hihhi azaġa nu 'evoreo teadu hirive'ete'e madaġano huga nu'e ani'a me'uma rae reiro. Ebu ani'e haba 'ahoga onamadu mada faġa ragaviro.

³⁴ Hirive'ete'e madaġa hanitirotene, vaini maġa nu mougā radu ani tuġureġa azaġa'e hihhi azaġa e'e vaġe tuġuze onamiro. ³⁵ Rehano ze'a tuġure azaġa obone teadu tiba'e bouniro, 'ahoga'e maro ebu 'ahoga'e hadi hina mau bohiniro. ³⁶ Hena ani'a tuġureġa azaġa ibi'a vitine ufeta ġehaġa ze vaġe bare tuġuziro. Ebu ze'a tuġure azaġa e'e maza'o haġai tiba e'e bare haġairo.

³⁷ Ġonaġano, ani'a ubuga ze vaġe tuġuniro ebu raena'a, 'Ze'e eġe ubude u'u ġubani'uma gaog'i.' ³⁸ Rehano hihhi azaġani'a ubuga horonirotene, zeġe'a neneġanairo, raena'a, 'Ani'e vaini mebaġa 'adi me'uma vazeġa. Aro matihi, ebu vaini mebaġa 'adi emeġe'a me'uma!' ³⁹ E'ano'o ze'a ani obone teadu vaini mebaġano'o ani uhine bunadu mau runiro." ⁴⁰ Ebu Iesu'a dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro ġadize'ena'a, "'Ougadu vaini mebaġa vazeġa'e hihhi azaġa e'e vaġe onaine, ze maza'o nagini haġai'uma?" ⁴¹ Ze naenaenina'a, "Ani'a hihhi azaġa e'e mau ruzi'uma. Ebu vaini mebaġa'e hihhi azaġa 'ahoga nu zini'uma, ebu hirive'ete'e madaġano zeġe'a ani huga nu ha'uma."

⁴² Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e Buka Zaġoġa mene me'odirohe? A'e raena'a,

'Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiġa'e, gauġa boro hadiġa raha.

'Adi'e Zuhi'a Boro'a haġairote'e haġaiġa. Emeġe'a ġiane'etene, manoġa tauġi.'

⁴³ E'ano'o eġe'a zi'ohe, Badi'a'a zae Israela azaġa mene ibitozini'uma ebu Badi'a'a ane ura haġae'ete'e haba'a 'ahoga azaġa ibitozini'uma. ⁴⁴ Iniu'a hadi e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadi e'e'a iniu rana higaune, ani'e se'eti'uma."

⁴⁵ Dibu'o azaġa ġihi'aġihi'aġa zu Farisea azaġani'a Iesu hari idaidaġa igirotene, Iesu'a zeġe moneo reirota'a'e ederiro. ⁴⁶ E'ano'o ze'e ani obone tihi reiro. Rehano vase ġuġuvaġani'a ze maza maguni'uma radu rihoziro, mazaġa ze ani'e peroveta vazeġa rae mae ġihiniro.

22

Mui Boro Hari idaidaġa

(Luka 14:15-24)

¹ Iesu'a hari idaidaġa 'ahoga hina bare ġoreziro, raena'a, ² "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e kini 'ahoga heuġa. Ani'a ubuga veize hahu muiġa haġairo. ³ Ebu huzirote'e azaġa mui augoga veize tuġure azaġa zeġe vaġe tuġuziro. Rehano ze'e onaoga hezahiro.

⁴ Ebu ani'a tuġure azaġa nu 'ahoga bare tuġuziro, raena'a, 'Eġe'a huzate'e azaġa 'ahige zo'i. "Zae veize eġe'a mui ruhibeħa. Boromakau zu mani igaga maneħa ebu ġau nidu'a 'ai ruhibeħa. Hahu muiġa u'a aro'il" ⁵ Rehano ze teġa riraro. 'Ahoga'e mebaġa onamiro, ebu 'ahoga'e moni vaġi onamiro. ⁶ Nu'e tuġure azaġa oboze teadu rae sausauro ebu zimi ruziro. ⁷ Kini'a e'e igirotene, ani magune rudaro. Ebu uti azaġa tuġuzadu gorugoru azaġa e'e zimi hauġiro zu neze zuni hufi haoniro.

⁸ Ebu ane tuġure azaġa huzadu ziro, raena'a, 'E hahu muiġa 'ai ruhibe ġidaneħa, rehano e'a huzirote'e azaġa'e onaoga mene idaġa. ⁹ E'ano'o ibi boro onamadu horozite'e azaġa nidu'a mui aroga veize huzo'il" ¹⁰ Ebu ane tuġure azaġani'a ibi boro onamadu hidirote'e azaġa nidu'a, manoġa zu sau'a azaġa nu'oziro. Ebu tutuze onamadu mui neġa nu'oru iriva'oniro.

¹¹ Ebu kini'a i'udi azaġa diuġe ġiazirotene, vase 'ahogani'a hahu mui dabuaġa mene vidanoga horoniro. ¹² Ani ġadiniro, raena'a, 'Eġe vase, ġa'e hahu dabuaġa mene vidaneħa. Nougenuge 'adi diuġi areħa?" Rehano ani ġoere 'ahoga mene reiro. ¹³ Ebu kiniġani'a ane gau azaġa zina'a, "Evo'a zu odaġa batuno'i, ebu enone uzaboġano duine feuno'i! Ane e'ea nia'uma zu ġononeġa atiti'uma." ¹⁴ Gonagano Iesu'a ziro, raena'a, "Badi'a'a vase ġeħaġa huze'ohe, rehano ani'a ibitozini'ete'e azaġa veize ohotirota'a'e tahiġa da'o."

Takesi Moniġa Roma Kiniġa Hau'ete'e

(Mareko 12:13-17, Luka 20:20-26)

¹⁵ Ebu Farisea azaġani'a onamadu Iesu'a ġoere ve'oġa 'ahoga rouga veize nougenouge so'onihhi radu tiburu neneganiro. ¹⁶ Ebu ze'a zeġe tahi'atahi'a zu kini Heroda mone azaġa'e Iesu maza tuġuziro. Ze ani vaġe onamadu niro, raena'a, "Iħore vaseġa, eme edeġa ġa'e huga da'o ġoere'ohe zu Badi'a'a urate'ete'e ibiġa hugano da'o iħoze'ohe. Ebu vase boro zu kome'a idaidazadu vase u'ano zamaġo mene haġane'ohe. ¹⁷ E'ano'o eme efo'i. Ġa'e nouge rae zamare'ohe? Roma kiniġa takesi moniġa haune, idaġa ga mene?"

¹⁸ Rehano Iesu'e zeġe zama sau'a'e ederadu ziro, raena'a, "Za'e, zama guhi azaġa! Nougadu e so'ohihhi rae tuħuħe'ohe? ¹⁹ Takesi moniġa nugo ihoho'il." Ze Roma moniġa* tiba mae harotene, ²⁰ ani'a ġadiziro, raena'a, "Iniu viga zu iniu niġa'e e'e rana mirihoga?" ²¹ Ze raena'a, "A'e Roma kiniġa viga zu niġa." Ebu ani'a zina'a, "Tena Roma kiniġa ġau'e Roma kiniġa hano'i, u Badi'a ġau'e Badi'a hano'i." ²² Ze'a ani ġoere e'e igirotene ze zaguzagaro ebu muhinadu oname ġouriro.

Runeono'o Iġune'ete'e Ġadimuġa

(Mareko 12:18-27, Luka 20:27-40)

²³ E'e madagano Sadukea azaġa nu'a Iesu vaġe onairo. Sadukea duguru'e vase'a runeono'o mene bare iġuni'uma rae reiro. Ebu ze Iesu ġadiniro, raena'a, ²⁴ "Iħore vazega, Mose'a goro ġoe'a 'ahige mirihiro. 'Oħoze 'ahogani'a rudanadu ani inuġa'e ubuga o'o'a reine, oħoze negoġani'a ġozobaġa teite hahuradu negoġa rudarote'e niġa mouga veize ene furenoha'uma†.

²⁵ Hari 'ahi zamaro'i. Negoğa nidu'a fu'o 'aheu fare'a radiunu. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. E'ano'o negoğa 'aheugani'a gozobağa teite hahuriro. ²⁶ Rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoğa ugiduğa zu onamo fu'o 'aheu fareğa mazao hağai idağani'a fureraro. ²⁷ Gonagano gozoba zuni rudaro. ²⁸ 'Ougadu runeono'o bare iğuni'uma madağano roğae a'e iniu inuga re'uma? Mazağa ohoze nidu'a fu'o 'aheu fare ani teite hahuriro."

²⁹ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'a zamare'eta'a'e ve'oğa, mazağa Buka Zağoga ga Badi'a gigi'a'e ağu'a. ³⁰ Runeono'o bare iğuni'uma madağano, vaze'e mene hahuri'uma, rehano ze'e tuğure viga adureo heuğa re'uma. ³¹ Runeono'o bare iğune'ete'e moneo, Badi'a'a reirota'a'e za mene me'odirohehe? Ani'a 'ahige reiro, raena'a, ³² 'E'e Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a.* Ze amahi rudaro, rehano ze vine'e ġabode'ete'e u'ano, Badi'a'e zeğe Badi'a rae reiro. Badi'a'e mene rune azağa Badi'a, rehano ġabone azağa Badi'a." ³³ Vaze ġuğuvağa ani'a ihozirote'e ġoe'a igirotene, zaguzagaro.

Goro ġoe'a ġihi'ağa Hune

(Mareko 12:28-34, Luka 10:25-28)

³⁴ Ebu Farisea azağani'a Iesu'a Sadukea azağa ġadimu naenaenadu hebeze hunirote'e hariğa igirotene, ze nu'oraro. ³⁵ Zeğe bo'agano Mose goro ihoze'ete'e vazeğa 'ahogani'a Iesu tuhune nurihi radu ġadiniro, raena'a, ³⁶ "Ihore vazeğa, Mose goro ġoe'a nidu'a zamağano no'e goro ġoe'a'e ġihi'ağa hune?"

³⁷ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Goro ġoe'a ġihi'ağa hune'e 'ahi'e'e. 'ġae Badi'a Zuhi'a Boro, zamağano nidu'a hina, vinego nidu'a hina zu zamaronego nidu'a hina zamaro'i." ³⁸ A'e goro ibi'a zu ġihi'ağa hune ra'ohe. ³⁹ Ebu goro ġihi'ağan hune 'ahoga'e 'ahiguğa. 'ġae'a ġae bare zamare'ete'e teige, ġae nabugo zamaro'i." ⁴⁰ Mose goro ġoe'a nidu'a ebu peroveta azağani'a ihozirote'e ġoe'a nidu'a'e goro 'aheu e'e rana edau hağairo."

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mareko 12:35-37, Luka 20:41-44)

⁴¹ Farisea azağani'a nu'orarote'e zamağano, Iesu'a ġadiziro, raena'a, ⁴² "Za'a Keriso'e nouge rae zamare'ohe? Ani'e iniu mariga?" Ze naenaenina'a, "Davida mariga." ⁴³ Iesu'a ġadizena'a, "'Ougadu Davida'e nougadu Vine Zağoga'ani'a ibitohanadu Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae hunehehe? Davida 'ahige reiro, raena'a,

⁴⁴ 'Badi'a'a ege Zuhi'a Keriso niro, raena'a,

"Ege eda'e moneo ehoroi, onamo ege'a agirego nidu'a madu odağo 'u'uğano ti'uma."

⁴⁵ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae huniro. E'ano'o Keriso'e mene Davida mariga ra'ohe." ⁴⁶ Ebu vaze tibani'a zuni Iesu mene naenaeni ġoreniro. E'e enoganono'o vaze 'ahogani'a Iesu inare ġadimu'ete'e mene bare hağairo.

23

Vaze Ibitozì'ete'e Azağa Roziro

(Mareko 12:38-40, Luka 11:37-52, 20:45-47)

¹ Ebu Iesu'a vaze ġuğuvağa zu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa'e Mose goro ġoe'a vaze ihoze'ete'e iğu'ano ehore'ohe. ³ E'ano'o ze'a nagini rae'ete'e egozenadu hağao'i. Rehano zeğe hağai'ago hegoto'i, mazağa ze'e zae ihoze'ete'e idunağano mene hağae'ohe. ⁴ Ze ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga mene idağa. Ze'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano ze 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

⁵ Ze'a, vaze'a horozoga veize, ġau nidu'a hağae'ohe. Badi'a ġoere fefağa ufe'ete'e umağa ufeta rafane hağaadu amusize rana tatuhe ute'ohe zu dabuaze fağafe'ohe. ⁶ Muì zamağano ehoro haba'a manoğano zu nu'onu'o neğa zamağano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorih ra'ohe. ⁷ Vazevaze'a ne hunio hidine, 'Ihore Vazeğa,* rae ġubaze zouga urate'ohe.

⁸ Rehano vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ihore Vazeğa' rae huzo'idene gararozo'i, mazağa ege da'o zae ihore vazeğa zu zae nidu'a'e idağa da'o nego zu eze tiba heuğa. ⁹ Ebu rahao 'ada vaze 'ahoga 'Mama,' rae ago huno'i, mazağa adureo Badi'a da'o'e zae Moze. ¹⁰ Ebu vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ibitohau'ete'e Vazeğa' rae huzo'idene garazo'i, mazağa ege, Keriso da'o ibitoze vazeğa. ¹¹ Zae bo'agano vaze ġihi'a reine, zae tuğure azağa rae

‡ 22:32 Exod 3:6 22:37 22:37 Deu 6:5 22:39 22:39 Levi 19:18 22:44 22.44 Salamo 110:1 * 23:7

re'uma. ¹² Iniu'a bare niġa mae itine, Badi'a'a niġa mae ovoii'uma, u iniu'a bare niġa mae ovoine, Badi'a'a niġa mae ġihini'uma.

¹³⁻¹⁴ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa! Fase vetuġaġa, aduġa hidi'uma, mazaġa za'e Badi'a'a ibitozenoga urate'ete'e azaġa ibize 'ue'oh'e. Zae'a bare mene urate'oh'e ebu urate'ete'e azaġa zuni garare'oh'e.†

¹⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduġa hidi'uma. Vaze tiba zamaġa ġihunadu zae ihore hegotoga veize za davara zu haba rana ragave oname'oh'e. Ebu vaze tiba ma'etene, ani ihonadu zae teige haġai sau'ano hegote'oh'e. Ebu zae teige, ani'a ire roga tuġutuġu diuġadu aduġa'e zae vitize ġae 'aheu hide ibitohau'oh'e.

¹⁶ Za'e ubuma kuru azaġa heuġa, rehano ubuma kuru azaġa ibitozini'oh'e. Fase vetuġaġa, aduġa hidi'uma. Za'a raena'a, 'Iniu'a kuru neġa niġano ġoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ġoitore a'e mene haġaine zuni idaġa. Rehano iniu'a kuru neġa zamaġano golo hina ġoitore'ine'e riġa, e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.' ¹⁷ Za'e ubuma kuruġa kauriġa azaġa! Za golo'e kuru neġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'oh'e. Rehano kuru neġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa golo'e kuru neġa zamaġano ti'ete'e u'ano golo'e'e zaġoġa rae ra'oh'e. ¹⁸ Ebu za'e raena'a, 'Iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ġoitore e'e mene haġaine zuni idaġa. Rehano iniu'a dibu'o fataġano ġahunoneġa hina ġoitore'ine'e riġa, e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.' ¹⁹ Za'e hube hune ubuma kuru azaġa! Za ġahunone'e dibu'o fataġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'oh'e. Rehano dibu'o fataġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa ġahunone'e dibu'o fataġa rana ti'ete'e u'ano ġahunoneġa e'e zaġoġa rae ra'oh'e. ²⁰ E'ano'o iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e dibu'o fataġa ebu e'e ranao ġau nidu'a hina ġoitore'oh'e ra'oh'e. ²¹ Ebu iniu'a kuru neġano ġoitore'eta'a'e kuru neġa niġano ebu de'ea radiu'eta'a'e, Badi'aġa niġano ġoitore'oh'e ra'oh'e. ²² Zu iniu'a adure niġano ġoitore'eta'a'e, Badi'a ehoro haba'a hina zu e'e rana ehore'eta'a'e, Badi'aġa niġano ġoitore'oh'e ra'oh'e.

²³ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduġa hidi'uma. Mazaġa za'e tirara mebaġano eġa ga murari teige kome'a fase veize gaubanana tiba Badi'a hau'oh'e. Rehano Mose goro ġoe'ano ġau ufeta boro'e igi mode'oh'e. A'e haġai duduġa haġae'ete'e, vaze vetuġazi'ete'e zu mene ġurine'ena'a, zama nidu'a hina haġae'ete'e ra'oh'e. Za ġau boro 'adi'e haġao'i, ebu kome'akome'a zuni haġao'i. ²⁴ Za'e ubuma kuruġa azaġa heuġa ebu ubuma kuruġa azaġa ibitozini'oh'e! Za'e vu zamaġano ofene horone'etene beu'e modadu gage'oh'e, rehano kamelo'e une taue'oh'e.‡

²⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduġa hidi'uma! Za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaġa, mazaġa zamaze'e toraġa zu ununu'a iri'ave'oh'e. ²⁶ Ubuma kuruġa Farisea azaġa! Bio zu siuva zamaġa geno vuzu'e dehenoi', 'ouġine enoga zu dehera'uma.

²⁷ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduġa hidi'uma! Za'e rune iduġa uruġa hina feninoga heuġa. Rune iduġa enoga ġianine manoġa taui, rehano zamaġa'e rune azaġa isine zu torare nidu'a iri'ave'oh'e. ²⁸ E'e teige, vaze'a zae ġiaze'etene, duduġa azaġa rae zamare'oh'e, rehano zamaze'e zama guhi zu haġai sau'ani'a iri'ave'oh'e.

²⁹ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduġa hidi'uma! Za'e vouġaze'a ibite zimirote'le peroveta azaġa ebu haġai duduġa azaġa, zeġe rune iduġa neġa ogoru'oh'e ebu rohorohone'oh'e. ³⁰ Ebu za raena'a, 'Eme vouġafe madaġano radifone, peroveta azaġa goruzihi radu zeġe teite mene tiburafo.' ³¹ Za'a 'ouge ra'eta'a'e, za'e zae bare peroveta azaġa goruzirote'e azaġa mariġa rae ra'oh'e. ³² Vouġaze'a peroveta azaġa goruzirote'e teige, zae zuni 'ouge haġao'i! ³³ Za'e mohe! Zarama ubugaubuga! Ire rogao mae feuzine feranoga'e mene idaġa.

³⁴ E'ano'o eġe'a peroveta azaġa, huhuzaġa azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zae vaġe tuġuzi'uma. Rehano nu'e za'a goruzi'uma zu nu'e sataurozi'uma, ebu nu'e zae nu'onu'o neġano masizi'uma zu haba 'ahoganono'o haba 'ahoga ze hegotadu sausaui'uma. ³⁵ Vouġaze'a duduġa azaġa nidu'a goruziro. A'e ibite Adamu ubuga, duduġa vazeġa Abela mau runirote'e e'eano'o onao ġonaġano Berekia ubuga Zakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataġa zu Badi'a ne zaġoga hune bo'aġano mau runiro. 'Ougadu

† **23:13-14** Fare mirihrote'le nu'e v. 14 e'e, raena'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa! Fase vetuġaġa, Badi'a aduġa hidi'uma, mazaġa za'e gozoba ġau ġonotanadu mene mazagaroze'oh'e. Ebu vaze ġehaġa zamao faġa kurau'ena'a, za'e dubu vazeġa manoġa rae ġurire'oh'e. E'e u'ano, aduġa boro hidi'uma." (Mareko 12:40 zu Luka 20:47) ‡ **23:24** Ofene zu Kamelo'e Badi'a'a ago ano'i rae reirote'e ġauga. Zeġe'a manoga hidoga veize Badi'a goro ġoe'a mene hegote'oh'e.

e'e naeġa nidu'a'e za'a me'uma. ³⁶ E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a me'uma.

Ierusalem Aduga Hidi'uma
(Luka 13:34-35)

³⁷ O, Ierusalem azaġa, Ierusalem azaġa! Zae'a peroveta azaġa zimiro zu Badi'a'a tuġuzirote'e azaga hadi hina zimi ruziro. Kokoroku roġaġani'a isaġa zamaġano ubuga gugube'ete'e teige, e mada ġeħaġa zae nu'ozihirei ro, rehano za'e mene uratiro. ³⁸ E'ano'o ġiano'i, neze fahau radi'uma! ³⁹ Ebu za'e eġe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazeġa mae ġihino'i!"

24

Kuru Neġa Fahe Hauġi'uma rae Reiro
(Mareko 13:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu'a kuru neġanono'o iġune buau onamirotene, ane tahi'atahi'a ani vaġe onaadu kuru neġa irāġa nunu manomano ihoniro. ² Rehano ani'a ziro, raena'a, "Za ġau 'adi nidu'a horone'ehehe? E'e hube hune zi'ohe, hadi 'ahogani'a hadi 'ahoga ranao mene radi'uma madaġa onai'uma. Agire azaġani'a e'e nidu'a fahe ruruni'uma!"

Mada Ġonagano Haġai Nu Badeġa
(Mareko 13:3-13, Luka 21:7-19)

³ Iesu'a Olive maġano ehorotene, ane tahi'atahi'a zeġe da'o ani vaġe sifu onamadu ġadiniro, raena'a, "Ġa efo'i, kuru neġa mazao 'ahi ġauga'e nani'a furera'uma? Mada ġonagano zu ġa'a bare onai'uma madaġano, naġi haġai nu badeġani'a furera'uma?"

⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Vaze'a zae mene tutuze ve'ozoga veize ġiano'i. ⁵ Vaze ġeħaġani'a eġe nio aradu, 'E'e Keriso' rae re'uma. Ebu ze'a vazevaze tutuze ve'ozu'uma. ⁶ Za'e uti hariġa zu uti ġoe'a nunu ra'ete'e iġi'uma, rehano ago rihano'i. 'Ahiguġa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma. ⁷ Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaġano zaga'a hia'uma zu haba'a hagarete'e'a furera'uma. ⁸ E'e nidu'a'e aduga ġadaheġa rae re'uma, rehano aduga nu ize furera'uma.

⁹ Ebu vaze'a za oboze teadu sausaenzi'uma, zu zimi ruzi'uma. Eġe u'ano haba azaġa nidu'ani'a he'ehe'ezu'uma. ¹⁰ E'e madaġano vaze ġeħaġani'a eġe mazao fie'ete'e'a dauġi'uma, revotiti'uma zu he'ehe'etiti'uma. ¹¹ Ġuriro peroveta azaġa ġeħaġa zuni iġunadu vaze ġeħaġa so'ozu'uma. ¹² Vaze sau'ani'a ufeta bororu'ete'e u'ano, vaze ġeħaġani'a zeġe nabudize mene zamari'uma. ¹³ Rehano iniu'a zamaġa obone ġigane onamo ġonaga meine, ani'e ġabone tuġutuġu hidi'uma. ¹⁴ Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e hari manoġa'e raha 'adi nidu'a zamaġano bororanadu haba'ahaba'a azaġa nidu'a iġi'uma. E'e enogano mada ġonagani'a onai'uma.

Ierusalem Ruini'uma
(Mareko 13:14-23, Luka 21:20-24)

¹⁵ Ibite peroveta vazeġa, Daniela'a ġau nidu'a ruine'ete'e vazeġa sau'a 'ahoga moneo ġoeriro. Vaze e'e'a haba zaġoġa sausaune'ete'e za'a horoni'uma madaġani'a ari'uma. (Buka Zaġoġa me'ode'ete'e vazeġa, ġoere huga 'adi faine edero'i.) ¹⁶ E'e madaġano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaġa'e maġa ferau ito'i. ¹⁷ Iniu'a ne enona radiu'ete'e vazeġa'e ġauga' mouga veize neġa zamaġa ago diuġo'i. ¹⁸ Meba zamaġano hihe'ete'e vazeġa zuni dabua mouga veize ago bare onamo'i.

¹⁹ E'e madaġano ahi'eta roġaġa zu nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaġa, ze'e fase vetuġaġa, feranoga mene idaġa u'ano, aduga hidi'uma. ²⁰ Iruġu madaġano* ga Bana Madaġano mene feranoga veize kurano'i, ²¹ mazaġa e'e madaġano vaze nidu'a aduga boro hidi'uma. Badi'a'a ġadaheġano ġau nidu'a haġairote'e'ono'o onao izidi, aduga 'ahiguġa mene fureraro. Vehu'u zuni mene bare furera'uma. ²² Zuhi'a Boro'a e'e madaġa mene futufine, vaze tiba zuni mene ġabode radi'uma. Rehano ane'a mae ohotirote'e azaġa u'ano, e'e madaġa futufi'uma.

²³ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i. ²⁴ Mazaġa ġuriro kerisoga zu ġuriro peroveta azaġani'a fureranadu haġai nu badeġa boro bagaġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġa'ena'a, vaze so'ozu'uma. Ze'a, Badi'a'a ohotirote'e azaġa zuni tutuze so'ozoga idaġa reine, 'ougi'uma. ²⁵ Zamare rado'i! E'e madaġani'a izema furarogano, eġe'a zae ibite ihozeħa. ²⁶ E'ano'o

23:39 23:39 Salamo 118:26 **24:15** 24:15 Daniela 9:27, 11:31, 12:11 * **24:20** Ġirikio, Nahune madaġa, Isaraela haba'ano nahune madaġa'e nahune boro zu iruġu boro radu vaze'a ragavoga'e riġa

vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e haba boha'ano,' ro'idene, ġianihi radu ago onamo'i, ga 'Ġiano'i, ani'e ne zamaġano,' ro'idene, e'e goe'a ago mae ġihino'i. ²⁷ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu mada'a ite'ete'e mone'ono'o ovoe'ete'e moneo aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuġa. ²⁸ Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.

Vaze Ubugani'a Ovai'uma

(Mareko 13:24-27, Luka 21:25-28)

²⁹ Ebu aduga madaġani'a haugine, zogone 'aha'a furera'uma:

'Mada'a uzabora'uma ebu bato'e mene agara'uma.

Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma, ebu inaraġa adureo hagahagani'uma.'

³⁰ Ebu haġai nu badeġani'a adureo fureranadu eġe, Vaze Ubugani'a ovae'ete'e ihozi'uma. E'e horozine, raha 'ahao haba'ahaba'a azaga nidu'a niau ġouri'uma. Ebu eġe, Vaze Ubugani'a adureo ġoze zamaġano ġigi'a zu agaġa manoga mada' ovai'uma ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. ³¹ Ebu hena, sura'i boro ġihau hudadu eġe'a eġe tuġure viga tuġuzi'uma. Ebu zeġe'a haba nidu'a, haba ġonaganono'o haba ġonagano, Badi'a'a ohotirote'e azaga nu'ozi'uma.

Figi Ireġa Hari Idaidaga

(Mareko 13:28-31, Luka 21:29-33)

³² Figi ireġa mazao nagini'a fureru'ete'e ġianadu edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouġani'a udufa'oga horonetene irugu madaġa haniteha rae edere'ohe. ³³ E'e teige, e'a rate'e 'ahigugani'a fureranoga horono'idene, eġe, Vaze Ubugani'a bare ovaite'e haniteha rae edero'i. ³⁴ E hube hune zi'ohe, izidi ega'e mene haugi'uma onamo 'ahiguga nidu'ani'a furera'uma. ³⁵ Adure zu raha'e haugi'uma, rehano eġe ġoere'e mene haugi'uma.

Ruhibe Rado'i

(Mareko 13:32-37, Luka 12:39-44, 1:26-30)

³⁶ Rehano nani'a 'ahigugani'a furera'uma'e emeġe nidu'a aġu'a. Adureo tuġure viga ebu eġe, Badi'a Ubuga zuni† aġu'a. U eġe Mama da'o edeġa. ³⁷ Eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano'e Noa madaġa teigi'uma. ³⁸ Zobo boro'a izema zubuzoga madaġano vazevaze'a radiunute'e radoneġano ogaunu, gagu zu hahurinu onamo Noa'a ġasi boro diuġiro. ³⁹ Rehano ze'a nagini'a furera'uma mene ederiro, onamo zobo boro'a zubuzadu hunuhune ġouriro. Eġe, Vaze Ubugani'a bare onaine, e'e madaġa teigi'uma. ⁴⁰ E'e madaġano vaze 'aheu'e mebao gau'e radiu'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma. ⁴¹ Rogae 'aheu'e uvahu mirune radiu'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma

⁴² E'ano'o fairu ġiano'i, mazaġa za aġu'a no'e madaġano zae Zuhi'a Boro'a onai'uma. ⁴³ Za'e 'adi zamaro'i. Ne vazegani'a ġonore vazega'e no'e madaġano ani ne onai'uma rae ederine, ani'e neġa faine taufi'uma ebu ġonore vazega'e diuġoga mene idara'uma. ⁴⁴ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaġa eġe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaġano bare onai'uma.

⁴⁵ Tuġure vazega 'ahoga'e huhuzaġa zu zama tibano gauine, zuhi'aġa'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze a'e tuġure azaga ġihi'aġa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuġure azaga nidu'a taufo'i. Ogomuze zuni mada idunane zeno'i.' 'Ougadu ani'e haba 'ahoga onami'uma. ⁴⁶ Tuġure vazega'e 'ouge gauine, zuhi'aġani'a bare feuradu horoni'uma ebu ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁷ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aġani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazegano ohoni'uma. ⁴⁸ Rehano tuġure vazega'e sau'a reine, ane'a bare raena'a, 'Eġe zuhi'a'e vehu'u faġanobu'u onai'uma,' rae zamari'uma. ⁴⁹ Ebu tuġureġa azaga nidu'a bouzi'uma zu gagone azaga teite ufeta ogau gage sauta'uma. ⁵⁰ Ebu zuhi'aġa'e, ane'a mene edere'ete'e zu mene zamare'ete'e madaġano bare onaadu, ⁵¹ ahiriġa udi tahitahi'uma ebu zama guhi azagani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. E'ea, ani nia'uma zu ġonone atiti'uma."

25

Nogoba Ġaubanana Hari Idaidaga

¹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "E'e madaġano Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nogoba ġaubanana teigi'uma. Ze ihureze meiro ebu hahu ohoze iziga hidihhi radu mui haba'a onamiro.

² Zege bo'aḡano fu'o'e hahizaḡa ebu fu'o'e huhuzaḡa. ³ Hahizaḡa azaḡa'e ihureze odohiro, rehano ihure vuḡa'e mene meiro. ⁴ U huhuzaḡa azaḡa'e ihurezeta ihure vuḡa biozeo abe odohiro. ⁵ Ebu hahu ohoze izigani'a mene ḡarihe arirotene, ze ubumaze anozadu bazubazu uhuro.

⁶ Ohere nemanema ze ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Hahu ohoze izigani'a feureha! Buanadu mae zouno'i!' ⁷ 'Ougirotenene nogoba nidu'a evatadu ihureze ruhibiro. ⁸ Ebu hahizaḡa azaḡani'a huhuzaḡa azaḡa umiziro, raena'a, 'Za ihure vuḡa nuḡo eme rifo'i, mazaḡa eme ihure'e vidau'ohē.' ⁹ Ze naenaezina'a, 'Mene, 'ahi'e za zu emeḡe nidu'a veize mene idaḡa. Ihure vuḡa serone'ete'e vazeḡa vaḡe onamadu zae veize hoito'i.'

¹⁰ Rehano ze ihureze vuḡa hoitoḡa u'a onamirote'e enogano, hahu ohoze izgani'a feuriro. Ebu ihureze zu ihureze vuḡa ruhibirote'e azaḡani'a ani teite mui haba'a diuḡiro ebu ibihetaḡa'e hararo. ¹¹ Vesu'u hahizaḡa nogobaḡani'a feuradu raena'a, 'Zuhi'a Boro! Zuhi'a Boro! Ibiheta vavaofo'i!' ¹² Rehano ani zina'a, 'E hube hune zi'ohē, e za aḡu'a.'

¹³ E'ano'o tohutohe rado'i, mazaḡa eḡe'a bare onai'uma mazaḡa'e za'e aḡu'a.

Tuḡure Azaḡa Uḡidu Hari Idaidaḡa
(Luka 19:11-27)

¹⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e haba faḡa ragave'ete'e vazeḡa 'ahoga hariga heuḡa. Ani'a iḡunirotene, tuḡureḡa azaḡa huzadu ani ḡau taufoga veize ḡauḡa ziniro. ¹⁵ Zeḡe tibatiba inaraze idunaḡano, 'ahoga'e moni silivaḡa fuse* fu'o, 'ahoga'e fuse 'aheu ebu 'ahoga'e fuse tiba ziniro. Ebu ani'a haba faḡa ragaviro.

¹⁶ Moni silivaḡa fuseḡa fu'o meirote'e vazeḡa'e zogone onamadu e'e moniḡa hina gauadu moni silivaḡa fuseḡa fu'o ragate hidiro. ¹⁷ Moni silivaḡa fuseḡa 'aheu meirote'e vazeḡa zuni 'ouge haḡaadu moni silivaḡa fuseḡa 'aheu ragate hidiro. ¹⁸ Rehano moni silivaḡa fuseḡa tiba meirote'e vazeḡa'e onamadu rahao idu hu'iro ebu zuhi'aḡa moni e'ea ḡure tiro.

¹⁹ Mada faḡa ḡarugano tuḡure azaḡa zuhi'a'a bariro. Ebu ze ani moni hina nougenouge gauirote'e ederifine huziro. ²⁰ Moni silivaḡa fuseḡa fu'o meirote'e vazeḡani'a moni fuseḡa fu'o bare ragate hidirota'a'e odohe aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ḡa'a moni silivaḡa fuseḡa fu'o iniro. Ebu eḡe'a moni e'e hina gauadu bare fuse fu'o raḡate hideha.' ²¹ Zuhi'aḡani'a nina'a, 'Manoḡa taugi, ḡa'e tuḡure vazeḡa manoga ebu zamaḡo nidu'a hina faine gauha. Ga'a ḡau tahiḡa veize zamaḡo nidu'a faine gauate'e u'ano, eḡe'a ḡau ḡehaḡa taufe'ete'e vazeḡano oho'i'uma. Aro'i, eḡe teite matu'ihii!'

²² Ebu moni silivaḡa fuseḡa 'aheu meirote'e vazeḡani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ḡa'a moni silivaḡa fuseḡa 'aheu iniro. Ebu eḡe'a moni e'e hina gauadu bare fuse 'aheu raḡate hideha.' ²³ Zuhi'aḡani'a nina'a, 'Manoḡa taugi, ḡa'e tuḡure vazeḡa manoga ebu zamaḡo nidu'a hina faine gauha. Ga'a moni tahiḡa hina zamaḡo nidu'a faine gauate'e u'ano, eḡe'a moni boro taufe'ete'e vazeḡano oho'i'uma. Aro'i, eḡe teite matu'ihii!'

²⁴ Ebu moni siliva fuseḡa tiba meirote'e vazeḡani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ḡa'e vaze riḡa. E ederiro vaze'a ḡorarote'e ḡauḡa ḡa'a hirive'ohē ebu vaze'a taufirote'e ḡauḡa ḡa'a ma'ohē. ²⁵ E'ano'o ḡa moni'a dauḡi'uma rae rihonadu rahao ḡure tiro. Gae moni 'ahi bare mo'i.' ²⁶ Zuhi'aḡani'a naenaeni, raena'a, 'Ḡa'e tuḡure vazeḡa sau'a ebu tubuḡa! Vaze'a ḡorarote'e ḡauḡa zu vaze'a taufirote'e ḡauḡa eḡe'a ma'ohē rae zamarohe? ²⁷ 'Ougiritene ḡa nougadū moni ti'ete'e neḡano eḡe moni mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e ragate meifo.'

²⁸ Hena zuhi'aḡani'a niro, raena'a, 'Moni silivaḡa fuseḡa tiba ani mazaono'o bare madu ḡau banana meirote'e vazeḡa hano'i. ²⁹ Iniu'a nagini hidirote'e faine odohe gauine, ani borofe hidi'uma. Rehano iniu'a nagini hidirote'e mene faine odohe gauine, ani mazaono nagini kome'a zuni meini'uma. ³⁰ Ebu tuḡure vazeḡa sau'a 'ahi enona uzabo zamaḡano mae feuno'i. De'ea ani nia'uma ebu ḡonoḡa atiti'uma."

Mamoe zu Gouti

³¹ Ebu Iesu'a raena'a, "Eḡe, Vaze Ubugani'a aḡaḡa inaraḡaḡeta tuḡure viga nidu'a teite onai'uma mazaḡano, e'a kini ehoru haba'ano ehoradu vaze ibitozini'uma. ³² Haba azaḡa nidu'a eḡe zamao nu'ozadu vaze rovozi'uma. A'e mamoe taufe'ete'e vazeḡani'a mamoe gouti'ono'o rovoze'ete'e teigi'uma. ³³ Ebu iniu vaze mamoe heuḡa'e eḡe eda'e moneo zu iniu vaze gouti heuḡa'e eḡe kauri moneo ohozi'uma.

³⁴ Ebu eḡe, kinize'a eda'e mone azaḡa zi'uma raena'a, 'Zae, eḡe Mama'a manohuga zini'ete'e azaḡa, aro'i, ebu eḡe'a ibitohau'ete'e zamaḡano rado'i. A'e Badi'a'a raha 'ahi haḡairote'e mazaḡanono'o ruhiniro. ³⁵ Mazaḡa e vinihinutene, za'a ogomu inido, e irinehe mo'ohinutene, vu inido ebu e i'udo vazeḡa reinutene, zae neo huhe zouhido.

* 25:15 Girikio, talanta. Talanta tiba'e silivaḡa 34kg heuḡa.

³⁶ Dabuaha o'o'a reinutene, dabua inido, ughinutene ege taufido ebu gu'a negano radiunutene, giahira.'

³⁷ Ebu duduga azağani'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, eme nani'a ga'e vini'oga horoadu ogomu ganido? Nani'a eme ga'e irigo mo'o'oga horonadu vu ganido? ³⁸ Nani'a eme ga'e i'udo vazeğa reirote'e horonadu neo huğade zou'ido? Nani'a eme dabuağo 'o'o'a reirote'e horonadu dabua ganido? ³⁹ Nani'a eme ga ugi'irote'e ga gu'a negano radirote'e horonadu ga gia'i amido? ⁴⁰ Ebu ege, kinize'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, ege negohe ga ezehe 'ahi bo'agano gonaga vazeğa 'ahoga veize 'ouge hağaidota'a'e, ege veize hağaido ra'ohe.'

⁴¹ Ebu ege, kinize'a vaetadu kauri mone azağa zi'uma, raena'a, 'Zae, Badi'a'a mağunozini'ete'e azağa, ege mazaono'o vağino'i, ebu Satani zu ane tuğure viga veize ruhinirote'e radiu tuğutuğu ire rogağa zamağa diuğoi. ⁴² Mazağa e vinihinutene, za'a ogomu men inido, e irinehe mo'ohinutene, vu mene inido. ⁴³ E i'udo vazeğa reinutene, neo mene huhe zouhido, dabuhe o'o'a reinutene, dabua mene inido, ebu ughinutene zu gu'a negano radiunutene, mene taufido.'

⁴⁴ 'Ougadu ze'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, nani'a eme ga'e vini'irote'e ga irigo mo'o'irote'e ga i'udo vazeğa reirote'e ga dabuağo 'o'o'a reirote'e ga ugi'irote'e ga gu'ano radirote'e horoadu mene dana'ido? ⁴⁵ Ege'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, 'ahi azağa bo'agano gonaga vazeğa 'ahoga veize mene hağairota'a'e, ege veize mene hağairote'e ra'ohe.' ⁴⁶ Ebu kauri mone azağa'e vağine gouradu aduga tuğutuğu hidi'uma, u duduga azağa'e gəbone tuğutuğu hidi'uma."

26

Iesu Ma'uma Ibiga Vağiro

(Mareko 14:1-2, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ Iesu'a goere e'e nidu'a rae hağirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Zae edeğa, mada 'aheu enogano Iğine Mode'ete'e Muiga'e me'uma ebu ege, Vaze Ubuga'e sataurohiji radu vaze'a obohe ti'uma."

³ E'e madagano dibu'o azağa gihi'agagihiağa zu vaze boroboro'a dibu'o azağa gihi'ağa, niğa Kaiafa, ane neo nu'oraro. ⁴ Ebu Iesu sifu obone teadu manoga veize ibiğa go'ane vağiro. ⁵ Rehano ze raena'a, "Iğine Mode'ete'e Muiga madagano'e mene idaga. 'Ougine vaze guğuvağani'a utitofi'uma."

Roğae 'Ahogani'a dehoru Iesu rana Beu'iro

(Mareko 14:3-9, Ioane 12:1-8)

⁶ Iesu'e Betania negano, ibite lefera'a meirote'e vazeğa, Simona neo radiro. ⁷ Ani ogomu fatağa zamao tave ehore'ena'a, ogaue'ete'e zamağano, roğae 'ahogani'a dehoru hohoga manoga naeğa boro'e bioga kome'a manohuga iriva'onadu mae onairo. Ebu Iesu vadinio beu'iro. ⁸ Iesu tahi'atahi'a 'e'e horonirotene, ze mağuniro, raena'a, "Nougadu dehoru 'ahi'e hauge taue'he? ⁹ A'e moni boro hina seronadu zahara azağa zinifo!"

¹⁰ Iesu'a tahi'ağa nagini reirote'e ederadu ziro, raena'a, "Za nougadu roğae 'adi aduga hau'ohe? Ani'e ege veize manoga hune hağaeaha. ¹¹ Zahara azağa'e mada nidu'a zae bo'agano radi'uma, u e'e mada nidu'a zae teite mene radi'uma. ¹² Ani'a dehoru hohoga manoga ege ahiri rana beu'ata'a'e, ege rune veize ruhineha. ¹³ E hube hune zi'ohe. Raha nidu'a zamağano no'e haba'ano Badi'a hari manoga haramine, ani'a hağata'a'e me'odadu ani zamari'uma."

Iuda'a Iesu Revoha'uma Reiro

(Mareko 14:10-11, Luka 22:3-6)

¹⁴ E'e enogano Iesu tahi'ağa 12 zamağano tahi'a 'ahoga, niğa Iuda Isakariota'e dibu'o azağa gihi'agagihiağa vağe onamiro, ¹⁵ ebu gədziro, raena'a, "Iesu zae 'evoreo ri'inine, moni nugu ini'uma?" 'Ougirotene ze moni silivağa 30 me'odadu haro. ¹⁶ E'e madaganono'o ani Iesu zeğe evorao ri'noga veize ibiğa vağiro.

Iğine Mode'ete'e Muiga

(Mareko 14:12-26, Luka 22:7-23, Ioane 13:21-30, 1Co 11:23-25)

¹⁷ Isiti O'o'a Berediğa Muiga* madağa ibi'a'e Iğine Mode'ete'e Muiga rae reiro. Iesu tahi'atahi'a ane vage onaadu gadiniro, raena'a, "Ga ura'e eme Iğine Mode'ete'e Muiga ogomuğa'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁸ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Ierusalemadiuğe onamadu vaze 'ahoga vago'i ebu no'i, 'Ihore vazegani'a 'ahige ra'ohe: Ege mada 'ai

* 26:17 Isiti O'o'a Berediğa Muiga'e mada fu'o 'aheu fare zamağano hağae'ohe.

haniteha. E tahi'aheta ġa neo Ġine Mode'ete'e Muġa ogomuġa au tibura'uma." 19 Ebu Iesu tahi'atahi'a'e Iesu'a zirote'e haġaġa haġaadu Ġine Mode'ete'e Muġa ruhibiro.

20 Ġorava uġano reirotene, Iesu ani tahi'aġa 12 teite ogau tiburaro. 21 Ebu ze ogau'ete'e zamaġano, Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, zae bo'aġano vaze 'ahogani'a eġe revoni'uma." 22 Ebu ze zamaze adudanadu ġaruga ġarugano Iesu ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eġehehe?" 23 Ane'a naenaenina'a, "Izidi eġe teite idaġa siuvao tare au'te'e vazeġani'a revoni'uma. 24 Ibite Buka Zaġoġano mirihrote'e ġoe'a idunaġano, eġe, Vaze Ubugani'a hube ruda'uma. Rehano revoni'uma vazeġani'e, fase vetu'aġa, aduga hidi'uma. Ani'e mene furerafone manaġa reifo." 25 Ebu ani revoha'uma vazeġa, Iuda'a nina'a, "Ihore vazeġa, eġehehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, vazeġa'e ġae."

26 Ze ogau'ete'e zamaġano, Iesu'a beredi madu kuraro, ebu vaheġadu ane tahi'atahi'a ziniro. Ebu raena'a, "Adi'e eġe ahiri. Madu ano'i." 27 Ebu ani'a vaini vuġa bioġa madu kuraro, ebu zini'ena'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a, 'ahi gago'i. 28 Mazaġa bio 'adi zamaġano'e eġe ru. Eġe'a vaze ġehaġa sau'aze rae modoga veize rudanadu ruhe'a be'uti'uma. A'e, Badi'a'a vaze teite ġoitorirote'e ġoe'a'e eġe ru hina bare idane'ohe. 29 E zi'ohe, vaini vuġa 'ahi mene bare gagi'uma, izidi'ono'o onamo eġe Mama'a ibitohau'te'e madaġano zae teite vaini vuġa iziga gagi'uma." 30 Ebu ze bada 'ahoga mae hauġadu Olive maġa onamiro.

Petero'a Iesu O'oni'uma Reiro

(Mareko 14:27-31, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

31 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Izidi ohere zae nidu'a eġe u'ano muhihe fera'uma. Mazaġa Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a mamoe taufe'ete'e vazeġa mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ġouri'uma.'

32 Rehano e'a runeono'o bare iġunine, Galilea haba'a ibite onamadu e'ea zae hidi'uma."

33 Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zeġe nidu'a ferau muhi'i'uma rehano, e'e mene ferau muhi'i'uma!" 34 Iesu'a naenaenina'a, "E hube hune ġa'ohe, izidi ohere izema kokoroku'a uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma." 35 Rehano Petero'a ġoere ġiharo, raena'a, "E mene o'o'i'uma. Ġae teite rudaune zuni idaġa!" Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a zu 'ouge reiro.

Getesemane Haba'ano Kuraro

(Mareko 14:32-42, Luka 22:39-46)

36 Ebu Iesu ane tahi'atahi'a teite Getesemane haba'a onamiro. Onamirotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Adao ehore rado'i, u e'e kuranoga veize omo onami'uma." 37 Ebu ani'e Petero zu Zebedeo ubuga 'aheu, Iakobo zu Ioane, tutuze onamiro. Ani zamaġa ariro zu adudaro. 38 Hena ani zina'a, "E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu eġe teite evate rado'i."

39 Ebu ani tahiġa faġa onamadu rahao ġuġure'ena'a kuraro, raena'a, "Eġe Mama, idaġa ro'idene eġe mazaono'o bio 'adi mae vaġino'i. Rehano mene eġe ura, ġae ura da'o haġao'i."

40 Ebu Iesu ane tahi'a uġidu vaġe bare onairotene, ze bazuna haniziro. Ani Petero niro, raena'a, "Za mada tahiġa zuni eġe teite mene evate radiuhehe? 41 Za'a haġai ve'oġa 'ahoga mene haġaifine, evate radiu'ena'a, kurano'i. Zamaze'e hube hune kuranoga urate'ohe, rehano ahirize'e inaraġa o'o'a."

42 Ebu Iesu'a bare onamadu ġae 'aheuġa kuraro, raena'a, "Eġe Mama, e bio 'ahi hube hune gagi'uma reine, ġae ura haġao'i." 43 Ani bare onairotene, ze bazuna haniziro, mazaġa ubumaze'a anoziro.

44 Ani ze muhizadu bare onamiro. Ebu ġae uġiduġa kurau'ena'a, ibite kurarote'e ġoe'a bare reiro. 45 Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a vaġe bare onaadu ziro, raena'a, "Za ize baze'ehehe zu ahirize ohone'ehehe? Madaġa 'ai maha. Eġe, Vaze Ubuga'e, haġai sau'a azaġa 'evorao ri'ih'i'uma. 46 Iġunadu onamihi. Giano'! E revoni'ete'e vazeġa 'ai feureha."

Iesu Obone Tiro

(Mareko 14:43-50, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

47 Iesu ani ize ġoere'ete'e zamaġano, ane tahi'a 12 bo'aġano 'ahoga, Iuda'a vaze ġuġuvaġa teite feuriro. Vaze ġuġuvaġa e'e dibu'o azaġa ġih'i'aġaġih'i'aġa zu vaze boroboro'a tuġuzadu benisi zu somori boro mae ariro. 48 Ebu Iesu revohaue'ete'e

vazeḡani'a, ane'a haḡai'uma gaūga ibite ihoziro, raena'a, "Eḡe'a hidadu fura'ini'uma vazeḡani'e Iesu. Ani obone to'i." ⁴⁹ Ebu ani'a zogone Iesu vaḡe onamadu niro, raena'a, "Thore vazeḡa! Manoḡahehe?" Ebu fura'iniro. ⁵⁰ Iesu'a naenaeni, raena'a, "Vazehe, ḡa'a ahaō nagini haḡai'uma gaūga haḡao'i."

Ebu Iuda teite onairote'e azaḡani'a onamadu Iesu obone tiro. ⁵¹ Rehano Iesu ḡati vazeḡa 'ahogani'a benisiḡa ahase bunadu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa tuḡure vazeḡa udiro, ebu teḡaḡa vari'e butiro. ⁵² 'Ougadu Iesu'a niro, raena'a, "Benisiḡo bare iḡu'ano to'i! Benisi hina vaze matihī raete'e azaḡa'e zeḡe zuni benisi u'ano ruda'uma. ⁵³ Eḡe'a Mamahe uminine, ane'a tuḡure viga ḡehaḡa bagaḡa ḡarihe tuḡuzadu emeḡe biri'uma. A'e ḡa aḡu'ahēhe? ⁵⁴ Rehano Buka Zaḡoḡano eḡe mazao 'ahiguduḡani'a furera'uma reirote'e ḡoe'a'e izidi hudanoga veize, eḡe'a mene 'ouge umini'uma."

⁵⁵ Ebu Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, "Za'e ḡonore vazeḡa obone ti'ete'e teige, benisi ebu somori boro madu eḡe obohe touga veize arahehe? Mada nidu'a e'e kuru neḡa haba'ano ihore radiunu. E'e madaḡano za'e mene obohe tiro. ⁵⁶ Rehano peroveta azaḡani'a mirihirote'e ḡoe'ani'a hudafine, 'ahiguḡani'a fureraneha." Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a'e muhine feraro.

Kotao Edaro

(Mareko 14:53-65, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵⁷ Ebu Iesu obonetirote'e azaḡani'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa, niḡa Kaiafasi ne tutune onamiro. Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'e irina de'ea nu'oraro. ⁵⁸ E'e madaḡano, Petero'e faḡanono'o Iesu hegotadu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa ne haba'ano feuro. Ne diugadu kuru neḡa taufe'ete'e azaḡa teite ehore'ena'a, nagini'a furera'uma veize ḡiane radiro.

⁵⁹ Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu nu'o'nu'o boro auḡe'ete'e azaḡa'e Iesu manoga veize ḡuriro ḡoe'aḡoe'a vaze mazao vaḡiro. ⁶⁰ Vaze ḡehaḡani'a ḡuriro ḡoe'a ani mazao reiro, rehano ḡau ve'oḡa 'ahoga mene horoniro. Gonagano vaze 'aheu'a iḡune edaro. ⁶¹ Ebu raena'a "Vaze 'ada'a 'ahige reiro. 'E'a Badi'a kuru neḡa ruinadu mada uḡidu zamaḡano bare ogoraune idaḡa." ⁶² 'Ouge reiroteene dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a iḡune edanadu Iesu niro, raena'a, "Ga ze ḡoere mene naenaeni'umahe? Ze'a ḡa'e ve'oḡa rae ḡoere'ohē. Ga ze mazao ḡoere nu re'umahe?" ⁶³ Rehano Iesu'e sifu radiro. Ebu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a niro, raena'a, "Radiu'ete'e Badi'a'aḡa niḡano ḡadimu'ohē. Badi'a zamao huga ro'i. Ga'e Keriso, Badi'a Ubuga ga mene? Efo'i." ⁶⁴ Iesu'a naenaeni, raena'a, "O'e, ḡa'a e'e Keriso rae eheha. Rehano e zi'ohē, zama moneo eḡe, Vaze Ubuga'e Gigi'a Boro Badi'aḡa eda'e moneo ehoradu ibitozenoga zu adure ḡozeḡa zamaḡano ovaoga horoni'uma."

⁶⁵ 'Ouge reiroteene, dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a dabuaḡa zegadu ziro, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a rae sausaune'ohē! Eme ani'e ve'oḡa rae ra'ete'e vazeḡa mene bare vaḡi'uma. Izidi ani'a Badi'a rae sausaunata'e zae nidu'a eḡe! ⁶⁶ Za ani mazao nagini haḡai'uma rae zamare'ohē?" Ze'a naenaeni, raena'a, "Ani'e ve'oḡa. Runeo tuḡuni'uma." ⁶⁷ Ebu ze'a iraga 'ue so'abide vaniro zu evoreze hina bouniro. Vaze nu'a ubumaḡa dabua hina u'adu fa'one arahiro, ⁶⁸ ebu raena'a, "Hei, Keriso! Iniu'a fa'o'eha efo'i."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mareko 14:66-72, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁹ Petero'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa ne haba'ano ehore radirotene, tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a ane u'a onaadu niro, raena'a, "Gae zu Galilea vazeḡa Iesu teite radiudo." ⁷⁰ Rehano Petero'a zeḡe nidu'a zamao 'o'oniro, raena'a, "E ḡa nagini ra'eta'a'e e aḡu'a!" ⁷¹ Ebu ani'a haba ḡabiriga ibihetaḡa u'a onamirotene, tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a horonadu vaze ziro, raena'a, "'Adi'e Nazareta vazeḡa Iesu teite radiudo." ⁷² Ebu ani bare riga 'o'oniro, raena'a, "E'e hube hune vaze a'e aḡu'a!" ⁷³ Mene mada faḡa enogano, e'ea edarote'e azaḡani'a Petero vaḡe onaadu niro, raena'a, "Hube ḡa zuni ane tahi'a 'ahoga, mazaḡa ḡae aḡo iraga'e Gallilea haba'a aḡo iraga." ⁷⁴ Ebu ani'a ḡihau te'ote'au ḡoeriro, raena'a, "E ḡuririne aduga hidi'uma! E vaze a'e aḡu'a!" Ani 'ouge reiroteene, kokoroku'a ugaro. ⁷⁵ Ebu Petero'a Iesu ibite nirote'e ḡoe'a zamariro. Iesu'a raena'a, "Kokoroku'a 'izema uganogano, ḡa'a eḡe ḡae uḡidu 'o'ohi'uma." Ebu ani haba ḡabiriga mode buanadu niau rudaro.

27

Iesu'e Pilato Vaḡe Tutune Onamiro

(Mareko 15:1, Luka 23:1-2, Ioane 18:28-32)

¹ Oherebau uzeuze dibu'o azağa ġih'i aġaġih'i aġa zu vaze boroboro'a nu'oranadu Iesu manoga veize goaniro. ² Ebu ze ani autadu Roma vazeğa gavana, Pilato vaġe tutune onamiro.

Juda'a Ane Bare Bodaniro
(Apostolo 1:18-19)

³ Iesu revoharote'e vazeğa, Juda'a Iesu ruda'uma reirote'e ġoe'a igirotene, ani haġairote'e u'ano zamaġani'a adudaro. E'ano'o siliva moniġa 30 madu dibu'o azağa ġih'i aġaġih'i aġa zu vaze boroboro bare ziniro. ⁴ Ebu raena'a, "E sau'a o'o'a vazeğa revohaneha 'ahine, sau'a haġaeha." Rehano zeġe'a raena'a, "A'e ġa'a bare haġaeha, mene emeġe. Gae edeġano haġao'i." ⁵ 'Ougirotene, Juda'a kuru neġa zamaġano moniġa feuniro ebu onamadu ane bare bodane runiro.

⁶ Dibu'o azağa ġih'i aġaġih'i aġani'a moniġa madu raena'a, "'Adi'e vaze manoga moniġa 'ahine, kuru neġa moniġa teite tibune touga'e mene idaġa." ⁷ Ze ġo'anirote'e enogano, e'e moniġa hina ġoġore haġae'ete'e vazeğa haba 'ahoga hoitiro, ebu raena'a, "'Aha avo'a azağa guri'uma." ⁸ E'ano'o haba e'e, 'Ru Haba'a' rae hunadu izidi zuni de'uge rae hune'ohe. ⁹ A'e peroveta vazeğa, Ieremia'a ibite reirote'e ġoe'ani'a hudaro, raena'a,

"Zeġe'a siliva moniġa 30 meiro.

A'e Isaraela azaġani'a vaze e'e naeġa reiro.

¹⁰ Ebu Zuh'i'a Boro'a ihirote'e teige, ze'a moniġa e'e hina ġoġore haġae'ete'e vazeğa haba hoitiro."

Iesu Pilato Zamao Kotaniro

(Mareko 15:2-15, Luka 23:3-5, 23:13-25, Ioane 18:33—19:16)

¹¹ Ebu Iesu'e Roma vazeğa gavana, Pilato zamao edau radiro. Pilato'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Ġa'e Iuda azağa kinihehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, ġa hube ra'ohe." ¹² Rehano dibu'o azağa ġih'i aġaġih'i aġa zu vaze boroboro'a ani mazao ve'oġa rae riġa ġoerirotene ani mene naenaenziro. ¹³ Pilato'a hena ġadiniro, raena'a, "Ze'a ġa'e ve'oġa ra'ete'e ġoe'a ġehaġa hina ġa aġiroġane'ete'e mene igi'ehehe?" ¹⁴ Rehano Iesu'a zeġe goere riġa 'ahoga zu mene naenaenziro. E'ano'o Pilato'a zaguzagaro.

¹⁵ Iġine Mode'ete'e Muiġa madaġano'e Roma azağa gavana'a Iuda azaġani'a umide'ete'e idunagano ġu'a neġa vazeğa 'ahoga tuġune bunido. ¹⁶ E'e madaġano ġu'a neġano vaze 'ahoga, niġa Barabasi'a radiunu. Ani'e niġa boro. ¹⁷ Vaze ġuġuvaġani'a nu'orarotene, Pilato'a ġadiziro, raena'a, "Za ura'e iniu tuġune buni'uma, Baraba ġa Keriso rae'ete'e vazeğa, Iesu?" ¹⁸ Mazaġa Pilato'e, ze'a Iesu ahi'ahinirote'e u'ano, ane evorao Iesu ri'inirote'e edeġa.

¹⁹ Ebu Pilato'a kota haba'ano ehorinute'e zamaġano, inugani'a ani veize ġoere tuġuriro, raena'a, "Vaze e'e mazao ġau 'ahoga ago haġao'i. Ani'e sau'aġa o'o'a. E'e ohoġore ohere ani iġunanadu zamahe'a adudaneha."

²⁰ Rehano Barabasi'e tuġune bunadu Iesu'e manoga veize, dibu'o azağa ġih'i aġaġih'i aġa zu vaze boroboro'a vaze ġuġuvaġa tuġutuġuziro. ²¹ Pilato'a bare ġadiziro, raena'a, "Vaze 'aheu zamaġano, za ura'e e'a iniu tuġune buni'uma?" Ze nina'a, "Barabasi!" ²² Ebu Pilato'a ġadizena'a, "Hena Keriso rae'ete'e vazeğa, Iesu'e nougi'uma?" Zeġe nidu'a raena'a, "Sataurono'i!" ²³ Pilato'a ġadizena'a, "Nouga'ahi? Ani nagini sau'a haġaeha?" Rehano zeġe'a bare bare houna'e huau'ena'a, "Sataurono'i!"

²⁴ Pilato'e zeġe'a ani ġoere mene igi'uma rae ederiro. Ebu vaze ġuġuvaġani'a ufeta maġune haraete'e horonirotene, vaze ġuġuvaġa ubumao vu taħiġa madu 'evo'a vuzu'iro. Ebu zina'a, "E 'evorehe vuzu'eha, e'ano'o vaze aha'a rudaune eġe sau'a'e o'o'a re'uma. Zae da'o e'e naeġa mo'i." ²⁵ 'Ougadu vaze nidu'a naenaenina'a, "Ani rudaune, e'e naeġa'e emeġe zu mariġafe'a me'uma!" ²⁶ Ebu ani zeġe veize Barabasi ġu'anono'o mae buniro. Rehano Iesu'e uti azaġa tuġuzadu masine sausauniro ebu ani satauronoga veize zeġe 'evora ri'iniro.

Uti Azaġani'a Iesu Girihoaro

(Mareko 15:16-20, Ioane 19:2-3)

²⁷ Gavana uti azaġa nu'a Iesu'e gavana ne zamaġa tutune onamiro ebu uti azaġa nidu'a huze nu'oziro. ²⁸ Ebu ze dabuaga fuhi'ohanadu dabua kanaga duhuga hune vidanoharo. ²⁹ Ebu hena ire ezaga meigameiġa ġurunadu vadinigano redoharo zu Gubu somoriga eda'e evo'ano obonoharo. Ebu obena hina ani mazao ġugure'ena'a girihoaro, raena'a, "Niġunihi, Iuda azaġa kini!" ³⁰ Ebu so'abidevaniro zu somori e'e bare madu vadigano

mau radiro. ³¹ Ġirihohau haugirotene, vidanoharote'e dabuaġa fui'adu ane dabua bare vidoharo. Ebu satauronu radu tutune onamiro.

Iesu Satauroniro

(Mareko 15:21-32, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

³² Uti azaġani'a Iesu tutune onamirote'e zamaġano, Kurene vazeġa 'ahoga, niġa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano hidiro. Ze'a ani obone teadu Iesu satauro mae heratoharo. ³³ Ebu ze Gorogota rae hune'ete'e haba'a onamiro. Gorogota huga'e 'Vadini Isiga'. ³⁴ E'e haba'ano feurirotene, ze vaini vuġa gau 'ahoga ġiġi'a baġaga teite mirunadu gagoharo. Rehano tuhune nuradu ani gagoga mene uratiro.

³⁵ Ze Iesu satauronirote'e ġarugano, kaġusi arahoga arahadu zeġe bo'aġano dabuaġa ġahugotitiro. ³⁶ Ebu e'ea ze ehoradu Iesu taufe radiro ³⁷ Iesu satauro hitaganu, ani'a naġi haġai sau'a haġairote'e ihozifine, 'Adi'e Iesu, Iuda Azaġa Kini' rae mirihiro. ³⁸ Ebu ġonore azaġa 'aheu zuni ani teite idaġa satauroziro. 'Ahoga'e ane eda'e moneo zu 'ahoga'e ane kauri moneo ikokoziro.

³⁹ Ebu uhigaġano vitau onamirote'e azaġani'a, vadinize mirune'ena'a, Iesu rae sausauniro, raena'a, ⁴⁰ "Ġa'e kuru neġa fahadu mada uġidu zamaġano bare ohoni'uma reiro. Ga Badi'a Ubuga ro'idene satauro'ono'o buanadu ġae bare ġabo'o'i!" ⁴¹ Ebu dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vaze boroboro'a zuni ġirihoharo. ⁴² Ze raena'a, "Ani'a vaze ġabozinu, rehano ane'a ane bare mene ġabone'oh! Ani'e Iuda azaġa kini ra'oh. E'ano'o izidi hune satauronu'o bua ovaine eme ani mazao fi'uma!" ⁴³ Ani'e Badi'a mazao fie'oh. E'ano'o Badi'a'e uratine, izidi ani gabonifo, mazaġa ani raena'a, 'E Badi'a Ubuga,' rae reiro." ⁴⁴ Ebu ġonore azaġa 'aheu ani teite idaġa sataurozirote'e'a zuni ani ġirihoharo.

Iesu Rune

(Mareko 15:33-41, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

⁴⁵ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada uġidu. ⁴⁶ Ġorava madaġa uġidu meirotene, Iesu'a ġihau huario, raena, "Eli, Eli*, lama sabatani?" Ġoere e'e hugani'e, 'Eġe Badi'a, eġe Badi'a, ġa nougadu ġiahe modeha?' ⁴⁷ De'ea edau radirote'e azaġa nu'a ġoere e'e egadu ze raena'a, "Ani peroveta vazeġa Elia hune'oh." ⁴⁸ Ebu ze bo'aġano 'ahogani'a duradu vu romane zounne'ete'e ġauġa meiro. Ebu vaini vuġa ġiġi'a iri'avonadu Iesu'a gagoga veize Gubu somoriġa rana teadu ite haro. ⁴⁹ Rehano vaze nu'a raena'a, "Ago, ġezo! Elia'a ovaadu ġaboni'uma ga mene ġianih." ⁵⁰ Ebu Iesu'a bare ġihau huanadu iriga ri'iro. ⁵¹ E'e madaġano kuru neġano zaġoġa hune haba'a ue'ete'e dabuaġani'a hitaganono'o 'u'uġa zigau 'a'adaro. Ebu raha'a hagariro zu vatava'a 'a'adu bohatu ġouriro. ⁵² Ebu rune iduġa 'a'adaro zu Badi'a moneo azaġa ġehaġa ahirize'a ġabode iġune ġouriro. ⁵³ Ebu ze rune iduġa haba'anono'o iġuniro. Iesu'a ġabode iġunirote'e enogano, ze Ierusalem onamadu de'ea vaze ġehaġa mazao fureraro.

⁵⁴ Roma uti azaġa ġihi'aġa zu ane uti azaġa Iesu taufe radirota'a'e raha'a hagarirote'e zu nagini'a de'ea furerarote'e horonirotene, ze rihau rudaro, ebu raena'a, "Hube hune vaze adi'e Badi'a Ubuga!" ⁵⁵ De'ea roġae ġehaġa zuni faġanonu'o ehamu radiro. Ze'e Iesu dananoga veize Galilea haba'anono'o ani hegotiro. ⁵⁶ Zeġe bo'aġano Magadala roġaeġa Maria ebu Iakobo zu Iosefa vize Maria ebu Zebedeo ubuga, Iakobo zu ioane, zeġe vize'a radiro.

Iesu Ġuriro

(Mareko 15:42-47, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁵⁷ Ġorava mone mada'a zuburirotene, ma'ora vazeġa niġa Iosefa'a ariro. Ani'e Arimatea haba'a vazeġa zu Iesu tahi'a 'ahoga. ⁵⁸ Ani Iesu ahiri guroġa veize Filato umini onamiro. Uminirotene, Filato'a uti azaġa zeadu Iesu ahiri ani evora ri'iniro. ⁵⁹ Ebu Iosefa'a Iesu ahiri maadu dabua iziga uruġa hina umiro, ⁶⁰ ebu Iosefa ane rune iduġa iziga, vatava hu'irote'e zamaġano Iesu ahiri tiro. Ebu hadi boro hina ibihetaġa kiune 'uadu mode onamiro. ⁶¹ U Magadala roġaeġa Maria zu Maria 'ahoga'e idu moneġano ehoradu murire radiro.

Uti Azaġa Idu Haba'a Taufiro

⁶² Irarirotene, a'e Bana Madaga. Dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu Farisea azaġani'a Filato vaġe onamiro. ⁶³ Ebu Filato niro, raena'a, "Vaze boro, ġuriro vazeġa a'a'e ani ize ġaboga zamaġano reirote'e ġoe'a eme'a zamare radiu'oh. Ani raena'a, 'E mada

* 27:46 'Ahoga'e, Eloï 27:46 27:46 Salamo 22:1

uḡiduḡano runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma.' ⁶⁴ E'ano'o mada uḡidu zamaḡano uti azaḡani'a ani idu faine taufoga veize eme umi'e'ohe. Mene 'ouGINE, ane tahi'atahi'a aradu ani ahiri ḡonota'uma, ebu vazevaze zina'a, 'Ani runeono'o bare iḡuneha,' rae re'uma. 'Ougine ze'a vaze ufeta so'ozi'uma. A'e ibite so'ozirota'a'e vitini'uma." ⁶⁵ Ebu Filato'a naenaenziro, raena'a, "Uti azaḡa nu madu idu faine taufe rado'i." ⁶⁶ 'Ougirotene ze uti azaḡa teite onamadu idu ibiheta hadiḡa faifaine hararo ebu vaze'a mene vava'ifine gudune 'ahoga tiro. Ebu uti azaḡani'a idu taufe radiro.

28

Runeono'o Bare Iḡuniro

(Mareko 16:1-8, Luka 24:1-12, Ioane 20:1-10)

¹ Bana Madaḡa ḡarugano, fura oherebau uzeuze, Magadala roḡaeḡa Maria zu Maria 'ahogani'a idu ḡianoga radu onamiro. ² E'e madaḡano tabara haba'a borofe hagariro. Ebu Zuhi'a Boro tuḡure vigani'a adure'ono'o ovaadu idu hadiḡa kiune vaḡiniro ebu e'e rana ehoriro. ³ Ani iraga'e vazavaze'ete'e teige ebu dabuaḡa'e goze teige uraro. ⁴ Idu taufe'ete'e azaḡa'e ani rihanadu rereraro ebu rune azaḡa teigiro.

⁵ Ebu tuḡure vigani'a roḡae 'aheu ziro, raena'a, "Ago rihano'i. Eḡe edeḡa ze'a satauronirote'e vazeḡa, Iesu vaḡe'ohe. ⁶ Ani'e ahao o'o'a, mazaḡa ani reirote'e teige, runeono'o iḡuneha. Aro'i ebu ani'a bazate'e haba'a ḡiano'i. ⁷ Ebu za ḡarihe onamadu ane tahi'atahi'a zo'i, raena'a, 'Ani'e runeono'o iḡuneha. Ebu ibite Galilea haba'a onamadu e'ea za'a ani horoni'uma.' Eḡe'a zeate'e faine eḡo'i."

⁸ E'ano'o roḡaeroḡae'a rihozeta zu matu'uzeta idu haba'anono'o ḡarihe iḡunadu Iesu tahi'atahi'a zouga veize zeḡe vaḡe dure onamiro. ⁹ E'e madaḡano Iesu'a tabara ze hidiro, ebu raena'a, "Za manogahehe?" 'Ouge reirotene ze ani uhiga ariro ebu odaḡa obonadu matu'oharo. ¹⁰ Ebu Iesu'a zina'a, "Ago rihano'i. Onamadu eḡe nego duḡuru zina'a, 'Galilea haba'a onamo'i,' rae zo'i. E'ea zeḡe'a eḡe hidi'uma."

Idu Taufirote'e Azaḡa Hariḡa

¹¹ Roḡaeroḡae'a onamirote'e zamaḡano, idu taufirote'e azaḡani'a ne onamiro ebu nagini'a furerarote'e hariḡa dibuo azaḡa ḡihi'agaḡihi'aga ihoziro. ¹² Dibu'o azaḡa ḡihi'agaḡihi'agani'a vaze boroboro teite nu'oranadu ḡoaniro ebu idu taufirote'e uti azaḡa moni boro ziniro. ¹³ Ebu zina'a, "Za'e 'ahige rae roi, 'Ane tahi'atahi'a ohere aradu eme bazu'enona ani ahiri ḡonotu feraneha.' ¹⁴ 'Ahi hariḡani'a Roma gavana vazeḡa mazao feurine, eme zae u'ano ani mazao goeri'uma ebu za'a bazirote'e moneo aduga mene hidi'uma." ¹⁵ E'ano'o idu taufirote'e uti azaḡani'a moni madu zeḡe'a zirote'e idunagano goeriro. Ebu e'e hariḡa'e luda azaḡa zamaḡano bororaro zu izidi madaḡano zuni vaze'a 'ouge ra'ohe.

Iesu'a Tahi'aga Goereziro

(Mareko 16:14-18, Luka 24:36-49, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:6-8)

¹⁶ Ebu Iesu tahi'a 11 Galilea haba'a onamadu ani'a reirote'e maḡano feuriro. ¹⁷ Feurirote'e, ze ani horonadu ani mazao kuraro. Rehano nu zamaze'a tugahiro.

¹⁸ Ebu Iesu'a ze vaḡe aradu ziro, raena'a, "Gigi'aga adureo ebu rahao nidua'e eḡe eneha. ¹⁹ E'ano'o za'e onamadu haba'ahaba'a azaḡa nidu'a eḡe tahi'atahi'a rouga veize zamazo'i. Moga, Ubuga zu Vine Zaḡoḡa niḡano bapatizozo'i, ²⁰ ebu eḡe'a goerezirote'e goe'a nidu'a zeḡe'a hegotoga veize ihozo'i. Ebu 'ahi zamaro'i: E iḡaiḡa zae teite radiu'ohé onamo mada ḡonaga re'uma."

Iesu Keriso Hari Manogā Mareko'a Mirihiro

Ioane bapatzizo'a haramiro

(Mataio 3:1-12, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

¹ Badi'a Ubuga, Iesu Keriso hari manogā*ni'e 'ahige fureraro. ² Peroveta vazeģa* niģa Isaia*a, buka zaģoga* zamaģano tina'a, 'ahige reiro.

'Giano'! Badi'a'a ġae zamao hari odohe dure'ete'e vazeģa 'ahoga ibite tuģuni'uma, ġae veize ibi fainifine. ³ Haba boha'anono'o, rae huau'ohe. "Zuhi'a Boro* ibi faine haģae to'i! Ane ibi mae duduno'!"

⁴ Ebu hari odohe dure'ete'e vazeģa, niģa Ioane Babatizo'a haba boha'a onairo. Ani harame'ena'a, 'ahige reiro. 'Sau'anono'o ġihuradu bapatzizo mo'! Zae sau'a Badi'a'a mae vaģinifine.' ⁵ Iudea* haba'a azaģa nidu'a zuni Ierusalemā ne azaģa nidu'a, Ioane vaģe onamiro, hariģa egoga veize. Ebu ane ane sau'a rae furenadu, Ioridana vuģano bapatzizo meiro.

⁶ Ioane, ani dabua'e kamelo iguģa, kibaiģa'e boromakau ogaģa, oģomuģa'e fihore ebu 'avore godaģa. ⁷ Ani harame'ena'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'ahoga, eģe ġarunio onai'uma vazeģa, ani gigi'a'e ġihi'a, u e gigi'a'e zuhu'a. Ane teite mene idaģa. E ani oda babaģano ġuģuraduni, ani oda ġauģa miniģa fuhi'ohanoga zuni mene idaģa. ⁸ E'e vu hina bapatzizozeha. U ani'e Vine Zaģoga* hina bapatzizozu'uma.'

Ioane'a Iesu bapatzizoniro

(Mataio 3:13-17, Luka 3:21-22)

⁹ E'e madaģano, Galilea haba'ano ne niģa Nazareta, e'ano'o Iesu'a onairo. Ebu Ioridana vuģano, Ioane'a Iesu bapatzizoniro. ¹⁰ Iesu'a vuono'o gaba tire'enogano, adure'a 'adu'ete'e zogone horoniro. Ebu Vine Zaģoga tubugo niniģa teiģe horoniro. Ani Iesu vaģe ovairo. ¹¹ Ebu adureono'o ago 'ahoga igiro. 'Ahige reiro, 'Ga'e eģe ubude, eģe zamarone. E ġa mazao matu'u boro.'

Satani'a Iesu so'oniro

(Mataio 4:1-11, Luka 4:1-13)

¹² Ebu Iesu Vine Zaģoga'ni'a Iesu, haba boha'a tuģune onamiro. ¹³ Mada ġae ġazaģa ġaubanana (40) de'ea radiro. Satani*'a so'onido. Agire ġauģa zuni de'ea radiro. Rehano tuģure viga* nu'a ovaadu dananiro.

Iesu'a Galilea haba'ano ane ġau mazaģa fureniro.

(Mataio 4:12-17, Luka 4:14-15, Ioane 4:43-45)

¹⁴ Ioane ġu'ano ohonirote'e ġarugano,* Iesu ani Galilea onamiro. Ebu Badi'a hari manogā haramē ragaviro. ¹⁵ Badi'a'a reirote'e madaģa 'ai feureha. Badi'a'a gigi'a iziģa hina ibito zini'ete'e* madaģa 'ai haniteha. Haģai sau'a sau'a modo'i ebu Badi'a hari manogā mae ġihino'!

Iesu'a vaze ġazaģa huziro, ane ġaruna hegotoga veize

(Mataio 4:18-22)

¹⁶ Galilea du'uraģa boro* ġenaģano, Iesu'a oname'enogano, vaze aheu'a re'eva feunirote'e horoziro, Simona ebu negoģa Aniderea teite. Zeģe ġau'e ġozone mau'ete'e. ¹⁷ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eģe ġaruna hegotu'! Vaze re'evazi'ete'e vazeģa rouģa veize ihozi'uma." ¹⁸ Ze ai zogone re'eva modadu ane hegotu onamiro.

¹⁹ Tahiģa faģa onamiro. E'e zamaģano, vaze aheu negoģeita horoziro, Iakobo ebu Ioane, Zebedeo ubuga. Ze'e zeģe ġasi ranao re'eva faine radiro. ²⁰ Horozirotenē, huziro. Ebu zeģe moze Zebedeo'e ġasi rana mode onairo. Ane'a meirote'e azaģa teite muģize onairo. Ebu Iesu ġarunio hegotu onamiro.

Iesu'a, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeģa fainiro

(Luka 4:31-37)

²¹ Iesu ebu ane ġarunio hegotirote'e azaģa, ne niģa Kaperanaumao feuriro. Bana Madaģa* madaģano ani Iuda kuru neģa diuģiro, ebu ihoziro. ²² Vaze vaze'a ani ihozoga igirotene, zamaze zaguzagaro. Mazaģa Mose goro goe'a* ihoze'ete'e azaģa* teiģe mene haramiro, rehano Badi'a ġoere gigi'a hina ihoziro.

* **1:14** A'e zuhi'a Heroda'a moģaģa bare meirote'e u'ano, Ioane'a 'Ga haģai sau'a haģaeha' reiro. E'e u'ano zuhi'a Heroda'a maģunadu, ġu'ano ohoniro.

²³ E'e zamaḡano, vine sau'a* a ragano reirote'e vazēga 'ahogani'a, Iuda kuru neḡa diuḡiro, ebu 'ahige houna'e ḡoeriro. ²⁴ 'Iesu, Nazareta ne vazēga! Eme vaḡe nagini u'ano onaeha? Ḡa emeḡe uḡufoga radu, onaa ga? E edeḡa ḡa iniu. Ḡa'e Badi'a gigi'a vazēga!' ²⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo. 'Ago ḡoero'! Vaze 'adi mazaono'o buano'il' ²⁶ Ebu vine sau'ani'a, buanoga rae, ketokete'ena'a, ḡihau ḡaniḡanaro. Ebu vine sau'a ai buaro.

²⁷ Vaze nidu'a horonadu, zamaze nidu'a zaguzagaro. Ze'e zeḡe'a bare ḡaditiro. "Adi nagini? Nagini iziga ihofe'ohe? Vaze 'adi'e gigi'eta. Vine sau'a zuni zi'etene, egadu, egohu'ohe." ²⁸ E'ebano'o, Iesu hariḡa, Galilea haba'ano ḡarihe bororaro. Ebu haba nidu'a igi hauḡiro.

Iesu'a Petero emoḡa roḡaēḡa fainiro
(Mataio 8:14-17, Luka 4:38-41)

²⁹ E'ebu'u, Iesu ani Iuda kuru neḡanono'o buau onamiro. Simona ebu Aniderea duḡuru ne diuḡiro. Iakobo ebu Ioane zu zeḡe teite diuḡiro. ³⁰ Simona emoḡa roḡaēḡa'e uḡiniro 'ahine, baze radiro. Ahi'a'e gigi'a bagaga. Iesu'a feurirotene, ihoniro. ³¹ Iesu'a ane vaḡe onamadu evo'ano meiro, ebu mae ohonirotene, ahi'a gigi'ani ai dauḡiro. Ebu ani'a iḡunadu Iesu veize ogomu ḡorohe haro.

Iesu'a vaze ḡehaḡa faiziro

³² Gorava moneo, mada'a ovoe'ete'e zamaḡano, ugi azaḡa ebu vine sau'ani'a ranao reirote'e azaḡa, ane vaḡe tutuze onairo. ³³ Ebu ne azaḡa nidu'a'e'e ane ibihetao muririro. ³⁴ Ugi nunu azaḡa ḡehaḡa ani'a faiziro. Ebu vine sau'a sau'a ḡehaḡa hegoze buziro. Ani'a, vine sau'a sau'a'a ḡoeroga 'uiro, mazaḡa zeḡe edeḡa ani iniu.

Galilea haba'ano Iesu'a haramiro
(Mataio 4:23-25, Luka 4:42-44)

³⁵ Irara moneo, mada ize mene agaranogano, Iesu'a iḡunadu, haba boha'a 'ahoga onamiro, ebu e'a kuraro. ³⁶ Ebu Simona nabugeta Iesu vaḡe vaḡe onamiro. ³⁷ Horonirotene, 'ahige rae niro. 'Vaze nidu'a ḡa vaḡe'ohe.' ³⁸ Ebu ani'a zina'a, 'Eme ne uhiḡa uhiḡa onamihi, e'ea zuni haramoga. Mazaḡa e'e de'e u'ano onairo.' ³⁹ Ebu ani, Galilea haba'ano neḡa neḡa nidu'a onamadu, Iuda kuru neḡa zamaḡano haramiro, ebu vine sau'a sau'a hegoze buziro.

Lefera Vazeḡa Fainiro
(Mataio 8:1-4, Luka 5:12-16)

⁴⁰ Lefera vazēga 'ahogani'a ani vaḡe onairo, ebu ane zamao obena hina tuḡadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa urato'idene faiho'il" ⁴¹ Iesu'a vetuḡaniro, e'ano'o 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Gae manoro'il" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauḡiro.† ebu niro. 'E urate'ohe. Ḡa ai manoro'il' ⁴² Ebu ani lefara'a tabara dauḡiro, ebu ani 'ai manoriro. ⁴³ Ebu zogone tuḡune'enaḡa, ḡoere riḡa hina niro, ⁴⁴ naena'a, "Nagini'a ḡae mazao fureranata'a'e vaze 'ahoga ago no'il' Rehano dibu'o vazēga vaḡe onamadu ahiriḡo ihono'i‡! Ebu lefaraono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oḡa Badi'a hano'il' 'Ougine vaze'a ḡa 'ai manore huneha rae ederi'uma."

⁴⁵ Rehano vaze e'e'a onamadu, hari e'e, vaze vaze mazao rae ḡehaniro. E'e u'ano, Iesu'e ne hunio diuḡoga mene idararo. E'ano'o haba boha'ano radiro. Ebu vaze vaze'a, haba 'ahoga 'ahogano'o, ane vaḡe onaido.

2

Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazēga fainiro
(Mataio 9:1-8, Luka 5:17-26)

¹ Mada nu ḡarugano, Iesu ani Kaperanauma neḡa bare onamiro. Ebu ani'a ane bazuni neḡano diuḡirote'e hariḡa, ne azaḡani'a igiro. ² E'ano'o vaze ḡehaḡani'a Iesu'a radirote'e neḡa onairo. E'ano'o ehoro haba'a nidu'a vaze'a iri'aviro. Ibiheta haba'ano zuni iri'aviro. Iesu'a Badi'a hari manoḡa haramo ziniro. ³ Vaze ḡazaḡani'a, Iesu vaḡe, ahi'a mene hagane'ete'e vazēga odohe onairo. ⁴ Rehano vaze ḡehaḡa 'ahine, Iesu uhiḡa onamoga mene idararo. Mene idararotene, Iesu'a ehorirote'e hitagano binu fahiro. Ebu ahi'a mene hagane'ete'e vazēḡani'a baze'ete'e farataḡa, mini hina ovoe dabaniro. ⁵ Zeḡe'a Iesu mazao fie'ete'e, Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazēga niro. 'Ahiḡe reiro. 'Ubude! Ga sau'a 'ai rae 'ueha.'

† 1:41 Zeḡe ḡoro'e, lefara vazēga'e toraga radu, mene oboneete. ‡ 1:44 A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

⁶ Mose goro gōe'a ihoze'ete'e vazeḡa nu'e, e'e zamaḡano ehoriro, ebu zamazeo zamariro. ⁷ 'Ahige reiro. 'Nouga'ahi vaze 'ahi 'ouge gōere'ohe? 'Adi'e Badi'a ni sausaune'ete'e gōe'a. Iniu'a da'o sau'a mae vaḡini'uma? Badi'a'a da'o haḡai'uma.'

⁸ Zeḡe'a 'ouge zamarirotene, Iesu ani zeḡe'a zeḡe zeḡe zamao 'ouge zamarirote'e, ane zamao ederiro. Ebu ziro. 'Za nouga'ahi zae zamao 'ouge rae zamare'ohe? ⁹ Ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa nouge nouge rae nine, gōe'a'e ufiḡa? 'Gae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iḡunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ¹⁰ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuḡa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'aḡa meirote'e zuni za ihozi'uma.' Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa e'e nina'a, ¹¹ "Eḡe'a ḡa'ohe. Iḡuno'i ebu farataḡo odohadu neḡo onamo'i!"

¹² Ani iḡuniro. Ebu Farataḡa mae ḡihinadu, vaze nidu'a ubumao e'e neḡanono'o buaro. Ebu zeḡe nidu'a zaguzaganadu, Badi'a niḡa mae ḡihiniro, ebu 'ahige reiro. 'Ibite 'ahiguḡa mene horoniro.'

Iesu'a Levi huniro

(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹³ Iesu ani Galilea du'uraḡa boro genaḡa bare onamiro. Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a, ani vaḡe onairo, ebu ani'a ihoziro. ¹⁴ Iesu'a bare ibio onamirote'e zamaḡano, Alefeo ubuga Levi horoniro. Ani |itakesi moni| rḡa* ufe'ete'e neḡano ehoriro, ebu Iesu'a niro. 'Eḡe ḡaruna aro'ii! Ebu ani'a iḡunadu, Iesu ḡaruna heḡotiro.

¹⁵ Iesu'a Levi neo ogarote'e zamaḡano, takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa ḡehaḡani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. Mazaḡa vaze ḡehaḡa bagaḡani'a, Iesu ḡaruna iḡaiḡa heḡotido 'ahine. ¹⁶ Ebu Mose goro gōe'a ihoze'ete'e Farisea azaḡani'a, Iesu horoniro, |itakesi moni| rḡa guge'ete'e azaḡa zu, sau'a azaḡa rae zi'ete'e teite ogau'enogano. Ebu Iesu tahi'a tahi'a ḡadiziro. 'Nougadu Iesu'e |itakesi moni| rḡa guge'ete'e azaḡa zu, sau'a azaḡa rae zi'ete'e teite ogau tiburu'ohe?*' ¹⁷ Ebu Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Uḡi o'o'a azaḡa'e gohe vazeḡa mene vaḡe'ohe, rehano uḡi azaḡani'a ani vaḡe'ohe. E'e teiḡe, e'e haḡai duduga rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu mene onairo. Rehano haḡai sau'a rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu onairo."

Ogomu zaḡozaḡe'ete'e ḡadimaro

(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹⁸ Mada 'ahogano, Ioane tahi'a tahi'a zuni Farisea azaḡa*ni'a, Mose goro gōe'a idunaḡano zaḡozaḡiro. Mene ogaro. Vaze nu'a onaadu, Iesu ḡadiniro. 'Ahige reiro. 'Ioane tahi'a tahi'a, zuni Farisea tahi'aḡa'e zaḡozaḡe'ohe. Rehano nougadu ḡae tahi'a'e mene zaḡozaḡe'ohe? ¹⁹ Iesu'a ziro. 'Ahige reiro. 'Zamaro'ii! Hahure'ete'e madaḡano, ohoze hahu iziga'a, ane'a huze'ete'e vazeḡa teite ogau'ete'e zamaḡano, ze zaḡozaḡi'uma ga mene? Zeḡe'a ohoze hahu iziga teite radiu'ete'e madaḡano mene zaḡozaḡi'uma. ²⁰ Rehano e'e madaḡa onai'uma. Agire azaḡani'a ohoze hahu iziga, ane vaze nidu'a mazaono'o mae vaḡini'uma. E'e madaḡano zeḡe'a zaḡozaḡe'ena'a, mene oga'uma.'

²¹ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'uma, mazaḡa dabua si'iga iziga'a amahiḡa hutubadu borofe ziga'uma. ²² Vaze tibuhuga zuni mani ogaḡa mahiḡa zamaḡano |ivaini|r vuḡa* iziga mene iḡi'uma. (A'e |ifainafu|r vuḡa heuḡa) Iḡine, vehu'u mani ogaḡa fu'uradu, ziga'uma. Ebu |ivaini|r vuḡani'a sori'uma. |iVaini|r vuḡa zu mani ogaḡani'a sauta'uma. E'ano'o |ivaini|r vuḡa iziga'e mani ogaḡa iziga zamaḡano da'o iḡi'uma.'

Bana Madaḡa zaḡoe'ete'e ḡadimaro

(Mataio 12:1-8, Luka 6:1-5)

²³ Bana Madaḡa 'ahogano, Iesu ani, tahi'aḡa teite |iuiti|r* (wheat) mebaḡa genaḡano onamiro. Ebu tahi'aḡa'e |iuiti|r maḡa riri'e madu, au onamiro. ²⁴ Farisea azaḡani'a Iesu ḡadiniro. 'Giano'ii! Ze'e nougadu Bana Madaḡa goroga varade'ena'a, |iuiti|r hirive'ohe? ²⁵ Ebu Iesu'a naenaeziro. 'Za buka zagoḡa zamagano, Davida'a nagini haḡairota'a'e, me'odiro ga? Davida ani, ane uti azaḡa teite ogomuze'a haugadu, vinize ruziro. ²⁶ Abiata ani'e, Badi'a ḡahunohau'ete'e nega zuhi'aḡa ḡihi'a reirote'e madaḡano, Davida'a Badi'a ne diuḡiro. Badi'a ubumao tirote'e |iberedi|rḡa* Abiata'a mae hanadu, aro. A'e Badi'a ḡahunohau'ete'e nega zuhi'aḡani'a da'o au'ete'e |iberedi|rḡa, rehano aro. Ebu ane teite onairote'e azaḡa zuni mae ziniro.'

²⁷ Ebu Iesu'a ziro. 'Badi'a'a, Bana Madaḡa'e, vaze'a manoga hidifine haḡairo. Badi'a'a vaze mene haḡairo, Bana Madaḡa veize. ²⁸ E'ano'o, eḡe, Vaze Ubuḡa'e, Bana Madaḡa ibitohau'ete'e zuhi'aḡa.'

* 2:16 Ze'e vaze 'uguḡa teite tiburu ranoga'e sau'a rae zamariro.

3

Iesu'a evo'a beoga vazega fainiro
(Mataio 12:9-14, Luka 6:6-11)

¹ Iesu ani Iuda kuru negano bare diugiuro. Evo'a beoga vazega 'ahoga zuni e'ema.
² Farisea azağa zuni e'ea Iesu muirohauo. Iesu'a Bana Madaga madagano, vase e'e faini'uma ga mene rae zamare radiro, kotao mae ohonoga veize. ³ Ebu Iesu'a evo'a beoga vazega nina'a, 'ahige reiro. 'Igunadu aro!' ⁴ Ebuni Iesu'a murire'ete'e azağa gadize'ena'a, 'ahige reiro. 'Mose goro goe'a'e, Bana Madaga madagano nagini hağaine idağa ra'ohē? Vaze danazi'uma ga sausaui'uma? Gabozi'uma ga zimi'uma?' Rehano ze mene naenaeniuro. ⁵ E'ano'o Iesu ani magune'ena'a, ehamu ragaviuro, zuni zege zama tuhiğa u'ano, vetuğazi ruziuro. Ebuni evo'a beoga vazega niuro. 'Evo'o einoi!' reiro. Ani einiuro, ebu evo'a ai manoriuro.

⁶ E'ebone, Farisea azağa ai Iuda kuru neganono'o buau ġouriuro. Ebu Heroda teite rau'ete'e azağa teite nu'oranadu, Iesu manoga ibiğa vağido.

Ġuğuva du'ura boro genağano

⁷ Iesu'e, ane tahi'a tahi'a teite Galilea du'urağa boro onamiuro. Ebuni Galilea haba'anono'o vase guğuvağa ani teite ġiriuro onamiuro. Ebu guğuva boro'a, Iudea haba'anono'o, ⁸ Ierusalemaga neganono'o, Idumea haba'anono'o, Ioridana vuğa mone afaono'o, ebu Turo ebu Sidona haba'anono'o onaiuro, mazağa ze'e Iesu'a nagini hağairote'e hariğa nidu'a ġiuro 'ahine. ⁹ Ebuni ane tahi'a ziro. 'Ege veize ġasi 'ahoga mae to'i, vase guğuvağani'a tu'ihē ruhi'uma bobo.' ¹⁰ Mazağani'e, ibite ani'a ugi azağa guğuva ai faizirote'e u'ano, ugi azağa nidu'a bibittiro, 'evoreze ani mazao 'u'utoga rae. ¹¹ Ebuni vine sau'ani'a ragano reirote'e azağa'a Iesu horonidotene, ane zamao guğuradu, houna'e goerido. 'Ga'e Badi'a Ubuga!' ¹² Rehano ani'a goere riğa hina zina'a, 'Ago rae fureno'!' rae reido.

Iesu tuğure azağa gaubanana aheu fare (12) meiro
(Mataio 10:1-4, Luka 6:12-16)

¹³ E'e ġarugano, Iesu ani mağa 'ahoga itiro. Ane'a uratirote'e azağa huziuro, ebuni ze ani vage onamiuro. ¹⁴ Ebuni ani'a gaubanana aheu fare (12) zamaziuro, zege'a ane ġatinoga, zuni haramo tuğuzoga veize, ¹⁵ zuni Badi'a ġiği'a zenadu, vine sau'a hegoze buzoga veize. ¹⁶ Simona'e niğa 'ahoga Petero rae turahiuro. ¹⁷ Iakobo ani negoğeta Ioane, ze'e Zebedeo ubuga. Nize 'ahoga'e Boanere. E'e hugani'e 'adure'a ġudau'ete'e, e'e ubuga.' ¹⁸ ebu Aniderea, Filifo, Batolomeo, Mataio, Tomasi, Iakobo, ani Alefeo ubuga, Tadeo, Simona, ani Zelote vazega,* ¹⁹ ebu Iuda Isakariota, ani vesu'u Iesu revoharote'e* vazega.

Iesu zu Belezebulo

(Mataio 12:22-32, Luka 11:14-23, 12:10)

²⁰ Ebu Iesu ani bazuni neğa onamiuro. Rehano vase guğuvağa hena bare nu'orarote'e u'ano, ani, tahi'ağa teite oganoga zuni mene idararo. ²¹ Nabugani'a hariğa ġiuro, ebu ani bare tutune onamoga veize onaiuro. Mazağa vase ai raena'a, 'Ani ai baboraneha.' reiro.

²² Ierusalemaga neganono'o, Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa ovaiuro. Ebu 'ahige reiro. 'Ani'e Satani, niğa Belezebulo, e'e'a ragano reiro. Ebu ani'e, Belezebulo inarağa hina vine sau'a sau'a hegoze buze'ohē.'

²³ Ebuni Iesu'a huzadu, hari idaidağa* 'ahoga ziro. 'Ahige reiro. 'Satani'a satani 'ahoga nouge nouge hegoze buzi'uma?' ²⁴ 'iGavamani|r neğa tiba zamağano, zege'a rovatadu, utitifone, e'e |igavamani|r negani'e mene edau ġigarafo. ²⁵ Ebu iduhu tiba zamağano, zege'a rovatadu, utitifone, e'e iduhuğani'e mene edau ġigarafo. ²⁶ Ebu satani zamağano, zege'a bare utitadu, rovatifone, ze mene edau ġigarafo, rehama haugifo. ²⁷ Vaze 'ahogani'a ize gezo inara vazega ogoru tadu ane neo diugi'uma zu ani tohe ġonota'uma.

²⁸ Huhene ege'a zi'ohē. vase sau' a nidu' a ebu Badi' a rae sausaune' ete' e ġoe' a zu Badi' a' a rae modi' uma. ²⁹ U Vine Zağoga rae sausaunine, ani sau'a'e mene aġutu modi' uma, rehano iğaiğa ane mazao radiu tuğutuğu.'

³⁰ Iesu'a hari idaidağa 'ouge reirota'a'e, ze raena'a, 'Ani'e vine sau'ağeita.' reiro 'ahine.

Iesu vi'a ebu negoğa

(Mataio 12:46-50, Luka 8:19-21)

* 3:18 Zelote vazega'e Isaraela neğa veize Roma gavamani teite utitidote'e vazega

³¹ E'e ġarugano, Iesu vi'a ebu negoġani'a Iesu vaġe onairo. Ne enogano edanadu, ġoere tuġuriro, Iesu hunoga veize. ³² Vaze ġehaġani'a ġurune ehoriro, ebu zeġe'a nina'a, 'Ġiano'! Vi'u ebu negoġo'e enoneo edau'ohe. Ġa vaġe'ohe.' ³³ Ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e iniu?' ³⁴ Ebuni ani'a, ġurune ehoridote'e azaġa ehamu ragave'ena'a, ziro. 'Ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e 'adi'e'e. ³⁵ Badi'a ura haġae'ete'e azaġa, ze'e negohe, ezehe ebu nanuhe.'

4

Hari idaidaġa, ezone feune ġorau'ete'e
(Mataio 13:1-9, Luka 8:4-8)

¹ Iesu'a du'ura boro genaġano bare ihoziro. Ebu vaze ġuġuvaġani'a ani babaġano nu'orarotene, ani ai ġasio tiradu, zamaġano ehoriro du'ura ragano. Vaze ġuġuvaġa nidu'a'e rahao du'ura boro genaġano nu'oraro.

² Ebu ani'a hari idaidaġa hina ġau ġehaġa ihoziro. Ihoze'ena'a, ziro, raena'a, ³ 'Ego'! Hihi vazeġa 'ahogani'a mebaġano ezone ġora onamiro. ⁴ Ebu feune ġuzuhrotene, nuġone ibio buaro, ebu nini'a onaadu, au hauġiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano buaro. Rahaġa'e severaġa. Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazaġa rahaġa'e mene baruġa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane ġigi'ani'a ġuhuġa manadu imiraro, mazaġa taiga o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renoga ġuhure bororadu ezone ġuhuġa simariniro, ebu mene iniro. ⁸ Rehamo ezone nu'e haba manoga buarota'a'e, faine ġuhuriro. Faine bororaro, ebu faine hudaro. Hudarotene, nu'e huga ġae uġidu gaubanana (30) haġairo. Nu'e huga ġae fu'o tu tiba fare gaubanana (60) haġairo. Nu'e huga ġae gaubanana gaubanana (100) haġairo.' ⁹ Ebu Iesu'a reiro. "Teġaġeta vazeġa'e faifaine egadu huga edero'!"

Nougadu Iesu'a hari idaidaġa reiro
(Mataio 13:10-17, Luka 8:9-10)

¹⁰ Neganu'u, Iesu ane da'o rougano, iniu iniu ane teite rau'ete'e azaġani'a ane tahi'a tahi'a teite Iesu vaġe onamaduni, hari idaidaġa reirote'e ġadimaro. ¹¹ Ebu ani'a ziro, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Vaze 'ahoga 'ahoga'e hari huga nidu'a hari idaidaġa hina da'o ihoze'ohe. ¹² A'a'e 'ahiguga'ni'a furerafine.

Zeġe ehamatite'eba, mene horonoga, zeġe abiti'udemo, mene ederoga, Zeġe zama Badi'a mazao mene ġihuroga veize, ebu Badi'a'a zeġe sau'a mene rae modoga veize.'

Iesu'a ezone hariġa huga faine rae fureniro
(Mataio 13:18-23, Luka 8:11-15)

¹³ Ebu Iesu'a ġadiziro. 'Za hari idaidaġa 'ahi mene edere'ehehe? 'Ougine, hari idaidaġa 'ahoga 'ahoga huga'e nounge nounge ederi'uma? ¹⁴ Ezone ġorau'ete'e vazeġani'a Badi'a hari ġorau'ohe. ¹⁵ Ibio buau'ete'e ezoga'e 'ahiguga. Ze ġoere igi'ete'e zamaġano, satani'a ġarihe onaadu, zeġe zamao ġorarote'e hariġa mae vaġine'ohe. ¹⁶ Ezone hadi haba'ano rururu'eta' e, Badi' a ġoere igi'etene matu'uzeta mae ġihine'ohe. ¹⁷ Rehano ze taiga o'o'a 'ahine, mene faġa radi'uma. Badi'a ġoere u'ano, aduga ġehaġa hidi'etene, zogone uite'ohe. ¹⁸ Ezone ve renoga zamaġano rururu' eta'e, ze Badi'a ġoere igi'ohe. ¹⁹ Rehano raha ġauġa ufeta zamare'ohe, obone'ete'e toheġa ufeta zamare'ohe, ebu ġau nu ġehaġa urate'ohe. E'ano'o Badi'a ġoere 'uadu mene ini'ohe. ²⁰ Rehano ezone raha manoga rururarota'a'e, Badi'a ġoere igi'ohe zu mae ġihine'ohe. Ebu hudau'ena'a, nu'e huga ġae 30, nu'e huga ġae 60, nu'e huga ġae 100 ini'ohe.

Ihure hari idaidaġa
(Luka 8:16-18)

²¹ Iesu'a hena ziro. 'Ahige reiro. 'Ihure meine'e, siuva 'u'uġano ga bazuni na'aġa 'u'uġano mene ti'uma. Ihure ti'ete'e haba'ano ti'uma. ²² 'U'uru radiu'ete'e toheġa nidu'a fureru'uma. Ebu ogone ti'ete'e toheġa zuni ġiani'uma. ²³ Teġaġeta vazeġa'e igi'uma.' ²⁴ Ebu ziro. 'Igi'ete'e ġoe'a zamare rado'! Badi'a ġoere'e 'ahiguga. Ġa nounge nounge igi'ete'e, e'e idane, Badi'a'a ġani'uma, ebu ġoere 'ahoga 'ahoga zuni ġani'uma. ²⁵ Igi'ete'e vazeġani'e, zamaġa 'a'ada'uma. Mene igi'ete'e vazeġani'e, zamaġa tahiġa 'a'adu'ete'e zuni, Badi'a'a mae vaġini'uma.'

Hari idaidaġa, ezone, ane'a bare ġuhure'ete'e

²⁶ Iesu'a bare ziro. 'Badi'a'a ibito zini'uma ibiġani'e 'ahiguga. Vaze 'ahogani'a mebao ezone feune ġorau'ohe. ²⁷ Ohere baze'ohe. Madai ragave'ohe. Ebu ezone'a ġuhure'ohe, ebu farau'ohe. Rehamo ġoranoga vazeġani'e aġu'a nounge nounge ġuhuradu, farau'ohe.

²⁸ Raha ane'a bare ġuhunadu, huga haġae'ohe: Ibite ġuhure'ohe, ebu di'iru'ohe. Ebu ġonagano di'iru'ete'e zizugano huga haġae'ohe. ²⁹ Hugani'a hudau'etene, kari hina vari'e'ohe, mazaġa hirive'ete'e madaġani'a feura'ahi.'

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ġoeriro
(Mataio 13:31-32,34, Luka 13:18-19)

³⁰ Ebu Iesu'a bare reiro. 'Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina idani'uma, ga nagi hari idaġa hina idani'uma? ³¹ A'e ire niġa fufu,* e'e ezoga heuġa. Rahao ġorau'ete'e zamaġano, maġa'e komeġa fase, haba nidu'a zamaġano. ³² Rehano ġoraune, ġuhuradu fara'uma, ebu borora'uma. Ire fouġa 'ahoga 'ahoga vitine fara'uma. Ebu ezaga boro boro'a fara'uma. Ebu e'e zauhaġano nini'a onaadu, neze haġai'uma.'

³³ Iesu ani hari idaidaġa, 'ahiguġa ġehaġa hina vaze mazao haramiro. Zeġe edeġa idane haramiro. ³⁴ Ani'e hari idaidaġa hina da'o ziro. Rehano ane tahi'a tahi'a teite da'o radirote'e madaġano bone, ani'a huga nidu'a ihoziro.

Iesu'a zavara boro 'uuro
(Mataio 8:23-27, Luka 8:22-25)

³⁵ E'e madaġano ġorava moneo Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, "Eme du'ura mone afa farihi." ³⁶ Iesu tahi'a tahi'a'a vaze ġuġuvaġa muhizadu, ġasio ehoriro, Iesu'a ehorirote'e ġasiġano. Ebu onamiro. Gasi nu zuni tibano onamiro. ³⁷ Ebu zavara boro'a onairo. Sa'u'a ġasio kafere diuġiro, ġasi ho'ogano. Ebu vu'a ġasio 'ariga iriva'iro. ³⁸ Rehano Iesu ani ġasi ariga ġuzuo evane kobega hina ġatite baziro. Ebu ze onamadu Iesu evaniro, ebu niro. 'Ihore vazeġa, ġa mene zamare'ehehe, eme 'ariga rudau'eta'a'e?' ³⁹ Ebu Iesu'a evatadu zavara riġa ġoeriro, ebu sa'u niro. 'Ago haġao'i! Ago hagar'o'i! Zavara'a dauġiro. Hagani o'o'a ebu ġokeni o'o'a. ⁴⁰ Ebu ziro. 'Za nouġadu rihau'ohe? Za Badi'a mazao ize mene fie'ehehe? ⁴¹ Rehano ze'e riho boro ebu ġoretitiro. 'Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a zuni ani ġoere egohu'ohe.'

5

Iesu'a vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa fainiro
(Mataio 8:28-34, Luka 8:26-39)

¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Galilea du'uraġa mone afao feuriro. Haba niġa Gerasa, e'a feuriro. ² Iesu ani'a ane tahi'a tahi'a teite ġasiono'o buarotene, rune haba'anono'o onairote'e vazeġa teite hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa. ³ Ani'e idu haba'ano radiado. Vaze 'ahogani'a batunoga zuni mene idaġa. ⁴ Gae heġaġa ani odaġa zu evo'a batunido, rehano mene idaraudo. Iġaiġa batu ri'ido, ebu odaġa batunirote'e auriga mau ri'i ġuzuhido. Vaze'a obone toga zuni mene idaraudo. ⁵ Madai ebu ohere nidu'a idu haba'ano zuni haba maġano ġaniġanau ragavido, ebu ahi'a hadi hina ru'ido.

⁶ Ani'a faġanon'o Iesu horonirotenene, ane u'a dure onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu ġuġuriro. ⁷ Ebu vine sau'ani'a, ane mazaono'o ġihau houna'e ġoeriro. 'Ahige reiro. 'Iesu, Badi'a, Niġa Boro Ubuga, Ga'e eġe mazao nagini urate'ohe? Badi'a niġano e ġa umi'e'ohe. Aduga ago eno'i!' ⁸ Mazaġa Iesu'a ibite niro. 'Ahige reiro. 'Vine sau'a, vaze 'ahi mazaono'o buano'i!' ⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahi ġadiniro. 'Ġa niġo iniu?' Ebu raena'a, 'E ni'e "Legioni"*', mazaġa eme'e ġehaġa 'ahine.' ¹⁰ Ebu Iesu bare bare uminiro, e'e haba'anono'o mene tuġuze buzoga.

¹¹ U maġa kobega 'ahogano, aba ġehaġani'a ogau radiro. ¹² E'ano'o vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro. 'Eme tuġufo'i aba mazao, emeġe zeġe ragano rouga.' ¹³ Iesu'a tuġuziro. Ebu vine sau'a sau'ani'a vaze e'e mazaono'o buanadu, aba ragano re' onamiro. E'ebone aba nidu'a, daha aheu (2000)'a maġa duduġa tauġiono'o dure dure ovoadu, du'ura boroo rafatadu, hunuhuniro.

¹⁴ Aba taufe'ete'e azaġani'a feraro, ebu ne boro zu ne kobega kobega azaġa mazao hariġa haire ġehaniro. Ebu vaze vaze'a nagini'a furerarote'e ġianoga radu, onamiro. ¹⁵ Ebu ze'a Iesu vaġe onairotene, vine sau'a ġehaġani'a ragano reirote'e vazeġani'a, ehore radiu'enogano horoniro. Ani'e dabua haġairo. Zamaġani'e idaġa horonirotenene, ze riharo. ¹⁶ E'e horonirote'e azaġani'a me'odo ziniro. Vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa, zu aba'a nouġirote'e me'odo ziniro. ¹⁷ Ebu Iesu mazao umidiro, Iesu'a zeġe habaono'o vaġinoga.

¹⁸ Iesu'a ġasio diuġe'enogano, vine sau'a'a ragano reirote'e vazeġa ani uminiro, raena'a, 'Eġe zuni ġae teite amihi.' ¹⁹ Rehano Iesu'a ani gararena'a, 'ahige rae niro.

* **4:31** Fufu'e Papua New Guinea haba'ano'e mini, rehano Judea haba'ano'e, ze fufu'e ire.

* **5:9** E'e hugani'e uti

azaġa daha fu'o tu tiba fare (6000) heuġa

'Nabugo vaĝe onamo'! Ebu Zuhi'a'a ĝae veize haĝao ĝanate'e haĝaiĝa boro nidu'a me'odo zeno'! Ebu zuhi'a'a ĝa nouge nouge vetuĝaĝadate'e me'odo zeno'! 20 Ebu ani baradu, e'e haba'a, neĝa gaubanana onamiro, ebu Iesu'a ani ranao nagini haĝairote'e hariĝa rae fureniro. E'e igirote'e azaĝa nidu'a zaguzagaro.

Iairo aboĝa ebu Iesu dabuaĝa obonirote'e roĝaeĝa
(Mataio 9:18-26, Luka 8:40-56)

21 Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, du'ura boro mone afa fare onamirotene, e'ea bone du'ura genaĝano, vaze ĝehaĝani'a ane mazao nu'oraro. 22 Iuda kuru neĝa ĝiane'ete'e vazeĝa* 'ahoga, niĝa'e Iairo'a onairo. Iesu horonirotene, odaĝa babaĝano ĝuradadu, 23 zamaĝa nidu'a hina Iesu uminiro, raena'a, 'Aboehe kome'a'e ugi boro'a madu, 'ariga rudau'ohe. E'ano'o e umi'e'ohe. Aro'i ebu evo'o ani ranao to'i, ane manoradu gabodoga.' 24 Ebu Iesu'a ane teite onamiro. Vaze ĝehaĝa babaĝa zuni ĝiriu onamiro 'ahine, naenaono'o bibine onamiro.

25 Bato uĝigani'a madu, muri gaubanana aheu fare (12) zamaĝano, iĝaiĝa ruau radirote'e roĝaeĝa e'ea. 26 Gohe vazeĝa ĝehaĝani'a ĝianiro, rehano adudu radiro. Toheĝa nidu'a mode haugiĝo, rehano ufeta hune sautaro. 27 Ani Iesu hariĝa igirotene, vaze ĝehaĝa ĝunuĝano diugiĝo Iesu ĝarunio, ebu dabuaĝa oboniĝo. 28 Mazaĝa ani'e 'ahige zamariro. E'a dabuaĝa tahiĝa obonine zuni, manori'uma.' 29 Ebu ĝarihe hune ruarote'e ai haugiĝo. Roĝae ane'a, ane ahiri zamaĝano, ane ugi ai haugirote'e ederiro.

30 Ebu Iesu ani, ane mazaono'o gigi'a inaraĝani'a buarote'e ederiro. E'ano'o vaze ĝehaĝa ĝunuĝano ĝarihe tehiro. Ebu vaze vaze ĝadiziro. 'E dabua iniu'a oboneha?' 31 Ebu Iesu tahi'a tahi'ani'a naenaeniro. 'Gae e'e horone'ohe, vaze ĝehaĝani'a bibi'e'ete'e. Ga nougadu 'ahige ra'ohe, "Iniu'a eĝe dabua oboneha?"' 32 Rehano tehe vaĝo vaĝiro. Iniu'a oboneha radu, vaĝiro. 33 Roĝae e'e'a, nagini'a ane mazao furerarote'e ederiro 'ahine, ĝiĝarone'ena'a, rereranadu onairo. Ebu ane zamao ĝuĝuriro. Ebu ane hari huga nidu'a Iesu niro. 34 Iesu'a roĝae niro. 'Aboe, Gae' a eĝe mazao fiate' e u' ano ugiĝo' a manoreha. Matu'uĝota onamo'i, ebu ahi'o ugiĝa o'o rado'!

35 Iesu ani ize, 'adige rae ĝoere'ete'e zamaĝano, tuĝure azaĝa, Iuda kuru neĝa ĝiane'ete'e vazeĝa neono'o onairo, ebu Iairo nina'a, 'Ga aboĝo ai rudaneha. Ga nougaduni ihore vazeĝa mazao ize umide'ohe?' 36 Iesu'a ze hari 'omo igirotene, ani re'ore'iro, ebu kuru neĝa ĝiane'ete'e vazeĝa nina'a, 'Zamaĝo ago adufo'! Eĝe mazao zamaĝo tiba hanadu, inaro'!' 37 Ebu ani vaze ĝuĝuvaĝa ane teite onamoga garariro, rehano Petero, Iakobo, ebu Iakobo negoĝa, Ioane, zeĝe da'o tutuze onamiro.

38 Ze, kuru neĝa ĝiane'ete'e vazeĝa neo feurirotene, vaze ĝehaĝani'a harae ĝunuĝunirote'e horoniĝo. Ze niau ĝaniĝanau radiro. 39 Ani diugiĝo, 'ahige rae ziro. 'Za nougadu ufeta niau ĝunuĝune'ohe? Roĝae kobe'a ani mene rudaneha. Ani baze'ohe.' 40 Ze eĝofoharo. Rehano zeĝe nidu'a enona tuĝure buziro. Roĝae kobe'a vi'a moga ebu ane teite onairote'e azaĝa uĝidu da'o tutuze diugiĝo, roĝae kobe'a a baze'ete'e haba'ano. 41 Ebu Iesu'a evo'a maduni, 'ahige rae niro. 'Tarita kumi' Goere e'e hugani'e 'Roĝae kobe'a, eĝe'a ĝa'ohe. Iĝuno'!' 42 Ebu roĝae kobe'a a ĝarihe hune iĝunadu, edau ragaviro. Ani muri'e gaubanana aheu fare (12). Ze e'e horonirotene, zaguzagaro. 43 Iesu'e ĝoere riĝa hina iraduguziro. 'Roĝae kobe'a 'adi ĝabonate'e hariĝa ago rae ĝehano'! Ebu zina'a, 'Roĝae kobe'a 'adi ogomu nu hano'!

6

Iesu Nazareta neĝa onamiro
(Mataio 13:53-58, Luka 4:16-30)

1 Iesu'a haba e'e modadu, ane'a bororarote'e haba'a onamiro. Ane tahi'a tahi'a zuni ane teite onamiro. 2 Bana Madaĝa madaĝano, Iuda kuru neĝa zamaĝano ihoziro. Ebu vaze ĝehaĝani'a ani haramo igirotene, zeĝe nidu'a zaguzagaro. 'Ahige reiro. 'Vaze 'adi gigi'a nidu'a noumaono'o meiro? Nagi edeĝa haro? Gigi'a inaraĝa haĝae'ete'e haĝaiĝa nouge nouge haĝae'ohe? 3 Ani ne ogoru'ete'e vazeĝa. Ani Maria ubuga, Iakobo, Iosefa, Iuda ebu Simona negoĝa. Ani ezeĝa nu zu emeĝe habao 'ada radiu'ohe.' 'Ouge rae radu, ze Iesu ĝoere mene mae ĝihiniro. 4 Ebu Iesu'a ziro. 'Peroveta vazeĝani'e gubane'ohe, rehano ane'a bororarote'e haba'ano, zu nabuga ubumao, ebu ane neo'e, mene gubane'ohe.' 5 E'ea gigi'a inaraĝa haĝae'ete'e haĝaiĝa haĝaoga mene idararo. Rehano ugi azaĝa tiba tiba da'o 'evoreĝa ranao teadu, faiziro. 6 Ani 'ahige rae zamariro. 'Ahi duĝuru haĝai'e 'ahiguĝahehe?' Mazaĝa ze'e Iesu ĝoere mene mae ĝihiniro.

Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare tuḡuziro

(Mataio 10:5-15, Luka 9:1-6)

E'ebu'u Iesu ani'e e'e haba'ano, neḡa neḡano Badi'a ḡoere ihoze ragavido. ⁷ Ebu ani'a vaze gaubanana aheu fare huziro, ebu aheu aheu tuḡuziro. Vine sau'a hegoze buze'ete'e gigi'aḡa ziniro. ⁸ Ebu 'ahige rae ziro. 'Zae ragavo madaḡano o'o'a huga ago mo'i. | iBeredi | r; tunahu ago mo'i. | iMoni | r vainao ago odoho'i. Rehano tuḡuze da'o mo'i. ⁹ Tamakaze'e haḡao'i. Dabua tiba da'o haḡao'i. 'Ahogani zu ago mo'i.'

¹⁰ Ebu 'adige rae ziro. 'No'e haba'ano ne 'ahoga diuḡo'idene, e'ea da'o rado'i, ogano'i, ebu bazo'i. Onamo'i. Ebuni e'e haba'anono'o iguno'i. ¹¹ Haba 'ahogano ne azaḡa mene mae zouzadu, mene ego zeno'idene, haba modo'i, odaze hu'uruḡa fode buno zeno'i, ze'a nagini haḡaate'e ederoga veize.'

¹² Vaze gaubanana aheu fare (12) onamiro, ebu haramiro vaze vaze zeḡe sau'anono'o ḡihuroga. ¹³ Zeḡe'a vine sau'a ḡehaḡa hegoze buziro. Ebu uḡi azaḡa ḡehaḡa mazao dehero aso ziniro, ebu faiziro.

Ioane Babatiso'a rudaro

(Mataio 14:1-12, Luka 9:7-9)

¹⁴ Zuhi'a Heroda* a Iesu hariḡa igiro, mazaḡa Iesu niḡa vaze ḡehaḡani'a ederiro. Vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso'a runeono'o bare ḡabodiro. E'ebano'o ani'a ḡigi'a inaraḡa hina 'ahige haḡae'ohe.' ¹⁵ Rehano vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ani'e Elia.' Ebu vaze 'ahoga 'ahoga'e 'ahige reiro. 'Ani'e peroveta vazega 'ahoga. Peroveta ibi'a heuḡa.' ¹⁶ Rehano Heroda ani'a e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Eḡe'a radu, 'unuḡa vari'e ri'irote'e vazega, niḡa Ioane, ane'a bare ḡabodiro.'

¹⁷⁻¹⁸ Ibite Heroda'a negoḡa, niḡa Filipo, inuga meiro. Inuga niḡa'e Herodia. Ebu Ioane'a ani mazao bare bare niro, raena'a, "Gae'a negoḡo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a vaze tuḡunadu Ioane obone tiro, ebu ḡu'ano ohoniro. ¹⁹ E'ano'o Firifo inuga Herodia'a Ioane maḡunoharo, ebu matih reiro. Rehano mene idararo. ²⁰ Mazaḡa Heroda'e Ioane rihonadu, tuḡaniro. Heroda ani edeḡa, Ioane ani haḡai manoga haḡae'ete'e vazega, zu ḡigi'a vazega. E'ano'o manoga mene uratiro. Heroda ani Ioane haramo igirotene, ada'adaniro, rehano matu'iro.

²¹ Rehano madaga ai onairo. Heroda'a furerarote'e madaga zamarirote'ea, ogomu boro haḡairo. Ebu ne zuhi'aḡa zuhi'aḡa, zuni uti ḡihi'aḡa ḡihi'aḡa, ebu Galilea haba vaze boro boro* huziro, onaoga veize. ²² E'e zamagano Herodia abogani'a diuḡi' onaadu, zavonirotene, Heroda zuni e'ea ehorirote'e azaḡa matu'iro. Ebu Heroda'a roḡae tahi'aḡa niro. 'Ahige reiro. 'Ga nagini urate'ete'e tohega umido'i! Eḡe'a ḡani'uma.' ²³ Ani'a hubehune raena'a, 'ahige rae niro. 'Ga nagini urate'ete'e tohega umidine, eḡe'a ḡani'uma. Eḡe'a ḡiane radiu'ete'e haba'a ruga zuni ḡani'uma.'

²⁴ Ebu roḡae tahi'aḡa buanadu, vi'a ḡadiniro. 'Ahige reiro. 'E nagini umidi'uma?' Vi'ani'a raena'a, 'Ioane Babatiso vadiga' reiro. ²⁵ Ebu roḡae tahi'aḡani'a Heroda vage ḡarihe bare onamiro. Ebu 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso vadiga siuavo teadu, izidi 'ada inine manoga.' ²⁶ E'e igirotene, Heroda ani'e zamaga adudaro, zuni zamaga ariro. Rehano ani'a hubehune rae nirote'e u'ano, zuni e'e igirote'e azaḡa u'ano, ane ḡoere vari'oga mene uratiro. ²⁷ Ebu ane uti vazega 'ahoga tuḡuniro, Ioane Babatiso vadini vari'e re'adu, odohe aroga veize. Ani onamadu, ḡu'ano Ioane 'unu vari'e ri'iro. ²⁸ Vadiga' e siuavo teadu odohe ariro, ebu roḡae tahi' aḡa hanadu ane' a vi' a odohe haro.

²⁹ Ioane tahi'a tahi'ani'a e'e igirotene, onamadu, Ioane ahi'a meiro. Ebu rune haba'a idugano teadu hararo.

Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa daha fu'o (5000) ḡubuziro

(Mataio 14:13-21, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)

³⁰ Apostolo azaḡa* Iesu vaḡe bare onairo. Ebu zeḡe'a nagini haḡairote'e zu vaze vaze ihozirote'e hariḡa nidu'a me'odoharo. ³¹ Ebu Iesu'a rae ziro. 'Eḡe teite aro'i! Vaze o'o'a haba'a onamih! Ebu e'ea ahirize ohono'i! rae reiro. Mazaḡa vaze ḡehaḡani'a zeḡe vaḡe oname onairo. E'ano'o ogau'ete'e madaḡa zu o'o'a. ³² Hena zeḡe da'o ḡasi hina vaze o'o'a haba'a onamiro.

³³ Vaze ḡehaḡani'a zeḡe'a onamirote'e horozadu, ze zeḡe zeḡe'a zamariro. Ebu zeḡe nidu'a zeḡe zeḡe ne'ono'o buaro. Ebu dure dure onamiro. Ebu ibite feuriro, Iesu'a tahi'aḡa teite onamirote'e haba'ano. ³⁴ Zeḡe'a hebetadu, Iesu'a ḡasiono'o buarotene, vaze ḡuḡuvaḡa boro horoziro, ebu vetuḡaziro. Mazaḡa ze'e mamoe heuḡa. Giaze'ete'e azaḡa o'o'a. E'ano'o hari ḡehaḡa ihoziro.

³⁵ Goravararotene, Iesu tahi'a tahi'ani'a onaadu, Iesu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. ³⁶ Vaze ḡuḡuvaḡa tuḡuzo'i, ne uhiḡa 'ahoga 'ahoga onamadu ogomuze hoiti'uma." ³⁷ Ane'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Zae'a ogomu zeno'i!'

Ebu hena ze'a niro, raena'a, "Ahi eme nougi'uma? Emege'a onamadu, sinahu aheu (200) kina hina |iberedi|r hoitadu, zini'umahehe?" ³⁸ Iesu'a gadiziro. 'Ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu? Onamadu giano'i! Ze'a horonirotene, niro. '|iberedi|r fu'o zu gozone aheu.'

³⁹ Hena Iesu'a ane tahi'a tahi'a ziro, vase nidu'a ve ragano 'a'ane 'a'ane ehoroga rae. ⁴⁰ Amaže vase vase'a sinahu tiba tiba (100), ebu gae fu'o gaubanana, gae fu'o gaubanana (50) ehoriro. ⁴¹ Ebu Iesu'a |iberedi|r fu'o zu gozone aheu madu, adure ite gianiro, ebu Badi'a uminiro, ebu |iberedi|r vahegadu, ane tahi'a tahi'a ziniro, vase vase zenoga veize. Ebu gozone aheu zuni vahegadu ghugiro. ⁴² Zege nidu'a au ubararo. ⁴³ Ane tahi'a'a tunahuo |iberedi|r gaha'a gaha'a zu gozone gaha'a gaha'a ufrotene, tunahu gaubanana aheu fare (12) iriva'oniro. ⁴⁴ Ogarote'e zamağano, ohoze da'o me'odirotene, daha fu'o (5000) hidiro.

Vu rana onamiro

(Mataio 14:22-33, Ioane 6:15-21)

⁴⁵ E'e enogano Iesu'a tahi'ağa ziro, raena'a, "Gasio tiradu ibite mone afa fare onamo'i" U Iesu'a 'ize e'ea vase guğuvağa tuğuziro. ⁴⁶ Tuğuze modirote'e enogano, ani haba mağa itaduni, Badi'a mazao kuraro. ⁴⁷ Ohererarote'e zamağano, gasi'e du'ura boro nemağano, ebu Iesu'e ane da'o gabao radiro. ⁴⁸ Zavara boro'a zege zamao hudi onairo 'ahine, ze'e revo revo giziro. Iesu'a e'e horoniro. E'ebuni ohereda'o, Iesu ani zege vaze du'ura ragano edau onamiro. Ebu ani'a vitize onamihi reiro. ⁴⁹ Iesu'a du'ura ragano edau onamirote'e horonirotene, ze 'ane, ani'e vine raduni, huaru. ⁵⁰ Zege nidu'a horonadu, riharo. Rehano Iesu'a garihe goreziro, ebu 'ahige reiro. 'Zamaze rinedo'i! 'Ahi ege. Ago rihano'i! ⁵¹ Ani'a zege teite gasio ehoriro, ebu zavara'a dauğiro. Zavara'a dauğirotene, ze'e zaguzagau gouriro. ⁵² Mazağa ze'e gigi'a inarağa hina vase guğuvağa gubuzirote'e hağağa huga, mene fairu zamariro. Zege zama'e mene 'a'adaro 'ahine.

Ugi azağa faiziro

(Mataio 14:34-36)

⁵³ Zege'a du'ura boro farirotene, Genesareta haba'ano hebeti' onamiro, ebu gasi e'a ute tiro. ⁵⁴ Gasiono'o buarotene, vase'a Iesu iraga horoniro. ⁵⁵ Ebu ze e'e haba zamağano dure onamiro. Ebu ne azağa Iesu hariğa igirotene, ugi azağa farata hina odohe onaido. ⁵⁶ Ne boro, ne komeğa nidu'a, ane'a no'e no'e onamidotene, ugi azağa ne hunio tiro. Ebu Iesu uminiro, ani dabua ariga tahiga zuni obonoga radu. Ebu iniu'a obonirote'e azağa'e maniro.

7

Ibi'a azağa ihozidote'e goe'a

(Mataio 15:1-9)

¹ Farisea azağa Iesu teite nu'oraro. Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa nu zuni, Ierusalemno'o onaadu, zege teite nu'oraro. ² Ebuni Iesu tahi'a nu'a 'evoreze torahoo ogaudote'e horoziro. A'e zege goro ibigano mene vuzu'ido.

³ Farisea azağa zuni Iuda azağa* nidu'a zege hağai'e, ibi'a azağa'a ihozirote'e idunağano, 'evoreze mene faine vuzu'ine, mene oga'uma. ⁴ Ebu hoihoi haba'anono'o barine zuni, mene oga'uma. Rehano zege'a gezo vire dehera'udu'u, oga'uma. Ebu ibi'a azağa goro gehağa zuni hağaido, bio zuni gogore vuzu'e'ete'e goroğa. ⁵ E'ano'o Farisea azağa zuni Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a gadiniro, raena'a, 'Nougaduni gae tahi'a tahi'a'e ibi'a azağa goro'e mene zamare borofe'ohe? Rehano 'evoreze torahoo oga'u'ohe?'

⁶ Iesu ani naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Peroveta vazeğa Isaia'e za, zamaze aheu azağa rae zamare'ena'a, buka zağoga zamağano 'ahige tirota'a'e, hubehune tiro.

'Adi azağani'e hebe hina da'o rae gihihe'ohe. U zamaze'e nuu. ⁷ Ege mazao kurau tauğe'ohe. Zege 'iradugu goe'ani'e vase goro goe'a da'o.

⁸ Za'e Badi'a goro goe'a enonani'ohe. U vase goro goe'a uratohau rinede'ohe.'

⁹ Hena bare zina'a, 'Za'e Badi'a goro goe'a zamare doğo'arau'ena'a, enonani'ohe, za ibi'a azağa'a ihozidote'e goe'a da'o obone radoga veize. ¹⁰ Mazağa Mose ani raena'a, "Vi'u mogo gubazo'i." ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausa'u'idene, mau runo'i.' ¹¹ Rehano za'e 'ahige ra'ohe. Vaze 'ahogani'a moga ga vi'a nifo, raena'a, "E ga dana'oga mene idağa, mazağa ege tohe'e ga ganifo, rehano Badi'a ha'uma." ¹² 'Ouge reifone, za'e, e'e vazeğani'a, vi'a ga moga mene danani'uma ra'ohe. ¹³ E'ano'o za'e, zae'a ihoze oname'ete'e ibi'a azağa'a ihozidote'e goe'a u'ano, Badi'a goere rae mode'ohe. Za hağai 'uguga gehağa hağae'ohe.'

Vaze sausaune'ete'e g'auḡa
(Mataio 15:10-20)

¹⁴ Ebuni Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa bare huziro. Ebu raena'a, 'Zae nidu'a, ego'i, ebu edero'il' ¹⁵ Enoneono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vaze mene sausaune'ohe. Rehano zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a vaze sausaune'ohe. ¹⁶ Teḡaḡeta vazeḡani'e igi'uma.'

¹⁷ Iesu ani vaze ḡuḡuvaḡa muhizadu, ne diuḡe onamiro. Ebu ane tahi'a tahi'a'a, ḡoere e'e huga ihozoga veize ani ḡadiniro. ¹⁸ Ebuni ani'a naenaezina'a, ahige reiro. 'Zae zuni zamaze mene 'a'adu'ehehe? Enone'ono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vaze mene sausaune'ohe. ¹⁹ Mazaḡani'e zamao mene diuḡe'ohe. Rehano isio da'o diuḡe'ohe. Ebuni mode'ete'e haba'anono'o buau'ohe.' Ḡoere 'adi ra'eta'a'e, Iesu ani, ogomu nidu'a a'a'e anoga idaḡa rae ra'ohe.

²⁰ Hena bare zi'ena'a, 'Zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a, vaze sausaune'ohe. ²¹ Mazaḡani'e vaze zamaono'o zamarone sau'ani'a bua' onae'ohe: nogoba teite ḡiriuro baze'ete'e, ²² ḡonore, gorugoru, vaze hahu teite baze'ete'e, te'one, haḡai sau'a, ḡuriro, ubuma ḡezoḡa, ahiahi, ḡuriro ḡoe'a aduga, niḡa bare ḡihine, ebuni haḡai tauḡi tauḡe. ²³ 'Adi sau'a nidu'ani'e vaze zamaono'o fureru'ohe. Ebu vaze sausaune'ohe.'

TuroFenise roḡaeḡa Iesu mazao firo*
(Mataio 15:21-28)

²⁴ Iesu e'ano'o iḡunadu, Turo zuni Sidono haba'a onamiro. Ebuni ne 'ahogano diuḡiro. Ani ura'e ane'a onairote'e, vaze'a ederoga mene uratiro. Rehano vaze'a mene ederadu, Iesu'a 'u'uru radoga ibiḡa o'o'a.

²⁵ U roḡae 'ahoga aboḡani'e, vine sau'ani'a rana reirote'e. E'e roḡaeḡani'a Iesu hariḡa iḡirotene, onairo. Ebu Iesu odaḡa babaḡano ḡuguriro. ²⁶ Ani'e |iGuriki|r* roḡaeḡa, TuroFenise haba'ano bororaro. Ani Iesu uminiro, vine sau'a aboḡa mazaono'o hegone bunoga veize.

²⁷ Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne tahi'aḡa isize ge au usuranoga. Mazaḡa tahi'a ogomu madu, ḡuni veize feuno zenoga'e mene manoga.' ²⁸ Roḡae ani naenaeniro. 'Ahige reiro. 'Zuhi'a Boro, hube, rehano ḡuni'e fata 'u'uḡano tahi'a ogomu mumuḡa au'ohe.' ²⁹ Ebuni ani'a roḡae bare nina'a, 'ahige reiro. 'Ga ḡoere'e idaḡa bobo, ne onamo'i. Vine sau'a ai aboḡo mazaono'o buaneha.'

³⁰ Ebuni roḡae ai ane ne onamiro. Aboḡani'e ane bazuni fataḡano baze'enogano haniniro. U vine sau'ani'e ani zamaono'o buaro.

Iesu'a teḡa 'uhu zu ḡoe'a o'o'a vazeḡa fainiro

³¹ Ebuni Iesu ani Turo haba'a modirotene, Sidono ebu ne gaubanana haba'anono'o vitau onamiro. Ebu Galilea du'uraḡano feuri' onamiro.

³² Ebuni vaze nu'a teḡa 'uhu zu ḡoe'a o'o'a vazeḡa, Iesu vaḡe zamahu onairo. Ebu uminiro, ane evo'a ane ranatoga veize. ³³ Iesu'a ḡuḡuva zamaḡanono'o zamahu vaḡiniro. Ebu evo'a hudu'a hina teḡaḡa ho'oga ru'uniro. Ebu so'abidadu, mazaḡa oboniro. ³⁴ Ebu adure ite ḡiane'ena'a, heriro. Ebu 'ahige rae niro. 'Efata' (Ḡoere e'e hugani'e 'Teḡaḡo bohatano'i') ³⁵ Ebu teḡaḡani'a bohataro, mazaḡa zu manoradu, fairu ḡoeriro.

³⁶ Iesu'a ziro, vaze 'ahoga 'ahoga mazao mene hairoga. Rehano ani'a bare bare zirotene, ze'e bare bare haire ragaviro. ³⁷ Zeḡe zama nidu'a zaguzagaro, raena'a, 'Ani, gau nidu'a faifaine haḡae'ohe. Teḡaze 'uhuḡa azaḡa faizadu, ḡoere igi'ohe. Ebu ḡoe'a o'o'a azaḡa faizadu, ḡoere'ohe.'

8

Iesu'a vaze daha ḡazaḡa (4000) ḡubuziro
(Mataio 15:32-39)

¹ E'e madaḡano, vaze ḡuḡuvaḡani'a bare nu'oraro. Ze'e ogomuze o'o'a. Iesu'a tahi'aḡa huziro, ebu ziro. ² E'e 'ahi duḡuru vetuḡazi'ohe, mazaḡa ze mada uḡidu eḡe teite radeha, zu ogomuze o'o'a. ³ Vinini tare nezeo tuḡuzine, ibio higau bauri'uma. Nu'e haba faḡanono'o onaeha.'

⁴ Ebu tahi'aḡani'a ane ḡadiniro. 'Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ḡehaḡa horonadu, 'ahi duḡuru ḡubuzi'uma?' ⁵ Iesu'a ḡadizena'a, 'ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu'e'e?' Ebu ze'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' rae reiro.

⁶ Ebu vaze ḡuḡuvaḡa zina'a, 'Rahao ehoro'il' 'Ougadu beredi fu'o aheu fare madu Badi'a uminiro. Ebu vaheḡadu vaze ḡuḡuvaḡa zenoga veize ane tahi'aḡa ziniro. Ebu tahi'aḡa'a ḡahugiro. ⁷ Ze'e ḡozone komeḡa nu zuni'e'e. Iesu'a e'e veize kuraro, ebu

tahi'ağa zina'a, 'Gahuge ragavo'i' reiro. ⁸⁻⁹ Zeğe nidu'a au ubararo. Vaze nidu'a'e 4000. Ebu iberedi gaha'ağaha'a tunahuo mae mae ufiro. Tunahu fu'o aheu fare iriva'oniro. ¹⁰ Ebu zeğe nidu'a tuğuziro. Iesu ani zogone iğunadu, tahi'ağa teite ġasio ehoradu, Dalumanuta haba'a mone onamiro.

Farisea azağani'a hağai nu badeğa uratiro
(Mataio 16:1-4)

¹¹ Farisea azağani'a onairo, ebu Iesu teite ġoere hina naenaetiro. Iesu so'onoga rae, Iesu'a, Badi'a ġiği'a hina hağai nu badeğa* hağaoga uratiro. ¹² Iesu ani here'ena'a, zamağani'a adudaro, ebu 'ahige reiro. 'Nougađu 'ahi azağa'e hağai nu badeğa urate'ohē? E hubehune zae zi'ohē. 'Ahi duğuru veize hağai nu badeğa'e mene hağai'uma.'

¹³ Ebu ani'a muhiziro. Bare ġasio ehoradu, du'ura mone afa fare onamiro.

*Farisea azağa zu Heroda |iisiti|r (yeast)**
(Mataio 16:5-12)

¹⁴ Iesu tahi'a'e |iberedi|r mouga ağutaro 'ahine, ze'e tiba da'o ġasio ufi odohiro. ¹⁵ Iesu'a iraduguzena'a 'ahige reiro. 'Faine ġiano'i! Heroda zu Farisea azağa |iisiti|r ġiano'i! ¹⁶ Ze'a ġo'ane'ena'a, "Erme'a iberedi mene odoheha 'ahine, 'ouge ra'ohē."

¹⁷ Iesu'a ze nagini ġo'anirota'a'e ederitotene, ziro, raena'a, "Nougađu beredi nu mene odohate'eano'o ġo'ane'ohē? Za'e ize mene ederehehe ġa mene zamarehehe? Zamaze uzaboğahehe?" ¹⁸ Ubumazeta, rehano mene ehamu'ehehe? Teğazeta, rehano mene iği'ehehe? Za mene zamare'ehehe, ¹⁹ ege'a vaze daha fu'o (5000) veize, |iberedi|r fu'o (5) vahegirota'a'e? |iberedi|r ġaha'a ġaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro? Zeğe'a nina'a, 'Gaubanana aheu fare (12)' reiro. ²⁰ Iesu'a zina'a, 'Ebu vaze daha ġazağa (4000) veize, |iberedi|r fu'o tu aheu fare (7) vahegirotene, |iberedi|r ġaha'a ġaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro? Zeğe'a naenaeni'ena'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' reiro. ²¹ 'Za ize mene zamare'ehehe? Iesu'a 'ouge rae ġadiziro.

Betesaida neğano Iesu'a vaze ubumağa kuruğa fainiro

²² Iesu'a tahi'ağa teite Betesaida neğano feurirotene, vaze nu'a vaze ubumağa kuruğa, Iesu vage abine onairo. Ebu ubumağa obonoga rae, umidiro. ²³ Iesu'a vaze ubumağa kuruğa evo'ano abinadu, ne huni enoga tutune onamiro. Ebu vaze ubumaganu so'abidadu, evo'a ubumağa ranatiro. Iesu'a ġadiniro. 'Ga gau nu horone'ehehe?' ²⁴ Vaze ubumağa kuruğani'a, dude ehamanadu, 'ahige naenaeniro. 'Vaze horoze'e rehano, ire teige edau ragave'ohē.' ²⁵ Ebuni Iesu'a evo'a bare ubumağa ranatrotene, vaze ubumağa kuruğa riğa ehamaro, ebuni ubumağa manoriro. Gau nidu'a faine horoniro. ²⁶ Iesu'a ane ne tuğune oname'ena'a, 'ahige reiro. 'Betesaida neğa ize ago diuğo'i!'

Petero'a Iesu'e Keriso rae reiro
(Mataio 16:13-20, Luka 9:18-21)

²⁷ Ebu Iesu'a tahi'ağa teite Kaisaria Filipi haba'a neğa neğa onamiro. Onamirote'e zamağano, Iesu'a tahi'ağa ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Vaze vaze'a raena'a, e'e iniu rae ra'ohē?' ²⁸ Ebu zeğe'a niro. 'Vaze nu 'ane, ġa'e Ioane Babatiso rae ra'ohē. Nu'e raena'a, Elia* rae ra'ohē, ebu vaze nu'e raena'a, peroveta vazęa 'ahoga rae ra'ohē.' ²⁹ Ane'a ġadiziro, raena'a, 'Za'a ra'etene, e'e iniu?' Petero'a raena'a, 'Ga'e Keriso.' reiro. ³⁰ Iesu'a iraduguziro. 'Petero'a izidi ra'eta'a'e, vaze 'ahoga 'ahoga ago zo'i!'

Iesu'a aduga hidi'uma hariğa ebu rune hariğa reiro
(Mataio 16:21-28, Luka 9:22-27)

³¹ Ebu Iesu'a ġadahe ihoziro, raena'a, 'Ege, Vaze Ubuga*ni'a aduga ġehağa hidi'uma. Ebu vaze boro boro, zuni Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a he'ehe'ehi'uma, ebu uğuhi'uma. Ebuni mada uğidu zamağano bare ġabode iğuni'uma.' ³² Ani'a ġoere 'adi doğo'ani rae fureniro. Ebu Petero'a Iesu ane neğano mae niro, ebu 'Ga'e ago 'ouge ro'i' rae roniro. ³³ Ronirotene, Iesu'a tehadu, ane tahi'a ġiaze'ena'a, Petero ta'iroharo. 'Ahige reiro. 'Ege mazaono'o vağino'i! Satani! Ga'a zamare'eta'a'e, Badi'a ibio mene zamare'ohē, rehano vaze ibio zamare'ohē.'

³⁴ Ebuni ani'a vaze ġuğuvağa zuni ane tahi'a huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a ege ġarunio hegoti'uma ro'idene, ane edeğa hağaiga modo'i, ebuni ane satauro* heratadu, ege ġarunio hegoti'uma! ³⁵ Mazağa ahiri moneo da'o zamare'ete'e vazeğani'e, ġaboneğa sausauni'uma. Ege veize zuni Badi'a hari manoğa veize, ahiri moneo mene zamare'ete'e vazęa'e, ġabone manoğa hidi'uma. ³⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a u'ano, ġaboneğa modine, nagini manoğa hidi'uma? ³⁷ Ane'a ane ġabone mouga veize, nagini hina

e'e naeḡa haḡai'uma? ³⁸ Izidi'e vase'a Badi'a mazao mene fie'ohe, ebu haḡai sau'a haḡae'ohe. Vaze'a ege u'ano zuni eḡe ḡoere u'ano mazagarohne, eḡe, Vaze Ubuga zuni ani u'ano mazagarohi'uma. E'e madaḡano, eḡe Mama agaḡa manoḡa* zamaḡano, tuḡure viga zaḡoḡa zaḡoḡa teite eḡe'a ovali'uma.

9

¹ Ebu hena 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za nu 'ada radiu'eta'a'e, mene ruda'uma, onamo Badi'a'a gigi'a inaraḡa hina ibitohanoga veize onai'uma. 'E'e horoni'uma.'

Iesu iragani'a nufiro

(Mataio 17:1-13, Luka 9:28-36)

² Mada fu'o tu tiba fare enogano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamazadu, zeḡe da'o maḡa boro itiro. Ebuni zeḡe ubumao Iesu iragani'a nufiro. ³ Zuni dabuagani'a 'uranadu, vazavazahiro. Haba nidu'a zamaḡano vase'a mene 'ouge vuzu'e dehene'ohe. ⁴ Ebuni Elia'a Mose* teite zeḡe mazao fureranadu, Iesu ḡoreniro. ⁵ Petero'a Iesu nina'a, 'Hore vazega! Eme 'adama radiu'eta'a'e manoḡa tauḡi. Nugo taruha uḡidu ogoratihi, tiba ḡae veize, tiba Mose veize ebu tiba Elia veize.' ⁶ Ani aḡu'a, nagini re'uma'e. E'ano'o 'ouge reiro, ze rihau rudaro 'ahine. ⁷ Ebu ḡoze'a feuradu, zeḡe 'uiro. Ebu ḡoze zamaḡanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Adi'e eḡe Ubude, eḡe zamarone. Goe'a egohano'!' ⁸ Zeḡe'a ehamarotene, vase 'ahoga mene horoniro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze'a maḡanono'o ovairete'ea, Iesu'a ziro, raena'a, "Zae ubumao fureranate'e ḡauḡani'e, vase mazao ago rae fureno'i, onamo Vaze Ubugani'a runeono'o bare ḡabode iḡunogano." ¹⁰ Zeḡe'a ani ḡoere egoharo. Rehano zeḡe da'o bone ḡo'ane vaḡiro, raena'a, 'Iesu'a runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma ra'eta'a'e nagini?' ¹¹ Ebuni zeḡe'a Iesu ḡadinena'a, 'Nougadu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azagani'a raena'a, "Ibite'e Elia'a onai'uma." ra'ohe?' ¹² Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Elia'e hubehune ibite onai'uma, ḡau nidu'a mae izifoga. Nougadu ibite bone buka zaḡoḡa zamaḡano'e raena'a, "Vaze Ubuga'e aduga ḡehaḡa hidi'uma, ebu rae o'o'ni'uma." reido? ¹³ Rehano eḡe'a zi'ohe. Elia ai onaeha, ebu vase nu'a ane mazao zeḡe ura haḡaiḡa haḡaeha, ibite buka zaḡoḡa zamaḡano tirote'e teigena'a.'

Iesu'a, vine sau'ani'a ohoze kome'a ragano reirote'e fainiro

(Mataio 17:14-21, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Iesu zuni Petero, Iakobo ebu Ioane, zeḡe ḡazaḡa'a ane tahi'a fu'o tu ḡazaḡa fare mazao feuri 'ovoiro. Vaze ḡuḡuvaḡani'a, zeḡe fu'o tu ḡazaḡa fare edau ḡeḡezoga horoziro. Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azagani'a, Iesu tahi'a tahi'a teite rotetiro. ¹⁵ Ebu vase ḡuḡuvaḡani'a Iesu horonirote, zaguzaganadu, ane vaḡe dure onamiro, ebu hidadu matu'oharo. ¹⁶ Iesu'a ane tahi'a ḡadizena'a, 'Zeḡe teite nagini u'ano rotete'ohe?' rae ziro. ¹⁷ Ebu vase 'ahogani'a ḡuḡuva zamaḡanono'o naenaeni'ena'a, 'Hore vazega, e ubudehe ḡae vaḡe tutune onaeha, mazaḡa ani'e vine sau'ani'a ragano radu, ḡoeroga mene idaḡa. ¹⁸ Vine sau'ani'a agatini'etene, rahao mae feune'ohe. Hebe'anonono'o busure'ohe. Gonoga atite'ohe, ebu ahi'ani'a taidu'ohe. E ḡae tahi'a tahi'a mazao, vine sau'a hegone bunoga veize ḡadimana rehano, ze hegone bunihira, rehano mene idaraneha.'

¹⁹ Amaḡe Iesu'a zina'a, 'O! Za Badi'a mazao mene fie'ete'e azaḡa! E za teite nouge da'o radiu ona'uma? E nouge ihoze oname'e'uma? Tahi'a kobe'a tutune aro'i eḡe vaḡe.' reiro. ²⁰ Zeḡe'a ane vaḡe tutune ariro. Vine sau'ani'a Iesu horonirote, tahi'a kome'a mae ketoketoniro. Rahao ḡigau bauriro, ebu kiure ragaviro, ebu hebe'anonono'o busuriro. ²¹ Iesu'a moga ḡadiniro. 'Ahige reiro. 'No'e madaḡano ani uḡi 'ahi meiro?' Mogani'a nina'a, 'Ani kome'a madaḡano meiro.' ²² Ebu raena'a, 'Iḡaiḡa ire roga zamaḡano zu vu zamaḡano, vine sau'ani'a mae feune'ohe, ani ura'e ḡaboneḡa sausaunihira raduni. ḡa fainoga edeḡa ro'idene, vetuḡafo'i ebu danafo'!' ²³ Iesu'a niro. 'ḡa edeḡa ro'idene' rae ihi'ehehe? Badi'a mazao fie'ete'e vazegani'e, nagi gaḡa haḡaogae'edeḡa. ²⁴ Tahi'a kome'a mogani'a ḡarihe ḡihau niro. 'Ahige reiro. 'E Badi'a mazao fie'ohe. Rehano eḡe'a mene idaru'ete'e moneo, danaho'!'

²⁵ Iesu'a vase ḡehaḡani'a dure onairote'e horozirote, vine sau'a ta'irohoro. 'ḡa, vase mae uhune'ete'e zu mae babone'ete'e vineḡa sau'a! Eḡe'a ḡa'ohe. Ane mazaono'o buano'!' Ane ragano bare ago ro'!' ²⁶ Vine sau'ani'a ḡihau ḡaniḡanau'ena'a, tahi'a kome'a mae ketoketonadu, buaro. Ebu tahi'a kome'ani'a rune teige baziro. Vaze ḡehaḡani'a ani horonadu, ze 'ane ani rudaneha reiro. ²⁷ Rehano Iesu'a evo'ano mae ḡihiniro, ebu tahi'a kome'ani'a iḡune edaro.

²⁸ Iesu'a ne 'ahoga diugirotene, tahi'aḡani'a sifu sifu ḡadiniro. 'Nouga'ahi emeḡe'a vine sau'a hegone bunoga mene idaranaha?' ²⁹ Iesu'a zina'a, 'Vine sau'a 'ahiguḡa'e kuru hina da'o hegoze buze' ohe. Mene kuraune'e, vine sau'a 'uguḡani'e hegoze buzoga'e mene idaḡa.'

Iesu'a rune hariḡa bare reiro

(Mataio 17:22-23, Luka 9:43b-45)

³⁰ Iesu'a ane tahi'a tahi'a teite e'e haba'a mode iḡunadu, Galilea haba'ano vitau onamiro. Ebu Iesu'e ane'a noumao radiu'ete'e, vaze'a ederoga mene uratiro. ³¹ Mazaḡa ani'e tahi'aḡa ihoze'ena'a, onamiro 'ahine. 'Ahige reiro. 'Eḡe, Vaze Ubugani'e, vaze'a me'uma, ebu uḡuhi'uma. Ebu mada uḡidu zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma.' ³² Rehano ze'e, ani'a ḡoerirota'a'e mene zamariro, ebu ze'a ḡadinoga riharo.

Iniu'e hitagano ra'ohe?

(Mataio 18:1-5, Luka 9:46-48)

³³ Ze'a Kaperanauma negano feuriro. Zeḡe'a ne diugirotene, Iesu'a tahi'aḡa ḡadiziro. 'Za ibio onaate'e zamaḡano, nagini ḡo'ane onaaha?' reiro. ³⁴ Rehano ze'e mene ḡoreniro, ibio onaate'e zamaḡano iniu niḡa boro raena'a, zeḡe'a zeḡe bare ḡo'aziro 'ahine. ³⁵ Ebu Iesu'a ehoradu, ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a niḡa boro reihine, ani'a ane bare 'u'uḡano re'uma, ebu tuḡure vazeḡa re'uma. ³⁶ Ebu ani'a ohoze kome'a zamahanadu, zeḡe zamao ohoniro, ebu evo'a hina ohanadu, 'ahige rae ziro. ³⁷ 'Iniu'a eḡe u'ano tahi'a kome'a 'ahiguḡa mae ḡihinine, ani'e eḡe mae ḡihihe'ohe. Ebu iniu'a eḡe mae ḡihihine, ani'e eḡe da'o mene mae ḡihihe'ohe, rehano Badi'a, eḡe Mama zuni mae ḡihine'ohe.'

Iniu'a mene rofine, ani eme danafe'ohe

(Luka 9:49-50)

³⁸ Ioane'a Iesu niro. 'Thore vazeḡa, vaze 'ahogani'a ḡae niḡano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeḡe'a horoniro, ebu emeḡe'a ani garariro, ani'e emeḡe teite mene rau'e 'ahine.' ³⁹ Rehano Iesu'a ziro. 'Ani ago gararo'i! Mazaḡa eḡe nio gigi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa* haḡae'ete'e vazeḡa, e'e haḡaiḡa enogano, eḡe ni mene sausaune ḡoeri'uma. ⁴⁰ Mazaḡa eme mene rofe'ete'e vazeḡani'e, emeḡe danafe'ete'e vazeḡa. ⁴¹ E hubehune zi'ohe. Gae'a Keriso niḡa mae ḡihine'ete'e u'ano, iniu'a gagone vuḡa ḡanine, ani'e hubehune e'e naeḡa me'uma.'

Haḡai sau'ano tutune ve'one'ete'e

(Mataio 18:6-9, Luka 17:1-2)

⁴² 'Tahi'a kome'a 'ahiguḡa eḡe mazao fie'ete'e zamaḡano, iniu'a haḡai sau'ano tutune ve'onihine, ani'e hadi boro bagaḡa 'unuḡano autadu, davarao mae feunine, manoga. ⁴³ Ebu evo'o'a mae ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Evo'o naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone hidoga'e manoga. Hena evo'o aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa* diuḡoga'e sau'a. ⁴⁵ Ebu odaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Odaḡo naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone hidoga'e manoga. Hena odaḡo aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a. ⁴⁷ Ebu ubumaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, ḡude modo'i! Ubumaḡo tiba re'udemo, 'ouge Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuḡoga'e manoga. Hena ubumaḡo aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a. ⁴⁸ E'e haba'ano radiu tuḡutuḡu idiḡa ḡehaḡani'a, vaze ahi'a au radiu'e'uma, zuni ireḡani'e mene vida'uma.

⁴⁹ Vaze nidu'a'e ire hina dehezi'uma. ⁵⁰ Dama'e manoga, rehano dama'a aberaune, nouge nouge bare inini'uma? Zama'a manorifine, dama zamao to'i, zuni nabudzizeta tone radiu tiburano'i!

10

Iesu'a roḡae hegone'ete'e ḡoe'a ihoziro

(Mataio 19:1-12, Luka 16:18)

¹ Iesu'a e'e haba'a mode iḡunadu, Iudea haba'a onamiro. Ebu Ioridana vuḡano fariro. Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a ane vaḡe bare isau onairo. Iesu ani, ane'a iḡaiḡa haḡaidote'e teige, ihoziro. ² Ebu Farisea azaḡa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a inuga hegonoga'e idaḡahehe?" ³ Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ḡoe'a'e nouge ra'ohe?' ⁴ Zeḡe'a niro. 'Mose'a raena'a, ohoze'a inuga hegonoga veize, fefa teadu, inuga ha'uma, ebu hegoni'uma.' ⁵ Rehano Iesu'a ziro. 'Za'e teḡaze riḡa 'ahine, Mose'a goro ḡoe'a 'adi tiro. ⁶ Rehano ḡadaheḡano, Badi'a'a haba nidu'a haḡairote'e zamaḡano, "Badi'a'a ohoze zu roḡae haḡairo. ⁷ E'ano'o ohoze'a vi'a moga muhizi'uma, ebu ani inugeta tibura'uma, ⁸ ebu ani anine aheu rehano tiba

re'uma." E'ano'o ze'e mene ahe'u, rehano tiba. ⁹ E'ebano'o Badi'a'a tibunirota'a'e, vaze'a mene 'a'ani'uma.'

¹⁰ Vesu'u zeḡe'a neo diuḡi' onamirotene, Iesu, tahi'aḡani'a ḡadiniro. Ani'a ihozirote'e moneo ḡadimaro. ¹¹ Ebu Iesu'a ziro. 'Iniu'a inuga hegonadu, roḡae 'ahoga meine, a'e ani'a inuga ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa teite idaga. ¹² Ebu roḡae a i'a modadu, ohoze 'ahoga meine, ani zuni i'a ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa haḡae'ohe.'

Iesu'a tahi'a kome'a kome'a veize Badi'a uminiro

(Mataio 19:13-15, Luka 18:15-17)

¹³ Vaze nu'a Iesu vaḡe eneze zamaze onairo, Iesu'a evo'a ranao touga veize. Rehano Iesu tahi'a tahi'a'a roziro. ¹⁴ Iesu'a e'e horonirotene, zamaḡa ḡuḡiniro. Ebu tahi'aḡa ziro. 'Tahi'a kome'a kome'a tuḡuzo'i, eḡe vaḡe aroga! Ago gararo'! Mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa'e, tahi'a kome'a kome'a teige Badi'a goere igi'ete'e vazeḡa. ¹⁵ E hubehune zi'ohe. Iniu'a tahi'a kome'a teige, Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ḡihinine, Badi'a'a mene ibitoha'uma.' ¹⁶ Ebu Iesu'a tahi'a kome'a tiba tiba ohane ḡihinadu, manina tiro, ebu evo'a zeḡe ranao teadu, Badi'a uminiro.

Ma'ora vazeḡa

(Mataio 19:16-30, Luka 18:18-30)

¹⁷ Iesu ani'a iḡunadu, ibio onamirotene, ohoze 'ahogani'a dure onairo, ebu Iesu babagaḡano obena hina tuḡadu, ḡadiniro. 'Thore vazeḡa manoga, e nagini haḡaine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?' ¹⁸ Ebu Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ga nougaduni "E manoga" ra'ohe? Vaze manoga'e o'o'a. Rehano Badi'a da'o'e manoga. ¹⁹ Ga'e Mose goro ḡoe'a edeḡa. A'e "Vaze ago mano'i. Inugo ago ḡahine aheto'i. Ago ḡonotano'i. Ago ḡurire ḡoero'i. Ago 'u'uru mo'i. Vi'u mogo gubazo'i." ²⁰ Ebu ani'a Iesu niro. 'Thore vazeḡa, e'e kobegaḡano'o onao izidi, Mose goro ḡoe'a e'e nidu'a haḡaidu.' ²¹ Iesu'a ubuma 'ue, ane ḡianiro, matu'oharo, ebu 'ahige rae niro. 'Ga'e gau 'ahoga ize mene haḡaeha. Onamo'! Ga'e tohe zuni habaḡo nidu'a hoite modo'i, ebu e'e |imoni|rḡa'e toheze o'o'a azaḡa zeno'! 'Ougine, ḡabone manoga me'uma Badi'a mazao. Ebuni eḡe ḡarunio aro'! ²² Ani'a e'e ḡoe'a iḡirotene, vetuḡararo. Ebu zamaḡa are'ena'a, onamiro, mazaḡa ani'e ma'ora* vazeḡa 'ahine.

²³ Iesu'a tahi'aḡa ḡiaze ragavadu, 'ahige rae ziro. 'Ma'ora vazeḡa'e, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e riḡa bagaḡa.' ²⁴ Ebu zeḡe'a e'e ḡoe'a iḡirotene, zaguzagaro. Rehano Iesu'a bare ziro. 'Eḡe tahi'a tahi'a, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e riḡa bagaḡa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazeḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e ufeta riḡa." ²⁶ Ze e'e iḡirotene, zamaze nidu'a zaguzagaro, ebu Iesu niro. 'Ahige reiro. "Ougine, iniu'a da'o ḡabone hidi'uma?" ²⁷ Iesu'a ḡiazadu, ziro. 'Vaze ane'a bare ḡabone hidoga'e mene idaga, rehano Badi'a'a vaze ḡabozi'uma. Mazaḡa ani'e gau nidu'a haḡaoga idaga.' ²⁸ Petero'a Iesu ḡoreniro. 'Giano'! Eme tohe nidu'a modadu, ḡae ḡaruna hegote'ohe' ²⁹ Iesu'a rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, moga, eneḡa ga haba'a, eḡe u'ano zu Badi'a hari manoga u'ano modine, ³⁰ ani izidi madaḡano ḡae sinahu e'e bare me'uma. Neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, eneḡa ebu haba'a bare me'uma, rehano aduga zuni hidi'uma. Ebu mada ḡonagani'a onaine, ḡabone tuḡutuḡu* me'uma. ³¹ Rehano ibite'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e vesi'uma, u vese'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e ibiti'uma.'

Iesu'a ḡae uḡiduḡano ane rune hariḡa reiro

(Mataio 20:17-19, Luka 18:31-34)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Ierusalem'a ibiḡano oname'egano, Iesu'a ibitiro. E'e ḡianirotene, ze'e zaguzagaro. Hegotirote'e azaḡa zuni riharo. Ebu Iesu'a ane tahi'a gaubanana ahe'u fare (12) bare huze onairo. Ebu nagini'a ane mazao furera'uma, e'e ihoziro. ³³ 'Ahige reiro. "ḡiano'i, eme'e Ierusalem'a ite'ohe, ebu eḡe, Vaze Ubugani'e dibu'o vazeḡa ḡih'i'aḡih'i'a zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a obohe ti'uma. Ebu zeḡe'a raena'a, 'Ga'e ruda'uma,' re'uma. Ebu Badu'a aḡu'a azaḡa* 'evoreo ri'ih'i'uma. ³⁴ Zeḡe'a ḡirihoni'uma, so'abide vahi'uma, masihi'uma, ebu uguhi'uma. Ebuni mada uḡidu zamaḡano, bare ḡabode iḡuni'uma.'

Iakobo ebu Ioane'a Iesu uminiro

(Mataio 20:20-28)

³⁵ Zebedeo ubuga, Iakobo zuni Ioane'a Iesu vaḡe onaadu, 'ahige rae niro. 'Thore vazeḡa, eme gau 'ahoga ḡae'a haḡaofoga ra'ohe.' ³⁶ Iesu'a ḡadize'ena'a, 'Za ura'e, e'a nagini haḡao zinihi ra'ohe?' ³⁷ Ze'a raena'a, 'Gae'a zuhi'a me'uma madaḡa mo'idene, eme ahe'u, 'ahoga eda'e moneo, 'ahoga kauri moneo ohofoi, eme nife boro reifine.' ³⁸ Rehano Iesu'a zina'a, 'Za'e aḡu'a, nagini umide'eta'a'e. Eḡe'a gage'ete'e bioḡa'e aduga

hidi'ete'e bioġa, zae zuni e'e hina gagi'umahehe? Zuni eġe bapatziohi'uma bapatzioġa hina zae zuni bapatziozi'umahehe?' ³⁹ Zeġe'a 'O'e' rae niro. Ebu Iesu'a zina'a, 'Eġe'a gagi'uma bioġa'e, zae zuni e'e hina gagi'uma, zuni eġe bapatziohi'uma bapatzioġa hina, zae zuni bapatziozi'uma. ⁴⁰ Rehano eda'ehe naeo zuni kaurihe naeo ehoi'uma azaġa'e, eġe 'ane mene re'uma. Rehano e'e haba'a'e, Badi'a'a ohozi'uma reirote'e azaġani'a da'o ehoi'uma.' ⁴¹ Iesu tahi'a gaubanana (10)'a e'e igirotene, lakobo zuni loane mazao maġuniro. ⁴² Ebu Iesu'a huze nu'ozadu ziro. 'Za edeġa, avo'a haba'a zamaġano, zuhi'a rae zi'ete'e azaġani'a, e'e ne azaġa ibitozini'ohe ebu zeġe ġihi'a azaġani'a ze urate'ete'e idunaġano ne azaġa raġano haġae'ohe. ⁴³ Rehano za'e ago 'ouge haġao'! Zae bo'aġano iniu'e ġihi'a reihi reine, ani'e zae tuġure vazeġa heuġa re'uma. ⁴⁴ Ebu iniu'a niġa boro reihi reine, ani'e, zae nidu'a veize tuġure igi'ete'e vazeġa re'uma. ⁴⁵ Mazaġa eġe, Vaze Ubugani'a onairota'a'e, mene vaze'a eġe tuġure egoga veize, rehamo eġe'a vaze tuġure haġaoga veize, ebuni vaze ġehaġa sau'a u'ano, eġe ġabone hina Badi'a dibu'ohanoga veize.'

Ieriko neġano ubumaġa kuruġa fainiro
(Mataio 20:29-34, Luka 18:35-43)

⁴⁶ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a Ieriko neġano feuriro. Ebuni Iesu ani, ane tahi'a tahi'a ebu vaze ġuġuvaġa teite Ieriko neġa mode oname'enogano, ubumaġa kuruġa zuni umido vazeġa, niġa Batimeo'a ibi genaġano ehore radiro. Ani'e Timeo ubuga. ⁴⁷ Ani'a Iesu, Nazareta ne vazeġa hanite onairote'e igirotene, huau iġuniro. 'Iesu, Davida Ubuga, eġe vetuġaho'!' ⁴⁸ Vaze ġehaġani'a rone'ena'a, 'Hezoa!' rae niro. Rehano ani bare ġihau bagaġa huaro. 'Davida Ubuga, eġe vetuġaho'!' ⁴⁹ Ebu Iesu'a edanadu, 'ahige reiro. 'Hune aro'i.' Ebu ubumaġa kuruġa vazeġa huniro. 'Ahige rae niro. 'Zamaġo tiba hano'! Iġuno'! Ani'a huġade'ohe.' ⁵⁰ Ane'a ogote'a dabuaġa modadu, ġarihe iġuniro, ebu Iesu vaġe onamiro. ⁵¹ Iesu'a ġadiniro. 'Ġa ura ġa mazao nagini haġaihi?' Ubumaġa kuruġa vazeġani'a niro. 'Thore vazeġa, e ehamatihi ra'ohe.' ⁵² Ebu Iesu'a niro. 'Onamo'! Gae'a Badi'a mazao fie'ete'e'a ġae bare fai'eha.' Ebu ġarihe hune ubumaġa ra'arotene, Iesu ġarunio hegotio.

11

Iesu Keriso'a Ierusalem neġa diuġiro
(Mataio 21:1-11, Luka 19:28-40, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a, ane tahi'a tahi'a teite Ierusalem neġa hanitiro, ebu ne aheu, niġa Betefage ebu Betania zuni hanitiro. Ebu Olive maġa uhiġano bone, Iesu'a tahi'aġa aheu tuġuziro, ² ebu ziro. 'Zazore mone neġa onamo'i. E'e neġano feurine, vaze'a ize mene ehorirote'e |idoniki|r ubuga batune touga horoni'uma. Fuhi'adu mae onao'i. ³ Vaze'a ġadizena'a, "Za nagini nouge'ohe?" ro'idene, 'ahige rae zo'i. "Zuhi'a Boro'a urate'ohe. Vesu'u bare mae onai'uma."'

⁴ Ze onamiro, ebu |idoniki|r ubuga ibiheta genaġano batune touga horoniro. Ani'e ibio edau radiro, ebu zeġe'a fuhi'iro. ⁵ E'ea edau radirote'e azaġani'a ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Za nougadu |idoniki|r ubuga e'e fuhi'e'ohe?' ⁶ Ebu ze'a naenaezina'a, Iesu'a zirote'e ġoe'a zirotene, tuġuze onamiro.

⁷ Ze'a |idoniki|r ubuga Iesu vaġe mae onairo. Ebu zeġe dabua |idoniki|r ġarugano hirau tirotene, Iesu'a e'e rana ehoi'iro. ⁸ Ebu vaze ġehaġani'a zeġe dabua ibio hirau tiro. Vaze nu'e, ire ezaga rouġeita butuono'o vari'e madu, ibi rana tiro. ⁹ Ebu Iesu zamao onamirote'e, zu ġaruna onamirote'e azaġani'a, rae huau'ena'a, 'ahige reiro.

'Hosana! * Badi'a niġa mae ġihino'! Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazeġa matu'ohatihi!' ¹⁰ Emeġe mama Davida'a ibitoharote'e e'e madaġani'a onai'uma. Matu'ohatihi! Hosana! Hitanao Badi'a niġa mae ġihino'!'

¹¹ Ani'e Ierusalem neġano feuriro, ebu Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa* zamaġano diuġiro. Gau nidu'a ġiane ragave haugirotene, ġoravararo 'ahine, tahi'aġa teite Betania neġa bare onamiro.

Iesu'a |ifigi|r ireġa roniro*
(Mataio 21:18-19)

¹² Irarirotene, oherebau Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Betania neġanonono'o vinini tare onairo. ¹³ Ebu |ifigi|r ireġa rouġeta haba faġanonono'o moneni horonirotene, Iesu'a |ifigi|r ireġa u'a onamiro, huga ġianoga rae. Ani'a uhiġa onairote'mo, huga o'o'a. Rouġa da'o horoniro. Mazaġa |ifigi|r'a mene hudau'ete'e madaġa. ¹⁴ Ebu Iesu'a |ifigi|r ireġa niro. 'Vaze'a ġa hugo mene bare a'uma onamo tuġutuġu, mazaġa ġa'e mene bare huda'uma.' Ebu ane tahi'a tahi'a'a Iesu'a reirote'e igiro.

*Iesu'a hoihoi azağa Badi'a ġahunohau'ete'e Neġaono'o uhiziro
(Mataio 21:12-17, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)*

¹⁵ Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalem neġa bare itirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa diuġiro. Iesu ani, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano, ġahunohanoga veize hoite'ete'e hoihoi azağa, uhize ġururuziro. Iudea |imoni|r hina senise'ete'e azağa fataġa, zuni tubugo ninġa hoite'ete'e azaġa ehoru ġauġa mae ġihuniro. ¹⁶ Ebu vaze garariro. Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano tohe odohe diuġe oname buanoga mene uratiro. ¹⁷ Ebu ani'a ihoze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Buka zaġoġa zamaġano 'ahige tiro ga? "Eġe ne'e vaze nidu'a kuru neġa re'uma" Rehano zae'a eġe kuru neġa zamaġano ġonore monede haġae'ohe.'

¹⁸ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa, zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a, e'e hariġa igirotene, Iesu manoga ibiġa vaġiro. Mazaġa vaze nidu'a ani'a ihoze'ete'e egadu, zaguzagaru 'ahine, Iesu rihoniro. ¹⁹ Gorava urirotene, Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalem neġanonono'o bare Betania neġa onamiro.

*|iFigi|r ireġani'a rorarote'e moneo Iesu'a ihoziro
(Mataio 21:20-22)*

²⁰ Oherebau ibio onamirote'eba, |ifigi|r ireġa horoniro. Ane huga mo'aġanonono'o rorau ovoiro taiga. ²¹ Ebu Petero'a, Iesu'a |ifigi|r ireġa nirote'e ġoe'a zamariro. Ebu Iesu niro, raena'a, 'Ihore vazeġa, ġiano'! Ġae'a rone sausaunate'e |ifigi|r ireġa roraneha.' ²² Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Badi'a mazao fio'i! ²³ E hubehune zi'ohe. Iniu'a maġa 'adi nina'a, "Ġihitadu, davara zamaġano buano'i" rae re'uma. Ebu zamaġa mene 'ada'adi'uma. Zuni ane'a rate'e haġaiġa hubehune furera'uma rae zamari'uma. 'Ouge Badi'a mazao fine, hugani'a ane mazao furera'uma. ²⁴ E'ano'o zi'ohe. Nagini nagini kurau'ena'a, umidi'uma. Ebu hubehune e'e hidi'uma rae zamaradu, fi'uma. 'Ouge haġaine, huga hidi'uma. ²⁵ Za'a edanadu, kuraune, vaze'a zae mazao haġai sau'a haġaate'e rae modo'i. 'Ougine, moze adureo radiu'ete'e'a zae haġai sau'a zuni rae modi'uma.'

*Ierusalem zuhi'aġa azaġani'a Iesu gigi'aġa ġadiniro
(Mataio 21:23-27, Luka 20:1-8)*

²⁷ Ze Ierusalem neġano bare feuriro. Iesu'a, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano oname'enogano, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, ebu vaze boro boro'a, ani vaġe onairo. ²⁸ Ebu zeġe'a ġadiniro. 'No'e gigi'aġa hina haġai e'e haġae'ohe? Iniu'a e'e gigi'aġa ġanairo?'

²⁹ Iesu'a naenaenziro. 'Eġe'a ġadimu tiba ġadizi'uma. Zae'a naenaehine, eġe'a zi'uma, no'e gigi'aġa hina haġai 'ahi haġae'ohe. ³⁰ Ioane'a zinirote'e bapatizoġa'e, Badi'aono'o ga vazeono'o? Naenaeho'i.'

³¹ Zeġe'a zeġe da'o neneġaniro. 'Ahige reiro. 'Badi'aono'o reine, ani 'ahige re'uma. "Tena nougadu ani ġoere mene mae ġihinido?" ³² U "Vazeono'o reine, ..." 'Vaze ġehaġani'a maġuni'uma rihoniro. Mazaġa vaze nidu'a 'ahige rae zamariro, Ioane'e hubehune peroveta vazeġa.

³³ E'ano'o Iesu naenaenziro. 'Ahige reiro. 'Eme aġu'a.' Ebu Iesu'a ziro. 'Eġe zuni no'e gigi'aġa hina haġai 'ahi haġae'etadi mene ihozi'uma.'

12

|iVaini|r mebaġa ġiane'ete'e azaġa hariġa idaidaġa
(Mataio 21:33-46, Luka 20:9-19)*

¹ Iesu'a hari idaidaġa hina ġoreziro. 'Vaze 'ahogani'a |ivaini|r mebaġa ġoraro, ebu hadi ġabiriġa meraro. |ivaini|r maġa edene gige'ete'e iduġa hadi rana hu'iro. Ehamu'ete'e taruhaġa hitanao hadi hina haġairo. Ebu e'e mebaġa, meba ġiane'ete'e azaġa ziniro, ane veize gauoga veize. Ebu avo'a haba'a onamiro.

² |iVaini|r maġa hirive'ete'e madaġa feurirotene, tuġure vazeġa meba ġiane'ete'e azaġa vaġe tuġune onamiro, |ivaini|r maġa nu mougva veize. ³ Rehano ze'a obone teadu bouniro, ebuni evo'a isoġa tuġune baroniro. ⁴ Tuġure vazeġa 'ahoga hena bare tuġuniro. Rehano ze'a vadigano maro, ebu mazagarone runiro. ⁵ Hena 'ahoga tuġuniro, rehano mau runiro. Vaze ġehaġa zuni tuġuziro, rehano nu bouziro, nu zimi ruziro. ⁶ Ane mazao ize tiba da'o'e'e, ane ubuga zamarone. Gonagano, ani tuġune'ena'a, 'ahige reiro. 'Ani eġe ubude 'ahine, ġoe'a egoha'uma.' ⁷ Rehano ani'a feurirotene, meba ġiane'ete'e azaġani'a neneġane'ena'a, 'ahige reiro. 'Tahi'a 'adi'e meba vazeġa iġu'a me'uma vazeġa. Aro matihi! Mebaġa'e emeġe'a me'uma.' ⁸ Ebu ze'a obone teadu, mau runiro, ebuni |ivaini|r mebaġa enogano modiro.

⁹ |iVaini|r mebağa vazeğa'e nagini nougi'uma? Ani'e onaadu, meba ġiane'ete'e azağa zimi hauġi'uma. Ebuni |ivaini|r mebağa vaze 'ahoga 'ahoga zini'uma. ¹⁰ Za buka zaġoġa zamaġano, 'ahige tirote'e ġoe'a'e me'odiro ga?

'Ne ogoru'ete'e azaġani'a mene uratadu, mae modirote'e hadiġani'e, gauga boro hadiġa re'uma. ¹¹ 'Adi'e Zuhi'a Boro'a haġairote'e haġaiġa. Emeġe'a ġiane'etene, manoġa tauġi.'

¹² Iesu teite ġoerirote'e azaġani'a, hari idaidaġa 'ahi'e zeġe veize reirote'e ederirotene, ze ura Iesu obone tihirei. Rehano vaze ġuġuvaġa rihoziro. E'ano'o Iesu modadu onamiro.

Roma zuhi'aġa ani |itakisi moni|rġa

(Mataio 22:15-22, Luka 20:20-26)

¹³ Iudea vaze boro boro'a, Farisea azaġa zu Heroda teite rau'ete'e azaġa Iesu mazao tuġuzi, ane ġoere ġonaga egoga raduni. ¹⁴ Ze ani vaġe onairo, ebu 'ahige rei. 'Thore vazeġa, eme edeġa, ġa'e huga da'o ra'ete'e vazeġa, zuni vaze mazao mene rihau'ete'e vazeġa. Mazaġa ġa vaze tohe mene ġiane'ete'e vazeġa. Rehano ġoere huga hina Badi'a ibi ihofe'ohe. E'ano'o ġadimu'ohe. Roma zuhi'aġa |itakisi moni|rġa haune, idaġa ga mene? Eme |itakesi|r naeġa ha'uma ga mene?'

¹⁵ Rehano Iesu ani edeġa, ze zamaze nufe zamariro. Zeġe ġoere teite mene idaġa. Ebu 'ahige rei. 'Za nougadu so'ohihi ra'ohe? |iMoni|r hadiġa odohe aro'i, eġe ġianifine.' ¹⁶ Ze tiba odohe ariro. Iesu'a madu ġadiziro. 'Iniu vine ebu iniu ni 'ahi'e'e?' Zeġe'a naenaeni. 'Roma zuhi'aġa ni ebu viga.'

¹⁷ Iesu'a ziro. 'Roma zuhi'aġa* |imoni|r'e Roma zuhi'aġa ane hano'i, ebu Badi'a |imoni|r'e Badi'a ane hano'i!' Ebu zeġe huga ani ġoereono'o zaguzagaro.

Runeono'o bare iġuni'uma ġoe'a

(Mataio 22:23-33, Luka 20:27-40)

¹⁸ Sadukea azaġa* Iesu vaġe onairo. Ze'e 'ahige zamariro. Rune azaġani'e mada ġonagano mene iġuni'uma. Zeġe'a Iesu ġadiniro. 'Ahige rei. ¹⁹ 'Thore vazeġa, Mose'a emeġe veize 'ahige tiro. "Vaze 'ahoga negoġa rudaune, rehano ane inuga ubuga o'o'a reine, ane negoġani'a bare me'uma, ebu negoġa veize ubuga fureni'uma" ²⁰ Negoġa nidu'a fu'o tu aheu fare (7) radiudo. Negoġa ibi'a'e hahuriro, ebu rudaro, rehano ubuga o'o'a. ²¹ Negoġa aheuġani'a ġozobaġa teite hahuriro. Rehano rudaro, ebu ubuga o'o'a. Ebu negoġa uġiduġa zuni hahuriro, rehano haġai idaġani'a fureraro. ²² Ebu negoġa nidu'a fu'o tu aheu fare'a tiba tiba ġozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauġadu, ubudeze o'o'a. Hena vesu'u ġozoba zuni rudaro. ²³ Runeono'o bare iġuni'uma madaġano, ani'e iniu inuga re'uma? Mazaġa ohoze fu'o tu aheu fare teite hahuriro 'ahine.'

²⁴ Iesu'a 'ahige rae ziro. 'Za hube ve'ore'ohe. Buka zaġoġa huga mene ma'ohe, zuni Badi'a ġigi'a aġu'a. ²⁵ Runeono'o bare iġuni'uma madaġano, ze'e mene hahuri'uma, rehamo ze'e adureo radiu'ete'e aneruġa heuġa. ²⁶ Za'e runeono'o iġuni'uma ga mene, ġadimu'ehehe? Mose buka zamaġano butu hariga'e'e. Za e'e hariga me'odiro ga, Badi'a'a Mose nouge nouge nirote'e? A'e 'ahige rei. "E'e Aberahamo* Badi'a, zu Isako* Badi'a, ebu Iakobo* Badi'a." ²⁷ Ani'e mene rune azaġa Badi'a, rehamo ġabone azaġa Badi'a. Ze ahirize'e rudaro, rehano vineze ize ġaboga. Za'e ve'oġa boro babaġa.'

Goro ġoe'a ġihi'a

(Mataio 22:34-40, Luka 10:25-28)

²⁸ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a onairo, ebu zeġe'a ġo'anirote'e igiro. Iesu'a faifairu naenaenzirote'e igirotene, Iesu ġadiniro. 'Goro ġoe'a nidu'a zamaġano no'o goro ġoe'a'e ġihi'a?' ²⁹ Iesu'a naenaeni, raena'a, 'Goro ġoe'a ġihi'a hune'e 'ahi'e'e. "Isaraela* azaġa, ego'i! Zuhi'a Boro, emeġe Badi'a'e ane da'o Zuhi'a tibuhuga. ³⁰ Ebu zamaġo nidu'a hina, ġaboneġo nidu'a hina, zamaroġo nidu'a hina, inaraġo nidu'a hina Zuhi'a Boro, ġae Badi'a zamaro'il!" ³¹ Goro ġoe'a 'ahoga, e'e hegotoga'e 'ahi'e'e. "Ġae'a ġae bare zamare'ete'e teige, nabugo zuni zamaro'il!" Goro ġoe'a aheu 'adi'e ġoere boro. Goro ġoe'a 'ahoga 'ahogani'a ġoere aheu 'adi mene vitinoga.'

³² Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġani'a naenaeni, raena'a, 'Manoġa tauġi! 'Thore vazeġa, ġa'e hube hugano ġoere'ohe. Badi'a'e tiba. 'Ahoga'e o'o'a. ³³ Ebu zamaġa nidu'a hina, edeġa nidu'a hina, inaraġa nidu'a hina, Badi'a zamare'ete'e, zuni vaze'a ane bare zamare'ete'e teige, nabuga zuni zamare'ete'e, e'e haġaiġa'e boro babaġa. Ġau nunu Badi'a hau'ete'e haġaiġa zaġoġa'e, e'e haġaiġani'a vitinoga.' ³⁴ Ebu ani'a doġo'ani naenaenzirote'e, Iesu'a igirotene, 'ahige rae niro. 'Ġa nariga Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa ra'ohe.' E'e enogano vaze nidu'a ani ġadinoga riharo.

*Keriso'e Davida ubuga zu Davida Zuhi'a
(Mataio 22:41-46, Luka 20:41-44)*

³⁵ Ebu Iesu Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano ihozirote'ea, 'ahige reiro. 'Nouga'ahi Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azagani'e 'ahige ra'ohe, Keriso'e Davida ubuga? ³⁶ Mazaġa Davida ani, Vine Zaġoġani'a edeġa hanadu, 'ahige reiro. "Badi'a'a eġe Zuhi'a, Keriso 'ahige rae niro.

Eġe eda'e moneo ehoroi, onamo ġae teite utite'ete'e azaġa odaġo 'u'uġano edeze ġahizi'uma."

³⁷ Davida 'ane'a, e'e vazeġa hune'ena'a, Zuhi'a reiro. 'Ougine, ani'e nouge nouge Davida ubuga?' Ebu vaze ġuġuvaġa matu'uzeta Iesu ġoere igiro.

*Iesu'a Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa haġai u'ano haramo ziniro.
(Mataio 23:1-36, Luka 20:45-47)*

³⁸ Iesu'a ihozirote'e zamaġano, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ġiazo'il Ze niguzoga raduni, dabua faġa ġaġaadu, oname onae'ohe, ebu vaze vaze'a ne hunio hidine, zuhi'a raduni, gubaze ġorezihi ra'ohe. ³⁹ Iuda kuru neġa zamaġano, vaze boro boro'a ehore'ete'e haba'ano ehorih ra'ohe, ebu tiburu ogau'ete'e haba'ano zuni, ehorohaba'a manogano da'o ehorih ra'ohe. ⁴⁰ Ebu ġozoba so'onadu, toheġa nidu'a meine'ohe, zuni kuru faġa ġurire kurau'ohe. E'ano'o zeġe haġai sau'a, e'e naeġa'e boro bagaġa me'uma.'

*Ġozoba'a Badi'a ġahunanirote'e |imoni|rġa
(Luka 21:1-4)*

⁴¹ Iesu ani, Badi'a ġahunani'ete'e |imoni|r mauġaġa uhiġano ehoriro. Vaze ġehaġani'a mauġa zamaġano |imoni|r ufirote'e ġiane radiro. Ma'ora azaġa ġehaġani'a |imoni|r boro ufiro. ⁴² U toheġa o'o'a ġozobaġani'a onaadu, |imoni|r komeġa ahe ufiro. A'e toea aheu heuġa. ⁴³ Ebu Iesu'a tahi'aġa huze nu'oziro, ebu 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Toheġa o'o'a ġozobaġani'a ofata'a'e, vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaġa. Ġozoba'e boro bagaġa ofeġa. ⁴⁴ Mazaġa ma'ora azaġani'a ofata'a'e, zeġe |imoni|r ġehaġaono'o tahiġa da'o ofeġa. Rehano ġozoba 'adi'e ane mazaġa radiu'ete'e moniġa nidu'a ofeġa. Ani'a ogomuġa hoite a'uma moniġa nidu'a ufi hauġeġa.'

13

*Kuru Neġa Fahe Hauġi'uma rae Reiro
(Mataio 24:1-2, Luka 21:5-6)*

¹ Iesu ani Badi'a ġahunohau'ete'e Neġanono'o buarotene, ane mazaono'o edeġa ma'ete'e vazeġa 'ahogani'a 'ahige rae niro. 'Ihore vazeġa, ġiano'i! Hadi irāġa zuni ne irāġa 'adi nugo ġiano'i! Manohuga taugi!' ² Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne boro 'adi horone'ehehe? Hadi 'ahoga hadi 'ahoga ani ranao mene radi'uma madaġa onai'uma. Agire azaġa nidu'a fahe ruruni'uma.'

*Mada ġonagano ibiti'uma haġaiġa
(Mataio 24:3-14, Luka 21:7-19)*

³ Iesu ani Olive maġano, a'e Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa naenaegano ehorirotene, Petero, Iakobo, Ioane ebu Aniderea zeġe'a sifu ġadiniro. ⁴ 'Efo'i! A'e no'e madaġano? E'e haġaiġa nidu'a furera'uma madaġano, naġi haġai nu badeġani'a ibite furera'uma?' ⁵ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za Ġiano'i! Hena vaze'a tutuze so'ozu'uma. ⁶ Vaze ġehaġani'a eġe ni radu onai'uma, ebu 'ahige re'uma. "E'e Keriso" Ebu vaze ġehaġa tutuze so'ozu'uma. ⁷ Uti hariġa, haba hani'a, ga haba faġanono'o ego'idene, ago rihano'i! 'Adi'e furera'uma ġauġa, rehano mada ġonaga'e ize, izema. ⁸ Mazaġa avo'a neġani'a, avo'a neġa teite utiti'uma. |iGavamani|r 'ahogani'a, |igavamani|r 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaġano haba'a hagaru'uma. Zaga zuni hia'uma. Rehano a'e ġadaheġano aduga hidi'ete'e da'o. Aduga nu ize mene fureraneġa.

⁹ Zae'a bare dugate to'i! Mazaġani'e kanisoro azaġa zamao ohoze ti'uma. Ebuni Iuda kuru neġa zamaġano bouzi'uma. Eġe u'ano, |igavamani|r vazeġa zu zuhi'a, zeġe zamao eda'uma. Ebu zeġe ubumao eġe hari manog'a rae fureni'uma. ¹⁰ Mada ġonaga ize, izema mougano, Badi'a hari manog'a'e, haba nidu'a zamaġano haramo zini'uma. ¹¹ Ebu no'e madaġano oboze teadu, kotao ohozo'idene, naġini ġoe'a re'uma rae, ago zamare borofo'i! Madaġani'a feuro'idene, zae'a ġoeri'uma ġoe'a zini'uma. Za'e e'e da'o rae fureno'i! Mazaġa zae'a ġoeri'uma ġoe'a'e, zae'a mene ġoere'ohe. Rehano Vine Zaġoġani'a ġoere'ohe. ¹² Negoġani'a negoġa revohanadu, ma'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu, ma'uma. Ebu ubudeze'a vi'a moga maġuno zini'uma, ebu runeo

tuḡuzi'uma. ¹³ Vaze vaze nidu'a eḡe ni u'ano, za he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo meite'e vazeḡa'e ḡabone hidi'uma.

Sausauze'ete'e riho ḡauḡa eda'uma madaḡa
(Mataio 24:15-28, Luka 21:20-24)

¹⁴ Rehano sausauze'ete'e riho ḡauḡa ani, ane'a mene eda'uma haba'ano eda'uma. E'e horono'idene, Me'ode'ete'e vazeḡa edero'i! Iudea haba'ano radiu'ete'e azaga haba maḡa u'a ferau onamo'i! ¹⁵ Ne touḡariḡano ahi'a ohone'ete'e vazeḡani'e bare ovoadu, ne mene diuḡi'uma, ane tohe mouga veize. Rehano fera'uma. ¹⁶ Mebao gaue'ete'e vazeḡani'e, ane dabua mouga veize mene bari'uma. Rehano fera'uma. ¹⁷ E'e madaḡano, ahi'eta roḡaeḡa zuni, nune hina ene guraḡa ḡubuze'ete'e roḡaeḡa, ze'e vetuḡaḡa. Feranoga mene idaḡa. ¹⁸ Irugu madaḡano, e'e madaḡani'a mene fureranoga veize kurano'i! ¹⁹ Mazaḡa e'e madaḡano vaze nidu'a aduga hidi'uma. Badi'a ani'a ḡadaheḡano ḡau nidu'a haḡairote'eano'o onao izidi, 'ahiguḡa haḡaiḡa mene fureraro. Vehu'u zuni 'ahiguḡa mene bare furerar'uma. ²⁰ Zuhi'a Boro ani'a, e'e madaḡa mene futufi'ne, vaze tiba zuni mene ḡabode radi'uma. Rehamo ane'a mae tirote'e azaḡa* u'ano, e'e madaḡa futufi'uma reiro.

²¹ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Giano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ḡoe'a ago mae ḡihino'i. ²² Mazaḡa ḡuriro Kerisoḡa zuni ḡuriro peroveta azaḡa furerar'uma. Ebu Badi'a'a rae tirote'e azaḡa tutuze so'ozih'i radu haḡai nu badeḡa boro bagaḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡai'uma. ²³ E'ano'o zae'a bare dugute to'i! Haḡai nidu'a, ane'a ize, izema fureranogano, zae veize rae furene'ohe.'

Vaze Ubugani'a ovai'uma
(Mataio 24:29-31, Luka 21:25-28)

²⁴ Ebu aduga hidi'uma madaḡa haugine, e'e madaḡano mada'e uzabora'uma. Bato'e mene agara'uma. ²⁵ Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma. Ebu adure ḡiane'ete'e gigi'aḡani'e hagahagari'uma. ²⁶ Ebu e'e madaḡano eḡe, Vaze Ubugani'a ḡoze zamaḡano ovai'uma. Gigi'a inaraḡa boro zuni agaḡa manoga madu ovai'uma. Ebu vaze vaze'a e'e horoni'uma. ²⁷ Ebu hena eḡe'a tuḡure viga tuḡuzi'uma. Ebu haba nidu'anono'o, Badi'a'a rae tirote'e azaḡa nu'ozii'uma. Haba ḡonaganono'o haba ḡonaga azaḡa nu'ozii'uma.

Madaḡa hanite'ete'e edero'i!
(Mataio 24:32-35, Luka 21:29-33)

²⁸ Figi ireḡa mazao nagini'a fureru'ete'e ḡianadu, edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouḡani'a udufa'oga horonetene irugu madaḡa haniteha rae edere'ohe. ²⁹ E'e teige 'ahiguḡani'a fureru'ete'e horonine'e, eḡe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare ovai'ete'e edero'i. ³⁰ Hubehune zi'ohe. Izidi radiu'ete'e azaḡa mene haug'i'uma, onamo 'ahiguḡaḡuḡa nidu'a furerar'uma. ³¹ Adure zu raha'e haug'i'uma. U eḡe ḡoere'e radiu tugutuḡu.

Guhiu rado'i!
(Mataio 24:36-44)

³² Rehano nani'a 'ahiguḡani'a furerar'uma, emeḡe nidu'a aḡu'a. Adureo radiu'ete'e aneruḡa zuni aḡu'a. Badi'a Ubuga zuni aḡu'a. U eḡe Mama da'o edeḡa. ³³ Zae'a dugute to'i! ḡiane rado'i! Mazaḡa za aḡu'a, e'e madaḡa nani'a onai'uma. ³⁴ A'e, vaze'a ane ne modadu, oname'ete'e heuḡa. Ani'a iḡune'ete'e madaḡano, ane tuḡure azaḡa mazao, gau tiba tiba zini'uma. Ebu ibiheta ḡiane'ete'e vazeḡa nina'a, "Ehamu rado'i!" re'uma. ³⁵ E'ano'o fairu ḡiano'i! Mazaḡa za aḡu'a ne zuhi'aḡa nani'a bare onai'uma. ḡorava ohe'ano ga, ohere nemanema ga, irara moneo ga, ohereda'o, za aḡu'a. ³⁶ Ani'e, za aḡu'a madaḡano, bare onai'uma. Ebu zae'a baze'enogano hanizine, nougi'uma? ³⁷ Eḡe'a zae zi'ete'e ḡoe'a'e, vaze nidu'a zuni zi'ohe: ḡiane rado'i!

14

Iesu ma'uma ibiḡa vaḡiro
(Mataio 26:1-5, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ 'Ahi madaḡa'e, Pasika muḡa* zuni |iisiti| r o'o'a |iberedi| rḡa au'ete'e muḡa madaḡa*, mada aheu izema mougano. Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, ze 'u'uru monede, Iesu obone teadu, manoga ibiḡa vaḡiro. ² Mazaḡa ze raena'a, 'Pasika muḡa madaḡano mene haḡai'uma. Hena vaze ḡuḡuvaḡani'a utitofi'uma.'

Roḡae 'ahogani'a dehoru Iesu rana beu'iro
(Mataio 26:6-13, Ioane 12:1-8)

³ Iesu ani'e Betania neġano, Simona, ibite lefera'a meirote'e vazēga ne zamaġano radoro. Ze ehore ogau'enogano, roġae 'ahogani'a botoroġeta diuġiro. Botoro hadi niġa Alabasita*, zamaġano'e dehoru, niġa Narudo, naeġa'e'e boro, e'e varadadu, Iesu vadini rana ovoo beu'iro. ⁴ Rehano vaze nu de'ea bone maġunadu, ġadittitina'a, 'Nagini u'anonu'o dehoru manōga mode tauġe'ohē? ⁵ A'e hoitifone, kina sinahu uġidu (300) vitinifo. E'e |imoni|rġa'e tohega o'o'a azaga zinifo.' 'Ouge rae roniro.

⁶ Rehano Iesu'a raena'a, 'Ago gararo'i! Nougaduni ani aduga hau'ohē? Ani'e haġai manōga eġe mazao haġaeha. ⁷ Mazaġa tohe o'o'a azagani'e, zae teite iġaiga radiu'ohē. Vesu'u za faizine, idaġa. U'e'e zae teite iġaiga mene radi'uma. ⁸ Ani'e ane edeġa haġaiga haġaeha. E ize mene gurogano, ani'e, dehoru eġe ahirio ibite be'uneha, vesu'u eġe ahiri guroga veize. ⁹ E hubehune zi'ohē. Haba nidu'a zamaġano no'e haba'ano Badi'a hari manōga haramine, ani'a haġaate'e haġaiga hariġa re'uma, ane zamaroga veize.

Iuda Isakariota'a Iesu revoharo

(Mataio 26:14-16, Luka 22:3-6)

¹⁰ Iuda Isakariota, Iesu mazaono'o edeġa ma'ete'e vazēga 'ahoga, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro vaġe onamiro, Iesu revohanoga veize. ¹¹ Ze e'e ġoe'a igirotene, matu'e rudaro. Ebu '|iMoni|r ġani'uma' rae niro. Iuda ani, Iesu revoha'uma madaġa manōga vaġiro.

Pasika muġa haġae tiro

(Mataio 26:17-19, Luka 22:7-13)

¹² |Isiti|r o'o'a |iberedi|rġa au'ete'e muġa madaġa ibi'ano, a'e Pasika zamarifine, dibu'o mamoeġa ubuga mau'ete'e madaġa, Iesu tahi'a tahi'a'a, Iesu gadiniro. 'No'e onamadu, ġae veize Pasika ogomuġa haġae ti'uma?'

¹³ Ane tahi'a aheu tuġuze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Ieruselema neġa ito'i! Ohoze 'ahogani'a vu ġoġoreġa ġudu'oga horoni'uma. Ebu ani ġaruna hegoto'i! ¹⁴ Ane'a diuġi'uma neġano, e'e neġa vazēga ġoreno'i. 'Ithore vazēga 'ahige ra'ohē. Eġe'a, eġe tahi'a tahi'a teite, Pasika muġa a'uma neġa zamaġa'e, nou'e'e?" ¹⁵ Ani'a hitanao ne boro zamaġa 'ahoga ihozi'uma. Ane'a eġe Pasika muġa veize, ne zamaġa ruhine teate'e horoni'uma. De'ea haġae to'i.' ¹⁶ Ani anine iġunadu, ne boro itiro. Ebu Iesu'a zirote'e horoniro. Ze Pasika muġa ruhine tiro.

Iuda'a Iesu revoha'uma hariġa ibite ziro

(Mataio 26:20-25, Luka 22:22-23, Ioane 13:21-30)

¹⁷ Goravararotene, Iesu ani, ane tahi'a tahi'a gaubanana aheu fare teite onairo. ¹⁸ Ze ehore ogarote'e zamaġano, Iesu'a 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohē. Za 'ahogani'a revoni'uma. Ani, eġe teite idaġa ogau'ete'e vazēga.' ¹⁹ Ze zamaze adudaro, ebu ane ane'a, 'E mene hehe?' rae niro.

²⁰ Iesu'a naenaenzi'ena'a, 'A'e zae 'ahoga, gaubanana aheu fare zamaġano, |iberedi|r eġe teite idaġa siuvao 'u'une au'ete'e vazēga. ²¹ Eġe, Vaze Ubugani'e, buka zaġoġa zamaġano tirote'e idaġano onami'uma. Rehano, eġe, Vaze Ubuga revoni'uma vazēga'e, fase vetuġaġa! Ani'e mene furerafone, manōga.'

Zuhi'a ane mui ġonaga au tiburaro

(Mataio 26:26-30, Luka 22:14-20)

²² Ze ogarote'e zamaġano, Iesu'a |iberedi|r madu, Badi'a uminiro. Ebu |iberedi|r vahegaduni, ġahugiro. Ebu raena'a, 'Madu, ano'i. 'Adi eġe ahiri.'

²³ Hena |ivaini|r vuġa bioġa 'ahoga meiro. Badi'a maza matu'ohanadu, ziniro. Ebu ze bio tibanono'o tahi tahe ġagi. ²⁴ Ebu Iesu'a ziro. "Adi eġe ru. Vaze ġehaġa u'ano be'ute'ohē. Eġe ru hina Goro Iziga ti'ohē. ²⁵ E hubehune zi'ohē. E |ivaini|r vuġa mene bare ġagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'anobu'u iziga ġagi'uma.'

²⁶ Ebu ze badahadu, Olive maġa buau onamiro.

Iesu'a Petero niro. 'Ġa'a eġe o'ohi'uma'

(Mataio 26:31-35, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

²⁷ Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, 'ahige reiro. 'Zae nidu'a muhihe fera'uma. Mazaġa buka zaġoġa zamaġano 'ahige tiro.

"Badi'a'a mamoe ġiane'ete'e vazēga mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ġouri'uma."

²⁸ Rehano e rudanadu, runeono'o bare ġabode iġuni'uma. E'e enogano, e ibite Galilea ona'uma, ebu zae teite hidi'uma.'

²⁹ Petero'a raena'a, 'Vaze nidu'a muhi'e fera'uma, rehano e'e mene fera'uma.' ³⁰ Iesu'a Petero niro. 'E hubehune ġa'ohē. Izidi ohere kokoroku'a ġae aheu ize, izema uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma.' ³¹ Rehano Petero ani ġoere ġiharo. 'Nagini'a eġe maza

fureraune, e gae teite ruda'uma madaḡano zuni, e'e gā mene rae o'o'i'uma.' Ane tahi'a nidu'a 'ouge reiro.

Iesu Getesemane haba'ano kuraro

(Mataio 26:36-46, Luka 22:39-46)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Getesemane haba'a onairo. Ebu Iesu'a tahi'aḡa zina'a, 'ahige reiro. 'E kurau'e bobo, 'aha geno ehore rado'i!' ³³ Ebu Petero, Iakobo ebu Ioane, zeḡe uḡidu zamaze onamiro. Onamirotene, Iesu ani zamaḡa ufeta riharo, zuni zamaḡa adudaro. ³⁴ Ebu 'ahige rae ziro. 'E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu, zae'a zae bare duguzo'i!'

³⁵ Hena tahiḡa mo bade onamiro. Ebu rahao ḡuguradu, kuraro, raena'a, 'Idaḡa ro'idene, mada aduga 'adi mae vaḡino'i!' ³⁶ Ebu 'ahige reiro. 'Eḡe Mama, gā gau nidu'a hagaoga edeḡa. Ege mazaono'o bio 'adi, gau aduga 'adi mae vaḡino'i! Rehano mene ege ura. A'e gae ura da'o haḡao'i!'

³⁷ Hena baradu, ane tahi'a uḡidu baze'enogano, horoziro. Ebu Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Simona, gā baze'ehehe? Mada tiba (1 hour) zu dugu'ogani mene idaranahehe? ³⁸ Dugute to'i ebu kurano'i, so'oso'o ḡoe'a mene egaduni, haḡai sau'a mene haḡaifine! Zamaze'e hubehune urate'e rehano, ahirize'e zorerere'ohe.'

³⁹ Ebu ani bare onamaduni, ibite kurarote'e teige kuraro. ⁴⁰ Hena ani'a bare onaadu, zeḡe uḡidu baze'enogano horoziro. Mazaḡa ubumaze'a ufeta anoziro. Ze'e aḡu'a nouge nouge Iesu naenaeni'uma.

⁴¹ Iesu'a bare onamadu, kuranadu, gae uḡiduḡano bare onairo. Ebu 'ahige rae ziro. 'Za ize baze'ehehe, ebu ahirize ohone'ehehe? E'e da'o. Madaḡa 'ai onaeha. Giano'i! Eḡe, Vaze Ubugani'e, vaze sau'a sau'ani'a me'uma. ⁴² Iguno'i! Eme haoze onamihii! Giano'i! Revoni'ete'e vazeḡa 'ai onaeha.'

Iesu obone tiro

(Mataio 26:47-56, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴³ Iesu ani ize ḡoere'ete'e zamaḡano, Iuda, gaubanana aheu fare (12) vazeḡa 'ahogani'a onairo. Vaze ḡehaḡa zuni kari ebu somori boro madu, ane teite onairo. Ze'e Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro zuni, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa ebu, vaze boro boro'a, tuḡuziro. ⁴⁴ Reva vazeḡani'a, ane'a haḡai'uma gaḡa ibite ihoziro, raena'a, 'Eḡe'a hidadu, fura'inite'e vazeḡani'e, ei'e'e. Obone to'i, ebu faine zamahu onamo'i.'

⁴⁵ Iuda'a feurirotene, Iesu vaḡe onamiro. Ebu 'Ihore vazeḡa boro!' rae nina'a, fura'iniro. ⁴⁶ Ebu ze'a Iesu evo'ano obone tiro. ⁴⁷ Ane teite edau radirote'e vazeḡa 'ahogani'a, kariḡa ahase bunadu, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a tuḡure vazeḡa agatinirotenene, teḡaḡa vari'e buniro. ⁴⁸ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za'e, ḡonore vazeḡa obone ti'ete'e teige, kari ebu somori boro madu, eḡe obohe touga veize onaahehe? ⁴⁹ Mada nidu'a e'e zae teite Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamagano ihozido. E'e zamaḡano za'e mene obohe tido. Rehano 'adi'e buka zaḡoḡa zamaḡano tirote'e furera'uma haḡaiḡa.'

⁵⁰ Ebu tahi'aḡa nidu'a ani muhine feraro.

⁵¹ Ohoze tahi'aḡa 'ahogani'e, Iesu ḡarunao hegotiro. Ani'e ahi'a isoḡa, rehano dabua afa'a vidaro. Iesu obone tirote'e azaḡani'a, ane zuni obone tihii reirotene, ⁵² dabuaḡa da'o meiro. Ane huga'e firina feraro.

Iudea zuhi'aḡa nidu'a nu'orarote'e nemaḡano Iesu'a edaro

(Mataio 26:57-68, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵³ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a* u'a, Iesu zamahu onamiro. Ebu Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni vaze boro boro, ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nidu'a nu'orarar. ⁵⁴ Petero ani'e, Iesu hegohegote onamiro. Ebu Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a ḡabiri zamaḡano diuḡiro. Ani, ne e'ea gaue'ete'e azaḡa teite ehoradu, ireo idiro.

⁵⁵ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni Iudea kanisoro azaḡa* nidu'a, Iesu matite'e veize, nouge nouge kotai'uma ḡoe'a vaḡiro, rehano mene horoniro. ⁵⁶ Mazaḡa vaze ḡehaḡani'a Iesu ḡuriro hariḡa rae fureniro 'ahine, goeereze mene tiba.

⁵⁷ Ebu vaze nu'e iḡunadu, Iesu ḡuriro hariḡa 'ahige rae fureniro. ⁵⁸ 'Eme'e ani'a 'ahige reirote'e iḡiro. "E'e Kuru Neḡa Zaḡoḡa* 'adi, vaze'a haḡairote'e gaḡa fahadu, mada uḡidu zamaḡano, Badi'a ne 'ahoga, vaze'a mene haḡai'uma gaḡa, ohoni'uma."'

⁵⁹ Rehano e'e hariḡa zuni mene idararo.

⁶⁰ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a, zeġe zamao iġunadu, Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ga mene naenaenzi'ehehe? Vaze vaze 'aha'a ġoere aduga ġae rana ti'eta'a'e, ġa nouge re'uma?'

⁶¹ Rehano Iesu ani'e sifu radiro, mene naenaeniro. Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a bare ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ga Keriso, emeġe'a mae ġihine'ete'e vazega ubuga hehe?' ⁶² Iesu'a naenaeni'ena'a, 'ahige reiro. 'O'e, e'e Keriso. Za'e eġe, Vaze Ubugani'a, Badi'a ġigi'eta eda'e moneo, ehorite'ea horohi'uma. Ebu adure ġoze zamaġano ovaite'ea horohi'uma.'

⁶³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a dabuaġa obonadu, zigiro.* Ebu 'ahige reiro. 'Ei'e'e. Ani matite'e veize mazaġa mene vaġi'uma. ⁶⁴ Badi'a ni sausaune'ete'e ġoe'a za egeha. Za nouge zamare'ohe?' Zeġe nidu'a ani maune, manoga rae reiro.

⁶⁵ Ebu vaze nu'e so'abide vaniro. Ebu hena ubumaġa aute 'uadu, bouniro. Ebu 'ahige reiro. 'Ga'e peroveta vazega! Ro'i! Iniu'a bou'eha?' Ebu tuġure vazega nu'a hena fa'oniro.

Petero'a Iesu o'oniro

(Mataio 26:69-75, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁶ Petero ani'a ne 'u'ugano radirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a veize gau'e'ete'e roġae tahi'aġa 'ahogani'a onairo. ⁶⁷ Ani Petero'a ireo idirote'e horonirotene, ane ġiane runiro. Ebu 'ahige rae niro. 'Gae zuni Iesu, Nazareta ne vazega teite radiudo.' ⁶⁸ Rehano Petero ani e'e ġoe'a o'oniro, raena'a, 'Gae'a nagini ra'eta'a'e, e'e aġu'a. E mene zamare'ohe.' Ebu buau'ete'e gabiriga ibihetaga u'a onamiro. Ebu kokoroku'a ugaro.

⁶⁹ Roġae tahi'aġa ani horonadu, ani uhiġano edarote'e azaġa bare zina'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'adi'e Iesu mazaono'o edeġa ma'ete'e vazega 'ahoga.' ⁷⁰ Rehano Petero'a bare rae o'oniro.

Vesu'u ani uhiġano edarote'e azaġa, bare Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Hubehune ġa'e ane vaze 'ahoga. Mazaga ġae zuni Galilea vazega.' ⁷¹ Rehano Petero ani, goere huga ġoe'a hina rae fureniro. Ebu hubehune raena'a, 'ahige reiro. 'Ga'a ra'ete'e ohozega a'a'e, e aġu'a.'

⁷² Ebu hena kokoroku'a bare ugaro. Ebu Petero'e Iesu'a 'ahige nirote'e ġoe'a zamariro. 'Kokoroku'a ġae aheu izema uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma.' E'e zamarirotene, ani niau rudaro.

15

Pirato'a Iesu ġadiniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Luka 23:1-5)

¹ Oheredao uzeuze, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a, vaze boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, kanisoro azaġa nidu'a teite ġo'aniro. Ebu Iesu utadu, tutune onamiro. Roma gavana*, Iudea haba'a ġiane'ete'e vazega, niġa Pirato, ani evora ri'iniro. ² Pirato'a ġadiniro. 'Ga'e Iuda azaġa zuhi'aġahehe?' Iesu'a naenaenina'a, 'Gae'a e'e ra'ete'e.' ³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a ġoere aduga aduga ġehaġa ani rana ġoeriro. ⁴ Pirato'a hena bare ġadiniro. 'Ga mene naenaenzi'ehehe? Ġiano'i, ġoere aduga aduga ġehaġa ġae rana ġoere'ete'e!' ⁵ Rehano Iesu ani mene bare ġoeriro. E'ebone Pirato ani doudiro.

Pirato'a Iesu satauronoga veize tuġuniro

(Mataio 27:15-26, Luka 23:13-25, Ioane 18:39—19:16)

⁶ Pasika muġa madaġano iġaiġa, Iudea azaġani'a umidirote'e idunaġano, ġutaudote'e vazega 'ahoga tuġune bunido. ⁷ E'e madaġano ġu'a negano ġutarote'e azaġa teite vaze 'ahoga niġa Barabasi'a radiudo. Ani'e utitirote'e zamaġano vaze 'ahoga marote'e vazega. ⁸ Vaze ġuġuvaġani'a Pirato vaġe onairote'ea, uminiro, ane'a iġaiġa haġaidote'e haġaiġa haġaoga. ⁹ Pirato'a ġadiziro, raena'a, 'Za'e zae veize Iuda azaġa zuhi'aġa 'omo tuġune bunoga urate'ehehe?' ¹⁰ Mazaga Pirato ani edeġa, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a ane evora Iesu ri'inirota'a'e, zeġe'a ahiahiniro 'ahine. ¹¹ Rehano Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a Barabasi tuġune bunoga rae, vaze ġuġuvaġa ġunuġano inare ġoeriro. ¹² Ebu Pirato'a hena bare ġadiziro. 'Tena, zae'a Iuda azaġa zuhi'aġa rae hune'eta'a'e nougi'uma?' ¹³ Ze naenaeni houna'iro, raena'a, 'Sataurono'il' ¹⁴ Pirato'a hena ġadiziro. 'Nouga 'ahi? Ani nagini haġai sau'a haġairo?' Rehano ze bare bare houna'ena'a, 'Sataurono'il' reiro. ¹⁵ E'ano'o Pirato ani, vaze ġuġuvaġa zama'a

* **14:63** 'Adi'e Badi'a niġa sausaune'ete'e ġoe'a u'ano, Iuda azaġa haġae furenidote'e haġaiġa.

ehoroga rae, Barabasi tuḡune buniro. Ebu Iesu ani, Pirato ḡoere idunaḡano masinadu, satauronoga veize tuḡuniro.

Uti azaḡa Iesu ḡirihoharo

(Mataio 27:27-31, Ioane 19:2-3)

¹⁶ Uti azaḡani'a Iesu gavana ne zamaḡa tutune onamiro. Ebu ze'a nabudize nidu'a huze nu'oziro. ¹⁷ Ebu dabua kanaḡa vidoharo. Vadigano'e ire renoga mae ḡuadu, oove redoharo, zuhi'a rouga raduni. ¹⁸ Ebu 'evore ḡihine'ena'a, 'ahige reiro. Tuda azaḡa zuhi'aḡa o! Mada manoga!' ¹⁹ Gubu hina vadigano bouniro, ebu so'abide vaniro, ebu obena hina tuḡadu, so'one kuraro. Zeḡe nidu'a tibutibe 'ouge haḡairo. ²⁰ Ebu ḡirihohau hauḡirotene, dabua kanaḡa fuh'i'ohanadu, ane dabua hina bare vidoharo. Ebu satauronoga rae, tutune buniro.

Iesu satauroniro

(Mataio 27:32-44, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

²¹ Kurune ne vazeḡa, niḡa Simona'a guni'a neḡanono'o onairo. Ani'e Alesana ebu Rufo moze. Ebu uti azaḡani'a tuḡutuguniro, Iesu satauro odohoga veize. ²² Ebu Iesu tutune onamiro, habaniḡa Gologota. E'e ḡoe'a hugani'e 'Vadini isiga haba'a'. ²³ Murava niḡa muro*, e'e teite tibune be'unirote'e |ivaini|r vuḡa Iesu haro, ane ahiri'a mene ufeta ḡiginoga veize. Rehano mene gagi. ²⁴ Ebu Iesu satauroniro. Iesu dabua nidu'a'e hadi arahohanadu, iniu'a me'uma radu, ḡahugotitiro. ²⁵ Ani satauronirota'a'e, oherebau mone mada fu'o ḡazaḡa (9am) zamaḡano. ²⁶ Nagini u'ano satauronirote'e ḡoe'a'e 'ahige tiro. 'IUDA AZAGA ZUHI'AGA' ²⁷ Gonore azaḡa ahe u'ane teite idaga satauroziro, 'ahoga ane eda'e moneo, ebu 'ahoga ane kauri moneo. ²⁸ A'e buka zaḡoḡa zamaḡano tirote'e ḡoe'ani'a fureraro. 'Ahige reiro. 'Ani'e haḡae taḡi taḡe'ete'e azaḡa teite tibune me'odiro.'

²⁹ Uhiḡano vitau onamirote'e azaḡani'a, vadinize mirune'ena'a, roniro. 'Ahige reiro. 'Uuu! Ga Kuru Neḡa Zaḡoḡa fahadu, mada uḡidu zamaḡano ohoni'uma reirote'e vazeḡa! ³⁰ Satauroono'o buanadu, ḡae'a ḡae bare ḡabo'o'!' ³¹ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa teite Iesu ḡirihohau'ena'a, ḡoretitiro. 'Ahige reiro. 'Ani vaze ḡabozido. Rehano ani'a ane bare mene ḡabone'oh. ³² Keriso, Israela azaḡa zuhi'aḡa, satauroono'o buano'i, emeḡe'a ḡia'adu, ḡae mazao fioga veize.' Ane teite idaga sataurozirote'e azaḡa zuni ḡoere sau'a hina roniro.

Iesu'a rudaro

(Mataio 27:45-56, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

³³ Madai madaḡa (12am) reirote'e, haba nidu'a uzaboraro, onamo ḡorava madaḡa uḡidu (3pm) meiro. ³⁴ Gorava madaḡa uḡidu (3pm) meirote'e, Iesu'a ḡihau huario. 'Eloi, Eloi, lama sabatani?' Goere e'e hugani'e, 'Eḡe Badi'a, eḡe Badi'a, ḡa nouḡadu ḡiahe modeha?' ³⁵ Satauro uhiḡano edarote'e azaḡa nu, e'e iḡirotene, 'ahige reiro. 'Ḡiano'! Ani Elia hune'oh.' ³⁶ Vaze 'ahogani'a dure onaadu, vari maḡa fu'ure'ete'e heuḡa 'uruḡa, |ivaini|r vuḡa ḡiḡi'a zamaḡano taradu, gubu somogano autiro. Ebu Iesu ḡohani haro, ḡagoga veize. Ebu 'ahige reiro. 'Guhiano'i, nugo ḡianihi, Elia'a ovaadu, mae buni'uma ga mene.' ³⁷ Iesu ani ḡihau huario. Ebu iriga re'adu, rudaro. ³⁸ Ebu e'e zamaḡano, Kuru Neḡa Zaḡoḡa 'ue'ete'e dabuaḡa hitanaono'o zigau 'a'adu ovoiro, ebu ahe reiro. ³⁹ Uti vazeḡa boro 'ahogani'a, Iesu satauro zamao edanadu, ḡiane radiro. Ani'a Iesu'a 'ouge rudarote'e horonirote'e, 'ahige reiro. 'Huhuhune vaze 'adi'e Badi'a Ubuga.'

⁴⁰ Roḡae nu zuni mono'o edanadu, ḡianiro. Zeḡe bo'ḡano'e, Maria, ani Magadala neḡa roḡaeḡa; zuni Maria, ani Iakobo zuhu'a zu Iosefa vi'ze; ebu roḡae 'ahoga, niḡa Salome. ⁴¹ Ze'e, Iesu'a Galilea haba'ano radirote'e madaḡano, ane teite onamiro, ebu tuḡureḡa eḡoharote'e roḡaeḡa. Ebu Iesu teite Ierusalem a neḡa erirote'e roḡaeḡa ḡehaḡa zuni e'ea.

Iesu hadi iduḡa zamaḡano tiro

(Mataio 27:57-61, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁴² Ḡoravararo. A'e Bana Madaḡa izema mouḡano, ogomu haḡae ti'ete'e madaḡano, ⁴³ Iosefa, Arimatea ne vazeḡa, Iudea kanisoro vaze boro 'ahoga, ani zuni Badi'a'a ibitoha'uma madaḡa guhinirote'e vazeḡa. Ani Pirato vaḡe onamoga mene riharo. Ani onamadu, Iesu ahiri umidiro. ⁴⁴ Pirato ani, Iesu'a hube rudana ga mene rae zamariro. Uti vazeḡa boro 'ahoga hunadu, Iesu'a hube rudana ga mene rae ḡadiniro. ⁴⁵ Ani mazaono'o Iesu'a rudarote'e iḡirotene, Iosefa tuḡuniro, Iesu ahiri mouḡa veize. ⁴⁶ Iosefa ani, dabua 'uruḡa manoga hoitiro. Iesu satauroono'o mae bunadu, dabua hina 'umiro. Ebu hadi iduḡa zamaḡano tiro. E'e iduḡa'e vatava hu'irote'e iduḡa. Ebu hadi boro

hina idu ibihetağa kiune 'uiro. ⁴⁷ Maria, Magadala ne roğaeğa, zuni Maria, Iosefa vi'a, anianine Iesu tirote'e haba'a ğiane radiro.

16

Iesu'a bare ğabode iğuniro

¹ Bana Madağa madağa haugırotene, Maria, ani Magadala neğa roğaeğa, zu Maria, ani İakobo vi'a, ebu roğae 'ahoga, niğa Salome, zeđe uđiduni murava hohoğa manoğa hoitiro, Iesu ahiri zauhohanoga veize. ² Fura madağano, irarırotene, ze'e idu haba'a onamiro. ³ Zeđe da'o neneğaniro, raena'a, 'İniu'a idu 'uoga hadiğa 'omo kiune vađinofi'uma?' ⁴ Ebuni ze'a dude iğunirotene, hadi'e avo'ao kiune touga horoniro. Hadiğa'e boro bagağa. ⁵ Zeđe huga idu haba'a zamağa diuđirotene, ene marağağa 'ahogani'a, eda'e moneo ehorırote'e horoniro. Dabuğani'e 'uruğa bagağa zuni fağa bagağa. Roğae uđidu ai vineze de'oriro. ⁶ Rehano ani'a ziro, raena'a, 'Ago rihano'ı! Za'e Iesu, Nazareta neğa vazega, satauronırote'e vazega vađe'ohe. Ani ai ğabode iğuneha. Ani 'adao o'o'a. Ane ahi'a tirote'e iđu'a ğiano'ı! ⁷ Ai onamo'ı! Iesu tahi'a tahi'a ebu Petero zo'ı! 'Ahıge rae zo'ı, "İesu'a ibite Galilea onami'uma. E'eabu'u, ani'a zırote'e idunağano, ane teite hıdi'uma." ⁸ Ebuni zeđe huga idu haba'anono'o ferau buaro, mazağa ahırize rereraro, ebu vineze zuni de'oriro. Ebuni ğoere 'ahogani zuni vaze 'ahoga mene ziro, mazağa rıharo 'ahi.

Iesu'a Maria, Magadala ne roğaeğa mazao fureraro

⁹ Fura madağano, oherebau uzeuze, Iesu ani ğabode iğuniro, ebuni Maria, Magadala ne roğaeğa, ani mazao ibite fureraro. Ani'e vine sau'a fu'o tu aheu fare (7) ane mazaono'o hegoze buzirote'e roğaeğa. ¹⁰ Ani onamadu, Iesu teite radiudote'e azaga, zeđe zamaze are'ena'a, niarote'e zizugano ziro. ¹¹ Ze'e, Iesu ai runeono'o bare ğabode iğunirote'e, zuni Maria'a ani horonırote'e hariğa iğiro. Rehano ani ğoere mene mae ğihiniro.

Iesu'a ane mazaono'o edeğa ma'ete'e vazega aheu mazao fureraro

¹² Vesu'u ani anine İeruselema ne guni'ağa onamirotene, Iesu'a zeđe zamao fureraro, rehano irağa'e nufiro. ¹³ Ani anine baradu, nabudize ziro, rehano zeđe ğoere mene mae ğihiniro.

Iesu'a ane tahi'a tahi'a tuğuziro

¹⁴ Hena mada 'ahogano, Iesu tahi'a gaubanana tiba fare (11) ze'a oğaudote'e zamağano, Iesu'a zeđe mazao fureraro. Ebuni ta'ıro zini ğoreziro, vaze ğoere rae mode'ete'e u'ano, zuni zeđe'a fefene'ete'e u'ano. Mazağa ani'a ğabode iğunirote'ea horonırote'e azaga ğoere'e mene mae ğihiniro. ¹⁵ Ani'a ziro, raena'a, 'Haba nidu'a onamo'ı! Hari manoğa, vaze nidu'a mazao haramo'ı! ¹⁶ Haramo mae ğihini'uma zuni bapatzoni'uma vazegani'e, Badi'a'a ğaboni'uma. U mene mae ğihini'uma vazegani'e, Badi'a kota boro madağano, ibiğani'a tura'uma. ¹⁷ Haramo mae ğihini'uma azagani'e hağai nu badeğa 'adi hağai'uma: vine sau'a eđe niğano hegoze buzi'uma, ago izıgano ğoeri'uma, ¹⁸ mohe sau'a mae ğihini'uma, rune muravağa gagi'uma, rehano mene sausaui'uma, 'evoreze ugi azaga ragano ti'uma, ebu manori'uma.'

Iesu'a adure itiro

¹⁹ Zuhi'a Iesu'a ğoreze haugırotene, Badi'a'a ani adure ğoha, mae ğihine itiro. Ebu Badi'a eda'e moneo ehorıro. ²⁰ Ze ai onamadu, haba nidu'a zamağano haramiro. Zuhi'a Boro zuni zeđe teite gaue tıburauo, ebuni ğigi'a inaraga hağae'ete'e hağaıga hina zeđe ğoere idaneete.

Iesu Keriso Hari Manoga Luka'a Mirihiro

Luka'a Vaze Boro Teofirasi veize Buka Mirihiro

¹⁻² Vaze boro Teofirasi, ege Luka, gae veize buka 'adi mirihe'ohe. Iesu'a gauga gadahenirote'ano'o onamo ane'a runeono'o bare igunirote'e zamaano, emege bo'agano Iesu'a ha'gainute'e horonirote'e aza'ga'e radiunu. Ze'e Iesu hari zu ani ihore moneo vaze me'odirote'e tugure aza'ga, ebu ze emege zuni ihofiro. Vesu vaze gehagani'a zu tugure aza'ga me'odirote'e idunagano Iesu hari moneo mirihiro. ³ Ege'a zuni e'e hariga nidu'a'e gadaheganono'o onao izidi faifaine udahiro. Ebu ege'a gae veize hari 'adi faine dogo'ani ti miriho gane'eta'a'e manoga rae zamariro, ⁴ maza'ga ibite vaze'a gae iho'rote'e hariga'e hari huga rae gae'a ederifine.

Ioane Babatiso'a Furera'uma Hariga

⁵ Heroda ani Iudea haba'a kiniga reirote'e mada'gano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vaze'ga 'ahoga niga Zakaria'a radiunu. Ani'e Abia urabo vaze'ga 'ahoga ebu Abia rae ra'eta'a'e Badi'a dibu'o hau'ete'e aza'ga urabo 'ahoga. Ani ebu inuga niga Elisabeta'e Arona* mariga aza'ga. ⁶ Zakaria zu Elisabeta'e Badi'a goro goe'a ha'gaiga nidu'a faifaine ha'gaido zu mene ve'onido. E'ano'o ze'e Badi'a zamao duduga rae reiro. ⁷ Rehano ze ubudeze o'o'a, maza'ga Elisabeta ani'e gabani zuni anianine'e ufeta vouriro.

⁸ Mada 'ahogano Abia urabo aza'gani'a gau'ete'e mada'ga meiro. E'ano'o Zakaria ani zuni kuru negano ane urabo aza'ga teite Badi'a dibu'o hau'ete'e gauga ha'gainu. ⁹ 'Ougirotene ze'e ze'ge ha'gai idunagano, kuru negano diugadu uvahu hohoga hufite'e vaze'ga va'guro. Ebu e'e veize ka'gusi arahoga ha'gairotene, Zakaria meiro. ¹⁰ Ebu Zakaria'a uvahu hohoga hufi'ete'e haba'a zama'ga diugiro zu vaze gu'guvaga'e kuru ne'ga enoneo kurau radiunu.

¹¹ E'e zama'gano Zuhi'a Boro tugure viga'a* Zakaria mazao fureraro. Ani'e uvahu hohoga hufi'ete'e fata'ga eda'e moneo edaro. ¹² Ebu Zakaria'a e'e horonirotene, viga de'oniro zu rihau rudaro. ¹³ Rehano tugure viga'a niro, raena'a, "Zakaria! Ago rihano'i! Badi'a'a gae kuru igiro, e'ano'o ga inugo Elisabeta'e ubugo 'ahoga fureni'uma. Ebu niga'e Ioane rae turaho'i! ¹⁴ Ga'e ani u'ano matu'e ruda'uma, ebu vaze gehaga zuni ane'a fureranate'e moneo matu'i'uma. ¹⁵ Maza'ga ani'e Zuhi'a Boro zamao niga boro re'uma. Ebu vaini vu'ga zu vu sau'a mene gagi'uma. Zu vi'a isi zama'ganono'o Vine Za'gogani'a ani ibito ha'uma. ¹⁶ Ani'e Isaraela aza'ga gehaga sau'azeono'o mae ghuzadu Zuhi'a Boro ze'ge Badi'a vage tutuze onai'uma. ¹⁷ Ani viga zu gigi'aga'e peroveta vaze'ga Elia teigi'uma. Ani'e Zuhi'a Boro izema onaogano onai'uma. Ebu Moga zu ubuga zamaze mae tibuzifine danazi'uma. Zu Badi'a mene hegote'ete'e aza'ga'e duduga aza'ga horozadu Badi'a hegotifine tutuzi'uma, ebu vaze'a Zuhi'a Boro veize ruhibifine ihozi'uma."

¹⁸ Zakaria'a tugure viga niro, raena'a, "E voureha ebu ege ro'gae zuni voureha. Gae goere'a furera'uma'e, e nougenouge ederi'uma?" ¹⁹ Ebu tugure viga'a naenaenina'a, "E'e Gabiriera. E'e Badi'a zamao edau'ena'a, tugure igi'ete'e aneruga. Badi'a'a gae hari manoga 'adi gougua radu ege tuguheha. ²⁰ Giano'i! Mada'gani'a onaine, ege'a rate'e goe'a hugani'a furera'uma. Maza'ga ga'e ege goere mene mae ghinate'e u'ano, ga'e goeroga mene idara'uma, onamo gae ubugo'a furera'uma."

²¹ U vaze gu'guvaga'e enoano Zakaria guhini'ena'a, ani nougadu kuru ne'ga zama'gano fagahune radiu'ohe rae zamarinu. ²² Ebu Zakaria kuru neganono'o buarotene, ani ze gerezoga mene idararo. Ani 'evore hina da'o gerezido, zu hebe'a'e adudaro. E'ano'o ze'e ani'a kuru ne'ga zama'gano igunu teige horonirote'e ederiro. ²³ Ebu Zakaria kuru negano Badi'a mazao gaue'ete'e mada'ga haugirotene, Ierusalemaha'ba'a modadu ne'ga onamiro.

²⁴ E'e enogano ani inuga Elisabeta'e ene tiro, ebu bato fu'o ani neo radiunu. ²⁵ Ani raena'a, "Zuhi'a Boro'a danahadu e ene teha! Ene mene meirote'e mazagaroga izidi Zuhi'a Boro'a mae vagineha!"

Iesu'a Furera'uma Hariga

²⁶ Elisabeta'a ene tirote'e enogano bato 6 radirotene, Badi'a'a tugure viga Gabiriera Galilea haba'a Nazareta negano Maria vage ovoe tuguniro. ²⁷ Maria'e ohoze teite ize mene bazirote'e nogobaga. Ani'e Davida mariga vaze'ga 'ahoga niga Iosefa teite ira'auniro. ²⁸ Gabiriera'a Maria vage onairotene, ani niro, raena'a, "Badi'a'a manoga ganate'e ro'gae'ga! Matu'o'i! Zuhi'a Boro'e gae teite radiu'ohe." ²⁹ Maria ani e'e

* 1:5 Arona'e Mose nego'ga ebu Badi'a dibuo hau'dote'e vaze'ga

igirotene, zaguzagaro zu ada'adaniro, ebu 'Goere 'adi huga'e nagini?' rae zamarinu.
³⁰ Ebu tugure viga'a nina'a, "Maria! Ago rihano'! Mazağa Badi'a'e gae mazao matu'e'ohē. ³¹ Giano'! Ga'e ene te'adu ubugo 'ahoga furenī'uma ebu niğa'e Iesu rae turahi'uma. ³² Ani'e niğa boro re'uma ebu vaze'a ani'e Badi'a gihī'a ubuga rae re'uma. Ebu ane vouğa kini Davida teige, Zuhi'a Boro Badi'a'a ani'e kini rae re'uma. ³³ Ani'a Isaraela azağa† niğa tugutuguğa re onami'uma, zu ibito zini'ete'e mene haugi'uma."
³⁴ Ebu Maria'a tugure viga nina'a, "E'e ohoze teite bazoga ize ağu'a. Nougenouge uguğani'a furera'uma?" ³⁵ Ebu tugure viga'a naenaenina'a, "Vine Zağogani'a gae vağe ovai'uma, zu Badi'a gihī'a gigi'a'e gae zauha gadi'uma. E'ano'o furera'uma tahi'ağa'e zağoga re'uma zuni Badi'a ubuga rae huni'uma. ³⁶ Giano'! Ga nabugo Elisabeta zuni vouğa ebu ani'e gabani rae huniro. Rehano ene ohozeğa teadu izidi bato 6 'ai maha. ³⁷ Badi'a'e gau nidu'a hağaoga idağa!" ³⁸ Ebu Maria'a tugure viga nina'a, "E'e Zuhi'a Boro tugure roğaega. Gae'a rata'a'e ege mazao fureraune manoğa." Ebu tugure viga'a ani mazaono'o vağiniro.

Maria'a Elisabeta Vağe Onamiro

³⁹ E'e g̃arugano Maria ani g̃arihe iğunadu Iudea guni'a neğa 'ahoga onamiro. ⁴⁰ Ani feuradu Zakaria ne diuğiro. Ebu Elisabeta niro, raena'a, "Manoğahehe?" ⁴¹ Elisabeta'a Maria ago igirotene, ubuga'e isi zamağano hagariro, ebu Vine Zağogani'a Elisabeta mazao iri'aviro. ⁴² Ebu ani'a Maria g̃ihau nina'a, "Badi'a'a manohuga g̃aneha. Gae'a roğa nidu'a vitizoga. Ga'a furenite'e tahi'ağa zuni Badi'a'a manohuga ha'uma. ⁴³ Ege Zuhi'a Boro vi'a'e ege vağe onaeha! Badi'a'a ege veize manoğa boro hağaeha! ⁴⁴ E'e ga ago egatene, ege isi zamağano tahi'a kobe'a'e matu'e'ena'a hagareha. ⁴⁵ Ga'e Badi'a manohuga hide'ete'e roğaega, mazağa Zuhi'a Boro'a g̃anirote'e g̃oe'a mae g̃ihiniro."

Maria'a Zuhi'a Boro Matu'o Haro

⁴⁶ Ebu Maria'a reiro, raena'a,

"Ege Zuhi'a Boro nigune'ohē!

⁴⁷ Ebu zamahe'e ege sau'anono'o g̃abohe'ete'e Badi'ağa mazao matu'e rudau'ohē,

⁴⁸ mazağa e'e tugure roğaega zu nihe zuhu'a rehano, Badi'a'a e mene ağutarō.

Izidiono'o onamo mada nidu'a, vaze nidu'a'a re'uma, raena'a, 'Ga'e Badi'a'a manohuga g̃ane'ohē!

⁴⁹ mazağa inarağō gigi'a Badi'ağani'a gau boro ege veize hağaeha. Ebuni ani'e zağoga!

⁵⁰ Badi'a'e ane gubaze'ete'e azağa zu ze mariga nidu'a vetuğazi'ohē.

⁵¹ Ani'e evō'a inarağa hina gau gigi'ağa hağairo, ebu zeğe bare mae g̃ihize'ete'e azağa hegoze g̃ururuziro.

⁵² Ani'e kini zeğe ehorō haba'anono'o hegoze vağiziro, ebu nize mae ovōe'ete'e azağa mae g̃ihiziro.

⁵³ Ani'a vinize'ete'e azağa g̃au manoğa zenadu ze idararo. U ma'ora azağa'e 'evore isoğa tuğuze onamiro.

⁵⁴⁻⁵⁵ Badi'a'a emeğe vouğa Aberahamo zu ane mariga veize goitoriro, raena'a, 'E zae izidi'ono'o mada tuğutuğu vetuğazi'e'uma.'

Ebu izidi ani'a goitorirote'e g̃oe'a zamaradu ege zu ane Isaraela tugure azağa danafiro."

⁵⁶ Ebu Maria ani Elisabeta teite bato uğidu radadu bare neğa onamiro.

Ioane Babatiso'a Fureraro

⁵⁷ Elisabeta'a ene ma'ete'e madağa meirotene, ani ubuga fureniro. ⁵⁸ Ebu neğa azağa zu nabugani'a Elisabeta'e Badi'a'a manohuga boro harote'e egadu ze ane teite matu'iro.

⁵⁹ Ebu mada 8 meirotene, ze tahi'a 'adi ahi'a oğağa rana iğuri hağa'ete'e hağaiga‡ g̃ianifine onairo. Zeğe tahi'a 'adi niğa'e moga Zakaria ni turahihi reiro. ⁶⁰ Rehano vi'ani'a ziro, raena'a, "Mene, ani niğa'e Ioane rae turahi'uma." ⁶¹ Ebu ze'a naenaenina'a, "Ioanehe? Ga nabugo bo'ağano ni 'adi'e o'o'a!"

⁶² Ebu ze 'evore hina moga g̃oreniro. "Ga'a zamare'etene, niğa iniu rae re'uma?" ⁶³ Ebu Zakaria'a ire rafaga umidadu e'e rana mirihiro. 'Niğa'e Ioane re'uma.' Ze'a e'e horonirotene, zeğe nidu'a zaguzagaro.

⁶⁴ E'e madağano Zakaria hebe'a 'ai zogone nahanadu goerirotene agoğani'a buaro, ebu Badi'a niguniro! ⁶⁵ Ne azağa nidu'a nagini'a furerrote'e horonadu riharo. Ebu Iudea guni'a neğa azağa nidu'a zuni e'e hari nidu'a igiro. ⁶⁶ E'e igirote'e azağa nidu'a'e 'ahige zamariro. 'Tahi'a 'adi'e zama moneo vaze nagiğa re'uma? Mazağa Zuhi'a Boro 'evore gigi'ağani'a hubehune ane mazao radiunu.

† 1:33 Giriki, Iakobo neğa ‡ 1:59 A'e Isaraela azağa hağai, Badi'a goitorirote'e vazega rae ihozifine.

Zakaria'a Badi'a Niguniro

⁶⁷ E'e enoĝano Vine Zaĝoĝani'a Ioane moga Zakaria zamao iriva'iro, ebu ani'a Badi'a'ono'o goere reiro, raena'a,

⁶⁸ "Zuhi'a Boro Isaraela azaĝa Badi'a mazao matu'o hano'i! Mazaĝa ani'e Isaraela azaĝa vaĝe onadu danaziro, ebu agire azaĝa evora'ono'o mae vaĝiziro.

⁶⁹⁻⁷⁰ A'e ibite Badi'a'a ane peroveta zaĝoĝa azaĝa hebeono'o reirote'e ĝoe'ani'a hudaro. Badi'a'e emeĝe sau'aono'o ĝabofifine, ane tuĝure vazeĝa Davida mariga'ono'o Keriso tuĝuniro.

⁷¹ Keriso'e emeĝe agire azaĝa mazaono'o ĝabofi'uma, ebu emeĝe he'ehe'efe'ete'e azaĝa evora'ono'o mae vaĝifi'uma.

⁷² Badi'a'e vouĝafe vetuĝaziro, ebu zeĝe teite ĝoitorirote'e ĝoe'a zamariro,

⁷³ a'e vouĝafe Aberahamo mazao ĝoitorirote'e ĝoe'a.

⁷⁴ Badi'a'e emeĝe agire azaĝa evora'ono'o mae vaĝifi'uma, e'ano'o emeĝe mene rihau'ena'a, ane gau haĝai'uma.

⁷⁵ Ebu emeĝe ĝabone zamaĝano, zamafe nidu'a Badi'a hanadu ane zamao haĝai duduĝa da'o haĝae'ena'a, gauĝa haĝai'uma."

⁷⁶ Ebu Zakaria'a ubuga nina'a,

"Ioane ubude, ĝa'e Hitagahune Badi'aĝa veize gau'ete'e peroveta vazeĝa rae huĝadi'uma, mazaĝa ĝa'e Zuhi'a Boro ibi ruhiboga veize ane zamao onami'uma.

⁷⁷ Ebu vaze haĝai sau'a'ono'o ĝabone zini'ete'e ibiĝa Isaraela azaĝa ihozi'uma.

⁷⁸ Badi'a'a emeĝe vetuĝafi rufe'ete'e u'ano, emeĝe ĝabofoga veize Keriso tuĝuni'uma. Mada'a iĝunadu hitana'ono'o emeĝe rana agaĝani'a hiau'ete'e teige, Keriso'a onai'uma.

⁷⁹ Ebu Keriso'a uzabo zu rone zamaĝano radiu'ete'e agaĝa zini'uma, ebu uniho manoĝa ibiĝano ibitofi'uma."

⁸⁰ E'e enoĝano Ioane 'ai bororaro, ebu vine moneo inariro. Ani haba boha'ano radiudo, onamo Isaraela azaĝa mazao feure haraminu.

2*Iesu'a Fureraro*

(Mataio 1:18-25)

¹ E'e madaĝano Roma haba'a kiniga niĝa Augusto, ani'a ane gau haĝae'ete'e azaĝa veize ĝoere 'ahige tuĝuniro. "Za Roma haba'a nidu'a zamaĝano radiu'ete'e azaĝa nidu'a nize mo'i*!" ² Kurenio'e Siria haba'a gavana vazeĝa ra'ete'e zamaĝano ni ma'ete'e ibi'aĝa meiro. ³ E'ano'o vaze nidu'a'e nize zouzifine, zeĝe zeĝe haba onamiro.

⁴ Iosefa'e Galilea haba'ano Nazareta neĝano radiunu. Ani'e Davida mariga zu Beterehema neĝa'e Davida haba, e'ano'o ani Iudea haba'ano Beterehema neĝa onamiro.

⁵ Iosefa'e Maria ira'auniro, e'ano'o ani'e Maria teite nize zounoga veize onamiro. Maria'e ahi'eta. ⁶⁻⁷ Ze'a Beterehema neĝano feurirotene, i'udo neĝa zamaĝano'e bazuni haba'a o'o'a. E'ano'o ze'e boromakau neĝano radiro. E'ea radinute'e zamaĝano, ene fureni'uma madaĝa meiro. Ebu Maria'e ubuga ibi'a fureniro, zu dabua hina 'umadu, boromakau ĝubune'ete'e siuvaĝa zamaĝano ufi tiro.

Aneru'a Mamoe Tauf'e'ete'e Azaĝa mazao Fureraro

⁸ E'e ohe'ano, mamoe taufe'ete'e azaĝa'e Beterehema neĝa uhiĝano haba tauĝiĝano mamoe taufe radiudo. ⁹ Ebu Zuhi'a Boro tuĝure viga'a tabara zeĝe mazao fureraro. Ebu Zuhi'a Boro agaĝani'a agazirotene, ze'e rihau rudaro.

¹⁰ Rehano tuĝure viga'a ziro, raena'a, "Ago rihano'i, rehano abito'i! E hariĝa manoĝa zae ihozoga radu areha. Vaze nidu'ani'a e'e igine matu'i'uma. ¹¹ Izidi zae sau'a'ono'o ĝabozi'uma vazeĝa, Keriso Zuhi'a Boro'e Davida habao fureraneha. ¹² Za'e tahi'a kome'a dabua hina 'umadu boromakau ĝubune'ete'e siuvaĝa zamaĝano bazunoga horonine, za tahi'aĝa'e Keriso rae ederi'uma."

¹³ Aneru e'e'a 'ouge reirotene, tabara adure'ono'o tuĝure viga ĝuĝuvaĝani'a fureranadu ani teite Badi'a matu'o haro, raena'a,

¹⁴ "Hitanao'e Badi'a nigune'ohe! U rahao'e Badi'a'a matu'o zini'ete'e azaĝa bo'aĝano uniho manofe'ohe!"

* 2:1 sensisi

¹⁵ Aneru nidu'a'a goere haugirotene muhizadu adure itiro. Ebu mamoe taufe'ete'e azağa'e zeğe'a bare neneğaniro, raena'a, "Aro, Zuhi'a Boro'a edemafe'ate'e gaugani'a hudanate'e gïanoga veize Beterehema neğa onamihi!"

¹⁶ 'Ougadu ze garihe Beterehema neğa onamiro. Ebu Maria zu Iosefa vagadu tahi'a kome'a boromakau gubune'ete'e siuvağa zamağano baze'enoga horoniro. ¹⁷ Ebu ze tahi'a kome'a moneo tugure viga'a goerirote'e goe'a ihoziro. ¹⁸ Vaze nidu'a'e mamoe taufe'ete'e azağani'a reirote'e goe'a igirotene zaguzagau gouriuro. ¹⁹ Rehano Maria ani 'ouge furerarote'e hağaiga nidu'a mae zamao ofadu zamare radiu tauginu. ²⁰ Mamoe taufe'ete'e azağa'e tugure viga'a zirote'e goe'a nidu'a furerarote'e horoniro zu igiro. E'ano'o ze Badi'a nigune'ena'a, bare mamoeze 'u'a onamiro.

²¹ Mada 8 meirote'e zamağano, tahi'a 'adi'e ahi'a ogağa rana iguri hağairo, ebu vi'a mogani'a niğa Iesu rae turahiro. A'e vi'a ize ene mene tougano tugure viga'a reirote'e niğa.

Iesu Ierusalem a Haba'a Zamahu Itiro

²² Maria'a Iesu furenirote'e enoğano, mada 40 'ai vitaro. E'ano'o Mose goro goe'a idunağano, Iosefa zu Maria'e ahirize dehene'ete'e madağa meirotene, tahi'a kome'a Zuhi'a Boro zamao ohonifine, Ierusalem a haba'a zamahu itiro. ²³ Mazağa Zuhi'a Boro goro goe'a'e raena'a, 'Ene ohozeğa ibi'a'e nidu'a Badi'a veize radu zağozagani'uma ebu Zuhi'a Boro ha'uma,' ²⁴ ebu Zuhi'a Boro goro goe'a'e bare raena'a, 'Badi'a dibu'o hafine, vi'a zu moga'e Tubugo niniğa 'aheu ga nini komeğa 'aheu Badi'a ha'uma.' E'ano'o ze tahi'a kome'a zamahanadu Ierusalem a haba'a itiro.

Simeona'a Iesu moneo Goeriro

²⁵ E'e madağano Ierusalem a haba'ano ohoze 'ahoga niğa Simeona'a radiunu. Ani'e hağaiga duduga zu Badi'a goere hegote'ete'e vazeğa. Ani'e Isaraela azağa gabozi'uma vazeğa Keriso guhine onainu, ebu Vine Zağoga'e ani mazao radiunu. ²⁶ Vine Zağogani'a Simeona ibite 'ahige ihoniro, raena'a, "Ga'e mene ruda'uma onamo Keriso horoni'uma."

²⁷ Ebu Simeona'e Vine Zağogani'a ibito hanadu kuru nega diugiro. E'e madağano Mose goro goe'a idunağano hağaoga veize Iesu'e vi'a mogani'a zamahu diugiro. ²⁸ Ebu Simeona'a Iesu mae ohanadu Badi'a matu'o haro, raena'a,

²⁹⁻³⁰ "Zuhi'a Boro, ga'a ibite ihiro, raena'a, 'Simeona, ga izema rudanoğano vaze sau'a'ono'o gabozi'ete'e vazeğa, Keriso horoni'uma.'

E izidi ubumahe hina ani horoneha! E'ano'o ege, gae tugure vazeğa'e zama rogeğaheta rune moneo tuğuhe onamo'!

³¹ Zuhi'a Boro, ga'e vaze nidu'a zamao Keriso ruhibiro.

³² Ağağa teiğe, ani'e Iuda mene azağa Badi'a ihozi'uma. Zu ani u'ano, gae tahi'a Isaraela azağa nize rae gihizi'uma."

³³ Iesu vi'a moga'e Simeona'a Iesu moneo reirote'e goe'a igirotene zaguzagaro. ³⁴ Ebu Simeona'a ze veize kuraro, zu vi'a Maria niro, raena'a, "Tahi'a 'adi'e Badi'a'a ohotiro. Isaraela azağa nu'e ani mene mae gihinine, ze'e gabone ibiğano'o bua'uma. U vaze nu'e ani mae gihinine, ze'e gabone ibiğano eda'uma. Ebu vaze'a ani mazaono'o Badi'a'a gaue'ete'e horoni'uma, rehano vazevaze'a ani 'u'u'i'uma. ³⁵ Ebu hena, vaze zamaroneze sau'a nidu'a furera'uma. Ebu zama moneo'e tahi'a 'ahi u'ano, benisi'a goun'e'ete'e teige, zamağoe aduda'uma."

Ana'a Iesu moneo Goeriro

³⁶ Peroveta rogaega 'ahoga niğa Ana, ani zuni Ierusalem a haba'ano radiunu. Ani'e Fanuela aboga ebu Asera mariga rogaega. Ani'e rogae vougağa. Ani hahuradu muri 7 enoğano i'ani'a rudaro. ³⁷ Ebu gozoba radiu onamo izidi muriğa 84 'ai meiro. Ani'e iğaiga kuru neğa onaminu ebu madai zu ohere zağozage'ena'a, Badi'a mazao kuraunu.

³⁸ Simeona'e Maria zu Iosefa teite goerirote'e zamağano, Ana'a zeğe vađe onadu Badi'a matu'o haro. Ebu tahi'a e'e moneo vaze ziro, raena'a, "Vaze nidu'a'e Ierusalem a agire azağa 'evoreono'o mae buzite'e vazeğa fağa hune guhine onae'ohe. Tahi'a 'ahi'e zeğe'a guhine'ete'e vazeğa!"

³⁹ Iosefa zu Maria'e Badi'a goro goe'a idunağano Ierusalem a haba'ano gau nidu'a haugirotene, ze Galilea haba'ano onamadu Nazareta neğa bare feuriro. ⁴⁰ Tahi'a kome'a Iesu 'ai bororaro zu inariro. Ebu ani vaze huhuzaga reiro, zu Badi'a manoga'e ane mazao radiunu.

Iesu'a Kuru Neğano Goeriro

⁴¹ Muri nidu'a Iḡine Mode'ete'e Muīḡa madaḡano Iesu vi'a moga'e Ierusalemaba' itido. ⁴² Iesu ani muri 12 meiotene, iḡaiḡa haḡaidote'e teīḡe, e'e Muīḡa augifine zeḡe'a Ierusalemaba' itiro.

⁴³ Ebu Mui hauḡadu Iesu vi'a moga'e neze onamiro. Rehano ze Iesu'e Ierusalemaba'ano muhnirota'e aḡu'a. ⁴⁴ Iosefa zu Maria ze 'ahige zamararo, 'Iesu'e vase ḡunūḡano oname'ohe.' Ze ibio oname'ena'a mada tiba vitinirotu'u, nabudize zu zeḡe teite onamirote'e azaḡa bo'aḡano Iesu vaḡiro. ⁴⁵ Ebu ani mene horonirotene, ze bare ani vaḡe'ena'a Ierusalemaba' itiro.

⁴⁶ Ebu mada uḡiduḡa zamaḡano, kuru neḡano Iesu horoniro. Ani'e Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa teite ehore radiunu, ebu zeḡe ḡoere iginu, zu ḡadimu nu haḡainu. ⁴⁷ Vaze nidu'a'e Iesu edeḡa zu ane'a naenaenzirote'e ḡoe'a igirotene zaguzagaro.

⁴⁸ Vi'a mogani'a horonandu ze zuni zaguzagaro. Vi'ani'a Iesu niro, raena'a, "Ubude! Nougadu 'ougeha? Eme zamafe adudu'ena'a ḡae vaḡeha!" ⁴⁹ Ebu Iesu'a naenaeni, raena'a, "Za nougadu e vaḡeha? 'Ahi'e eḡe mama ne, e'ano'o e radeha. Za a'e mene ederahehe?" ⁵⁰ Rehano vi'a moga'e ani'a nagini reirotu'a'e mene ederiro.

⁵¹ E'e enoḡano Iesu ani zeḡe teite Nazareta neḡa ovoiro, ebu zeḡe tuḡure igiro. Vi'a'e Iesu mazao furerarote'e ḡauḡa nidu'a ane zamao zamare radiunu. ⁵² Iesu ani zamaronēḡani'a faine bororaunu zu ahi'ani'a farau bororu itinu. Ebu Badi'a zu vase'a ane mazao matu'inu.

3

Ioane'a Iesu Ibi Ruhiniro

(Mataio 3:1-12, Mareko 1:1-8, Ioane 1:19-28)

¹ Tiberio Kaisara ani Roma haba'a nidu'a kinīḡa radu muri 15 zamaḡano ibitohaunu. E'e madaḡano Ponitio Pilato'e Iudea haba'a gavanaga. Heroda'e Galilea haba'a kinīḡa, negoḡa Firifo'e Iturea zu Tarakonito haba'a kinīḡa ebu Rusanī'a Abirene haba'a kinīḡa.

² U Anasi zu Kaiafa'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaḡa ḡihi'aḡa reiro. E'e zamaḡano Zakaria ubuga Ioane'e haba boha'ano radiunu ebu Badi'a ḡoere'a ane mazao buaro.

³ Ani'e Ioridana vuḡa uhiḡano haba'a haba'a nidu'a onamadu haramiro, raena'a, "Saa'ono'o ḡihuradu bapatizo mo'! 'Ougine, Badia'a sau'aze rae modi'uma!"

⁴ Amahi Peroveta vaseḡa Isaia'a bukao* Ioane moneo 'ahige mirihiro.

"Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a,

'Zuhi'a Boro'a onai'uma ibiḡa ruhībo'i! Ane ibi mae duduno!"

⁵ Ebu do'oḡa nidu'a tuni'uma, maḡa boro zu maḡa zuhu'a nidu'a mae rahani'uma, ibi be'oḡa be'oḡa duduni'uma, haba bekuḡa bekuḡa nidu'a sebani'uma†.

⁶ Ebu vase nidu'a Badi'a'a vase sau'aze'ono'o ḡaboze'ete'e horoni'uma."

⁷ Ebu vase ḡuḡuvaḡa bapatizo mouga radu Ioane vaḡe arirotene, Ioane'a ziro, raena'a, "Za'e, Zarama moheḡa ubuga ubuga! Vaze'a zae mazao 'ahige reiro, raena'a, 'Badi'a'ono'o maḡunu'a onaine ferau muhino'i! Rehano feranoga'e mene idara'uma! ⁸ U ibite haḡai sau'aono'o ḡihurirote'e haḡaiḡa fureno'i! Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maḡunofi'uma.' Mazaḡa, e zae zi'ohe, Badia'a hadi 'adi madu Aberahamo mariga nufine zuni idaḡa. ⁹ Giro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoga mene ini'ete'e ireḡa'e udi higonadu ire roḡao feuni'uma."

¹⁰ Ioane'a 'ouge reirotene, vase ḡuḡuvaḡani'a ḡadiniro, raena'a, "Eme nouge haḡaifone manoga?" ¹¹ Ebu ani'a naenaenziro. "Iniu dabuaḡa 'aheu ro'idene tiba'e dabuaḡa o'o'a vaseḡa hano'i, ebu iniu ogomuḡeta ro'idene vininate'e vaseḡa teite ḡahugotito'i!"

¹² Takesi ufe'ete'e azaḡa zuni bapatizo mouga radu ariro ebu Ioane ḡadiniro, raena'a, "Thore vaseḡa, eme nouge haḡaifone manoga?" ¹³ Ani'a naenaenziro. "Takesi ufo'idene, gavamani'a ra'ete'e idunaḡano da'o ufo'i, zu ago vitau ufo'i!"

¹⁴ Ebu uti azaḡani'a zu ḡadiniro, raena'a, "Eme nouge haḡaifone manoga?" Ani'a naenaenziro. "Vaze moni ago meize tauḡo'i, ebu ḡuriro moneo vase ago debaze tauḡo'i! Zae moni ḡauḡano da'o matu'o'i!"

¹⁵ Mazaḡa vasevaze'e Keriso'a are'ete'e guhininu, ze 'ane, 'Ioane'e Keriso!', rae zamararo. ¹⁶ Ebu Ioane'a zeḡe nidu'a naenaenziro, raena'a, "E'e vu hina bapatizozeha. Rehano onai'uma vaseḡa'e ḡiḡi'aḡa ḡihi'a. Ani'e eḡe vithoga zu eḡe'a ani tamaka miniḡa fuhī'e'ete'e tuḡureḡa vaseḡa rae rouga zuni mene idaḡa. Ani'e Vine Zaḡoḡa zu ire roga hina abatisozi'uma. ¹⁷ Maho hirive'ete'e madaḡano, vase'a kari hina rouga tenadu maho

* 3:4 Isaia 40:3-5 † 3:5 Hari idaidaḡa. Huga'e sau'a nidu'a mae mode'ete'e

hu'i'ohē, ebu iguḡa manone'ohē zu meba hare dehene'ohē. Ebu huga'e suaba zamaḡano ti'ohē, rehano iguḡa'e ire rogau hufi haone'ohē. E'e teige, ani'a vazevaze rovozi'uma.¹⁷

¹⁸ Ebu Ioane'a ḡoere ḡehaga nunu hina vazevaze iraduguze'ena'a, hari manoga hina haramoziniro. ¹⁹ Ioane'a Galilea haba'a kiniga Heroda Antifasi zuni ta'iroharo. Mazaḡa ani'e negoga inuga niḡa Herodia meinadu ane teite hahuriro, zu haḡai sau'a sau'a ḡehaga haḡaido. ²⁰ Ebu Heroda'e sau'a e'e nidu'a ranao 'ahoga ragatiro. A'e Ioane ḡu'ano zouniro.

Iesu Babatisoniro

(Mataio 3:13-17, Mareko 1:9-11)

²¹ Ioane'e izema gutanogano, vaze nidu'a bapatzio meirotene, Iesu zuni bapatzio meiro. 'Ougadu Iesu ani kurau'ete'e zamaḡano adure'a bohataro, ²² ebu Vine Zaḡogani'a Tubugo niniga teige ane rana ehorio ovairo. Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ḡoeriro, raena'a, "Ḡa'e eḡe ubude. Eḡe'a ḡae zamare borofe'ohē ebu ḡa mazao matu'e rudau'ohē."

Iesu Mariga Duḡuru

(Mareko 1:1-17)

²³ Iesu'e muriga 30 reirotene, ani gaḡa ḡadaheniro. Vaze'a ani'e Iosefa ubuga rae zamariro.

Iosefa'e Heli ubuga,

²⁴ Heli'e Matati ubuga, Matati'e Levi ubuga, Levi'e Melki ubuga, Melki'e Ianai ubuga, Ianai'e Iosefa ubuga,

²⁵ Iosefa'e Matatia ubuga, Matatia'e Amosi ubuga, Amosi'e Nahumu ubuga, Nahum'e Esli ubuga, Esli'e Nagai ubuga,

²⁶ Nagai'e Ma'ati ubuga, Ma'ati'e Matatia ubuga, Matatia'e Semein ubuga, Semein'e Ioseka ubuga, Ioseka'e Ioda ubuga,

²⁷ Ioda'e Ioanan ubuga, Ioanan'e Resa ubuga, Resa'e Zerubabele ubuga, Serubabele'e Sealtiele ubuga, Sealtiele'e Neri ubuga,

²⁸ Neri'e Melki ubuga, Melki'e Adi ubuga, Adi'e Kosam ubuga, Kosam'e Elmadam ubuga, Elmadam'e Ere ubuga,

²⁹ Ere'e Iosua ubuga, Iosua'e Eliesere ubuga, Eliesere'e Iorim ubuga, Iorim'e Matat ubuga, Matat'e Levi ubuga,

³⁰ Levi'e Simeon ubuga, Simeon'e Iuda ubuga, Iuda'e Iosefa ubuga, Iosefa'e Ionam ubuga, Ionam'e Eliakim ubuga,

³¹ Eliakim'e Melea ubuga, Melea'e Mena ubuga, Mena'e Matata ubuga, Matata'e Natana ubuga, Natana'e Davida ubuga,

³² Davida'e Iese ubuga, Iese'e Obed ubuga, Obede'e Boa ubuga, Boa'e Salmon ubuga, Salmon'e Nason ubuga,

³³ Nason'e Aminadaba ubuga, Aminadaba'e Admina ubuga, Admina'e Areni ubuga, Areni'e Hesron ubuga, Hezron'e Perez ubuga, Perez'e Iuda ubuga,

³⁴ Iuda'e Iakobo ubuga, Iakobo'e Isako ubuga, Isako'e Aberahamo ubuga, Aberahamo'e Tera ubuga, Tera'e Nahoro ubuga,

³⁵ Nahoro'e Seruga ubuga, Seruga'e Reu ubuga, Reu'e Pelegi ubuga, Pelegi'e Ebere ubuga, Ebere'e Sela ubuga,

³⁶ Sela'e Kenana ubuga, Kenana'e Afasada ubuga, Afasada'e Sema ubuga, Sema'e Noa ubuga, Noa'e Lameki ubuga,

³⁷ Lameki'e Metusela ubuga, Metusela'e Enoka ubuga, Enoka'e Iaredi ubuga, Iaredi'e Mahalalela ubuga, Mahalalela'e Kenana ubuga,

³⁸ Kenana'e Enosi ubuga, Enosi'e Seti ubuga, Seti'e Adamu ubuga, Adamu'e Badi'a ubuga.

4

Satania'a Iesu Tuhune Nuriro

(Mataio 4:1-11, Mareko 1:12-13)

¹ Iesu'e Ioridana vuḡa mode igunirotene, Vine Zaḡogani'a ane rana inare hune radadu haba boha'a tutune onamiro. ² E'ea, mada 40 zamaḡano Satani'a Iesu tuhune nuriro. E'e madaḡano ani ogomu 'ahoga mene aro, e'ano'o mada ḡonagano ani vinine runiro.

³ Ebu Satani'a Iesu niro, raena'a, "Ḡa'e Badi'a ubuga ro'idene, hadi 'adi neadu ḡihune beredio no'!' ⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaḡogano raena'a, 'Vaze'e beredio da'o mene ḡabode radi'uma. Rehano vine ogomuḡano zuni radi'uma."

⁵ Ebu Satani'a Iesu tutunadu hitaga haba'a itadu zogone vase'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a ihoniro. ⁶ Ebu ani'a nina'a, "Ege'a ga'e haba boroboro de'e ibito ha'uma gigi'ağa zu manohuga nidu'a ġani'uma. A'e ege enoga ġauğa 'ahine, ege'a urate'ete'e vase hau tauğoga zuni idağa da'o. ⁷ E'ano'o ġa e mazao kuraune, de'e nidu'a ġae ġani'uma!" ⁸ Ebu Iesu'a naenaena'a, "Mene! Buka Zağoğano raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a mazao da'o kurano hano'i, zu ane gau da'o hağao'ii!"

⁹ Ebu Satani'a zamahanadu Ieruselema haba'a onamiro. Ebu kuru neğa hitaga huneo ohonadu niro, raena'a, "Ga Badi'a ubuga ro'idene ada'ono'o rafato'ii! ¹⁰ Mazağa Buka Zağoğano raena'a,

'Badi'a'a dugu'oga veize aneruğa tuğuzi'uma.

¹¹ Ze'a 'evoreze hina mae gihi'i'uma 'ahine, gae oda'e hadio mene tutuha'uma.'"

¹² Rehano Iesu'a naenaeniro. "Mene! Buka Zağoğano raena'a, 'Zuhi'a Boro ġae Badi'a ago tuhuno'ii!"

¹³ Ebu Satani'e Iesu tuhune hağırotene, mada manoğa 'ahoganobu'u bare tuhuni'uma radu mode iğuniro.

Iesu'a Galilea Haba'ano Ihoziro

(Mataio 4:12-17, Mareko 1:14-15)

¹⁴ Iesu'e Vine Zağoğa gigi'ağani'a iri'avonadu bare Galilea haba'a onamiro. Ebu ane hari'e haba nidu'a zamağano bororaro. ¹⁵ Ani'a nu'onu'o negano ihozido ebu zeğe nidu'a'e ani iğuniro.

Nazareta Azağani'a Iesu Hezahoharo

(Mataio 13:53-58, Mareko 6:1-6)

¹⁶ Ebu Iesu'e Nazareta neğa onamiro. E'e Neğa'e ane'a bororarote'e haba'a. Bana Madagañane'a iğaiğa hağainute teige, nu'onu'o negano diugi onamiro. Ebu Buka Zağoga me'odoga radu iğune edaro. ¹⁷ Iğune edarotene kuru neğa ġiane'ete'e vazeğani'a Isaia peroveta'a mirihrote'e bukağa mae haro. Ebu ani'a vava'adu me'odi'uma haba'a horoniro. A'e 'ahige rae mirihiro.*

¹⁸ "Zuhi'a Boro Viga'e ege rana reiro. Zahara azağa mazao hari manoğa haramoga veize ani'a ege ohotiro.

Ebu Sau'ani'a batuzirote'e azağa fuhi'e aheti'uma, ubuma kuru azağani'a ehamu'uma zu aduğani'a ġahizrote'e azağa'e ahete modi'uma, rae furenoga veize, Badi'a'a ege tuğuhiro.

¹⁹ Ebu zuni Zuhi'a Boro'a ane vase ġaboze'ete'e madağa momeo furenoga radu tuğuhiro."

²⁰ Iesu'a buka me'ode hağırotene buka 'uadu mae harote'e vazeğa bare haro ebu ehoriro. Nu'onu'o neğa zamağano vase nidu'a ani ġiağianiro. ²¹ Ebu Iesu'a ġadaheni ziro, raena'a, "Za'a egate'e Buka Zağoğano goe'a e'e 'ai izidi 'ada hudaneha." ²² Zeğe nidu'a ani mae ġihine goeriro zu ani hebeono'o buaudote'e goe'a manoğa egadu zaguzagaro. Rehano, ze raena'a, "Ani'e Iosefa ubuga! Em'e ani goere mene iği'uma."

²³ Ebu Iesu'a ziro. "E edeğa za'e ege mazao goere 'ahi ra'ohe, raena'a, 'Gohe vazeğa, ibite ġae'a ugiğō faino'i, ebu vase 'ahoga ugi faino'ii! Ebu raena'a, 'Iesu, ġa Kapernauma neğano hağai gigi'a hağairote'e teige, gae haba 'adao zuni hağao'ii! 'Ougine, emeğe'a ġae goere'e mae ġihini'uma.' ²⁴ E hube hune zi'ohe. Zae'a ege goere mene mae ġihine'ete'e teige, peroveta azağa zuni zeğe habao vase'a mene mae ġihize'ohe.

²⁵ Rehano zamaro'ii! Peroveta vazeğa niğa Elia madagañano, muri ugiđu zu ġaha'a zamağano irugu'a mene ru'aro, e'ano'o Isaraela haba'a nidu'a zamağano zahara boro'a buaro. E'e madagañano gozoba ġehağa'e Isaraela haba'ano radiunu. ²⁶ Rehano Elia'e Badi'a'a Isaraela gozoba azağa mazao mene tuğuniro. Ani'e Sidoni haba'a uhiğano ne 'ahoga niğa Zarepatio radiunute'e gozobağa 'ahoga mazao tuğuniro. Zarepati neğa'e mene Isaraela haba'a

²⁷ Ebu peroveta vazeğa niğa Elisa madagañano Isaraela haba'ano lefera azağa ġehağani'a radiunu, rehano ze mene dehene faiziro. U Siria haba'a vazeğa niğa Na'amani da'o dehene fainiro. Siria haba'a zu mene Isaraela haba'a. Ege zuni adama

* 4:17 Isaia 61:1-2

hağai gigi'a mene hağai'uma, rehano ne 'ahoga vağe onami'uma, mazağa za'e mene mae ġihihe'ohe."

²⁸ Iesu'a 'ouge reirotene, nu'onu'o neğa zamağano vaze nidu'a mağune rudaro. ²⁹ Zeğe nidu'a iğunadu, e'e haba'anono'o ani tuğune vağiniro. Ebu dofarao duine feunoga radu, neze ogorarote'e haba'a hitaga tutune itiro. ³⁰ Rehano Iesu'a vaze ġunuğano onamadu ane edeğano dağiro.

Iesu'a Vine Sau'a Hegone Buniro
(Mareko 1:21-28)

³¹ Ebu Iesu'a Galilea haba'ano Kaperanauma neğa ovoadu Bana Madağano nu'onu'o neğano vaze ihoziro. ³² Vaze nidu'a ani'a ihozoga igirotene zaguzagaro, mazağa ani ġoere'e gigi'a, Badi'a ġoere heuğa.

³³ Bana Madağa 'ahogano vine sau'ağeta vazeğa 'ahoga'e nu'onu'o neğano radiro. Ani'a houna'iro, raena'a, ³⁴ "Iesu Nazareta vazeğa! Eme ago ġunuğunu'o'i! Ga eme ruifoga radu arahehe? Ga iniu'e e edeğa. Ga'e Badi'a vaze zağoga!" ³⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo, raena'a, "Hezo'a! Vaze e'e mazaono'o buanoi!" Ebu vine sau'ani'a zeğe nidu'a bo'agano vaze e'e mae rahao higonadu buau dağiro. Rehano vaze a'e mene omatiro.

³⁶ Vaze nidu'a zaguzagaro ebu zeğe zeğe'a bare raena'a, "Ani ġoere'e nağiga? Ani'a inarağa zu gigi'ağa hina vine sau'a zeatene ze egohanadu buaneha!" ³⁷ Ebu Iesu hariğa'e uhiğa uhiğa haba'a nidu'a bororaro.

Vaze Ġehağa Faiziro
(Mataio 8:14-17, Mareko 1:29-34)

³⁸ Iesu'e nu'onu'o neğa modadu Simona ne onamiro. De'ea Simona emoğa roğaeğa'e ahi'ani'a gagine runiro, e'ano'o ani fainoga veize vaze'a Iesu uminiro. ³⁹ Ebu Iesu'e ani uhiğano edanadu ahi'a gigi'a e'e ġoere riğa hina hegone buniro. 'Ougadu ugi e'e'a ani mazaono'o vağiniro. Ebu Simona emoğani'a zogone iğunadu zeğe veize ogomu ġorohe ziniro.

⁴⁰ Ebu mada'a ovoe'ete'e zamağano, vazevaze'a ugi iraga nunu Iesu vağe tutuze onamiro, ebu Iesu'a evo'a zeğe tiba tiba rana teadu manore hauğiro. ⁴¹ Vine sau'a sau'a'e Iesu'e Keriso rae ederirote'e u'ano, ze vazevaze mazaono'o buarotene, huario, raena'a, "Iesu, ġa'e Badi'a ubuga!" Rehano Iesu'e, ze'a ani rae furenoga mene uratiro, e'ano'o ani'a tairo zenadu ġoereze gararoziro.

Iesu'a Harame Ragaviro
(Mareko 1:35-39)

⁴² Oherebau uzeuze Iesu'e ane da'o radoga radu vaze o'o'a haba'a onamiro. U vaze ġuğuvagani'a Iesu vağe onaadu mene muhize iğunoga veize uminiro. ⁴³ Rehano Iesu'a ziro, raena'a, "E'e haba 'ahoga 'ahogano zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a hariğa manoga harami'uma, mazağa de'e u'ano, ege tuguhiro." ⁴⁴ Ebu ani Iudea haba'ano nu'onu'o neğano harame ragaviro.

5

Iesu'a Ane Tah'i'atahi'a Zamaziro
(Mataio 4:18-22, Mareko 1:16-20)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'ura ġenağano edau'ena'a, Badi'a ġoere haraminu. Ebu vaze ġuğuvağa'e ani haramo abitoga veize bibitite onamiro. ² Iesu'a du'ura ġenağano ġasi 'aheu horoniro, u ġasi azağa'e buanadu re'evaze vuzu'e radiunu. ³ Iesu'a Simona ġasio tiradu niro, raena'a, "Tahiğa duine bunoi!" Ebu Iesu'e ġasi zamağano ehoradu vaze ġuğuvağa haramo ziniro.

⁴ Ani harame hauğirotene, Simona niro. "Hoe'a mone onamo'i, ebu re'eva feunadu ġozone re'evano'i!" ⁵ Simona'a naenaeniro, raena'a, "Eme ohere fağa gau boro hağae'ena'a re'eva rehano, mene maneha. Rehano e ġa ġoere mae ġihinadu re'eva feuni'uma." ⁶ Ebu ze'a re'eva feunirotene, re'eva zamağano'e ġozone ġehağani'a oğanadu re'eva'e zigaro. ⁷ E'ano'o danazoga veize ġasi 'ahogano nabudize huze zaveziro. Ebu ze aradu ġasi 'aheu'e ġozone hina iriva'onadu ariga zuburiro.

⁸⁻¹⁰ Simona zu ane teite radirote'e azağa nidu'a ġozone ġehağa e'e horonirotene, ze zaguzagau rudaro. Zebedi ubuga 'aheu nize Iakobo zu Ioane'e Petero teite gauinu, e'ano'o zeğe zuni zaguzagaro. Ebu Simona, niğa 'ahoga'e Petero, ani'a hağai 'uguga horonadu Iesu oda babağano higau bauriro. Ebu raena'a, "Zuhi'a Boro! E'e sau'a vazeğa, e'ano'o ege mazaono'o vağino'i!" Iesu'a naenaeniro. "Ago rihano'i! Izidiono'o onamo mada nidua ġa'e vaze re'evazi'uma." ¹¹ Ebu ze hebeti onaadu ġauze nidu'a modadu ane hegote onamiro.

*Lefera Vazeġa Fainiro**(Mataio 8:1-4, Mareko 1:40-45)*

¹² Iesu'e neġa 'ahogano radirote'e zamaġano, lefera vase 'ahogani'a ane vaġe onairo. Ani'a Iesu horonadu ane zamao rahao ġuġuriro, ebu uminiro, raena'a, "Zuħi'a Boro, ġa urato'idene, faiħo'!' "¹³ Ebu Iesu'a 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Gae manoro'!" "Ougadu lefara e'e'a zogone dauġiro.

¹⁴ Ebu Iesu'a ġoere riġa hina niro, raena'a, "Nagini'a ġae mazaao fureranata'a'e vase 'ahoga ago no'! Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e vaseġa vaġe onamadu ahiriġo ihono'i*! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oġa Badi'a hano'i! 'Ougine vase'a ġa 'ai manore huneħa rae ederi'uma." ¹⁵ Rehano Iesu hari'e ġariħe bororu onairo. Ebu vase ġuġuvaġani'a Iesu ġoere abitoga zu ugize'a manoroga radu ane vaġe onairo. ¹⁶ Rehano mada rae rae Iesu ane da'o vaseġa o'o'a haba'a onamadu e'ea kurauo.

*Iesu'a Aħi'a Mene Hagane'ete'e Vazeġa Fainiro**(Mataio 9:1-8, Mareko 2:1-12)*

¹⁷ Mada 'ahogano Iesu'a haram'e'ete'e zamaġano, Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a iħoze'ete'e azaġani'a Iesu uħiġano ehore radiunu. Ze'e Galilea haba'a zu Iudea haba'ano neġa 'ahoga 'ahoga'ono'o ebu Ierusema haba'aono'o onairo. Ebu Zuħi'a Boro giġi'a inaraġa'e Iesu'a vase faizoga veize ane rana reiro.

¹⁸ E'e madaġano vase nu'e aħi'a mene hagane'ete'e vaseġa farata hina herate onamadu Iesu zamao bazune tiħi reiro. ¹⁹ Rehano ze'a vase ġuġuvaġa 'ahine, ibihetaono'o odoħe diuoga mene idararo. E'ano'o ze binu hitaġa itadu binu mae boħaniro. Ebu vase ġuġuvaġa bo'agano farata mini hina ovoe dabanadu Iesu zamao bazune tiro. ²⁰ Ze'a Iesu mazaao fie'ete'e Iesu'a horonirote, ani raena'a, "Vazeħe, ġa sau'a 'ai rae modeħa!" ²¹ Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a iħoze'ete'e azaġa'e zeġe'a bare zamariro, raena'a, "Ani'e naġi vaseġa? Nougadu Badi'a sausaune ġoere'ohe? Badi'a'a da'o vase sau'a rae mode'ohe!"

²² Iesu ani zeġe'a nouge rae zamarirota 'ai ederadu naenaenziro, raena'a, "Za nougadu eġe ġoere 'adi zamare'ohe? ²³ Ani mazaao nougenouge nine, ġoe'a'e ufiġa? 'Ġae sau'a 'ai rae modeħa' rae ni'ete'e ga 'Iġunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ²⁴ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuga'e raha 'adao vase sau'a rae mode'ete'e giġi'aġa meirote'e zuni za iħozi'uma." Ebu Iesu'a aħi'a mene hagane'ete'e vaseġa e'e nina'a, "Eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'!"

²⁵ Ebu vase e'e'a zogone zeġe zamabe'ano'o iġune edanadu farataġa meiro ebu Badi'a ni mae ġihine'ena'a neġa onairo. ²⁶ Vaze nidu'a'e zaguzaganadu rihau radaro. Ebu Badi'a ġihiniro, raena'a, "Eme izidi haġai nu badeġa horoneħa!"

*Levi Zamaharo**(Mataio 9:9-17, Mareko 2:13-22)*

²⁷ E'e enogano Iesu'e haba e'e mode iġunirotene takesi vaseġa 'ahoga, niġa'e Levi horoniro. Ani'e takesi haba'ano ehore radiunu. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eġe heġoto'!" ²⁸ Ebu Levi ani ġauġa nidu'a modadu ani heġotiro.

²⁹ Levi'a ane neo Iesu veize ogomu boro haġairo. E'ea takesi azaġa ġeħaġa zu vase nunu zeġe teite ogau tiburaunu. ³⁰ Rehano Farisea azaġa zu zeġe moneo Mose goro ġoe'a iħoze'ete'e azaġani'a Iesu taħi'ataħi'a mazaao maġune ġoeriro, raena'a, "Za'e nougadu takesi azaġa zu sau'a azaġa teite ogau tibur'u'ohe?"

³¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaġa'e goħe vaseġa mene vaġe'ohe, rehano ugi azaġani'a ani vaġe'ohe. ³² E'e teiġe, e'e duduġa rae zamare'ete'e azaġa ġuzoga radu mene onairo. Rehano haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa ġuzadu zeġe sau'anono'o ġihuroga veize onairo."

*Iħore Iziga**(Mataio 9:14-17, Mareko 2:19-22)*

³³ Ebu hena vase nu'a Iesu niro, raena'a, "Ioane bapatozi taħi'ataħi'a'e ogomu moneo mada ġeħaġa zaġozaġe'ohe zu kurau'ohe. Farisea azaġa taħi'ataħi'a zuni 'ouge haġae'ohe. Rehano nougadu ġa taħi'ataħi'a'e iġaiġa ogau'ohe?"

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaġano, oħoze hahu izigani'a ġuze'ete'e azaġa'e ane teite ogau tiburauune, ze mene zaġozaġi'uma. ³⁵ Rehano zeġe mazaono'o oħoze hahu iziga'e mae vaġini'uma madaġani'a onaine, ze'e vetuġa ranadu zeġe'a zaġozaġi'uma."

* 5:14 A'e, ani'a aħiri udahadu manoreħa reifine

³⁶ Ebu Iesu'a bare hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'uma. Baninine, dabua iziga'e mae zigi borofi'uma, ebu dabua iziga'e amahiḡa teite horone tibunoga zuni mene manoḡa re'uma.

³⁷ Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuḡa baiḡe † amahiḡa zamaḡano vaini vuḡa iziga mene be'une ufi'uma. Be'une ufine, vaini vuḡani'a baiḡe e'e iri'avadu be'uti'uma. Ebu vaini vuḡa'e sore rururanadu baiḡe amahiḡa sausauni'uma. ³⁸ E'ano'o vaini vuḡa iziga'e, baiḡe izigano beu'e ufi'uma. ³⁹ Rehano vaini vuḡa amahiḡa gagidote'e azaḡa'e vaini vuḡa iziga mene urate'ohe, mazaḡa ze'e raena'a, "Amahiḡa'e ufeta manoḡa!"

6

Bana Madaḡa Zuhi'aḡa

(Mataio 12:1-8, Mareko 2:23-28)

¹ Bana Madaḡa 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite vuidi mebaḡa zamaḡano onamiro. Ebu ane tahi'atahi'a a vuidi maḡa riri'e madu 'evoreze hina hasiga mute vaḡinadu huga aro. ² Rehano Farisea azaḡa nu'a horozadu ziro, raena'a, "Za'e nouḡadu Bana Madaḡa goroga varade'ena'a, vuidi hirive'ohe?"

³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Buka Zaḡoḡa zamaḡano, Davida'a nagini haḡairota'a'e me'odiro ga? Davida ani ane ḡatinirote'e azaḡa teite ogomuze haugadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diugadu dibu'o azaḡani'a da'o au'ete'e dibu'o berediḡa aro. Ani'e goro ḡoe'a varadiro ebu ane ḡatinirote'e azaḡa zuni ziniro." ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Eḡe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaḡa Zuhi'aḡa."

'Evo'a Rudanoga Vazeḡa Fainiro

(Mataio 12:9-14, Mareko 3:1-6)

⁶ Ebu Bana Madaḡa 'ahogano, Iesu'a nu'onu'o neḡa diugadu vazevaze ihoziro. E'ea eda'e nae 'evo'a rudanoga vazeḡa zuni radiunu. ⁷ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa'e Iesu'a Bana Madaḡano vaze e'e faini'uma ga mene rae ehamu radiro. Mazaḡa ani'a vaze e'e fainine, zeḡe kotao ohonoga uratiro.

⁸ Rehano Iesu ani'e ze'a nouḡe rae zamarinuta'a'e ederiro. Ebu 'evo'a rudanoga vazeḡa niro, raena'a, "Iḡunadu vaze ḡuḡuvaḡa zama 'ada eda aro'!" Ebu ani eda onamiro. ⁹ Ebu Iesu'a zina'a, "E za ḡadize'ohe. Mose goro ḡoe'a'e Bana Madaḡa zamaḡano nagini haḡaine idaḡa ra'ohe? Manoḡa haḡai'uma ga sau'a haḡai'uma? Gabozi'uma ga zimi'uma?" ¹⁰ Iesu'a zeḡe nidu'a ḡiaze ḡemadu vaze e'e niro, raena'a, "'Evo'o einoi'!" Ani'a einirotene, 'evo'ani'a manoriro.

¹¹ Rehano ze maḡune rudanadu zeḡe zeḡe'a Iesu mazao nagini haḡai'uma rae ḡoaniro.

Iesu'a Apostolo Azaḡa 12 Zamaziro

(Mataio 10:1-4, 4:23-25, Mareko 3:13-19)

¹² E'e madaḡano Iesu ani maḡa onamadu ohere faḡa Badi'a mazao kuraro. ¹³ Ebu oherebau moneo ani tahi'atahi'a huze tibuziro. Ebu tahi'a 12 da'o zamazadu Apostolo azaḡa rae huziro.

¹⁴ Nize'e 'ahi'e'e: Simona niḡa 'ahoḡa'e Petero, Petero negoḡa niḡa Aniderea, Iakobo, Ioane, Filipino, Batolomeo, ¹⁵ Mataio, Tomasi, Alefeo ubuḡa niḡa Iakobo, Roma gavamani utito zini'ete'e duḡuruḡa* vazeḡa niḡa Simona, ¹⁶ Iakobo ubuḡa niḡa Iuda ebu Iesu revoharote'e vazeḡa, Isakariota vazeḡa niḡa Iuda.

Iesu'a Haba Sebaḡano Haramiro

¹⁷ E'e enogano, Iesu ani tahi'atahi'a teite maḡanono'o ovaradu haba sebaḡano edaro. E'e haba'ano'e ane hegote'ete'e azaḡa ḡuḡuvaḡa ebu haba nunu azaḡa ḡehaḡani'a radiunu. Ze'e Iudea haba'a, Ieruselema neḡa boro zu davara genaḡa neḡa boro Taea ebu Sidonaono'o Iesu hari abitoga zu ugize faizoḡa radu ariro. ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'ani'a diugadu sausaenzirote'e azaḡa zuni faiziro. ¹⁹ Zeḡe nidu'a ani ahiri obonihi reiro, mazaḡa ugi faine'ete'e inaraḡa'e ani mazaono'o buanadu zeḡe nidua manoriro.

Badi'a Manohuga ebu Aduga

(Mataio 5:1-12)

²⁰ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ḡiaze'ena'a ziro, raena'a,

"Za, zahara azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ohe.

²¹ Izidi za, vinize'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta, mazaḡa isize mini'uma.

† 5:37 Giriki, 'baiḡe', Gouti oḡaḡa hina haḡairote'e baiḡe ‡ 5:39 Hari idaidaga e'e zamaḡano, ḡau iziga'e Iesu ihore idaniro zu ḡau amahiḡa'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a idaniro * 6:15 Giriki, duḡuruḡa niḡa'e Zealota

Izidi za, niau'ete'e azağa'e Badi'a manohugazeta, mazağa vesu'u matu'e eġofi'uma.

²² Ege, Vaze Ubuga, hegote'ete'e u'ano, vaze'a he'ehe'ezine, hezahine, ġoere sau'a zine ebu za sau'a rae reine, za'e Badi'a'a manohuga hidi'uma.

²³ Zae vouġa'a peroveta azağa mazao zuni 'ouge haġaido. 'Uguġani'a za mazao furerano'idene matue'ena'a zavono'i! Mazağa peroveta azağa teige, Badi'a'a adureo zae naeġa boro ra'ohe.

²⁴ Rehano za, ma'ora azağa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. Mazağa za'e ibite ġau manoġa nidu'a mae hauġiro 'ahine, vesu'u mene bare me'uma.

²⁵ Izidi za, ogau isi mini'ete'e azağa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazağa vesu'u vinizi'uma.

Izidi za, matu'e eġofe'ete'e azağa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. mazağa vesu'u niau'ena'a vetuġara'uma.

²⁶ Vaze nidu'a'a za niguzine, fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazağa vouġaze'a zuni ġuriro perovetaġa azağa 'ouge niguzido.

Agire Azağa Zamaro'i

(Mataio 5:38-48, 7:1-5, 12, 7:17-20, 12:34-35)

²⁷ Ege goere egoni'ete'e azağa'e zi'ohe. Agireze azağa zamaro'i zu he'ehe'ete'e azağa mazao manoġa haġao'i! ²⁸ Za rae sausauze'ete'e azağa'e Badi'a manohuga hidoga veize umino'i zu zae mazao haġai sau'a haġae'ete'e azağa veize kurano'i! ²⁹ Vaze'a ġanigo fa'ono'idene, naeġa zu notonohano'i! Vaze'a dabuāġo mei'adu hena bare 'ahoga zuni meihi ro'idene, a'a zu hano'i! ³⁰ Iniu'a nagini umi'o'idene hau taugo'i, ebu iniu'a ġauġo mae buro'idene, ago bare mo'i! ³¹ Vaze'a zae mazao haġai manoġa haġae'ete'e urato'idene, zae zuni zeġe mazao haġai manoġa haġao'i!

³² Za'a zae vetuġazi'ete'e azağa da'o vetuġazine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azağa zuni zeġe vetuġazi'ete'e azağa vetuġazi'ohe. ³³ Ebu za'e zae mazao manoġa haġae'ete'e azağa mazao da'o manoġa haġaine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azağa zuni 'ouge haġae'ohe. ³⁴ Ebu za'e gauze bare zini'uma ra'ete'e azağa da'o zinihi reine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azağa zuni ġauze bare meini'uma rae zamare'ena'a, sau'a azağa ġauze zini'ohe.

³⁵ Rehano agireze azağa vetuġazo'i, zu zeġe mazao manoġa haġao'i! Ebu bare naenaeni'uma rae mene zamare'ena'a zeno'i! 'Ougine, Badi'a'a naeġa boro zini'uma, ebu za'e Gihi'a Hune Badi'a ubuga re'uma. Mazağa Badi'a mene matu'o hau'ete'e azağa ebu sau'a haġae'ete'e azağa zuni Badi'a'a vetuġazi'ohe. ³⁶ Zae Mama Badi'a'a vaze vetuġazi'ete'e teige, zae zuni vaze vetuġazo'i!

Vaze Sau'a rae Ago Ro'i

³⁷ Vaze mazao sau'a azağa rae ago zo'i! 'Ougine Badi'a'a zae zuni sau'a azağa rae mene zi'uma. Vaze'a sau'a haġao'idene, riġa ago ġorezo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a riġa mene ġorezi'uma. Zeġe sau'a rae modo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a rae modi'uma.

³⁸ Gauze zeno'i! 'Ougine Badi'a'a manohuga zini'uma. Badi'a'a za'e iri'avone fosafosanoga, taugoga, zu'izu'inoga ebu fora'āġa beu'e ruruno zini'uma. Za'a vaze mazao nagini haġaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haġai'uma."

³⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Kuruġa vazeġani'a kuruġa vazeġa ibitohaune, anianine ho'ona 'uite ovo'i'uma. ⁴⁰ Tah'i'a'e ani ihore vazeġa mene vitini'uma. Rehano iniu faifaine ihonine, ani zuni ihore vazeġa teigi'uma.

⁴¹ Ga'e nabugo ubuma be'a dinunuġa ġiane'ohe. Rehano nougadu ġae ubuma be'a gado ireġa mene ġiane'ohe? ⁴² Gae'a ubumaġo be'a gado ireġa izema ġianogano, negoġo mazao 'ahige ra'ohe. 'Negohe, ubumaġo be'a dinunu e'e mae vaġinihi! Ga, zama ġuhi vazeġa! Ibite geno ġae mazao gado ireġa e'e mae vaġino'i! Ebu ġa'a faine ehamanadu negoġo mazao ubuma dinunuġa mae vaġini'uma.

Ire ebu Ani Maġa

⁴³ E'e teige, ire manoġa'e maġa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maġa manoġa mene ini'ohe. ⁴⁴ Ire'e maġa horonadu nagi ireġa edere'ohe. Figi maġa'e ire renoga zamaġano mene ini'ohe zu vaini maġa'e ġunu renoga zamaġano mene ini'ohe. ⁴⁵ E'e teige, vaze manoġa'e zamaġano manoġa zamaradu manoġa furene'ohe, ebu sau'a vazeġa'e sau'a zamaradu sau'a furene'ohe. Mazağa nagini zamaġano iri'ave radiu'eta'a'e hebe'a'ono'o buau'ohe.

Egadu Haġae'ete'e Azağa

(Mataio 7:24-27)

⁴⁶ Za'e eġe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ohē, rehano nougadu e'a ġoere'ete'e haġaiġa'e mene haġae'ohē? ⁴⁷ Eġe vaġe onaadu ġoerehe egadu haġae'ete'e vazeġa'e iniu heuġa rae eġe'a ihozi'uma. ⁴⁸ Ani'e raha hu'i vohutuna ovoadu vatava riġa rana neġa ohone'ete'e vazeġa heuġa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, ne a'e edau gigar'uma, mazaġa haba riġano ogoraro. ⁴⁹ Rehano eġe ġoere egadu haġaiġa mene haġae'ete'e vazeġa'e, haba zoreġano neġa ogoru'ete'e heuġa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, zogone higanadu fahau ġuzuhi'uma.

7

Uti Azaġa Ġihi'a'a Iesu mazao Firo (Mataio 8:5-13, Ioane 4:43-54)

¹ Iesu ani vazevaze veize e'e ġoe'a nidu'a rae hauġirote'e enogano, ani ane tahi'atahi'a teite Kaperanauma neġa onamiro. ² E'ea Roma uti azaġa ġihi'a 'ahogani'a radiunu. Ane'a borofe vetuġani'ete'e tuġureġa vazeġa'e uġine sausaunadu nariga rudaro. ³ Uti azaġa ġihi'a'e Iesu hariġa igirotene, Iesu'a onaadu ane tuġure vazeġa faine ġabonoga uratiro. E'ano'o ani Iuda vaze boroboro'a Iesu uminoga veize tuġuziro.

⁴⁻⁵ Ebu ze'e Iesu mazao feuri aradu, zamaze nidu'a hina uminiro, raena'a, "Uti azaġa ġihi'a ani manoġa tauġi! Mazaġa ani eme vetuġafe'ohē ebu eme veize nu'onu'o neġa ogoraro. Ga ani dananine manoġa!" ⁶ E'ano'o Iesu'e zeġe teite uti azaġa ġihi'a ne onamiro.

Ze ani ne uhigano feurirotene, uti azaġa ġihi'a'a ane vaze nu Iesu vaġe tuġuziro. Ebu ze'a Iesu mazao aradu niro, raena'a, "Uti azaġa ġihi'a'e 'ahige raha. 'Zuhia Boro, ġa e neo diuġoga rae ago zamaro'i, mazaġa e'e mene vaze manoġa. ⁷ E'ano'o ġa vaġe mene ameha. Goere da'o ro'! 'Ougine eġe tuġure vazeġani'a manori'uma. ⁸ Mazaġa e'e vaze 'ahoga 'u'uġano gau'e'ohē, zu uti azaġa eġe 'u'uġano gau'e'ohē. Eġe'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'il' reine, ani'e oname'ohē, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'il' reine, ani'e are'ohē. Eġe'a tuġure vazeġa 'ahoga nina'a, 'Adi haġao'il' reine, ani'e haġae'ohē."

⁹ Iesu'a e'e ġoe'a igirotene, ani zaguzagaro. Ebu ani vaetadu ane hegotirote'e azaġa ziro, raena, "Eġe'a zi'ohē. Badi'a mazao 'ahige fie gigar'ute'e vazeġa'e Isaraela azaġa zamaġano ize mene horoneha!" ¹⁰ Ebu ze bare uti azaġa ġihi'a ne onamirotene tuġure vazeġa'e manoroga haniniro.

Iesu'a Ġozoba Ubuġa Rune'ono'o Ġaboniro

¹¹ E'e enogano, Iesu'a ne 'ahoga niġa Naina onamiro. Ane tahi'atahi'a zu vaze ġehaġani'a ani ġatiniro. ¹² Ebu ze onamadu ne ġutu'aġano feurirotene, ne azaġa'e rune vazeġa herate buni ariro. A'e ġozoba 'ahoġa ubuġa. Ani tibuhuga e'e da'o fureniro. Ne azaġa ġehaġa zuni ġozoba e'e teite ariro. ¹³ Iesu'a ġozoba e'e horonirotene, ani vetuġaniro, ebu nina'a, "Ago nianoi!" ¹⁴ Iesu'a 'ouge rae neadu mauġa heratirote'e azaġa vaġe onamadu mauġa obonirotene ze tue edaro. Ebu ani raena'a, "Ene iziga, eġe'a ġa'ohē. Iġuno'il!" ¹⁵ 'Ouge rae nirotene, rune vazeġani'a iġune ehoradu ġoe'a ġadaheniro! Ebu Iesu'a bare vi'a 'evoreo modiro.

¹⁶ Zeġe nidu'a rihau rudaro zu Badi'a matuo haro, raena'a, "Peroveta boro'a eme bo'aġano fureraneha! Badi'a'a ane vaze, emeġe danafeha!" ¹⁷ Ebu Iesu'a nagini haġairote'e hariġani'a Iuda haba'a ebu uhiġa haba'a nidu'ano bororaro.

Iesu zu Ioane Babatiso (Mataio 11:2-19)

¹⁸ Ioane Babatiso'e ġu'a neġano radiute'e zamaġano tahi'aġani'a ane vaġe onamadu Iesu'a haġairote'e hariġa nidu'a me'odo haro. Ebu Ioane'a ane tahi'a 'aheu huze onaadu ziro. ¹⁹ "Zuhi'a Boro Iesu vaġe onamadu 'ahige ġadino'i, 'Onai'uma ra'ete'e vazeġa Keriso'e ġahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

²⁰ Ebu ze'e Iesu mazao feurirotene, ani niro, raena'a, "Ioane Babatiso'a ġadinoga veize eme tuġufeha. Ani raena'a, 'Onai'uma ra'ete'e vazeġa Keriso'e ġahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

²¹ E'e madaġano Iesu'a uġi nunu meirote'e vazeġa ġehaġa faiziro, vine sau'a sau'a hegoze buziro ebu ubuma kuru azaġa ġehaġa bare ehamanoga radu faiziro. ²² E'ano'o Iesu ani vaze 'aheu e'e naenaenziro, raea'a, "Bare onamadu za'e nagini horonate'e zu egate'e moneo Ioane ihono'i! Ubuma kuru azaġa'e ehamu'ohē, oda sau'a azaġa'e edau'ohē, lefera azaġa'e manore deheru'ohē, teġaze uhuġa azaġa'e igi'ohē zu rune azaġa'e bare ġaboze'ohē. Ebu zahara azaġa hari manoġa haramo zini'ohē. ²³ Eġe mazao fi mene mode'ete'e vazeġa'e manohuga hidi'uma!"

²⁴ Ioane'a tuḡuzirote'e azaḡani'a iḡunirotene, Iesu'a Ioane moneo vase ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, "Za vase nagiḡa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a imi veḡa hudi naenaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene! ²⁵ 'Ougadu za vase nagiḡa horonoga veize onamiro? Naega boro dabuaḡa vidau'ete'e vazegahe? Mene! Dabua manomano vidau'ete'e zu ḡau manomanoḡeta radiu'ete'e vazega'e kini neo radiu'ohe. ²⁶ 'Ougadu vase nagiḡa horonoga veize onamiro? Peroveta vazegahe? O'e! Ege'a zi'ohe. Peroveta azaḡa nidu'a vitize'ete'e vazega'e Ioane. ²⁷ Ioane moneo Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a

'Giano'i! Badi'a'a ḡae zamao vase 'ahoga ibite tuḡuni'uma.
Ani'e ḡae zamao ḡae ibi ruhibi'uma.'

²⁸ Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazega bo'aḡano vase nidu'a vitine'ohe. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaḡano ḡonaga vazega zu Ioane vitine'ohe."

²⁹ Ebu Iesu ḡoere igirote'e azaḡa nidu'a zu takesi azaḡa raena'a, "Hube, Badi'a haḡae'ete'e ibi'a'e duduga!", mazaḡa ze'e Ioane'a bapatizozadu ḡihuriro. ³⁰ U Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa'e Ioane bapatizo hezaho hanadu mene ḡihuriro. 'Ougadu zeḡe veize Badi'a'a urate'ete'e haḡaiḡa zu hezaho haro.

³¹ Iesu'a bare raena'a, "Izidi azaḡa'e naginio idazi'uma? Ze iniu heuḡa? ³² Ze'e tahi'a kome'a kome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuḡa. Ze rovonadu none tahi'aḡani'a mone tahi'aḡa mazao harae huhu'uhi'ena'a,

'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.
Ebu eme rune haba'ano niau ḡoinaheha, rehano za mene nianeha.'

³³ Ioane bapatizo'a onaadu ogomu mene audio zu vaini vuḡa mene gagido. 'Ougadu za rae modiro, raena'a, 'Ioane'e vine sau'aḡeta.' ³⁴ U eḡe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuḡa gage'ohe. Rehano za e rae mode'ohe, raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuḡa fu'a. Ebu ani takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa teite tiburu'ohe.' ³⁵ Rehano Badi'a hegote'ete'e azaḡa huhuzaḡa'e eḡe zu Ioane'e duduga rae re'uma."

Haḡai Sau'a Roḡaeḡani'a Iesu Rana Dehoro Be'uniro

³⁶ Mada 'ahogano Farisea vazega 'ahoga niḡa Simona'a Iesu ane teite oganoga veize huniro. Ebu Iesu ani Farisea vazega ne onamadu oga'uma haba'ano taviro. ³⁷ E'e haba'ano'e haḡai sau'a haḡainute'e roḡaeḡa 'ahogani'a radiunu. Ani'e Iesu'a Farisea vazega neo ogauete'e ederirotene, dehoro hohoga manoga naega boro bio kome'a manohuga iriva'onadu mene onamiro. ³⁸ Ebu roḡae'a ne diugadu Iesu ḡaruḡa onamadu niau'ena'a, odaḡa babaḡano ḡuḡuriro. Ebu niḡa vuḡani'a Iesu oda rana sore buanadu abune vanirotene, iguḡa hina odaḡa zauhe iminiro. Ebu gubane'ena'a, odaḡa fura'inadu dehoro beu'iro.

³⁹ Iesu oganoga radu hunirote'e Farisea vazega Simona'a roḡae e'e'a 'ouge haḡairote'e horonirotene, ani ane zamao zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e peroveta vazega reine, ani roḡae nagigani'a obone'eta'e ederi'uma. Ebu roḡae 'ahi'e sau'a rae ederi'uma!" ⁴⁰ Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Simona, e hari 'ahoga ḡe'uma." Simona'a nina'a, "Ihore vazega, eho'!"

⁴¹ Ebu Iesu'a hari me'odo haro, raena'a, "Vaze 'aheu'a vase 'ahoga mazao moni gezo madu bare ha'uma reiro. 'Ahogani'a moni 500 meiro, a'e 500 mada gaḡa moniḡa. U 'ahoga'ni'a'e moni 50 meiro, a'e 50 mada gaḡa moniḡa. ⁴² Ebu vase 'aheu'e moni vazega mazao moni baronoga mene idararo, e'ano'o moni vazega'ni'a zina'a, 'Ahiga, ago barono'!"

Iesu'a hari e'e haugirotene, Simona ḡadiniro, raena'a, "'Ougine, anianine bo'aḡano'e iniu'a moni vazega mazao ufeta zamare borofi'uma?" ⁴³ Simona'a naenaeniro. "E zamarone, vase moni 500 madu moni vazega'ni'a ḡararo harote'e vazega." Ebu Iesu'a nina'a, "Ḡa naena'e'e duduga."

⁴⁴ Ebu Iesu'a roḡae tehe ḡianadu Simona niro, raena'a, "Ḡa roḡae 'ada'a eḡe mazao haḡate'e horonahe? E ḡa ne diugatene, ḡa'e odahe vuzu'oga veize vu mene eneha. Rehano roḡae 'ahi'e eḡe oda ani ni vuḡa hina abunadu iguḡa hina zauhe imineha. ⁴⁵ Ḡa'e mene gubahe fura'iheha, rehano roḡae 'ahi'e eḡe'a diugi arate'e'ano'o odahe mene ri'iri'i fura'ineha. ⁴⁶ Ḡa'e vadiniheo dehoro mene beu'eha, rehano ani'a e odao dehoro hohoga manoga beu'eha. ⁴⁷ E'ano'o eḡe'a ḡa'ohe. Moni 500 madu moni vazega'a ḡararo harote'e vazega teige, roḡae 'ahi'e ane sau'a ḡehaḡa 'ai rae modeha, e'ano'o ani

eĝe zamare borofadu 'ouge haĝaeha. Rehano moni 50 madu moni vazeĝa'a ĝararo harote'e vazeĝa teige, sau'a ufiĝa haĝae'ete'e vazeĝa'e ane sau'a tahife rae modi'uma ebu e tahife zamari'uma."

⁴⁸ Ebu Iesu'a roĝae nina'a, "Ĝa sau'a 'ai rae modeha." ⁴⁹ 'Ougirotene, Iesu teite ogarote'e azaĝa'e zamariro, raena'a, "'Ahi'e iniu? Ani vaze sau'a zuni rae modehehe?" ⁵⁰ Ebu Iesu'a roĝae niro. "Ĝa'e eĝe mae ĝihiheha, e'ano'o ĝae sau'ano'o ĝabodeha. Zamaĝo roĝenadu onamo'i!"

8

Roĝae Roĝae'a Iesu Dananirio

¹ E'e enogano Iesu'e haba nunu zu ne 'ahoga 'ahoga onamadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a, hariĝa manoga haraminu ebu tahi'aĝa 12 zuni ane ĝatininu. ² Ebu vine sau'ani'a raganon reirote'e zu ugi nunu'a meirote'e roĝaĝa roĝaĝa'e ugize manoradu Iesu duĝuru danaziro. Ze bo'aĝano Magadala neĝa roĝae niĝa Maria ani'e vine sau'a 7 raganono'o hegone bunirote'e roĝaĝa. ³ Ebu Kuza inuĝa niĝa Ioana. Kuza ani'e kiniga Heroda gau zu neĝa taufe'ete'e vazeĝa. Roĝae 'ahoga niĝa Susana zu roĝae 'ahoga 'ahogani'a zeĝe ĝau hina Iesu ebu ane tahi'atahi'a danaziro.

Ezone Feune Ĝorarote'e Hari Idaidaĝa

(Mataio 13:1-23, Mareko 4:1-20)

⁴ Mada 'ahogano vaze ĝuĝuvaĝani'a Iesu haba nunuono'o Iesu vaĝe ariro. 'Ougadu Iesu'a hari 'ahoga idanirio, raena'a,

⁵ "Hihi vazeĝa 'ahogani'a mebaĝano ezone ĝora onamiro. Ani mebaĝano ezone feune ragavirotene, nu'e oda ibiĝano rururaro. E'e ezoneĝa'e vaze'a rana edau oname onainu zu nini'a onadu au haugiĝo. ⁶ Ezone nu'e hadi haba'ano rururaro. E'e ezoneĝa'e ĝuhuriro, rehano roraro, mazaĝa raha'e mene abu'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ebu ezone zu ve renoga tibano ĝuhure bororaro. Rehano ve renogani'a ezone ĝuhuĝa simarinadu mene iniro. ⁸ U ezone nu'e raha manoga rururadu faine ĝuhure bororaro, ebu vesu huga'e ĝae 100 hudaro." Iesu ani ĝoere haugirotene, ani ĝihau ĝoeriro, raena'a, "Teĝaĝeta vazeĝa'e faifaine egadu huga edero'i!"

⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'a hari e'e huga ani ĝadiri. ¹⁰ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Rehano vaze nu'e hari huga nidu'a hari idaidaĝa hina ihoze'ohe, e'ano'o ze'e huga mene ederi'uma. Peroveta azaĝani'a amahi 'ahige reiro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini haĝae'eta'e horone'ohe rehano, huga'e mene horoni'uma.

Ze'e Badi'a'a nagini ra'eta'e igi'ohe rehano, e'e huga'e mene ederi'uma.'

¹¹ Eĝe'a ezone feune ĝorau'ete'e hariĝa idaidaĝa huga'e rae deheni'uma. Ezone'e Badi'a'a ĝoere. ¹² Ezone ibio rurune'eta'a'e, vaze'a Badi'a'a ĝoere igi'ohe. Rehano ze'a Badi'a'a ĝoere mene mae ĝihinadu ĝabone mene hidifine, Satani'a zeĝe zamaono'o Badi'a'a ĝoere mae vaĝine'ohe. ¹³ Ezone hadi haba'ano rururu'eta'e, Badi'a'a ĝoere igi'etene matu'uzeta mae ĝihine'ohe. Rehano ze fie'e ire taiga o'o'a heuĝa, e'ano'o mada tahiĝa da'o fie'ohe. Ebu Satani'a tuhuze nuri'etene uite'ohe. ¹⁴ Ezone ve renoga zamaĝano rururu'eta'e, ze Badi'a'a ĝoere igi'ohe. Rehano radiu'ete'e madaĝano, zamarone aduga borofe'ohe, haba toheĝa ufeta zamare'ohe zu haba ĝauĝa manomano hina ufeta matu'e'ohe. E'ano'o ze'e mene ini'ohe. ¹⁵ U ezone raha manoga rururu'eta'e, mene ĝurire'ena'a zama manoga Badi'a'a ĝoere igi'ohe. Ebu ze'e aduga hude'e rehano, Badi'a'a matu'e'ete'e haĝaiĝa haĝae'ena'a, hudau'ohe.

Ihure Hari Idaidaĝa

(Mareko 4:21-25)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a ihure hufine siuva hina mene ogone ti'uma ga fata 'u'uĝano mene ti'uma. Rehano ne diuĝe'ete'e vaze'a aĝaĝa horonoga veize, midau ti'ete'e haba'ano midau'ohe. ¹⁷ Ihure'a ĝau nidu'a agane'ete'e teige, 'u'uru radiu'ete'e ĝauĝa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ĝahine'ete'e ĝauĝa zuni horoni'uma. ¹⁸ E'ano'o eĝe'a zi'ete'e ĝoe'a faine zamare ego'i! Faifaine zamare igi'ete'e azaĝa'e, Badi'a'a edeĝa boro zini'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaĝa'e, Badi'a'a ze'e tahiĝa edeĝa rae zamare'ete'e zuni mae vaĝini'uma.

Iesu Vi'a ebu Negoĝa

(Mataio 12:46-50, Mareko 3:31-35)

¹⁹ E'e enogano Iesu vi'a ebu negoġa duġuru'a ani vaġe onamiro, rehano vaze ġuġuvaġa 'ahine ani uhiga onamoga mene idararo. ²⁰ Ebu vaze 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, "Ga vi'u zu negoġo duġuru'a ġia'ih ihi radu ne enona edau radiu'ohe." ²¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Badi'a ġoere egadu haġaiġa haġae'ete'e azaġa'e eġe nanu zu eġe nego."

Zavara 'Uiro

(Mataio 8:23-27, Mareko 4:35-41)

²² Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite ġasio tiradu ze ziro, raena'a, "Aro, du'ura moneafa fare onamihi." Ebu ze fare onamiro. ²³ Ze fare oname'ete'e zamagano, Iesu ani baziro. Ebu zavara boro'a feuradu vu'a ġasi kafere diugadu fo'ariro. Ze'e ariga runeo diugiro! ²⁴ 'Ougirotene, Iesu tahi'atahi'a'a ani evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme izidi hunuhune'ohe!"

Ebu Iesu'a evatadu zavara zu sa'u riġa ġoreziro, raena'a, "Sifu radadu roġerano'!" Ani 'ouge reirotene, zavara zu sa'u'a haugiro zu du'ura'a roġeraro. ²⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za eġe mazao mene fie'ohe!" Rehano, zeġe nidu'a rihau'ena'a zu zaguzagau'ena'a, ġadititiro. "Ahi'e iniu? Ani'a zavara zu sa'u riġa ġorezitone, ġoe'a eġohu'ohe!"

Vine Sau'aġeta Vazeġa Fainiro

(Mataio 8:28-34, Mareko 5:1-20)

²⁶ E'e enogano, Iesu zu ane tahi'atahi'a'a Galilea du'uraġa moneafa ruhau faradu Gerasa* azaġa habao hebetiro. ²⁷ Iesu ani ġasiono'o buarotene, e'e haba'ano vine sau'a sau'aġeta vazeġa 'ahogani'a Iesu hidiro. Ani'e mada faġa firina zu neġano mene radiunu, rehano 'idu haba'ano radiudo. ²⁸⁻²⁹ Vine sau'ani'a vaze 'adi'e mada ġehaġa ibitohaudote'e u'ano, haba e'e azaġani'a auri miniġa riġa hina evo'a zu odaġa batune teadu taufe radiudo. Rehano ani'a mini e'e ri'i ġuzuhadu vine sau'ani'a tuġune haba boha'a onamido.

Ani'a Iesu horonirotene, Iesu'a riġa ġoreniro, raena'a, "Vine sau'a toraga, ani mazaono'o buano'!" Ani Iesu zamao hiġau bauradu ġaniġanaro, raena'a, "Iesu, Ġihi'ahune Badi'aġa Ubuġa! Ga'e eġe mazao nagini urate'ohe? E umi'e'ohe, aduga aġo eno'!" ³⁰ Ebu Iesu'a ġadiniro, raena'a, "Ga niġo iniu?" Ebu ani'a naenaenziro. "E ni'e Legioni'!", mazaġa vine sau'a ġehaġa vaze e'e ranao radiunu. ³¹ Vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Eme ho'one ġonaga o'o'ano' ago tuġufo'il" ³² E'e madaġano aba ġehaġa'e haba maġano ogaunu. E'ano'o vine sau'a sau'a'a bare Iesu uminiro. "Eme aba e'e mazaodiuġoga tuġufo'il" Iesu'a naenaenzina'a, "Idaġa, bu'anadu onamo'il" ³³ Ebu vine sau'a sau'a 'ai vaze e'e mazaono'o buanadu aba ġehaġa mazao diuġe ġouriro. Aba ġehaġa 'ai maġa be'ano'o dure ovoadu du'ura'o hunuhune rudaro.

³⁴ Aba taufe'ete'e azaġani'a nagini'a furerarote'e horonadu, ferau uhiga neġa zu haba'a haba'a onamiro. Ebu e'e hariga vazevaze mazao me'odiro. ³⁵ Vaze ġehaġa'a nagini'a furerarote'e ġianoga veize Iesu vaġe onamiro. Ze onamirotene, vine sau'aġeta vazeġa e'e dabua vidanadu zamarone manogano Iesu oda babaġano ehorirote'e horoniro. E'ano'o ze'e rihau ġouriro. ³⁶ Ebu furerarote'e haġaiġa nidu'a horonirote'e azaġani'a haba 'ahoga 'ahoganono'o onairote'e azaġa mazao Iesu'a vine sau'aġeta vaze e'e nougenouge ġabonirote'e me'odoziniro. ³⁷ 'Ougadu Gerasa haba'a azaġa nidu'a'e rihou'a mae ġouriro. Ebu ze'e Iesu'a e'e haba'anono'o vaġinoga veize uminiro. E'ano'o Iesu'e ġasio tiradu bare du'ura moneafa fare onamiro.

³⁸ Vine sau'ano'o manorirote'e vazeġa'e Iesu teite onamoga veize uminiro. Rehano Iesu'a ani tuġune'ena'a, niro. ³⁹ "Mene. Ġa bare neġo onamadu Badi'a'a ġae mazao haġai manogha haġate'e nabuġo ihozo'il" E'ano'o ani bare onamadu ne nidu'a ragave'ena'a, Iesu'a ani mazaod nagini haġairote'e haġaiġa me'odo ziniro.

Iairo Aboga ebu Ugi Roġaġa

(Mataio 9:18-26, Mareko 5:21-43)

⁴⁰ Iesu'a faradu ruhau hebetirotene, vaze ġehaġani'a hidadu mae ġihiniro, mazaġa ze'e mada faġa guhiniro. ⁴¹ Ebu vaze 'ahoga niġa Iairo'a onamadu Iesu oda babaġano ġuġuriro. Ani'e nu'onu'o neġa ġiane'ete'e vazeġa ġihi'aġa. Ani'a Iesu uminiro, raena'a, "E ne aradu aboehe faino'il" ⁴² Ani aboga'e tibuhuga e'e da'o zu muriġa'e 12. Ani'e uġine sausaunadu ariga rudaro.

Ebu Iesu'a Iairo teite ane ne onamirote'e zamaġano vaze ġuġuvaġani'a naenaeno'o bibine runiro. ⁴³ Vaze ġehaġa bo'aġano, roġae 'ahoga'e roġae ugi'a madu muri 12 zamaġano adudu radiro. Rehano gohe vazeġa 'ahogani'a zu manonoga mene

* 8:26 Gerasa'e Iuda haba'a enogano † 8:30 E'e hugani'e uti azaġa 6000 heuġa ‡ 8:31 vine sau'ani'a ġutau'ete'e haba'a

idararo. ⁴⁴ Ebu ani'e ugigani'a manoroga veize Iesu garuna hegote aradu dabağa ariga tu'iniro. 'Ougirotene, ugigani'a garihe hune haugiro! ⁴⁵ Ebu Iesu'a gadimaro, raena'a, "Iniu'a e tu'ihaha?" Vaze nidu'a'a naenaenina'a, "Eme mene tu'ihaha." Ebu Petero'a raena'a, "Zuhia Boro, vaze guguvagan'i'a bibi'e'ete'e u'ano, vaze gehagan'i'a ga tu'ihaha." ⁴⁶ Rehano Iesu'a niro, raena'a, "E edereha, vaze 'ahogani'a tu'ihadu e mazaono'o gigi'a inaraha'e buaneha, ebu vaze e'e faineha." ⁴⁷ Iesu'a 'ouge zirotene rogae e'e ani mazaonagini'a furerarote'e u'uranoga mene idağa rae zamariro. Ebu ani rihau'ena'a rereru Iesu vage onadu ani oda babagano tuge guguriro. Ebu ani nougadu Iesu dabu'a tu'inate'e, zu garihe manorate'e hariğa vaze nidu'a ziro. ⁴⁸ Ebu Iesu'a rogae e'e nina'a, "Aboe, ga'e ege mazaonagate'e u'ano, ugigo'a manoreha. E'ano'o matu'ugota onamo'!"

⁴⁹ Iesu ani rogae e'e gorenene'enoğano vaze 'ahogani'a lairo neon'o onaadu lairo niro, raena'a, "Ga aboğo 'ai rudaneha. E'ano'o ihore vazega'a ga ne onamoga veize ago umine bano'!" ⁵⁰ Rehano Iesu'a hari e'e egadu, lairo nina'a, "Zamağo ago adufo'! Ege mazaon fio'! 'Ougine, ga aboğo'e bare gabodi'uma."

⁵¹ Ebu ze oname Iairo neo feuriro. Iesu'a Petero, Iakobo, Ioane zu rogae kome'a vi'a moga da'o tutuze neo diugiro, u vaze 'ahoga 'ahoga'e mene zamaze zouziro. ⁵² Ze diugirotene, vaze nidu'a'a ne zamağano harae niu radiunu. Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ago niano'! Ani'e mene rudaneha, rehano baze'ohe." ⁵³ Ze'a ani egofoharo, mazağa ze'e rogae tahi'a'a rudanata'a'e edega. ⁵⁴ Ebu Iesu'a rogae kome'a abine gihinadu hune niro, raena'a, "Ege tahi'a, iguno'!" ⁵⁵ E'e zamağano ani vigan'i'a bare onaadu garihe hune gabode iguniro. Ebu Iesu'a e'ea radirote'e azağa ziro, raena'a, "Ogomu nu hano'!" ⁵⁶ Ani vi'a moga'e zaguzagau rudaro. Rehano Iesu'a goere riğa zina'a, "Nagini'a fureranata'e vaze ago zo'!"

9

Iesu'a Ane Tahi'atahi'a 12 Tuğuziro (Mataio 10:5-15, Mareko 6:7-13)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro. Ebu vine sau'a nidu'a uhize buze'ete'e zu ugi azağa faize'ete'e gigi'ağa ziniro. ² Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a moneo vaze ihozoga zu ugi azağa faizoga veize tuğuziro. ³ Izema ani'a ze tuğuzogano, raena'a, "Zae ragavo zamağano o'o'a huga ago mo'! Tuğu, tunahu, ogomu, moni zu dabu'a 'ahoga zuni ago odoho'! ⁴ No'e haba'ano ne 'ahoga diuğoidene, e'ea da'o rado'! Ebu zae'a haba e'e mode'ete'e madağa ro'idene, ne e'e mode iguno'! ⁵ Haba 'ahogano ne azağani'a zae mene mae zouzadu ne e'e modo'idene, odaze hu'uruğa zauhe mode manaho'! A'e ze'a mene gihurine, aduga hidu'uma rae ihozi'uma." ⁶ Ebu Iesu tahi'atahi'a 12 neğa neğano ragavadu hari manoga haramiro zuni ugi azağa manoziro.

Heroda Iesu mazaon Zamare 'Ada'adiro (Mataio 14:1-12, Mareko 6:14-29)

⁷ Heroda Antipasi, Galilea haba'a kiniga'e Iesu hariğa igirotene, ani'e zamağa 'ada'adiro, mazağa vaze nu'a raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso. Ani'a ibite rudanadu bare gabodeha." ⁸ U vaze nu'e raena'a, "Ani'e peroveta vazega, Elia. Ani'a bare fureraneha," ebu vaze nu'e raena'a, "Ani'e peroveta ibi'ağa vazega 'ahoga, ebu bare gabodeha." ⁹ Rehano Herod'a 'ahige reiro, "Ahi'e mene Ioane, mazağa ani'e goruniro. Nougadu vaze'a 'Ani'e Ioane, rae goane'ohe?" E'ano'o ani Iesu'e iniu vaze rae gianihi reiro.

Iesu'a Vaze 5,000 Ğubuziro (Mataio 14:13-21, Mareko 6:30-44, Ioane 6:1-14)

¹⁰ Apostolo azağani'a Iesu vage bare onairo. Ebu zege'a nagini hağairote'e nidu'a Iesu me'odo haro. Ebu Iesu'a sifu zege teite vağinadu Betesaida haba'a onamiro. ¹¹ Rehano vaze guguvağa ze ani'e no'e oname'eta'e ederadu zege nidu'a ani hegotiro. Ebu Iesu'a ze mae gihizadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a ziro zu ugi azağa faiziro.

¹² Gorava rarotene, Iesu tahi'atahi'a 12 ani vage aradu niro, "Ahi'e haba boha'a. Ogomu vağoga ebu ohere bazoga veize, vaze nidu'a ne uhiğa uhiğano tuğuzoi!" ¹³ Rehano Iesu'a reiro, raena'a, "Zae'a ogomu zeno'!" Ebu ze ani naenaeni. "Mene idağa! Eme mazaon'e beredi fu'o ebu gozone 'aheu da'o. Vaze gehağa 'ahi ğubuzoga veize, ogomu gehağa hoitine manoga!" ¹⁴ E'ea vaze nidu'a bo'agano ohoze da'o'e nidu'a 5,000 radiunu.

Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Ze 'ahige zo'i, '50 rovonerovone ehoro'!" ¹⁵ 'Ougadu Iesu reirote'e idunağano vaze nidu'a ehoriro. ¹⁶ E'e garugano Iesu'a beredi fu'o zu gozone 'aheu madu adure giane'ena'a, Badi'a mazaon manoga tauği reiro.

Ebu beredi zu ġozone tahi tahe vaheġe ane tahi'atahi'a zinadu ze ġahuġe ġemiro.
 17 Zeġe nidu'a au ubararo ebu Iesu tahi'atahi'a ogomu ġaha'a ġaha'a'e tunahu nidu'a 12 iriva'oniro.

*Petero'a Iesu'e Keriso rae Reiro
 (Mataio 16:13-16, Mareko 8:27-30)*

18 Mada 'ahogano Iesu'e ane da'o kurau radiro, ebu ane tahi'atahi'a da'o ane teite radiro. Ebu Iesu'a ze gadiziro, "Vaze'a e'e iniu rae ra'ohe?" 19 Zeġe'a naenaenina'a, "Nu'e 'Ioane Babatiso', nu'e 'Elia', ra'ohe. Nu'e raena'a, 'Amahi rudarote'e peroveta vazega 'ahogani'a ġabode iġuniro.'" 20 Ebu Iesu'a gadiziro, raena'a, "U za'a ra'etene e'e iniu?" Petero'a nina'a, "Ga'e Badi'a'a tuġu'irote'e vazeġa, Keriso!" 21 Iesu'a ġoere riġa ziro, raena'a, "Adi goe'a vaze 'ahoga ago zo'il"

22 Ebu ani raena'a, "Eġe, Vaze Ubugani'a aduga ġehaġa hidi'uma. Vaze boroboro, Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'agaġihi'a ġa zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azagani'a he'ehe'ehi'uma zu uġuhi'uma. Rehano mada uġidu zamaġano bare ġabode iġuni'uma."

*Iesu Hegote'ete'e Ibiġa
 (Mataio 16:24-28, Mareko 8:34—9:1)*

23 Ebu Iesu'a zeġe nidu'a zina'a, "Iniu'a eġe ġaruna hegoti'uma ro'idene, ane ura haġaiġa nidu'a modadu, mada nidu'a ane satauro odohe'ena'a, eġe hegoti'! 24 Mazaġa iniu vaze ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ġabone eġe 'uano ahetine, ġabone tuġutuġu hidi'uma. 25 Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ġaboneġa mae vaġinine, nagini manoġa hidi'uma? 26 Vaze'a eġe zu eġe ġoere o'online, eġe'a eġe agaġano, mamahe aġaġano ebu tuġure viġa zaġoġa aġaġano bare ovaine, eġe, Vaze Ubuga zu ani o'oni'uma. 27 E hube hune zi'ohe, faifaine ego'! Izidi zae bo'aġano vaze nunu'a, izema rudanogano, Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a horoni'uma.

*Iesu Iraġani'a Nufiro
 (Mataio 17:1-8, Mareko 9:2-8)*

28 Mada fu'o uġidu fare ġarugano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamaze maġa rana kuranoġa radu itiro. 29 Ani kurau'ete'e zamaġano, iragani'a nufiro zu dabuġani'a uranadu vazavazahiro. 30-31 E'e madaġano vaze 'aheu, Mose zu Elia'a fureradu ze Iesu teite ġoaniro.

32 Petero zu Iesu tahi'a 'aheu'e baze rudaro. Ze'a evatirotene Iesu agaġa zu ani uhiġano vaze 'aheu edanoga horoziro. 33 Mose ebu Elia'a Iesu muhinoga madaġa meiritene, Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme 'adama radiu'ete'e' manoġa taugi! Emeġe uġidu'a nugo taruha uġidu ogoratihi, tiba'e ġae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." Petero ani'a nagini ra'eta'e aġu'a. 34 Ani 'ouge reirotene ġoze'a ovadu ogoziro, e'ano'o ze rihau rudaro. 35 Ebu ġoze zamaġanono'o Badi'a ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e eġe Ubude, eġe'a ohotirote'e vazega. Ani goere egohanoi!" 36 Ago'a haugirotene Iesu ane da'o horoniro. Zeġe uġidu'a nagini horonirote'e vaze 'ahogani'a mene rae fureniro.

*Tahi'a Kome'a Vine Sau'aġeta Manoniro
 (Mataio 17:14-18, Mareko 9:14-27)*

37 Mada e'e ġarugano Iesu zu ane tahi'atahi'a teite maġanono'o ovairo, ebu vaze ġuġuvaġa hidiro. 38 Vaze ġuġuva zamaġanono'o vaze 'ahogani'a Iesu huniro, raena'a, "Thore vazeġa, e ġa umi'e'ohe. Eġe ubude tibuhuga 'adi ġabono'! 39 Vine sau'ani'a ani agatohau'etene, tabara huau ġaniġana'ena'a, bero'ude ġeme'ohe zu hena hebe'anono'o busure'ohe. Vine sau'a'a mada nidu'a ani zamao radiu'ena'a, ahi'a sausaune'ohe. 40 Eġe'a ġae tahi'atahi'a mazao vine sau'a e'e hegone bunoga radu umizeha, rehano ze mene idaraneha."

41 Iesu'a vaze ġuġuvaġa e'e naenaenziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'ore'ete'e azaġa! E mada faġa zae teite zamahe gigane mene obone ti'uma!" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe 'adi aro'il!" 42 Mogani'a tahi'a e'e tutune ona'ete'e zamaġano, vine sau'ani'a ahi'a rana radu higau bauriro zu bero'ude ġemiro. Ebu Iesu'a vine sau'a roniro, raena'a, "Tahi'a ahi'a'ono'o buano'il!" 'Ougadu vine sau'a'e zogone buanadu tahi'a e'e manoriro. Iesu'a ani moga bare haro. 43 Ebu vaze nidu'a Badi'a giġi'aġa boro horonadu zaguzagaro.

*Runeġa Hariġa Bare Reiro
 (Mataio 17:22-23, Mareko 9:30-32)*

Vaze nidu'a Iesu'a haḡairote'e haḡaiḡa horonadu zaguzagarotene, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁴ "Goere 'adi faifaine zamaro'! Eḡe, Vaze Ubuḡa, agirehe 'evorao ri'ih'i'uma." ⁴⁵ Rehano ane tahi'atahi'a'e ani'a nagi ra'eta'a'e mene zamariro, mazaḡa ze'a mene ederoga veize huga e'e u'uruḡa. Ebu ze'e ani'a ra'eta'a'e moneo bare ḡadimanoga'e riharo.

Iniu'e Niḡa ḡih'i'aḡa Ra'ohe?

(Mataio 18:1-5, Mareko 9:33-37)

⁴⁶ Iesu tahi'atahi'a boaḡano iniu'e niḡa ḡih'i'aḡa radu zeḡe'a bare tairotitiro. ⁴⁷ Iesu'a ze nagini zamare'ete'e horonadu tahi'a komeḡa zamahu ane babaḡano ohoniro. ⁴⁸ Ebu ziro, raena'a, "Iniu'a eḡe u'ano tahi'a komeḡa 'ahigūḡa mae ḡihinine, ani'e eḡe mae ḡihihe'ohe. Ebu iniu'a eḡe mae ḡihihine, ani'e eḡe da'o mene mae ḡihihe'ohe, rehano eḡe tuḡuhirote'e Badi'a zuni mae ḡihine'ohe. Zae boaḡano iniu'a ane bare niḡa mae ovoine, Badi'a ubumao ani'e niḡa ḡih'i'aḡa rae ra'ohe."

Eme Mone Vazeḡa'e Iniu?

(Mareko 9:38-40)

⁴⁹ Ioane'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, vaze 'ahogani'a ḡae niḡano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeḡe'a horoniro, ebu emeḡe'a ani garariro, mazaḡa ani'e emeḡe teite mene tiburu'ohe." ⁵⁰ Rehano Iesu'a ziro. "Ani ago gararo'! Za mene agire'ete'e vazeḡani'e, zae mone vazeḡa."

Samaria Azaḡani'a Iesu Hezahoharo

⁵¹ Iesu'e adure iti'uma madaḡani'a hanitirotene ani Ierusalemaba'aba' onamoga radu inare zamariro. ⁵² Ebu ani vaze nu ibite tuḡuziro. Ze'e Iesu veize ruhibifine Samaria neḡa onamiro. ⁵³ Rehano ne azaḡani'a Iesu mene mae ḡihiniro, mazaḡa ani'e Ierusalemaba'aba' onaminu. ⁵⁴ Iesu tahi'a 'aheu, Iakobo zu Ioane'a horonadu Iesu ḡadiniro. "Zuhi'a Boro, ḡa uratine, eme'a Badi'a uminadu adureono'o ire roga tuḡuni'uma ebu ze hufi haozi'uma!" ⁵⁵ Rehano Iesu'a tehdadu roziro. "Ago 'ouge ro'!" ⁵⁶ Ebu ze ne 'ahoga onamiro.

Iesu Hegote'ete'e Vazeḡa

(Mataio 8:19-22)

⁵⁷ Ze ibio oname'enogano, vaze 'ahogani'a aradu Iesu niro, raena'a, "ḡa'a no'e onamine, e ḡa hegoti'uma." ⁵⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Butu ḡuniḡa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniḡa'e nezeta. Rehano eḡe, Vaze Ubuḡa'e bazunihe haba'a'e o'o'a."

⁵⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahoga huniro, raena'a, "Eḡe hegoto'!" Rehano vaze e'e'a raena'a, "Zuhia Boro, e geno mamahe guri onamihi ra'ohe." ⁶⁰ Iesu'a nina'a, "Vine ruga azaḡa'a rune azaḡa guri'uma. U ḡa'e aradu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo haramo ragavo'!"

⁶¹ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, "Zuhi'a Boro, e ḡa hegoti'uma. Rehano e ize ibite nabudihe uhizi onamihi." ⁶² Iesu'a naenaenina'a, "Mene. Iniu'a tehe'ena'a mebaḡa afidaune, mene faine afida'uma. E'e teige, iniu'a eḡe hegotadu tehe gau nunu zamarine, ani'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a veize gauḡa mene idaḡa."

10

Iesu'a Ane Tahi'a 72 Tuḡuziro

(Mataio 11:20-24)

¹ E'e ḡarugano Iesu Zuhi'a Boro'a vaze 72 zamaziro. Ebu ane'a onamihi reinute'e neḡa nidu'a zu haba'a nidu'ano 'aheu 'aheu ibite tuḡuziro. ² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hirivi'uma ḡauḡa'e ḡehaḡa babaḡa, rehano ḡauḡa azaḡa'e mene ḡehaḡa. E'e teige, Badi'a'ederih'i ra'ete'e azaḡa'e ḡehaḡa babaḡa, rehano ani ḡoere haramoga veize ḡauḡa azaḡa'e o'o'a. E'ano'o ḡauḡa azaḡa nu tuḡuzadu ani ḡoere haramozoga veize hirive'ete'e Zuhi'aḡa, Badi'a umino'!" ³ Onamo'! Butu ḡuniḡa bo'aḡano mamoe tuḡuze'ete'e teige, e za agire azaḡa bo'aḡano tuḡuze'ohe. ⁴ Moni, nihara ga tamaka 'ahoga ago mae odoho'! Ebu ibio vaze 'ahoga hido'idene mada haugen'a' ago ḡoreno'!

⁵ Vaze 'ahoga neo diuḡo'idene ibite 'ahige ro'i, 'Badi'a'a zama roḡeḡa zini'uma!' ⁶ Ne e'e zamaḡano vaze 'ahoga'e zama roḡeḡa vazeḡa reine, za'a rate'e zama roḡeḡa'e ani rana radi'uma. U mene reine, zama roḡeḡa e'e zae bare vaḡi'uma. ⁷ Diuḡe'ete'e neḡano da'o rado'! Ebu zeḡe'a zini'ete'e ogomuḡa ano'i zu gago'i, mazaḡa ḡauḡa azaḡani'a naeḡa ma'ete'e teige, zae zuni ogomu zini'uma. Ne 'ahoga 'ahogano'e ago edau ragavo'!

⁸ Neḡa 'ahoga onamadu mae ḡihizo'idene, nagi ogomuḡa zini'ete'e ano'! ⁹ Ebu e'ea uḡi azaḡa faizadu haramozeno'i, raena'a, 'Badi'a'a ibitozini'ete'e zae uhiḡano feureha. ¹⁰ U neḡa 'ahoga onamadu mene mae ḡihizo'idene, ibi boro onamo'! ¹¹ Ebu zo'i, raena'a,

'Badi'a'a zae sau'a ederifine, zae haba konoġa odafeio kadaranate'e 'ada zauhe mode manaha'ohe. Rehano edero'i, Badi'a' ibitozini'ete'e zae uhiġano feureha!"¹² Ebu Iesu'a bare ziro, raena'a, "Ġiano'i, e hube hune zi'ohe! Ibite Sodoma haba'a azaġa'e sau'a boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a'a sau'a manoġa rovoni'uma madaġa meine, zae mene mae ġihize'ete'e neġa azaġa'e ufeta aduga boro vitine hidi'uma.

¹³ Kasasini azaġa za Betesaida azaġa, za fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Zae mazao haġai gigi'aġa haġainuta'a'e Turo zu Sidona azaġa mazao haġaifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ġihurifo. Ze dabua ġu'a vidau ehoradu vega vadinizeo ase ġuzuhe'ena'a, zeġe'a zamare ġihurifo. ¹⁴ Kota madaġano, za'e Turo zu Sidono azaġa aduga vitine hidi'uma.

¹⁵ Zae Kaperanauma azaġa, zae'a zamare'etene za Badi'a' haba'ao gubazi'uma ra'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. ¹⁶ Iniu'a zae ġoere egozinine, a'e eġe egoni'ohe, zu iniu'a za hezahozinine, a'e eġe hezahoni'ohe. Ebu iniu'a eġe hezahonine, eġe tuġuhirote'e Badi'a' hezahohau'ohe."

¹⁷ Ebu Iesu tahi'a 72 onamadu ane'a zirote'e gauġa haġairo. Ze barirotene, matu'uzeta feuro. Ebu Iesu me'odoharo, raena'a, "Zuhia Boro, eme ġa niġano vine sau hegozatene, ze eme ġoere egadu feraneha!" ¹⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "O'e, vazabu adureono'o agaru ovaoga teige, Satani'a garihe fase vaġinate'e horoneha. ¹⁹ Giano'i! Mohe ga asiasi edeze ruzoga teige, emeġe agire Satani gigi'a vitinifine, eġe'a inara gigi'aġa ziniro. Gau 'ahogani'a mene sausauzi'uma. ²⁰ Rehano vine sau'a sau'ani'a za ġoere egate'e veize ago matuo'i! U matuo'i, mazaġa Badi'a'a za ni'e ane habao mirihiro."

Iesu'a Matu'e Kurao

(Mataio 11:25-27, 13:16-17)

²¹ E'e madaġano Iesu'e Vine Zaġoġani'a ragano radu matu'e rudaro. Ebu Badi'a' kurau niro, raena'a, "Mama, ġa'e adure zu raha Zuhi'aġa! E nigu'e'ohe, mazaġa ġae'a eda'eġa zu edeġa boro azaġa mazao hube hune haġaiġa 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeġa o'o'a rae zamarete'e azaġa mazao'e fureniro. Mama, a hube! 'Ouge haġirota'e ġae'a urate'ete'e ġauġa." ²² Ebu vaze zina'a, "Eġe Mama'a ġau nidu'a eġe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aġu'a, rehano eġe Mama da'o edeġa. Ebu vaze 'ahoga'e eġe Mama aġu'a, rehano eġe, Ane Ubuga da'o edeġa. Ebu e eġe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaġa da'o eġe Mama edeġa."

²³ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a tehe ġiazadu sifu ziro, raena'a, "Za, matu'o'i, mazaġa nagini'a fureru'ete'e haġaiġa horone'ohe. ²⁴ Eġe'a zi'ohe. Peroveta zu kini azaġani'a, zae'a horone'ete'e haġaiġa 'adi ġianih reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'ete'e hariga 'adi igih reinu, rehano mene igiro."

Samaria Vazeġa Manoġa Hari Idaidaġa

²⁵ Mada 'ahogano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a iġunadu Iesu tuhune nurih rae zamare'ena'a, ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, e nougenougine, ġabone tuġutuġu hidi'uma?" ²⁶ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Goro ġoe'ano'e nouge rae mirihiro? Ga'a nouge me'ode horone'ohe?" ²⁷ Ebu vaze e'e'a naenaenina'a, "Goro ġoe'a 'ahige ra'ohe, 'Gae Badia Zuhi'a Boro'e, zamaġo nidu'a hina, vinego nidu'a hina, inarago nidu'a hina zu zamaroneġo nidu'a hina zamaro'i! Ebu ġae'a ġae bare zamare'ete'e teige nabugo zu zamaro'i!" ²⁸ Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, a hube. Ga 'ouge haġaine, ġabone tuġutuġu hidi'uma."

²⁹ Ebu vaze e'e'a, Iesu'a ani mazao 'Ga'e duduga, 'ra'ete'e uratiro, e'ano'o Iesu bare ġadiniro. "Iniu'e eġe nabudihe?" ³⁰ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idane naenaeniro.

"Mada 'ahogano Iuda vazeġa 'ahoga'e Ierusalem habaono'o Ieriko neġa boro ovoinu. Ebu ibi nemo ġonore azaġa hidiro. Ze dabuaġa ni fuhi'adu ġauġa nidu'a meiro. Ebu boune'ena'a ariga mau runiro, zu e'a bazune mode feraro.

³¹ E'e madaġano, Badi'a' dibu'o hau'ete'e vazeġa 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro. Ebu omatirote'e vazeġa e'e horonirotene, ġenaġano teige vitaro. ³² Vesu kuru neġano gae'ete'e Levi idu'u vazeġa 'ahoga zuni e'e ibiġano ovoadu vazeġa e'e horoniro, rehano ani zu ġenaġano teige vitaro.

³³ E'e enoġano Samaria vazeġa 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro ebu vaze e'e horonadu vetuġani runiro. ³⁴ Ebu ane vaġe onamadu ġabonih radu dehoru zu vaini vuġa hina idiriġa rana beu'adu 'umiro. Ane doniki rana mae ohonadu i'udo neġa tutune onamadu e'ea taufe radiro. ³⁵ Ebu baze irarirotene, ani'a ne izema mode rafogano, moni nu* madu i'udo neġa vazeġa haro. Ebu nina'a, 'Ani taufe rado'i! Moni 'ahi'e mene idaġa ro'idene, eġe'a barine, ragate bare ġani'uma."

* 10:35 Giriki, 'Denari 'aheu', Mada 'aheu naeġa

³⁶ Iesu hari e'e haugirotene, Mose goro ḡoe'a ihozi'ete'e vase e'e ḡadiniro, raena'a, "Vaze uḡidu 'adi bo'aḡano, ḡae zamarone'e iniu'e ḡonore azaḡa hidirote'e vaseḡa nabuḡa?" ³⁷ Ani'a Iesu naenaena'a, "Ane vetuḡanirote'e ebu dananirote'e vaseḡa." Iesu'a nina'a, "O'e, izidi onamo'i, ebu ḡae zu ani teiḡe 'ouge haḡao'i!"

Iesu'a Mareta zu Maria Ne Diuḡiro

³⁸ E'e ḡaruḡano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite aune onamadu ne 'ahogano feuriro. Ebu roḡae niḡa Mareta'a neḡano mae zouziro. ³⁹ Ebu negoḡa niḡa Maria, ani'e Zuhi'a Boro oda babaḡano ehoradu nagini reinute'e igi radiunu. ⁴⁰ U Mareta'e i'udo vaseḡa veize ruhibe'ena'a, zamaḡa ḡugine radiro. E'ano'o Iesu vaḡe onaadu nina'a, "Zuhi'a Boro, negohe'e re'ore'adu mene danahe'ohe. Eḡe da'o gau'e'ohe! Ga e'e mene zamare'ehe? Ane danahoga veize no'i!"

⁴¹ Zuhi'a Boro'a naenaeni, raena'a, "Mareta, eḡe vase, ḡa'e gau ḡehaḡa u'ano zamaḡo'e adudu'ohe zu ḡunuḡunu'e'ohe. ⁴² Rehano gau boro'e tiba da'o, a'e eḡe ḡoere igi'ete'e! Maria'a e'e ederadu eḡe babaḡano eho'e'ena'a abite'ohe, e'ano'o vase 'ahogani'a ani mene gararoha'uma.

11

Iesu'a Tahi'aḡa Kuru Ihoziro
(Mataio 6:9-15, 7:7-11)

¹ Mada 'ahogano Iesu'e haba 'ahogano kurau radiro. Kuru haugirotene, ane tahi'a tibani'a aradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Ioane Babatizo'a ane tahi'atahi'a kuru ibiḡa ihozirote'e teiḡe, emeḡe zuni nougenouge kurau'ete'e ihofo'i!" ² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Kurano'idene 'ahige kurano'i!"

'Mama!

Eme umi'e'ohe, vase'a ḡae guba'e'ena'a ḡa niḡo'e zaḡoḡa re'uma, ebu ḡa'a vase nidu'a ibitozi'uma.

³ Mada tiba tiba eme'a au'ete'e ogomuḡa rife'eno'i!

⁴ Ebu emeḡe'a eme sausaufe'ete'e azaḡa nidu'a zeḡe sau'a rae mode'ete'e teiḡe, emeḡe sau'a zu rae modofoi!

Ebu Emeḡe' a haḡai sau' a haḡaihi ra' eta' a' e ago tutufo' i"

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aḡano vase tiba'e vaseḡeta reifo. Ohere nema 'ahogano ani ane vase vaḡe onamadu uminifo, raena'a, 'Vazehe, fase, beredi uḡidu nu eno'i, ⁶ mazaḡa e vasehe 'ahogani'a izidu'u i'udoni feureha, rehano e neheo nagini ha'uma ogomuḡa o'o'a."

⁷ Iesu'e ane tahi'atahi'a ḡadiziro, raena'a, "Ane vase'a ne zamaḡanono'o 'ahige naenaeni'uma ga? 'Nagini huḡane irare'ohe! Ibiheta 'ai bireha, ebu e tahi'aheta baze'e 'ahine, iḡunadu ḡau ni 'ahoga mene ḡani'uma!' Mene, ani'e mene 'ouge re'uma! ⁸ E zi'ohe, ane vase u'ano da'o, iḡunadu berediḡa mene ha'uma, rehano ani'a bare bare umine'ete'e u'ano, iḡunadu umide'ete'e ḡauḡa ha'uma.

⁹ E'ano'o e'e zi'ohe. Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouline zini'uma. Za nagini vaḡo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouline hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ouline ibiheta vavaozini'uma. ¹⁰ Umide'ete'e vaseḡa'e ha'uma, vaseḡe'ete'e vaseḡa'e hidi'uma ebu toketokere'ete'e vaseḡa'e ibiheta vavaoha'uma.

¹¹ Zae bo'aḡano moze nagiga'e, ane ubugani'a ḡozone umidine, mohe ha'umahe? ¹² Ebu ubugani'a bare kokoro maḡa umidine, mogani'a asiasi ha'umahe? Mene 'ougi'uma! ¹³ Za'e haḡai sau'a azaḡa rehano, ḡau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teiḡe, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaḡa, Vine Zaḡoḡa hube hune zini'uma!"

Iesu zu Belezebulo

(Mataio 12:22-30, 12:43-45, Mareko 3:20-27)

¹⁴ Mada 'ahogano Iesu'a mene ḡoere'ete'e vase 'ahoga mazao vine sau'a hegone buniro. Ani bare ḡoerirotene, vase ḡuḡuvaḡa'e zaguzagaro. ¹⁵ Rehano vase nu'e horonadu raena'a, "Iesu'a vine sau'a sau'a zuhi'aḡa Satani, niḡa 'ahoga Belezebulo, ane inaraḡa hina vine sau'a hegoze buze'ohe." ¹⁶ U nu'e Iesu obone tih radu tuhune nuri'ena'a reiro. 'Badi'a'ono'o haḡai nu badeḡa haḡao'i!"

¹⁷ Rehano Iesu'a ze nouge rae zamarirota'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaḡano zeḡe'a rovatadu utitifone, e'e haba'e ane bare ruini'uma. Ebu ne tiba zamaḡano zeḡe'a rovatadu utitifone, ne e'e ane bare ruini'uma. ¹⁸ Za'e eḡe'a Belezebulo

inaraĝa hina vine sau'a hegone bune'ohe rae ra'ohe. Rehano 'ougine, Satani'e zeĝe bare rovozadu utiti'uma ebu zeĝe haba'e mene edau gigara'uma. E'ano'o e inara'e mene Belezebulo'ono'o, rehano Badi'aono'o! ¹⁹ Eĝe'a Belezebulo inaraĝa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oĝa rae re'uma. ²⁰ Rehano eĝe'a vine sau'a'e Badi'a inaraĝa hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a zae ibitozini'ohe.

²¹ E hari 'ahoga idaidani'uma. Inara vazega'e uti gauga gauga hina nega taufine, ani gauga nidu'a manoga radi'uma. ²² Rehano inaraĝa ufeta boro vazega 'ahogani'a aradu vase 'adi utite raharahanine, ane bire'ete'e uti gauga nidu'a meine haugi'uma. Ebu ane ne gauga zu nidu'a meinadu gahuge guzui'uma. Hari 'ahi teige, e'e Satani inaraĝa vitinoga, e'ano'o hegoze buze'ohe. ²³ Iniu e mene teite reine, ani ege agirehi'ete'e vazega. Ebu iniu Badi'a mazao vase nu'oze'ohe radu ege teite mene gaue tiburu'ete'e reine, ani Badi'a mazao'ono'o vase rovoze'ete'e vazega."

²⁴ Ebu Iesu'a zina'a, "Vine sau'a ani vase 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaĝe'ohe. Rehano mene horone'etene, ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eĝe'a vaĝinate'e vazega vaĝe bare onamihi.' ²⁵ Ani baradu vase e'e horonetene, ani'e nega dehega hune zu idaidane touga heuga. ²⁶ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu hena vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vase e'e mazao diuge radiu'ohe. Ebu vase e'e ani ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuga."

²⁷ Iesu'a goere'ete'e zamaĝano roĝae 'ahogani'a vase guĝuvaĝa bo'aganono'o goere iguniro, raena'a, "Gae fure'irote'e zu ĝubue borofirote'e vi'uga'e Badi'a'a manohuga haro!" ²⁸ Rehano Iesu'a naena'ina'a, "Badi'a goere egadu haĝaĝa haĝae'ete'e azaĝa'e Badi'a manohuga hide'ohe."

Iona Haĝai nu Badeĝa

(Mataio 12:38-42, Mareko 8:12)

²⁹ Iesu vaĝe onairote'e azaĝa'e ufeta ĝehararotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Izidi ega'e sau'a, 'Haĝai nu badeĝa ihofoi!' rae ra'ohe. Rehano e haĝai nu badeĝa'e mene furenzini'uma, u peroveta vazega Iona mazao furerarote'e haĝai nu badeĝa re'uma. ³⁰ Iona mazao nagini'a furenrote'e haĝaĝa'e Nineva azaĝa mazao haĝai nu badeĝa reiro. E'e teige, ege mazao nagini'a furera'uma haĝaĝa'e izidi ega mazao haĝai nu badeĝa re'uma.

³¹ Ibite madaĝano Siba haba'a kini roĝaeĝani'a haba faĝanono'o kini Solomona goere abitoga veize onamiro. Izidi Solomona vitinoga vazega'e eĝe, rehano za eĝe goere abitoga mene urate'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaĝano Siba kini roĝaeĝani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oĝa!' ³² Ibite madaĝano Nineva azaĝa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ĝihure ĝouriro. Izidi Iona vitinoga vazega'e eĝe, rehano za'e eĝe goere abitoga mene urate'ohe ebu mene ĝihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaĝano Nineva azaĝani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oĝa!'"

Ahiri Agaĝa

(Mataio 5:15, 6:22-23)

³³ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a ihure hufine mene 'u'uru ti'uma ga tunahu hina mene ogone modi'uma. U vase'a ne diugine agaĝa horoni'uma radu midau ti'ete'e haba'ano midau ti'uma.

³⁴ Ĝa ubuma'e ahi'o ihureĝa heuga. Ĝa ubumaĝo manoga reine, ĝa ahiri'e agaĝani'a iriva'i'uma. Rehano sautaune, ĝa ahiri'e uzabo'a iriva'i'uma. ³⁵ E'ano'o ĝae zamao agaĝa'e uzabo ga mene ĝiano'i! ³⁶ Ĝa ahiri'e agaĝani'a iriva'adu uzaboĝa 'ahoga o'o'a reine, a'e agaĝa bagaĝa ihureĝa ĝae rana agaru'ete'e heuga."

Iesu'a Farisea zu Mose Goro Goe'a Ihoze'ete'e Azaĝa Ro'aze Goeriro

(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 20:45-47)

³⁷ Iesu'a goere haugirotene, Farisea vazega 'ahogani'a ane teite oganoga veize uminiro. Ebu Iesu'a ani ne onamadu ogomu fataĝa zamaine ehoriro. ³⁸ Farisea vazega'e Iesu'a izema oganogano 'evo'a mene vuzu'irote'e horonirotene ani zaguzagaro, mazaĝa zeĝe vouĝa haĝaio, 'Evo'a ibite vuzu'adu ogafo,' rae reiro. ³⁹ Ebu Zuhi'a Boro'a Farisea azaĝa ziro, raena'a, "Farisea azaĝa, za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaĝa heuga, mazaĝa 'evoreze vuzu'e'ohe rehano, zamaze'e ununu zu sau'a toraĝa hina iri'ave'ohe. ⁴⁰ Za'e mene huhuzaĝa! Badi'a'a enone da'o mene haĝairo, rehano zama zuni haĝairo. Evoreze da'o ago vuzu'o'i, rehano zamaze zuni dehenoi! ⁴¹ E'ano'o zae

mereki zamaḡano ḡauze* zahara azaḡa zeno'! 'Ougine za'e Badi'a ubumao'e deheḡa taugi re'uma.

⁴² Farisea azaḡa, zae fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa za'e tirara nebaḡano eḡa zu murari teige kome'a fase gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano vaze mazao haḡai duduḡa haḡae'ete'e zu Badi'a zamare'ete'e igi mode'ohe. Za ḡau boro 'adi'e haḡao'i, ebu kome'a kome'a zuni haḡao'! ⁴³ Farisea azaḡa, zae fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa za'e nu'onu'o neḡano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorih ra'ohe. Ebu vazevaze'a nu'onu'o haba'ano hidine, 'Zuhi'a' rae gubaze gorezihi ra'ohe. ⁴⁴ Zae, fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa za'e rune iduḡa u'uruḡa heuḡa. Rune ahi'a'e idu zamaḡano ruhuḡa rehano, vaze'a e'e rana oname onae'ohe. E'e teige, vaze'a horoze'etene zamaze'e toraḡa rae mene edere'ohe."

⁴⁵ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazega 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, "Thore vazega! Ḡa 'ouge ḡoere'ete'e eme zu rae sausaufe'ete'e heuḡa." ⁴⁶ Iesu'a naenaenina'a, "Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, zae zuni fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa za' ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga reine mene idaḡa. Za'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano zae 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe. ⁴⁷ Zae, fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa peroveta azaḡa'e vouḡaze'a zimiho, ebu zae'a ze rune iduḡa rohorohone'ohe. ⁴⁸ Vouḡaze'a peroveta azaḡa zimiho. E'ano'o e'e aduga nidu'a'e, izidi egani'a odohi'uma. ⁴⁹ A'e ibite Abela mau runirote'e e'eano'o onao ḡonaḡanobone Sakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataḡa zu Badi'a ne zaḡoḡa hune bo'ḡano mau runiro. E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a odohi'uma. ⁵² Za, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa vaze'a Badi'a edega me'uma neḡa ibihetaḡa vava'e'ete'e kiḡa'e, zae'a u'uru ti onae'ohe. E'ano'o za'e mene diuḡi'uma, ebu Badi'a ederoga veize diuḡih ra'ete'e azaḡa zuni zae'a 'ue'ohe."

⁵³ Iesu'e ḡoere haḡadu ne be'ano'o buarotene, Farisea zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a ane mazao maḡunu monede riḡa ḡadigadiniro. ⁵⁴ Mazaḡa ani'e nagini nu rae ve'onine adugano mae ohonih rae inariro.

12

Ḡoe'a Riḡa zu Inaraḡa

(Mataio 10:26-33, 12:32, 10:19-20)

¹ E'e madaḡano, vaze ḡuḡuvaḡani'a nu'oraro 'ahine, odaze rana edaro. Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ibite ziro, raena'a, "Farisea azaḡa haḡaize ḡiano'! Mazaḡa ze'e zama guhi azaḡa ebu Isiti heuḡa. ² Rehano izidi u'uruḡa ḡau'a nidu'a Badi'a'a furene haugi'uma. ³ E'ano'o ohere nagini sifu ra'ete'e ḡoe'a nidu'a hunio agao igi'uma. Ebu bazuni neḡa zamaḡano nagini gumude ra'ete'e ḡoe'a nidu'a vaze'a egoga veize ne binuḡa hitaganono'o harami'uma.

⁴ Nego nabudi, ego'i, e hube hune zi'ohe! Ahiri mau'ete'e azaḡa ago rihozo'i, mazaḡa ze ahiri da'o mau'ohe rehano, vine sausaunoga'e mene idara'uma. ⁵ U rihoni'uma vazega'e Badi'a da'o! Mazaḡa ani'e vaze manadu ire rogao mae feuze'ete'e gigi'aḡa'e obone ti'ohe. Hube hune ani da'o rihoni'uma!

⁶ Vaze'e tiburi niniga fu'o moni kome'a* hina hoite'ohe. Ze'e mene ḡau boro, rehano Badi'a'a e'e tibuhuga ramo mene agutu mode'ohe. ⁷ Badi'a'a zae zamaradu vadini iguḡa nidu'a nugu'e edega. E'ano ago rihano'i, mazaḡa za'e Badi'a ubumao tiburi niniga vitinoga.

⁸ Ḡiano'! E hube hune zi'ohe. Iniu'a vaze ubumao raena'a, 'E'e Iesu mone,' rae reine, eḡe, Vaze Ubugani'a ani zu Badi'a tuḡure viga ubumao raena'a, 'Vaze adi'e eḡe none,' re'uma. ⁹ Ebu iniu'a vaze ubumao e rae o'ohine, eḡe zu Badi'a tuḡure viga ubumao ani rae o'oni'uma. ¹⁰ Iniu'a eḡe, Vaze Ubuga rae sausaunine, Badi'a'a ani sau'a rae modoha'uma. U iniu'a Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, ani sau'a'e mene rae modoha'uma.

¹¹ Za'e e hegotote'e u'ano, kota veize tutuze onamadu nu'onu'o neḡa, zuhi'aḡa zu gihi'aḡa azaḡa zamao ohozo'idene, nouge za biri'uma zu nouge rae ḡoeri'uma moneo ago zamare ada'ado'i, ¹² mazaḡa za edanadu nouge rae ḡoerite'e moneo Vine Zaḡoḡ'ani'a ihozi'uma."

Ma'ora Vazega mazao Ḡoere rae Idaniro

* **11:41** Zae'a meirote'e ḡauze * **12:6** Giriḡio, 'Assaria aheu', moni kome'a

¹³ Vaze 'ahogani'a vase gūguvağa bo'aganono'o Iesu niro, raena'a, "Thore vazeğa, mamafe'a mode rudarote'e toheğa nu rovonadu naeğa ege enoga veize no'ih!"
¹⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Nego, vase 'ahogani'a toheze gahuge'ete'e hağaiğa veize e mene ohohiro."
¹⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za ununu hağaiğa mene hağaifine, zamaze giganoi'! Mazağa vase'a tohe gēhağano'o gābone mene hide'ohē."

¹⁶ Ebu ze hari 'ahige idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeğa 'ahoga'e mebağano ogomu manomano'a hudaro."
¹⁷ E'ano'o ani ane'a bare zamariro, raena'a, 'E ogomuhe godogoga neğa'e o'o'a. E nagini hağai'uma?'
¹⁸ Ebu ani raena'a, 'E 'adigine manoğa! Ogomu ti'ete'e neğa ibi'a'e fahadu boro iziga ogoratihi ebu ogomuhe zu tohehe nidu'a e'ea zouni'uma.'
¹⁹ Ebu ani ane bare raena'a, 'E muri fağa radiu onamite veize ogomu boro hune ruhibe teha. E'ano'o e'e ogau'ena'a zu gage'ena'a matu'e onami'uma!'
²⁰ Rehano Badi'a'a niro, raena'a, 'Ga'e mene huhuzağa! Ege'a izidi ohere gae gābone mae vaginine, gā'a ruhivate'e tohe'e iniu'a me'uma?'"

²¹ Iesu'a goere gōnagano reiro, raena'a, "De'eguğa vazeğa'e ane tohe da'o ruhibe'ohē, rehano Badi'a moneo ani'e mene ma'ora vazeğa ra'ohē."

Ago Zamare Adudano'i

(Mataio 6:25-34)

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E'ano'o e zi'ohē. Zae gābone veize naği ogomu a'uma ga ahirize veize naği dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i!
²³ Mazağa gābone zu ahiri' e ogomu zu dabua vitinoga."
²⁴ Nugo gaoza zamaro'i! Ze ezone mene gōrau'ohē zu mene hirive'ohē. Ogomuze nu'one'ete'e haba'a zu o'o'a, rehano Badi'a'a gūbuze'ohē. Za'e nini vitize hune'ohē!
²⁵ Zae bo'ağano iniu'e zamare adudaune, gābone'a tahiğa zuni fara'umahe? Mene!
²⁶ Gau kome'a e'e hagaoga zu mene idağa reine, za nougadu gāu 'ahoga veize zamare adudu'ohē?"

²⁷ Butu kakağa'e noughtouge gūhure'ete'e giano'i! Ze mene gaue'ohē ga dabuaze mene turbine'ohē. Rehano e zi'ohē, butu kakağa 'ahoga'e ma'ora vazeğa kini Solomona'a hağairote'e dabuağa manomano vitinoga.
²⁸ Ebu butu veğa'e izidi gāboga, hena ohogore'e vase'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohē. Za'e ve vitinoga, e'ano'o Badi'a'a hubehune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao mene borofe fie'ohē!
²⁹ Nagini a'uma zu gaği'uma rae ago zamare adudano'i!
³⁰ Mazağa Badi'a ağu'a azağa'a 'ahiguğa nidu'a vağe'ohē, rehano Moze'e za'a e'e gāuğa urate'eta'e edeğa.
³¹ 'Ougine Badi'a'a ibitozini'ete'e vağoi', ebu e'e gāuga nidu'a zuni zini'uma!

³² E'ano'o za'e, mamoe kome'a kome'a heuğa, ago rihano'i, mazağa ane'a ibito-hau'ete'e haba'a zini'fine, Moze ani matu'e rudau'ohē.
³³ Ebu toheze seronadu moniğa'e zahara azağa zeno'i! 'Ougine mene ziga'uma tunahuğano toheze nu'one'ete'e teige, toheze adureo nu'oni'uma. E'ea tine, mene haugi'uma ebu de'ea'e gōnore zu zuhi'a mene sausauni'uma.
³⁴ Mazağa za'a toheze nouma tine, zamaronenze zu de'ea ti'uma."

Zuhi'a Boro'a Onaite'e veize Ruhibo'i

(Mataio 24:45-51)

³⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e, tuğure azağa teige, gau dabuağa hağae ruhibe rado'i, ebu ihureze zu agane modo'i!
³⁶ Ebu zuhi'aze hahu muiganono'o ne u'a bare feuradu ibihetao toketoketine ibiheta garihe vava'e'ete'e teige, Zuhi'a Boro'a onaite'e veize ruhibo'i!
³⁷ Zuhi'aze'a bare onaadu tuğure azağa'e ani guhine radiu'ena'a ruhibe'ete'e horozine, ani matu'o zenadu manohuga zini'uma. E hube hune zi'ohē, zuhi'aze'a gau dabuağa vidanadu ogau'ete'e fatagano ohozadu ogomu zini'uma.
³⁸ Ebu zuhi'aze'a ohere ga uzeuze feuradu tuğure azağani'a ani guhine radiu'ete'e horozine, matu'o zenadu manohuga zini'uma."

³⁹ Za'e 'adi zamaro'i! Vaze 'ahogani'a gōnore vazeğa'e no'e madağano ani ne onai'uma rae ederine, gōnore vazeğa'e diuğoga mene idarafine, ani'e neğa faine taufi'uma.
⁴⁰ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazağa ege, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madağano bare onai'uma."

⁴¹ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, gae'a hari 'adi'e emeğe veize da'o ga vase nidu'a veize zuni idane'ohē?"
⁴² Zuhi'a Boro'a naenaenina'a, "E'e iniu huhuzağa zu zama tibano gau'ete'e azağa zi'ohē. Tuğure vazeğa 'ahoga'e huhuzağa zu zama tibano gauine, zuhi'a'e ani teite matu'i'uma. Ebu vase e'e tuğure azağa gihi'aga mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, "Tuğure azağa nidu'a taufo'i! Ogomuze zuni mada idunane zeno'i! 'Ougadu ani'e onami'uma."
⁴³ Tuğure vazeğa'e 'ouge gauine zu zuhi'agani'a bare feuradu horonine, ani matuadu manohuga ha'uma.
⁴⁴ E hube hune zi'ohē, ani'e zuhi'agani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazeğano ohoni'uma."

⁴⁵ Rehano tuġure vazegħa e ane'a bare raena'a, 'E zuhi'a'e vehu'u faġanobu'u onai'uma,' rae zamaradu tuġureġa azaġa nidu'a bouzine zu ufeta ogau gage baborauene, ⁴⁶ zuhi'aġa'e, ane'a mene edere'ete'e madaġano bare onaadu aduga boro ha'uma ebu zama tibano mene gauirete'e azaġani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. ⁴⁷ Tuġure vazegħa e ane zuhi'a'a nagini urate'ete'e haġaiġa edeġa rehano, mene ruhbine zu haġaiġa mene haġaine, ani'e boune sausauni'uma. ⁴⁸ U tuġure vazegħa e ane zuhi'a ura mene ederadu ve'oġa haġaine, ani'e fa'one taugi'uma. Iniu'e Badi'a mazaono'o manohuga boro hidine, Badi'a'a ani gau boro haġaoga urati'uma.

Mene Uniho Manoġa Rehano Rovoti'uma
(Mataio 10:34-36)

⁴⁹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Eġe'a raha 'adi hufoga radu ire roga mae onairo. Ebu ire roga'e amahi raha 'adi iri radiune matu'i'uma. ⁵⁰ Rehano e aduga hidite'e bapatozoġa 'ahoga me'uma zu zamahe'e aduga onamo ġonaga me'uma. ⁵¹ Za'a zamare'etene, eġe'a raha 'adi uniho manoġa mae ovairo ga? Mene! Eġe'a rovoze guzuhoga veize ovairo. ⁵² Izidiono'o onamo zama moneo ne azaġa'e rovoti'uma, mazaġa nu'e eġe mazao fie'ohe, u nu'e mene fie'ohe. Ne e'e azaġa'e fu'o reine, zeġe bo'aġano rovatadu uġidu'a 'aheu teiteagiretiti'uma, ga 'aheu'a uġidu teite agiretiti'uma. ⁵³ A'e mogani'a ubuga teite agiretiti'uma ga ubugani'a moga teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a aboġa teite agiretiti'uma ga aboġani'a vi'a teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a ubuga inuga teite agiretiti'uma ga ubuga inugani'a i'a vi'a teite agiretiti'uma."

Madaġa'e Nougenouge Ederi'uma
(Mataio 5:25-26, 16:2-3)

⁵⁴ Iesu'a vase ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Ġoze'a ġutanoga horone'etene†, za'a raena'a, 'Irugu'a ru'a'uma.' A hube, irugu'a ru'a'uma. ⁵⁵ Ebu ohere ġoze'a bororanadu nahudu'etene‡, za'a raena'a, 'Mada'a hia'uma.' A hube, mada'a hia'uma. ⁵⁶ Zae, zama guhi azaġa! Adure zu raha iriġa horone'etene nagini'a furera'uma zae edeġa. U izidi madaġano nagini'a fureru radiu'ete'e mene faine zamare horone'ohe.

⁵⁷ Zae'a zae bare nagini'e haġai duduġa rae mene edere'ohe. ⁵⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Ga'e vase 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ġae kotao oho'ihni radu ani teite onami'uma. E'e zamaġano ġanine ge ibio uniho manofu'i! Mene 'ouġine, ani'a ġa kota ibitohau'ete'e vazegħa 'evorao oho'i'uma, ebu ġu'a neġa taufe'ete'e vazegħa evorao oho'adu ġu'a neġano oho'i'uma. ⁵⁹ E hube hune ġa'ohe, ġa mene bua'uma onamo ġae'a ani moni nidu'a bare ha'uma."

13

Sau'a'ono'o Ġihuradu Badi'a Vaġe Aro'i

¹ E'e madaġano vase nu'e Iesu vase aradu niro, raena'a, "Galilea azaġa nu'e Badi'a dibuo hau radiu'ete'e zamaġano Pilato, Roma gavana vazegħa, ani'a uti azaga nu tuġuzadu ze zemeha." ² Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'a zamare'etene, ze sau'a'e Galilea azaga nu omo sau'a ro'anoga 'ahine, 'ouge rudaneha rae ra'ohe? ³ Mene! Eġe'a zi'ohe, za'e zae sau'ano'o mene ġihurine, zae zuni zeġe teige 'ouge ruda'uma. ⁴ Ebu za edeġa, Siloami haba'ano ne hitagani'a fahanadu vase 18 rudaro. Za'a zamaretene, ze sau'a'e Ierusalem azaġa nidu'a sau'a ro'anoga rae ra'ohe? ⁵ Mene! Eġe'a zi'ohe, za'e zae sau'ano'o mene ġihurine, zae zuni 'ouge ruda'uma."

Figi Ireġa Huga O'o'a Hariġa Idaniro

⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini nebaġano figi ireġa ġoraro. E'e enogano, ani'a huga nu re'oga veize onairo, rehano huga'e o'o'a. ⁷ E'ano'o neba ġiane'ete'e vazegħa niro, raena'a, 'E muri uġidu zamaġano huga re'oga veize ona rehano, huga ni 'ahoga mene horoneha. E'ano'o udi higonoi, mazaġa haba iriva'one tauge'ohe!' ⁸ Ebu neba ġiane'ete'e vazegħani'a naenaenina'a, "Eġe zuhi'a, ge muri tiba modu'i! Eġe'a mazaġano busi mumuġa teadu ġiani'uma. ⁹ 'Ougadu muri tiba zamaġano hudaune manoġa, u mene hudano'idene, udi higonoi!"

Iesu'a Bana Madaġano Oda Sau'a Roġaegħa Fainiro

¹⁰ Bana Madaġa 'ahogano Iesu'e nu'onu'o neġano Badi'a ġoere ihoze radiunu. ¹¹ E'ea roġae 'ahogani'a radiunu. Vine sau'a'a ani ragano radu ġaruga mae beonadu muri 18 mene edau faraunu. ¹² Iesu'a ani horonirotene, hunadu Iesu vase onairo. Ebu Iesu niro,

† 12:54 Girikio, 'Mada zubure'ete'e moneo ġoze'a ite'etene' ‡ 12:55 Girikio, 'Za ġuzu'ono'o zavara horone'etene'

raena'a, "Roḡae, ḡa ugi 'ai manoreha." ¹³ Iesu'a 'evo'a ane rana trio, ebu ani'a zogone edau fararo zu Badi'a matu'oharo.

¹⁴ Rehano nu'onu'o neḡa ḡiane'ete'e ḡihi'a'e maḡuniro, mazaḡa Iesu'a Bana Madaḡano ugi roḡaeḡa fainiro. Ani'e vaze ziro, raena'a, "Eme mada 6 zamaḡano gau'i'uma. E'ano'o ugi azaḡa'e e'e madaḡano aradu faizi'uma, mene Bana Madaḡano!"

¹⁵ Ebu Zuhi'a Boro'a naenaenziro, raena'a, "Zama guhi azaḡa! Za'e Bana Madaḡa madaḡano boromakau zu donikize vu gagoga veize maḡuono'o fui'e buze'ohe. ¹⁶ E'e teige, Satani'a roḡae 'adi, Aberahamo mariga, muri 18 ogoru tiro, ebu eḡe'a Bana Madaḡano 'ouge fui'e modiro. E'e haḡai duduga haḡaeaha!"

¹⁷ Ani 'ouge reirotene, maḡunoharote'e azaḡa nidu'a'e mazagaroziro, u vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a'e, ane'a haḡai manomano nidu'a haḡairote'e u'ano, matu'iro.

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Goeriro

(Mataio 13:31-33, Mareko 4:30-32)

¹⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'e nagini heuḡa? Nagini hina idani'uma? ¹⁹ A'e Guava* maḡa kome'a tiba vaze'a madu nebaḡano ḡorau'ete'e heuḡa. Ebu ḡuhure ire boro radu nini'a rafiu are ezagano kamadu neḡa ogora'uma.

²⁰ Iesu'a bare zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina rae idani'uma? ²¹ A'e isiti heuḡa. Roḡae'a isiti tahiḡa madu uvahuḡa ḡehaḡa teite mirune tibune'ohe onamo 'uvahu nidu'a mini'ohe."

Ibiheta Kokosiḡa

(Mataio 7:13-14, 7:21-23)

²² Iesu'e Ierusalemaha'aba' oname'ena'a, haba'a haba'ano zu neḡa neḡano ihoze onaminu. ²³ Ebu vaze 'ahogani'a ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Badi'a'a vaze nu'a da'o sau'aze'onu'o ḡabozi'umahe?" Iesu'a naenaenziro, raena'a, ²⁴ "Ḡabone tuḡutuḡu ibiḡa diuḡihi roidene, ibiheta kokosi'ano diuḡo'i! Eḡe'a zi'ohe, e'e diuḡoga veize inare gau'o'i, mazaḡa vaze ḡehaḡa'e e'e diuḡihi ra'ohe rehano, mene idara'uma! ²⁵ Ne vazegani'a edanadu ibiheta haraune, za'e enonao edanadu toketokeri'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, ibiheta vava'o'i! Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'E za noumaono'o onata'e aḡu'a.' ²⁶ Ebu za 'ai re'uma, raena'a, 'Eme ḡae teite ogau tiburau'ano zu ḡa'e emeḡe ne ibiḡano ihofinu, e'ano'o ḡa'e eme edeḡa! ²⁷ Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'Za'e noumano'o onata'e e aḡu'a. Za haḡai sau'a azaḡa, eḡe mazaono'o vaḡino'il'

²⁸ Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano Aberahamo, Isako, Iakobo zu peroveta azaḡa nidu'ani'a radiu'ete'e horozu'uma, u za'e enona be'a ḡiaze mode tauḡi'uma. Ebu za'e nia'uma zu maḡunadu ḡononeze atiti'uma. ²⁹ Iuda mene azaḡani'a naenaeno'o onadu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano ehoradu ogau tiburau'uma. ³⁰ Ḡiano'i! Ibite'ete'e azaḡa'e vesi'uma, ebu vesi'ete'e azaḡa'e ibiti'uma.

Iesu'a Ierusalemaha'aba' U'ano Niaro

(Mataio 23:37-39)

³¹ E'e madaḡano Farisea azaḡa nu'a Iesu vage onadu niro, raena'a, "'Adano'o vaḡinadu haba 'ahoga onamo'i, mazaḡa kini Heroda'e ḡa ḡamihi ra'ohe!" ³² Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Ani'e butu ḡuniḡa so'oso'oga heuḡa. Ani onamadu 'ahige no'i, 'E mada mene faḡano vine sau'a hegoze buzi'uma zu ugi azaḡa faizi'uma, ebu hena eḡe gau nidu'a haḡae hauḡi'uma. ³³ Nagini'a eḡe mazao fureru'uma rehano, e'e izidi oname madaḡano Ierusalemaha'aba' onami'uma. Mazaḡa peroveta azaḡa'e Ierusalemaha'aba' enogano mene ruda'uma.

³⁴ O, Ierusalemaha'aba' azaḡa, Ierusalemaha'aba' azaḡa! Zae'a peroveta azaḡa zimiro zu Badi'a'a tuguzirote'e azaḡa hadi hina zimi ruziro. Kokoroku'a isaga zamaḡano ubuga gugube'ete'e teige, e'e mada ḡehaḡa zae tauḡihi reiro, rehano za'e mene uratinu!

³⁵ E'ano'o ḡiano'i, neze fahi'uma! Ebu za'e eḡe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazeḡa mae ḡihino'il'!"

14

Iesu'a Bana Madaḡano Ugi Vazeḡa Fainiro

¹ Bana Madaḡa 'ahogano Iesu'a Farisea azaḡa ibitozini'ete'e vazeḡa neo ogomu anoga veize onamiro. Ebu vazevaze'a ani uhiḡano ḡiaḡianiro. ² E'ea Iesu zamao vaze 'ahoga'e ahi'a uḡinadu menoga radiunu. ³ Ebu Iesu'a Mose goro ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa ḡadiziro, raena'a, "Za'a zamare'etene Bana Madaḡano ugi vazeḡa fainoga idaḡa ga mene?" ⁴ Ze'a mene naenaeni. Iesu'a 'evo'a ugi vazeḡa obone'ena'a, fainadu tuḡune

* 13:19 Girikio, Fufu

vaġiniro. ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Zae bo'aġano Bana Madaġano iniu ubuga ga boromakau'a idu zamaġa ovoine, ġarihe mae ġihini'uma ga mene?" ⁶ Ze'e mene bare naenaeniro.

Haġai Ovoroga Haġoi'

⁷ Iesu'a huzirote'e azaġa hitana ehorogano ehoroga horozitotene, ani'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, ⁸ "Vaze 'ahogani'a hahu muiġa auġoga veize ġa huġadine, hitana ehorogano ago ehoroi'! ⁹ Mazaġa ufeta hitaga vazeġa zuni hunine, ġanine huzate'e vazeġani'a onadu ġani'uma, raena'a, 'Ga ehoru haba'a vaze 'adi hano'!' 'Ougine ġa'e nouge rae zamari'uma? E'e bone mazagaru'adu raha ehoroga vaġe onami'uma.

¹⁰ E'ano'o muie'ete'e vazeġani'a huġado'idene, raha ehorogano ehoroi'! 'Ougine, mui haġae'ete'e vazeġani'a horo'adu ġa vaġe ari'uma. Ebu ġa'ena'a, 'Vazehe, iġunadu hitana ehorogano ehoroi'! 'Ougadu ġae teite huzate'e azaġani'a ġa nigu'i'uma. ¹¹ Iniu vaze ane'a bare niġa mae itine, ani'e mae ovo'i'uma, u iniu vaze ane'a bare niġa mae ovoine, ani'e mae ġihini'uma."

¹² Ebu Iesu'a vaetadu ani hunirote'e vazeġa e'e niro, raena'a, "Ogomu ga mui veize huzo'idene, vazeġo, negoġo, nabugo ga ġae uhiġano radiu'ete'e ma'ora azaġa ago huzo'i'! 'Ougine ze'a ġa bare naena'e' e huġadi'uma. ¹³ Rehano ga muio'idene, zahara azaġa, oda sau'a azaġa, edanoga mene idaġa azaġa ebu ubumaze kuruġa azaġa huzo'i'! ¹⁴ 'Ougine za'e Badi'a'a manohuga zini'uma. Mazaġa ze'e baronoga'e mene idaġa 'ahine, duduga azaġani'a bare ġabode iġune'ete'e madaġano, ġa'e Badi'a'a naeġa ġani'uma."

Mui Boro Hariġa Idaniro

(Mataio 22:1-10)

¹⁵ Iesu teite ogau radirote'e vazeġa 'ahogani'a Iesu ġoere iġirotene, ani Iesu niro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'ano ogau tiburu'ete'e azaġa'e matui'uma!"

¹⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, nina'a, "Mada 'ahogano vaze 'ahogani'a mui boro ruhibadu vaze ġehaġa huziro. ¹⁷ Mui madaġa reirotene, ani tuġure vazeġa'e huzirote'e azaġa mazaġo tuġunadu 'ahige ziro. 'Mui boro veize ġau nidu'a ruhina 'ahine, za'e nidu'a, izidi aro'i'! ¹⁸ Ebu tuġure vazeġa'e 'ouge ġoeriro, rehano ze tiba tiba'e ġoere nufenufiro. Ibite nirote'e vazeġani'a raena'a, 'E haba iziġa hoiteha, e'ano'o e e'e ġiani onamihi. E mene amate'e moneo ago maġuno'i'! ¹⁹ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, 'E boromakau 10 hoiteha. E'ano'o e ze manoga ga mene rae tuhune nurih. E mene amate'e moneo ago maġuno'i'! ²⁰ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, 'E izidu'u hahureha, e'ano'o e mene ami'uma."

²¹ Tuġure vazeġa ani'e bare onamadu ze'a reirote'e ġoe'a zuhi'aġa ihoniro. Ani'a ihonirotene mui vazeġa'e maġune rudaro ebu tuġure vazeġa niro, raena'a, 'Ne ibiġano zu ibi kokosiġano ġarihe onamadu zahara azaġa, oda sau'a azaġa, ubumaze kuruġa azaġa zu edanoga mene idaġa azaġa huzo'i'! ²² Tuġure vazeġa onamadu 'ouge haġairo. Ebu bare onaadu zuhi'aġa niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a ehate'e ġauġa haġaeha, rehano ne ize mene iriva'eha.' ²³ Zuhi'aġani'a tuġure vazeġa niro, raena'a, 'Ibi boro zu maġa neġa ibiġano buau onamadu vaze vaġo'i ebu tutuze aro'i'! Vaze hina eġe ne iriva'ono'i'! ²⁴ Ġiano'i'! Eġe'a ibite mui veize huzirote'e azaġa nidu'a'e, eġe mui tahiġa zu mene auġi'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiġa

(Mataio 5:13, Mareko 9:50)

²⁵ Mada 'ahogano vaze ġuġuvaġa hune'a Iesu ġaruna hegotinu. Ebu Iesu'a vaetadu ziro, raena'a, ²⁶ "Iniu'a eġe ġaruna hegotoga urato'idene, eġe zamare borofoi'! Moġa zu vi'a, inuġa zu ubuga, negoġa zu ezeġa, ebu ġaboneġa zuni ago zamare borofoi'! 'Ouge haġaine, ani'e eġe tahi'a rae re'uma. ²⁷ Iniu'a ane satauro odohadu eġe ġaruna mene hegotine, ani'e eġe mene tahi'a rae re'uma."

²⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aġano, vaze 'ahogani'a ne hitaġa ogoranoga uratine, ibite geno ehoradu moni nugu hina ogoru hauġi'uma rae ġiani'uma. Zu ani moniġa'e ne e'e ogoranoga veize idaġa ga mene rae ġiani'uma. ²⁹ Iġite ohonadu mene ogoru hauġine, vaze ġehaġani'a e'e horonadu ġiriho ha'uma. ³⁰ Ze'e raena'a, 'Vaze 'adi'e ne ohoniro, rehano hauġoga'e mene idaraneha!"

³¹ Ebu kini 'ahogani'a kini 'ahoga teite uti onamine, ani ibite geno ehoradu zamare'ena'a, 'Eġe uti azaġa'e 10,000 ebu 'ahoga uti azaġa'e 20,000. E'e kiniġa teite utitine, ani vitini'uma ga mene?' rae ġiani'uma. ³² Ani vitinoga mene idaġa reine, kiniġa e'e ize faġano, ani teite uniho manoga mouge hari odohe dure'ete'e vazeġa tuġuni'uma. ³³ E'e teige, zae bo'aġano iniu vaze ane ġau nidu'a hune modoga moneo ibite mene zamarine, ani'e eġe tahi'a rae mene re'uma."

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e dama heuġa. Dama'e manoga, rehano inigani'a dauġine, nougenouge damaġa bare haġai'uma? ³⁵ Damaġa mene bare haġaine, raha

ga ogomu ġuhune'ete'e busiġa'e mene manoġa, e'ano'o mae modi'uma. Za teġazeta ro'idene, eġe goere faifaine abito'i!"

15

Mamoe'a Daugirote'e Hariġa Idaidaġa

(Mataio 18:12-14)

¹ Mada 'ahogano takesi azaġa ebu haġai sau'a azaġani'a nu'oranadu Iesu ġoere abitinu. ² Rehano Farisea azaġa ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ze mene matuiro ebu ufeta ġoereriro, raena'a, "Iesu'e haġai sau'a haġae'ete'e azaġa mae zouze'ohe ebu zeġe teite ogau tiburu'ohe."

³ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. ⁴ "Zae bo'aġano vaze 'ahoga'e mamoe'ega 100, rehano tibani'a daugiġe, ani'e mamoe'ega 99 haba boha'a nobe'a modadu daugiġa mamoe'ega vaġe ragavi'uma. ⁵ Ani horone meine, ani matu'e rudanadu mae ane herao ti'uma. ⁶ Ebu ani bare ne onamadu ane vaze, negoġa zu nabuga huze nu'ozu'uma. Ebu ra'ena'a, 'E'e eġe mamoe'ega daugiġa ġauġa horoneha, e'ano'o eġe teite matuihi!' ⁷ E zi'ohe. Hari e'e teiġe, haġai sau'a vazeġa tiba'e ane sau'a'ono'o ġihurine, adureo ani mazao ufeta matu'i'uma. Sau'a'ono'o ġihuri'uma haġaiġa o'o'a ra'ete'e duduġa azaġa 99 vitizi'uma."

Moni'a Daugirote'e Hari Idaidaġa

⁸ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Roġae 'ahoga'e moniġa nidu'a* ¹⁰, rehano tibani'a daugiġe, ani nagini haġai'uma? Ani ihureġa tinadu ne fode'ena'a, haba nidu'a faine ġiane vaġi'uma. ⁹ Ebu horone meine, ane vaze, negoġa zu nabuga huzadu zina'a, 'Eġe'a daunirote'e moni tiba vaġe horoneha, e'ano'o eġe teite matuihi!' ¹⁰ E za zi'ohe. E'e teiġe, Exhaġai sau'a vazeġa tibani'a ane sau'a'ono'o ġihurine, Badi'a tuġure viga'e matu'i'uma."

Ubugani'a Daugirote'e Hari Idaidaġa

¹¹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga bare idaniro. "Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. ¹² Mada 'ahogano ubuga veġani'a moga niro, raena'a, 'Mama, ġae toheġo zamaġano eini'uma ġau nidu'a 'ai eno'i!' Ebu mogani'a ane ġau ubuga 'aheu veize a'anadu ziniro.

¹³ Mada nu ġarugano, ubuga veġani'a ġauġa nidu'a nu'onadu haba faġa vaġine onamiro. Ebu e'ea ani mene faine zamaradu moniġa au taue'ena'a nidu'a modiro. ¹⁴ Ani moniġa nidu'a mode haugirotene, e'e haba'ano zahara boro'a buaro ebu ani vinine runiro. ¹⁵ E'ano'o ani gauġoa veize e'e haba'a vazeġa 'ahoga vaġe onamiro, ebu vazeġani'a ani haba boha'ano aba taufe'ete'e ġauġa haro. ¹⁶ Ani e'ea vinine runadu ani ura boro'e aba ogomu atihhi reinu, rehano vaze 'ahogani'a ogomu 'ahoga mene haro.

¹⁷ Gonagano zamaġani'a bohatanadu ani ane bare reiro, raena'a, 'Eġe mama veize gau'e'ete'e azaġa'e ogomu'ze gehaġa bahaġa, u e'e ahama vinihe ruhe'ohe. ¹⁸ E mama vaġe bare onami'uma ebu 'ahige ni'uma. "Mama, e'e ġa zu Badi'a mazao haġai sau'a haġaeha. ¹⁹ E'ano'o e ġae ubugo rae ago huho'i, rehano ġae veize gau'e'ete'e azaġa teiġe huho'i!" ²⁰ 'Ouge rae zamaradu ani iġunadu moga vaġe bare onamiro.

Ani ize faġano onairotene, mogani'a horoniro. Ani'e vetuġaneadu ani ubuga 'u'a dure onamiro ebu ahainadu fura'iniro. ²¹ Ubugani'a moga niro, raena'a, 'Mama, e'e Badi'a zu ġa mazao haġai sau'a haġaeha, e'ano'o e ġae ubugo rae ago huho'i!' ²² Rehano mogani'a tuġure azaġa zina'a, 'Dabua manoġa ġarihe odohe aradu vidanohano'i! 'Evore adiriġa redohano'i, zu tamaka redohano'i! ²³ Ebu boromakau modohuġa iġa reite'e odohe aradu mano'i! Eme au matu'i'hi! ²⁴ Mazaġa e ubude 'ahi'e rudaro ebu bare ġabodeha, ani daugiuro ebu bare horone mahal! E'ano'o tuġure azaġani'a ani'a reirote'e ġauġa nidu'a haġairo. Ebu mui boro haġadu zeġe nidu'a matue tiburaro.

²⁵ E'e zamaġano ubuga ibi'ani'a mebao gau'e radiunu. Ani ne u'a bare onamadu uhiġano feurirotene, muie haraġa ġiro. ²⁶ Ebu ani tuġure vazeġa 'ahoga hunadu nagini'a fureranate'e ġadiniro. ²⁷ Tuġure vazeġani'a naenaenina'a, 'Negoġo ani manoga bare feureha, e'ano'o mogo'a boromakau modohuġa iġa manadu mui boro haġaeha.' ²⁸ 'Ouge reirotene ubuga ibi'a ani magune rudaro ebu ne zamaġa diuġoga mene uratiro.

Ebu mogani'a buanadu uminiro, raena'a, 'Ne diuġadu eġe teite muio matui'hi!' ²⁹ Rehano ani'a naenaenina'a, 'Mama, zamaro'i! E muri ġehaġa tuġure vazeġa teiġe ġae veize gau'e onae'ohe zu ġae goere mene hezahohaunu. Rehano e'e eġe vazehe duguru teite matu'u veize ġae'a ġouti ubuga tiba zu mene maro. ³⁰ U ubugo aha'a ubuma ġezo haġaiġano ġae moni mode haugiġa ne u'a bare onatene, ġa boromakau modohuġa iġa mano haneha!' ³¹ Ebu mogani'a niro, raena'a, 'Eġe ubude! Ġa mada nidu'a eġe

* 15:8 Girikio, '10 Derakema', Derakema tiba'e mada tiba gau naeġa

teite radiu'ohē, e'ano'o e ǵau nidu'a'e ǵae veize. ³² U negoǵo ani'e rudaro ebu bare ǵabodeha, zu dauǵiro ebu bare horoneha. E'ano'o emeǵe'a mui haǵadu matu'i'uma!"

16

Ma'ora Vazeǵa Ǵau Taufē'ete'e Vazeǵa Hari Idaidāǵa

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a hari 'adi idaniro. "Ma'ora vazeǵa ǵau nidu'a taufe'ete'e vazeǵani'a radiunu. Mada 'ahogano ma'ora vaze e'e'a ane ǵau taufe'ete'e vazeǵani'a ani moni au hauginite'e igiro. ² 'Ougadu ma'ora vazeǵa'e ani hunadu niro, raena'a, 'Gae moneo hari egata'e dehehehe? Ga'a eǵe moni hina nougenouge gauinite'e faine me'odono'i, mazaǵa ǵa'e eǵe ǵau mene bare taufi'uma!"

³ 'Ouge nirotene, ani'a ane bare reiro, raena'a, 'Eǵe zuhi'a'a gauono'o mae vaǵiheha. E izidi nougi'uma? E ahiri ǵauǵa moneo inarahe 'o'o'a zu moni umidoga mazagarohē'ohē. ⁴ O, e nougi'uma'e edereha! 'Ahige haǵaine, gau 'ahi modi'uma rehano, vazevaze'a zeǵe neo huhe zouhi'uma.'

⁵ 'Ougadu ani'a ane zuhi'a ǵau meirote'e azaǵa tiba tiba huziro. Ebu ani'a zeǵe bo'aǵano vaze tiba ǵadiniro, raena'a, 'Ga'a eǵe zuhi'a ǵau'e nugu meiro?' ⁶ Vaze e'e naenaenina'a, 'E olive dehorōǵa 800 galeni meiro.' Gau taufe'ete'e vaze'a niro. 'Gae'a meirote'e umine meirote'e so'aǵa mo'i, ebu ehoradu 400 galeniǵa rae bare mirihe to'il!' ⁷ Ebu hena vaze 'ahoga ǵadiniro. 'Ga eǵe zuhi'a ǵau nugu meiro?' Vaze e'e'a naenaenina'a, '100 vuudi baige boro meiro.' Ani'a niro. 'Gae so'a madu 80 baige rae bare mirihe to'il!'

⁸ Ma'ora vazeǵani'a ani ǵau taufe'ete'e vazeǵani'a nagini haǵairote'e igirotene, ani ǵuriro vazeǵa rehano, niguniro, mazaǵa haǵaiǵa'e huhuzaǵa."

Iesu'a reiro, raena'a, "E'e teige, raha adao Badi'a aǵu'a azaǵa'e zeǵe veize gauoga ufeta huhuzaǵa. Agaǵa azahoroǵa vitize'ohē. ⁹ Eǵe'a zi'ohē, za'e raha ada ǵau madu vaze danazo'i zu ze teite vazetito'i! Ǵauǵo nidu'a haugadu zae zu rudaune, za'e tuǵutuǵu haba'a mae zouzi'uma.

¹⁰ Iniu'a gau komeǵa veize ane zama hina faine haǵaine, gau boro zuni 'ouge haǵai'uma. U iniu'a gau kome'ano ǵuririne, gau boro zuni ǵuriri'uma. ¹¹ Ebu za'a rahao ada ǵau mene faine odohe gauine, Badi'a'ono'o vine ma'oraǵa huga mene me'uma. ¹² Za vaze nu ǵau mene faine odohe gauine, zae ǵauǵa mene me'uma.

¹³ Tuǵure vazeǵa'e zuhi'a 'ahēu veize gauoga mene idaǵa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'he'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni veize gauoga mene idaǵa."

¹⁴ Farisea azaǵa'e moni zamare borofe'ete'e u'ano, Iesu ǵoere igirotene, ze Iesu eǵofoharo. ¹⁵ 'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze ubumao za'e zae'a bare duduga ra'ohē, rehano Badi'a'e zae zama'e sau'a rae edeǵa. Vaze'a ǵau boro ra'ete'e ǵauǵa'e, Badi'a'a aǵirohau'ena'a mene urate'ohē.

¹⁶ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaǵano, Mose goro ǵoe'a zu peroveta azaǵani'a mirihirote'e ǵoe'a vaze ibitoziniro. E'e ǵaruǵano Badi'a hari manōǵa'e eǵe'a harame'ohē, ebu vaze ǵehaǵa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuǵoga veize inare'ohē. ¹⁷ Adure zu raha'e dauǵi'uma, rehano Mose goro ǵoe'a kome'a hune zuni mene dauǵi'uma.

¹⁸ Mose goro ǵoe'a 'ahoga idani'uma. Hahu ohoze'a inuga modadu roǵae 'ahoga teite hahurine, ani'e daro'e'ohē. Ebu ohoze 'ahoga'e i'ani'a modirote'e roǵaeǵa teite hahurine, ani zuni daro'e'ohē."

Ma'ora Vazeǵa ebu Lazaro

¹⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeǵa 'ahogani'a radiunu. Ani dabua miriǵa manōǵa vidaunu zu mada nidu'a ani ogomu manōǵa aunu ebu ne manōǵa huneo radiunu. ²⁰ U ani ne ǵabiriǵa ibihetaǵano zahara vazeǵa niǵa Lazaro'a radiunu. Ani ahiri'e idiri ǵunuǵa. ²¹ Ani ma'ora vazeǵani'a fatao oganadu mumuǵani'a rururaudote'e ufe atihire reinu. Rehano ǵuni'a aradu ane idiri ubidinu.

²² Ǵonagano Lazaro'a rudarotene tuǵure viga'a ovadu Aberahamo vaǵe zamahu itiro. Ebu ma'ora vazeǵa zuni rudanadu guriro. ²³ Ma'ora vazeǵa viga'e rune haba'a onamadu ani e'ea huau ǵaniǵanau'ena'a ite ehamaro, ebu faǵano Aberahamo babaǵano Lazaro horoniro. ²⁴ 'Ougadu ani'a huario, raena'a, 'Aberahamo, mama! Eǵe vetuǵaho'i! Lazaro tuǵunadu ane 'evo'a hudu'a vuo taradu mazanehe amunano'i! E ire roga duhuǵa zamaǵano gigi'a boro hide'ohē!' ²⁵ Rehano Aberahamo'a naenaeni, raena'a, 'Ubude, ǵa 'ahi zamaro'i! Ga'a rahao ǵabode radiudote'e madaǵano ǵau manomano hidinu, u Lazaro ani aduga hidinu. 'Ahine Lazaro ani izidi ahaō matu'e rudau'ohē, u ǵa'e

gigi'a hide'ohē. ²⁶ Gau 'ahoga zuni 'ahi e'e, emeḡe bo'aḡano'e dofara boro. Vaze 'ahoga ahano'o ḡa mone fare amoga mene idaḡa, ebu eme none fare aroga mene idaḡa.'

²⁷ 'Ouge reirotene, ma'ora vazeḡani'a naenaeni. 'Mama Aberahamo, e ḡa umi'e'ohē. Lazaro eḡe ne tuḡune onamo'il' ²⁸ E negohe nidu'a fu'o. Ze rudaune aduga hide'ete'e haba'a 'ahi mene aroga veize, Lazaro ane onamadu eḡe'a ahaḡo gigi'a hide'ete'e ihozi'uma.' ²⁹ Rehano Aberahamo'a nina'a, 'E 'ouge mene haḡai'uma, mazaḡa Mose zu peroveta azaḡa miriho'e e'e radiu'ohē. Ze uratine mirihoḡa e'e me'odi'uma ebu e'e moneo ederi'uma.' ³⁰ Ebu ani nina'a, 'O mene, mama Aberahamo! Vaze 'ahoga runeono'o zeḡe vaḡe tuḡunine, ze'e haḡai sau'anono'o ḡihuri'uma.' ³¹ Rehano Aberahamo'a niro. 'Ze Mose zu peroveta azaḡa mene egozinine, runeono'o ḡabode iḡune'ete'e vazeḡa zuni mene hune egoha'uma.'"

17

Iesu'a Sau'a Rae Mode'ete'e zu Fiie'ete'e Ihoziro

(Mataio 18:6-7, 21:22, Mareko 9:42)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Vaze sau'a moneo tutuze'ete'e'e ḡauḡa'e mada nidu'a furera'uma, rehano vaze haḡai sau'ano tutuze'ete'e vazeḡa'e, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. ² Ani'a kome'a kome'a bo'aḡano tibani zu sau'ano tutune ihonine, e'e vazeḡa'e hadi horeḡa unuḡano aute varahadu davarao feunine'e manōḡa. ³ E'ano'o tohutoho'i! Ekalesia nabuḡo'a sau'a haḡao'idene, riḡa ḡoreno'i, raena'a, 'Ga ve'oreha haḡai sau'a ago haḡao'il' Ebu ani haḡai sau'anono'o ḡihuro'idene, sau'aḡa rae modo'il' ⁴ Ani'a mada tiba zamaḡano ḡae 7 sau'a ḡae mazao haḡaine zu ḡae 7 bare onaadu 'E ḡa mazao haḡai sau'a haḡaeha,' rae ro'idene, ane sau'a aḡutu modo'il'"

⁵ Mada 'ahogano apostolo azaḡani'a Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Eme ḡa mazao fiie'ete'e ufeta borofo'il'" ⁶ Zuhi'a Boro'a naenaezina'a, "Za'a eḡe mazao fie'eta'a'e fufu maḡa kome'a tiba heuḡa rehano, za'a Irimo ireḡa nina'a, 'Irimo ire, ḡae'a bare taigota iḡunadu davarao ḡuhuro'i,' rae reine, ani za ḡoere egozini'uma.'"

⁷ Iesu'a bare zina'a, "Zae bo'aḡano vaze 'ahogani'a tuḡure vazeḡa 'ahogaḡeta reine, tuḡure vazeḡa e'e'a mebao raha houni'uma ga mamoe taufi'uma. Ebu gauono'o bare onaine, ane zuhi'a'a 'ahige re'umahe, 'Aro'i, ehoradu ogano'i'? Mene! ⁸ Ani zuhi'a'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Eḡe veize ḡorava ogomuḡa ḡoroho'i, dabarano'i, ebu e ibite oga'uma zamaḡano danaho'i! E'e ḡaruganobu'u ḡa'a ogano'il' ⁹ Ebu tuḡure vazeḡa'e gau haḡate'e veize ani zuhi'a'a manōḡa tauḡi rae mene ni'uma. ¹⁰ E'ano'o za zuni Badi'a'a zeate'e gaḡa haḡae hauḡo'idene, za 'ahige ro'i, 'Eme tuḡure azaḡa roḡeḡa. Eme'e gau'e tauḡeha.'"

Lefera Azaḡa 10 Manoziro

¹¹ Iesu ani Ierusalemaha'aba'a u'a onaminu. Ebu ani Samaria zu Galilea haba'a nemaḡano onamiro. ¹² Ani de'e haba'ano ne 'ahoga diuḡirotene, lefera azaḡa 10 faḡano edanadu Iesu horoniro. ¹³ Ebu ḡihau huario, raena'a, "Zuhi'a Boro Iesu, eme vetuḡafadu dehefe faifo'il'" ¹⁴ Iesu'a horozadu ziro, raena'a, "Badi'a dibu'o hau'ete'e azaḡa vaḡe onamo'i, ebu ahirize ihozo'i! Ze'a za manora ga mene rae ḡiazi'uma." Ebu ze ibio oname'ete'e zamaḡano, leferaze'a deheru manoriro.

¹⁵ Vaze tiba'e leferaga'ani'a manoroga horonirotene, Iesu vaḡe bare onadu ḡihau huau'ena'a, Badi'a niḡa niguniro. ¹⁶ Vaze 'adi'e Samaria vazeḡa. Ani Iesu oda babaḡano rahao ovoe ḡuḡuradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'a deheheha! Manōḡa tauḡi!" ¹⁷ Ebu Iesu'a ḡadiniro, raena'a, "E vaze 10 dehe faizeha, rehano vaze 9 nou'e'e? ¹⁸ Iuda mene vazeḡa ḡa'a da'o baradu Badi'a nigunahehe?" ¹⁹ Ebu Iesu'a vaze e'e niro, raena'a, "Iḡune edanadu onamo'il' Gae'a eḡe mazao fie'ete'e'a ḡabo'eha.'"

Badi'a'a Ibitohau'ete'e Haba'a Ihoziro

(Mataio 24:23-28, 24:37-41)

²⁰ Mada 'ahogano Farisea azaḡani'a Iesu ḡadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e nani'a ari'uma?" Iesu'a naenaeziro. "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e onae'ete'e vaze'a ubumaze hina ḡianoga mene idaḡa. ²¹ 'Ani ahama ra'ohē,' ga 'Ani omoa ra'ohē,' de'uge mene rae re'uma, mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zae bo'aḡano* radiu'ohē.'"

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Za'a zazore mone mada 'ahogano, eḡe, Vaze Ubuḡa ḡiahihi re'uma, rehano za'e e mene horohi'uma. ²³ Vaze'a raena'a, 'Giano'i, Iesu omo'e'e' ga 'Iesu 'ahi'e'e,' rae zo'idene, ago buau onamo'i zu ago hegoto'il' ²⁴ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu adure nae

* 17:21 zae zamaḡano

ruganono'o nae ruga aganadu vase nidu'a horone'ete'e heuğa. ²⁵ Rehano e'e ғауға izema fureranogano, e'e aduga ғаһаға hidi'uma zu izidi azağani'a ege hezahohi'uma.

²⁶ Ege, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madağano'e vazevaze'a Noa madağano hağainute'e teigi'uma. ²⁷ E'e madağano vazevaze'a radiunute'e radoneğano ogaunu, gagingu zu hahurinu onamo Noa'a gasi boro diuğiro. 'Ougadu zobo'a onaadu zege nidu'a ruize haugiro. ²⁸ Ebu ege, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madağano'e vazevaze'a Lota madağano hağainute'e teigi'uma. Zege'a radiunute'e radoneğano ogaunu, gagingu, maketinu, hihinu ebu neze ogoraunu. ²⁹ Rehano Lota'a Sodoma haba'a mode iğunirotene, ire roga zu ire roga hadiğani'a adureono'o iruğu teige rururu ovoiro ebu nidu'a hune ruize haugiro. ³⁰ Ege, Vaze Ubugani'a adureono'o bare onaine, a'e e'e madağa teigi'uma.

³¹ E'e madağano iniu'a ne enona radiu'ete'e vazeğa'e ғауға mouga veize neğa mene diuği'uma! Meba zamağano hihe'ete'e vazeğa zuni neğa mene bare onami'uma! ³² Nugo zamaro'i, Lota inuga'e nougadu rudaro! ³³ Iniu vase ane ғабоне obone giganine, ani ғабоне tuğutuğu mene hidi'uma. Rehano iniu vase ane ғабоне ege 'uano ahetine, ғабоне tuğutuğu hidi'uma. ³⁴ E zi'ohē, e'e bare onaitē'e ohe'ano vase 'aheue' evane tibano bazi'uma. E'e zamağano 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iğuni'uma. ³⁵ Roğae 'aheue' uvahu mirune radi'u'ete'e zamağano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iğuni'uma†." ³⁷ Ebu ane tahi'atahi'a'a ғадиниро, raena'a, "Zuhi'a Boro, 'ahi'e nouma furer'a'uma?" Iesu'a naenaero. "Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma."

18

Gozoba'a Bare Bare Uminirote'e Hari Idaidaga

¹ Mada 'ahogano Iesu ane tahi'atahi'a'a kuruo iğaiğa kuranoga zu mene ahetoga veize hari 'ahoga idaniro. ² Ani raena'a, "Haba 'ahogano kota ibitohau'ete'e vazeğa 'ahogani'a radiunu. Ani'e Badi'a mene rihoninu zu vase mene gubazinu. ³ E'e haba'ano gozoba 'ahogani'a zuni radiunu. Ani mada nidu'a bare bare kota ibitohau'ete'e vazeğa vağe onamadu niro, raena'a, 'Ege agire vazeğa'a ege mazao hağairote'e hağaiğa'e mene duduga. E'ano'o ға ani mazao nagini'e hağai duduga ihono'i! ⁴ Kota ibitohau'ete'e vazeğa ani fağa hune gozoba e'e dananoga mene uratiro. Rehano vesu'u ani ane'a bare raena'a, 'E Badi'a mene rihone'ohe zu vase mene gubaze'ohe. ⁵ Rehano gozoba ada'a, e ufeta ғунуғе'ohe! E'ano'o e ani kota abiti'uma ebu ani'e duduga rae ni'uma. 'Ouge mene hağaine, ani bare bare onaadu ihi'uma ebu e fuğofuğohe ruhi'uma!"

⁶ Ebu Zuhi'a Boro'a raena'a, "Kota ibitohau'ete'e vazeğa ani zuni mene duduga vazeğa. Rehano ani'a nagini ra'ete'e faine abito'i! ⁷ Badi'a'e, ane'a ohotirote'e azağani'a ohere zu madai ani uminine, ani zogone nagini duduga ra'ete'e ғауға zini'uma ebu danazoga'e mene sasi'uma. ⁸ E zi'ohē, Badi'a'a nagini duduga ra'ete'e ғауға ғариһе zini'uma. Rehano ege, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madağano, Badi'a mazağa fie'ete'e vase nu horozi'uma ga mene?"

Farisea Vazeğa zu Takesi Ufe'ete'e Vazeğa

⁹ Iesu'a zege'a zege bare duduga rae ra'ete'e zu vase edeze ғаһизе'ete'e azağa mazao hari 'ahoga idaniro. ¹⁰ Ani raena'a, "Mada 'ahogano vase 'aheue, Farisea vazeğa zu takesi vazeğani'a kuranoga radu kuru nega itiro. ¹¹ Ebu Farisea vazeğani'a edanadu 'ahige kuraro, raena'a, 'Badi'a, manoga tauği! Mazağa e'e vase sau'azeta nu, a'e ғоноре azağa, hağai sau'a azağa ebu ubuma ғезо azağa mene heuğa. Takesi ufe'ete'e vazeğa omo zu mene heuğa! ¹² Fura tiba zamağano, e ғае 'aheue zağozage'ohe zu ane'e hide'ete'e ғауға nidu'a zamağano gaubanana tiba ға ғане'ohe." ¹³ U takesi vazeğa ani fağano edaro. Ani adure goha zu mene ite ehamanadu 'u'uga fa'ofa'one'ena'a kuraro, raena'a, 'Badi'a, e'e sau'a vazeğa, vetuğah'o!"

¹⁴ Ebu Iesu'a raena'a, "E zi'ohē, Badi'a'a Farisea vazeğa'e mene duduga reiro. Rehano takesi vazeğa ani duduga radu ani neğa onamiro. Iniu vase ane'a bare niğa mae itine, Badi'a'a niğa mae ovo'i'uma, rehano iniu vase ane'a bare niğa mae ovoine, Badi'a'a niğa mae iti'uma."

Iesu zu Tahi'a Kome'a Kome'a

(Mataio 19:13-15, Mareko 10:13-16)

¹⁵ Mada 'ahogano vase nu'a zege tahi'a kome'a kome'a tutuze Iesu vağe ariro, mazağa Iesu'a 'evo'a zege rana touga uratiro. Rehano ani tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azağa

† 17:35 Mirihe farirote'e 'ahoga'e v. ³⁶ 'ahige ra'ohe, 'Ohoze 'aheue'a mebao gau'ete'e zamağano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iğuni'uma."

roziro. ¹⁶ Rehano Iesu'a tahi'a kome'a kome'a huziuro ebu vaze e'ea zina'a, "Tahi'a kome'a kome'a ege vaze tuguzo'i, zu ago gararo'il! Mazağa Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeğa'e, tahi'a kome'akome'a teige Badi'a' goere igi'ete'e vazeğa. ¹⁷ E hube hune zi'ohe. Tahi'a kome'a teige, iniu'a Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae gihinine, ani Badi'a'a ani mene ibitoha'uma."

Ma'ora Vazeğa

(Mataio 19:16-30, Mareko 10:17-31)

¹⁸ Iuda azağa ibitozini'ete'e vazeğa 'ahogani'a Iesu gadiniro, raena'a, "Ihore vazeğa manoga, e nagini hağaine ġabone tugutuġu hidi'uma?" ¹⁹ Iesu'a niro, raena'a, "Ga nougadu e manoga rae huhe'ohe? Badi'a' ane da'o huga hune manoga, u vaze 'ahogani zu mene hune manoga. ²⁰ Rehano ġa ġadimu moneo naenae'ih. Mose goro ġoe'a ġa edeğa. A'e 'ahi'e'e: Ubuma ago ġezano'i, vaze ago mano'i, ago ġonotano'i, kota zamaġano ġoere ve'oġa ago ġoero'i ebu vi'u mogo gubazo'i! Ġa goro ġoe'a haġaiġa 'ahi hegote'e ga?" ²¹ Ani'a naenaeniro, raena'a, "E kome'anono'o 'ahi ġauġa nidu'a haġae hune'ohe." ²² Iesu'a e'e igirotene, ani niro, raena'a, "Ġa ġau tiba iġine'ohe. Ġauġo nidu'a seronadu zahara azaġa zeno'i! 'Ougine ġa radone tugutuġu haba'ano naeġa me'uma. Ebu aradu eġe hegoto'i!"

²³ Ani'a Iesu ġoere igirotene, zamaġani'a adudu bororaro, mazaġa ani'e ufeta ma'ora vazeġa 'ahine. ²⁴ Ebu Iesu'a vaze 'e'e horonadu niro, raena'a, "Ma'ora azaġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e riġa багаġa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuġoga'e riġa. Rehano ma'ora vazeġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e ufeta riġa."

²⁶ E'e igirote'e azaġani'a raena'a, "'Ougine iniu'a da'o ġabone hidi'uma?" ²⁷ Iesu'a naenaezina'a, "Vaze'a haġaoga mene idaġa ġauġa'e, Badi'a'a haġaoga idaġa." ²⁸ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ġau nidu'a modadu ġa ġaruna hegote'ohe." ²⁹ Iesu'a zina'a, "E hube hune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a Badi'a'a ibitohau'ete'e veize, neġa, inuga, negoġa, vi'a moga ga tahi'aġa mode iġunine, ³⁰ izidi madaġano ani naeġa ġae ġehaġa hidi'uma, zu zama moneo ġabone tugutuġu me'uma."

Iesu'a Ane Rune Bare Ġo'aniro

(Mataio 20:17-19, Mareko 10:32-34)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 nu'ozadu ziro, raena'a, "Zae edeġa eme Ierusalem haba'a ite'ohe. E'ea feurine, peroveta azaġani'a ege, Vaze Ubuga, moneo mirihirote'e ġauġani'a huda'uma. ³² E'e Roma azaġa evora ri'ih'uma. Ebu ze'a ġirihohi'uma, mazagarohi'uma zu ege rana so'abidi'uma. ³³ Ebu masihi'uma zu uġuhi'uma, rehano mada uġidugano bare ġabode iġuni'uma." ³⁴ Rehano ani ġoere huga'e 'u'uruġa 'ahine, Iesu tahi'atahi'a'e ani'a zirote'e goe'a huga mene ederiro.

Iesu'a Ubumaġa Kuruġa Vazeġa Fainiro

(Mataio 20:29-34, Mareko 10:46-52)

³⁵ Iesu'e Ieriko haba'a hanitiro. E'ea ubuma kuruġa vazeġa 'ahoga'e ibi genaġano ehoradu vaze mazao moni umidinu. ³⁶ Ani vaze ġuġuvagani'a harae vitau'ete'e egadu nagini'a fureru'ete'e ġadimaro. ³⁷ Ze'a nina'a, "Iesu Nazareta vazeġani'a vitau'ohe." ³⁸ Ze'a 'ouge nirotene, ani huau iġuniro, raena'a, "Iesu, Davida mariga vazeġa, ege vetuġaho'il!" ³⁹ Ebu ibite'ete'e azaġani'a riġa ġoreniro. "Ġa sifu rado'il!" Rehano ani ġihau baġaga huauna'a, "Davida mariga vazeġa, ege vetuġaho'!" ⁴⁰ Iesu ani e'e igirotene, tue edanadu ebu zina'a, "Ohoze e'e tutune aro'il!" ⁴¹ Ubuma kuru vazeġani'a aradu Iesu'a gadiniro, raena'a, "Ġa ege'a ġa veize nagini haġaoga urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e ehamatihi!" ⁴² Iesu'a niro, raena'a, "Nugo ehamano'il! Mazaġa gae'a ege mazao fie'ete'e'a mano'eha." ⁴³ Ebu vaze e'e ubumaġa'e zogone manoradu ehamu idararo zu Badi'a' nigune'ena'a, Iesu ġaruna hegotiro. Vaze nidu'a e'e horonirotene, zege zuni Badi'a' niguniro.

19

Zagaio zu Iesu

¹ Iesu ani Ieriko haba'ano feuradu vitau onamiro. ² E'ea vaze 'ahoga niġa Zagaio'a radiunu. Ani'e takesi azaġa ġih'i'aġa zu ma'ora vazeġa. ³ Ani Iesu ġianihi reiro, rehano ani'e vaze futu'a 'ahine vaze ġuġuvaga bo'aġanono'o Iesu horonoga'e mene idararo. ⁴ E'ano'o ani Iesu horonoga radu dure ibitadu ibi genaġano Nuguri ireġa 'ahoga sibiriro, mazaġa Iesu ani e'e ibiġano vita'uma. ⁵ Ebu Iesu'a e'e haba'ano feurirotene, ani ite ehamanadu Zagaio huniro, raena'a, "Zagaio! Ġarihe bua ovao'i! E izidi ġae neo radi'uma." ⁶ Zagaio ani ġarihe sibire buanadu matu'u boroġeta ane neo Iesu mae

gihiniro. ⁷ Vaze vaze'a e'e horonadu zege nidu'a gumude goeroiro, raena'a, "Iesu ani'e hağai sau'a vazeğa neo diuge radiu'ohel"

⁸ Ebu ane ne zamağano, Zagaio'a igune edanadu Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, giano'! E izidi ege gau gaha'a zahara azağa zini'uma. Zu ege'a vaze mazao guriradu gau 'ahoga meiniro reine, ege'a gae gazağa bare barono zini'uma." ⁹ 'Ougadu Iesu'a naenaeni, raena'a, "Izidi gae zu gae teite ne tibano radiu'ete'e azağa'e Badi'a'a zege sau'anono'o gabozeha, mazağa gae zuni gae vouğa Aberahamo teige Badi'a mazao fie'ohel. ¹⁰ Ege, Vaze Ubuga'e, dauğirote'e azağa vagoğa zu gabozeha veize onairo."

Tuğure Azağa 10 Hari Idaidaga
(Mataio 25:14-30)

¹¹ Iesu'a Ierusalemaba'aba' hanitirotene vazevaze'a 'ahige zamariro, raena'a, 'Iesu ani Ierusalemaba'aba' diugine, ani kini re'uma ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zogone furera'uma.' E'ano'o ze Iesu goere ize abite'ete'e zamağano, Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

¹² "Vaze 'ahoga'e niğa boro. Ani'a kini rouga radu haba fağa onamihi ebu bari'uma rae reiro. ¹³ 'Ahine ani izema onamogano, tuğureğa azağa 10 huzadu zege nidu'a moni tiba tiba * ziniro. Ebu zina'a, 'Moni 'ahi hina moni borofo'i onamo ege'a bare onai'uma.' ¹⁴ U ane haba azağani'a ani kini rouga mene uratiro. Ebu ane garuna hari odohe dure'ete'e azağa tuğuzadu haba zuhi'ağa mazao uminiro, raena'a, 'Ani emege kini rouga mene urate'ohel'

¹⁵ Rehano haba zuhi'ağani'a ani kinio ohonadu bare onairo. Ane'a moni zinirote'e tuğure azağa huzadu ze'a nougenouge moni borofirote'e ederihel rae reiro. ¹⁶ Ebu tuğure vazeğa ibi'ani'a ane vağe onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ga'a inirote'e moni tiba hina moni 10 hağaeha.' ¹⁷ Ane zuhi'a'a nina'a, 'Manoğa taugi! Ga'e tuğure vazeğa manoga! Ga gau kome'a faine odohe gauha u'ano, neğa neğa nidu'a 10 giane'ete'e vazeğano oho'i'uma.' ¹⁸ Tuğure vazeğa 'aheugani'a onaadu zuhi'ağa nina'a, 'Zuhi'a, ga inirote'e moni tiba hina bare moni fu'o hağaeha.' ¹⁹ Ane zuhi'a'a naenaeni, raena'a, 'Manoğa taugi! Ga zuni neğaneğa nidu'a fu'o giane'ete'e vazeğano oho'i'uma.'

²⁰ Rehano tuğure vazeğa 'ahogani'a onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ga moni ahi'e'e. Ege'a mene daunoga veize dabua hina umadu u'uru tiro. ²¹ Ga'e vaze riğa. Vaze'a tirote'e gağa ga'a ma'ohel, zu vaze'a gorarote'e gağa ga'a hirive'ohel. E'ano'o e ga mazao rihanadu 'ouge hağairo.' ²² Ane zuhi'a'a naenaeni, raena'a, 'Ga'e tuğure vazeğa sau'! Ga'a ra'ete'e goe'a u'ano, e ga aduga gani'uma! E'e vaze riğa radu vaze'a ti'ete'e zu gorau'ete'e gağa ma'ohel rae ederifone, ²³ ga nougado e moni moni neğano mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e bare ragate meifo. ²⁴ Ebu ani vaetadu uhira edarote'e azağa ziro. 'Ani mazao moni tiba e'e mo'i, ebu moni 10 mate'e tuğure vazeğa hano'! ²⁵ Rehano ze'a nina'a, 'Zuhi'a, ani moni 10 amahi maha.' ²⁶ Ani naenaezina'a, 'O'e, rehano e 'ahige rae zihel. Iniu vaze nagini hide'ete'e faine odohe gauine, ani hena borofe hidil'uma. Rehano iniu vaze nagini hide'ete'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma. ²⁷ Ebu ege'a kini rouga mene uratirote'e agire azağa tutuze aradu ege zamao mau ruzo'!'"

Iesu'a Ierusalemaba'aba' Diuğiro
(Mataio 21:1-11, Mareko 11:1-11, Ioane 12:12-19)

²⁸ 'Ouge radu Iesu ani ane tahi'atahi'a zamao Ierusalemaba'aba' u'a itiro. ²⁹ Olive mağano Betefage zu Betania neğano feurirotene, ane tahi'a 'aheu tuğuziro. ³⁰ Ebu zina'a, "Zama mone neğa onamo'i. Diugine, doniki modohuga, vaze 'ahogani'a mene ehoroga gağa e'ea 'ute touga horoni'uma. Ebu fuhil'adu 'ahi mae aro'! ³¹ Vaze 'ahogani'a gadizena'a, 'Nougado fui'e'ohel?' ro'idene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohel, rae no'!'"

³² Iesu'a zirote'e idunağano ze onamiro ebu doniki modohuga horoniro. ³³ Ze e'e fuhil'e'enogano, doniki modohuga e'e azağani'a gadiziro, raena'a, "Za nougado e'e fuhil'e'ohel?" ³⁴ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro'a urate'ohel." Ze 'ouge reirotene doniki modohuga azağani'a ziniro. ³⁵ Ebu ze doniki modohuga mae Iesu vaze onamadu dabuaze doniki modohuga garuniro zahariro, ebu Iesu ani rana tiro.

³⁶ Iesu'a oname'ete'e zamağano, vaze guğuvağani'a dabuaze ane ibio hirau onamiro. ³⁷ Ebu ani Olive mağanonono'o ovoo'ete'e ibiğa hanitiro. E'ea Iesu garuna hegote'ete'e vaze guğuvağa nidu'a oname'enogano matu'uzeta huau'ena'a, Badi'a niguniro, mazağa ze Iesu'a hağainute'e hağai gigi'ağa nidu'a horoniro. ³⁸ Ze'a raena'a,

"Zuhi'a Boro ane niğano onae'ete'e kiniğa niguno'!'"

* **19:13** Girikio, 'Mina', Mina tiba'e mada 100 naeğa

Adureo uniho manoga,
ebu hitana huneo Badi'a nigunoga!"

³⁹ Rehano vaze guḡuvaḡa bo'aḡano Farisea azaḡa nu'a raena'a, "Ihore vazeḡa, ḡa ḡaruna hegote'ete'e azaḡani'a 'ouge ra'ete'e gararo'il!" ⁴⁰ Iesu'a naenaenziro. "E mene 'ougi'uma. E zi'ohe, ze mene niguhine, hadi zeḡe'a huanadu eḡe niguhi'uma."

⁴¹ Iesu'a Ierusalemaha haba'a hanitadu haba'a e'e hononrotene niaro. ⁴² Ebu raena'a, "Ierusalemaha azaḡa, izidi za'e Badi'a teite uniho manoga ma'ete'e ibiḡa edeḡa reifone, ḡabone hidifo. Rehano zae fase, izidi'e za e'e edenoga mene idaḡa. ⁴³ Mada 'ahogani'a furera'uma. E'e madagano zae agire azaḡani'a raha gabi'a merau ganageḡezi'uma, ebu zamao haozi'uma. ⁴⁴ Zeḡe'a zae haba zu haba azaḡa nidu'a rahao zimi feuzi'uma. Ebu zae ne ogorarote'e hadiḡa'e nidu'a fahe ḡuzuhi'uma, mazaḡa Badi'a'a zae vaḡe onairote'e madaga mene ederiro 'ahine."

Iesu'a Kuru Neḡa Deheniro

(Mataio 21:12-17, Mareko 11:15-19, Ioane 2:13-22)

⁴⁵ Iesu'a Ierusalemaha haba'a diugadu kuru neḡa onamiro. Ani de'e haba'ano ḡau nunu serone'ete'e azaḡa horozadu hegoze buziro. ⁴⁶ Ebu zina'a, "Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e nega re'uma.'" Rehano zae'a kuru neḡa'e ḡonore haba'a teige haḡae'ohe!"

⁴⁷ E'e ḡarugano Iesu'a mada nidu'a kuru neḡano vaze ihozinu. Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'a ani matihi reiro. ⁴⁸ Rehano ze ani ma'uma ibiḡa mene hidiro, mazaḡa vaze nidu'a Iesu'a reinute'e ḡoe'a faifaine abitinu.

20

Iesu Giḡi'aḡa Moneo ḡadiniro

(Mataio 21:23-27, Mareko 11:27-33)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a kuru neḡano Badi'a hari manoga haraminu zu vaze ihozinu. E'e madagano Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'a ani vaḡe onamiro. ² Ebu ze Iesu ḡadiniro, raena, "Eme efo'i, ḡa no'e giḡi'aḡa hina haḡai e'e haḡae'ohe? Iniu'a 'ahi giḡi'aḡa ḡaniro?" ³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Eḡe zuni ḡadimu 'ahoga zinihi. ⁴ Ioane'a bapatizo haḡainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o? Eho'il!"

⁵ Zeḡe'a zeḡe da'o neneḡaniro. "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ḡoere mene mae ḡihinido?' rae ifi'uma. ⁶ U vaze mazaono'o reine, vaze nidu'a hadi hina uḡue rui'uma, mazaḡa zeḡe nidu'a Ioane ani'e hube hune peroveta vazeḡa rae mae ḡihiniro." ⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aḡu'a Ioane giḡi'a'e noumano'o meiro." ⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Eḡe zuni no'e giḡi'a hina haḡai 'ahi haḡaete'e mene ihozi'uma."

Hihia Azaḡa Sau'a Hari Idaidaḡa

(Mataio 21:33-46, Mareko 12:1-12)

⁹ Iesu'a vaze mazaono'o hari 'ahi idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini mebaḡa ḡoranadu hihia azaḡa nu'evora ti'ena'a, 'ahige reiro. 'Hirivi'ete'e ḡauḡa nu e'a me'uma.' Ebu ani'a haba 'ahoga onamadu mada faḡa ragavinu. ¹⁰ Vaini maḡa ri'i'ete'e madaga reirotene, vaini maḡa nu mougadu radu ani tuḡureḡa vazeḡa 'ahoga hihia azaḡa e'e vaḡe tuḡune onamiro. Rehano ze'a bounadu 'evo'a isoḡa tuḡune baroniro. ¹¹ Ani hena tuḡure vazeḡa 'ahoga bare tuḡuniro, rehano ani zuni bouniro, mazagarone runiro zu 'evo'a isoḡa tuḡuniro. ¹² Ebu ani tuḡure vazeḡa uḡiduḡa bare tuḡuniro, rehano e'e vazeḡa'e ruharo zu uhine baroniro.

¹³ Gonagano vaini mebaḡa vazeḡani'a 'ahige reiro. 'E nagini haḡai'uma? Eḡe ubude zamarone tahi'aḡa tuḡuni'uma, ḡiseha ze ani u'u gubani'uma.' 'Ougadu ani tuḡuniro.

¹⁴ Rehano hihia azaḡani'a horonirotene, zeḡe'a neneḡaniro. 'Ani'e vaini mebaḡa 'adi me'uma vazeḡa! 'Aro matihi, ebu vaini mebaḡa 'adi emeḡe'a me'uma!' ¹⁵ E'ano'o ze'a vaini mebaḡanonono'o ani uhine bunadu mau runiro. 'Ougadu vaini mebaḡa vazeḡe'e ze mazaono'o nagini haḡai'uma? ¹⁶ Ani onaadu hihia azaḡa e'e mau ruzi'uma ebu vaini mebaḡa'e vaze nu zini'uma."

Vaze'a hari e'e iḡirotene, ze niro, raena'a, "'Ahiguḡa mene fureraune manoga!" ¹⁷ Rehano Iesu'a ḡiazadu zina'a, "'Ouge rouga idaḡa, rehano Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihirote'e ḡoe'a huga'e zamaro'il!"

Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiḡani'e, gauḡa boro hadiḡa raha.

¹⁸ Vaze 'ahoga hadiḡa e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadiḡa e'e'a vase 'ahoga rana higaune, ani'e se'eti'uma."

¹⁹ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa'e Iesu hari idaidaiḡa zeḡe veize reirote'e ederirotene, ze'e Iesu zogone obone tihi reiro. Rehano ze mene 'ougiro, mazaḡa vase ḡuḡuvaḡani'a ze mazao maḡuni'uma radu rihoziro.

Roma Kiniga Takesi Moniḡa
(Mataio 22:15-22, Mareko 12:13-17)

²⁰ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a Iesu faine ḡianiro. Ze'e u'uru gau'e'ena'a duduga rae ḡurire'ete'e azaḡa madu Iesu mazao tuguziro, mazaḡa Iesu ani ḡau nu rae ve'onine Roma gavana vaseḡa mazao utoga reiro. ²¹ Ebu ze Iesu vaḡe onamadu ḡadiniro, raena'a, "Ihore vaseḡa, eme edeḡa ḡa'e huga da'o ḡoere'ohe zu ihoze'ohe. Ebu vase boro zu kome'a idaze'ohe, zu Badi'a urate'ete'e ibiḡa hugano da'o ihoze'ohe. ²² E'ano'o 'ahi ḡadimatih. Roma kiniga takesi moniḡa haune, idaiḡa ga mene?"

²³ Iesu ani ze'a ani so'one'eta'a'e ederiro, ebu zina'a, ²⁴ "Roma moniḡa* ihoho! Iniu viga zu iniu niḡa e'e rana touga?" Ze'a naenaeni. "A'e Roma kiniga† viga zu niḡa." ²⁵ Ebu ani'a ziro. "Tena Roma kiniga gau'e Roma kiniga ane hano'l, u Badi'a gau'e Badi'a ane hano'il." ²⁶ E'ano'o ze vasevaze ubumao Iesu'a reirote'e ḡoe'a'e ve'oga ra'ete'e mene idararo. Ebu Iesu'a ḡadimuz veize naenaenirote'ano ze zaguzagadu sifu radiro.

Runeono'o Iḡune'ete'e moneo ḡoe'a
(Mataio 22:23-33, Mareko 12:18-27)

²⁷ E'e ḡarugano Sadukea azaḡa nu'a Iesu vaḡe ariro. Sadukea azaḡa'e vase'a runeono'o mene bare ḡabode iḡuni'uma rae reiro. ²⁸ Ze Iesu ḡadiniro, raena'a, "Ihore vaseḡa, Mose'a goro ḡoe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ane inuga'e eneḡa 'o'o'a reine, ohoze negoḡani'a ḡozobaḡa teite hahuradu ani rune negoḡa niḡa mouga veize ene fureno ha'uma. ²⁹ Negoḡa nidu'a 7 radiudo. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. ³⁰ Negoḡa 'aheugani'a ḡozobaḡa teite hahuriro, rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoḡa uḡiduḡa zuni ani teite hahuriro, rehano haḡai idaiḡani'a fureraro. ³¹ Ebu negoḡa nidu'a 7 ḡozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauḡadu, ubudeze 'o'o'a reiro. ³² Hena vesu'u ḡozoba zuni rudaro. ³³ 'Ougadu runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano roḡae a'e iniu inuga re'uma? Mazaḡa ohoze 7 ani teite hahuriro."

³⁴ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Hahu'e raha azaḡa 'adi veize ra'ohe. ³⁵ Rehano runeono'o bare iḡunadu Badi'a habao radoga idaiḡa ra'ete'e azaḡa'e mene hahuri'uma. ³⁶ Ebu ze mene bare ruda'uma, mazaḡa ze'e tuḡure viga heuḡa. Ze'e runeono'o iḡunirote'e azaḡa u'ano, Badi'a ubuga ra'ohe.

³⁷ Runeono'o bare iḡuni'uma moneo, Mose'a zuni Buka Zaḡoḡa zamaḡano mirihiro. Ani butu zamaḡano Badi'a hidirotene, 'ahige huniro, raena'a, 'Aberhamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a! Mazaḡa ze amahi rudaro rehano, ze vine'e ḡabode'ena'a Badi'a'e zeḡe Badi'a rae reiro. ³⁸ Badi'a'e mene rune azaḡa Badi'a, rehano ḡabone azaḡa Badi'a. Zeḡe nidu'a ani ubumao'e ḡaboḡa."

³⁹ Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'a naenaeni. "Ihore vaseḡa, ḡa faifaine raha!" ⁴⁰ E'e enogano ze Iesu inare ḡadine'ete'e mene bare haḡairo.

Keriso'e Iniu Mariga?
(Mataio 22:41-46, Mareko 12:35-37)

⁴¹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Nougadu vase'a Keriso'e Davida mariga ra'ohe? ⁴² Davida ane'a Keriso moneo Salamo bukaḡano 'ahige mirihiro.

'Badi'a'a eḡe Zuhi'a Keriso niro, raena'a,

"Eḡe eda'e moneo ehoroi,

⁴³ onamo eḡe'a aḡireḡo nidu'a madu odaḡo 'u'uḡano ti'uma."

⁴⁴ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a' rae huniro. E'ano'o Keriso'e Davida mene mariga ra'ohe."

* 20:24 Girikio, 'Denari' † 20:24 Girikio, 'Kaisara'

Mose Goro Ġoe'a Ihoze'ete'e Azaġa Ġiano'i

(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 11:37-54)

⁴⁵ Vaze nidu'a abitirote'e zamaġano, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁶ "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa faine ġiazo'i! Ze niguzoga raduni, dabua faġa haġadu oname onaihi, ebu vazevaze'a ne hunio hidine, 'Vaze boro,' rae gubaze gorezihi ra'ohe. Nu'onu'o neġa zamaġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihi ra'ohe, zu muio zuni ehoro haba'a manoga'ano da'o ehorihi ra'ohe. ⁴⁷ Ebu ze'e ġozoba so'ozadu toheze nidu'a meize'ohe, zu kuru faġafe ġurire kurau'ohe. E'ano'o zeġe haġai sau'a u'ano, aduga boro bogaġa hidi'uma.

21

Ġozoba'a Ġahunanirote'e Moniġa

(Mareko 12:41-44)

¹ Iesu ani kuru neġano ma'ora azaġani'a Badi'a ġahunani'ete'e moni mauġaġano zeġe ġahunone ufi'ete'e horoziro. ² U ani zahara ġozobaġa 'ahoga zuni moni kome'a 'aheu ofoga horoniro. ³ Ebu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, Zahara ġozobaġa 'ada'a ofata'e vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaga. Ġozoba'e boro hune ofeħa. ⁴ Ma'ora azaġani'a zeġe moni ġehaġaono'o tahiġa da'o ofeħa. U ġozoba 'adi'e zahara roġaġeġa, rehano ane mazao radi'u'ete'e moniġa nidu'a ofeħa."

Mada Ġonagano'e Haġai nu Badeġa

(Mataio 24:3-14, Mareko 13:3-13)

⁵ Iesu tahi'atahi'a nu'a kuru neġa hadi manoga hina ogorarote'e zu Badi'a harote'e rohorohoga biri ragano tirote'e ġo'aniro. Rehano Iesu'a ziro, raena'a, ⁶ "Izidi zae'a horone'ete'e ġauġa e'e nidu'a'e agire azaġani'a ruine hune hauġi'uma. Madaġani'a onaine hadi 'ahoga ani ranano mene radi'uma."

⁷ 'Ougadu ze Iesu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, 'ahi ġauġa'e nani'a furera'uma? E'e haġaġa nidu'a furera'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a ibite furera'uma?"

⁸ Ani'a naenaenziro. "Ġiano'i, vaze'a tutuze ve'ozi'uma! Ze'e eġe ni radu onai'uma, zu 'ahige re'uma, raena'a, 'E'e Keriso,' ebu 'Madaġa 'ai haniteħa!' Rehano ġoereze ago ego'i! ⁹ Uti zu agato hariġa ego'idene, ago rihano'i! 'Ahi ġauġa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma." ¹⁰ Ebu hena ani ziro, raena'a, "Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. ¹¹ Haba nunu zamaġano haba'a haġare'ete'e boro'a furera'uma, zaga'a hia'uma zu ugi boro'a furera'uma. Ebu adureono'o riho ġauġa zu haġai nu badeġa boroboro'a furera'uma.

¹² Rehano 'ahi ġauġa ize mene fureranogano, vaze'a za oboze teadu sausaui'uma, zu nu'onu'o neġano zu ġu'a neġano ohoze ti'uma. Eġe u'ano, kini zu gavana azaġa mazao ri'izi'uma. ¹³ E'e'a fureraune, zae'a zeġe mazao eġe hari rouga madaġa re'uma. ¹⁴ Zae moneo nagini ġoe'a re'uma rae ago ibite zamare borofu'i! ¹⁵ Mazaġa za'a nagini re'uma ġoe'a'e eġe'a huhuzazi'uma, e'ano'o agireze 'ahogani'a zuni mene agatozi'uma. ¹⁶ Zae vize moze, negoze, nabudize za vazeze'a revozini'uma ebu za nu'e runeo tuġuzi'uma. ¹⁷ Za'e eġe hegote'ete'e u'ano vaze nidu'ani'a he'eħe'ezi'uma. ¹⁸ Rehano iguze zuni hube hune mene ruizi'uma. ¹⁹ Zae'a edau gigaune za'e ġabone tugutuġu hidi'uma.

Ierusalem Haba'a Ruini'uma

(Mataio 24:15-21, Mareko 13:14-19)

²⁰ Ierusalem haba'a'e uti azaġani'a ganaġeġanoga horono'idene, a'e Ierusalem haba'a ruini'uma madaġa 'ai haniteħa rae ederi'uma. ²¹ E'e madaġano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaġa'e haba maġa ferau ito'i! Ierusalem haba'a zamaġano radiu'ete'e azaġa'e ferau vaġino'i! Ierusalem haba'a enogano radiu'ete'e azaġa'e Ierusalem haba'a ago diuġo'i! ²² Mazaġa e'e madaġano Badi'a'a Ierusalem azaġa aduga hune zini'uma. Ebu Buka Zaġoġano peroveta azaġani'a mirihirote'e ġauġa nidu'a huda'uma. ²³ E'e madaġano ahi'eta roġaġeġa zu nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaġeġa, ze'e fase vetuġaġa, feranoga mene idaga u'ano, aduga hidi'uma. Raha 'ahi'e aduga boro bogaġa hidi'uma ebu Badi'a'a vaze mazao maġuno zini'uma. ²⁴ Ze nu'e venisi hina ġouze ruzi'uma, ebu nu'e oboze teadu, ġu'a azaġa teiġe, 'avo'a haba'a nunuo tutuze onami'uma. Iuda mene azaġani'a Ierusalem haba'a sausaune radi'uma onamo zeġe mada'a hauġi'uma.

Iesu'a Onaite'e Madaġa

(Mataio 24:29-31, Mareko 13:24-27)

²⁵ Mada, bato zu buzuva ragano hağai nu badeğa horoni'uma. Ebu raha 'ada haba nunu zamağano, davara zu sa'u boroboro guguga u'ano vaze nidu'a rihau ruda'uma ebu zamaze'a ada'adi'uma. ²⁶ Vaze'a nagini rahao ada furera'uma rae zamare'ena'a rihau rudanadu higau bauri'uma, mazağa adure gianete'e gigi'ağani'a'e haghagari'uma. ²⁷ Ebu e'e madağano ege, Vaze Ubugani'a goze zamağano gigi'a inarağa boro zuni agağa manoga madu ovai'uma. Ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. ²⁸ 'Ahi gaugani'a gadahe furerano'idene, iğunadu dude ehamano'i, mazağa Badi'a'a zae gabozi'uma madağa 'ai haniteha."

Figi Ireğa Hari Idaidağa

(Mataio 24:32-35, Mareko 13:28-31)

²⁹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Figi ireğa zu ire nidu'a giano'i! ³⁰ Rouğani'a udufa'oga horono'idene, a'e irugu madağa haniteha rae edere'ohe. ³¹ E'e teige, 'ahiguğani'a fureranoga horono'idene, a'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a haniteha rae edero'i! ³² E hube hune zi'ohe, izidi radiu'ete'e azağa'e mene haugi'uma onamo 'ahiguğaguğani'a furera'uma. ³³ Adure zu raha'e haugi'uma, rehano ege goere'e mene haugi'uma.

Ruhibe Rado'i

³⁴ Tohutohe rado'i! Za mene 'ougene, re'ore'ete'e, gage'ete'e zu gaboroneze zamare borofe'ete'e u'ano, zamaze'e aduda'uma. Ebu ege'a bare onae'ete'e madağano'e zaguzaga'uma, mazağa e'e 'ahiri miniğani'a mani zu aba tabara 'ahirini'ete'e teigi'uma. ³⁵ Raha 'adi azağa nidu'a e'e madağa hidi'uma. ³⁶ E'ano'o adugani'a fureraune, ferau'ete'e zu ege, Vaze Ubuga zamao edau'ete'e veize, mada nidu'a kurau'ena'a tohutohe rado'i!"

³⁷ Mada nidu'a Iesu ani kuru neğano ihozinu, u ohere nidu'a'e vağinadu Olive mağa onamadu e'ea radiunu. ³⁸ Ebu oherebau uzeuze vaze nidu'a Iesu goere abitoga veize kuru neğa onaminu.

22

Iuda'a Iesu Revoharo

(Mataio 26:1-5, Mareko 14:1-2, 14:10-11, Ioane 11:45-53)

¹ Isitiğa O'o'a Beredi Muiğa, niğa 'ahoga'e Iğine Mode'ete'e Muiğa madağa hanitiro. ² Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'ağagihi'ağa zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a Iesu manoga ibiğa vağiro, mazağa vaze guğuvağani'a ederine, utiti'uma radu rihoziro.

³ Isakariota vazeğa niğa Iuda'e Iesu tahi'a 12 zamağano tahi'a 'ahoga. Satani'a ane zama diuğiro. ⁴ Ani Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'ağagihi'ağa zu kuru neğa taufe'ete'e gihi'ağagihi'ağa vağe onamiro. Ebu zege 'evoreo Iesu ri'inite'e ibiğa vağe goeriro. ⁵ Ze matu'e rudanadu Iuda mazao goere tiro, nina'a, "Moni gani'uma." ⁶ Iuda ani naenaezina'a, "Manoga!" Ebu ani vaze guğuvağa o'o'a zamağano Iesu ri'inoga veize mada manoga vağiro.

Iğine Mode'ete'e Muiğa Ruhibe Tiro

(Mataio 26:17-25, Mareko 14:12-21, Ioane 13:21-30)

⁷ Isiti O'o'a Berediğa Muiğa madağa ibi'a'e Iğine Mode'ete'e Muiğa ebu dibu'o mamoeğa ubuga mau'ete'e madağa, e'e reiro. ⁸ Iesu ani Petero zu Ioane tuğuze'ena'a, ziro. "Onamadu emeğe oganoga veize Iğine Mode'ete'e Muiğa ruhibe to'i!" ⁹ Ebu zege'a gadiniro. "Ga ura'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁰ Ane'a naenaezina'a, "Ego'i! Ierusalemaba'ano diuğine, ohoze 'ahogani'a vu gogoreğa odoh'e'ete'e horoni'uma. Ebu ani garuna hegotadu ane'a diugi'uma neğa diuğoi!" ¹¹ Diuğadu e'e ne vazeğa 'ahige goren'o'i, 'Ihore vazeğani'a ane tahi'atahi'a teite Iğine Mode'ete'e Muiğa* a'uma neğa zamağa'e nou'e'e rae gadimu'ohe." ¹² Ebu ani'a ne hitagano bazuni neğa boro 'ahoga ihozi'uma zu ruhibe teate'e gauga horoni'uma. De'ea ogomufe ruhibe to'i!" ¹³ Ze iğunadu onamiro, ebu Iesu'a zirote'e gauga nidu'a horoniro. 'Ougadu Iğine Mode'ete'e Muiğa ruhibe tiro.

Iğine Mode'ete'e Muiğa Aro

(Mataio 26:26-30, Mareko 14:22-26, 1Ko 11:23-25)

¹⁴ Madağani'a feurirotene, Iğine Mode'ete'e Muiğa afine, Iesu ani apostolo azağa teite e'e neğa zamağano ehoriro. ¹⁵ Ebu ani'a ziro, raena'a, "E izema aduga hidogano, zae teite Iğine Mode'ete'e Muiğa 'ahi anoga hubehune uratiro. ¹⁶ Mazağa ege'a zi'ohe, e'e Muiğa 'ahi'e mene bare a'uma onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e madağano Iğine Mode'ete'e Muiğa hugani'a hubehune huda'uma."

* 22:11 Iğine Mode'ete'e Muiğa mamoeğa

¹⁷ Ebu ani vaini vuğa bioğa madu Badi'a mazao kuranadu ziro, raena'a, "Ahi madu zae zuni tahitahe gago'i! ¹⁸ Mazağa ege'a zi'ohē, e'e vaini vuğa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a madağani'a onai'uma." ¹⁹ 'Ougadu ani beredi meiro, zu Badi'a mazao kuranadu vahege tahitahadu ziniro. Ebu zina'a, "Beredi 'adi'e ege ahiri. Zae zini'ohē. Ege zamaroga radu hağaiğa 'adi hağao'i!"

²⁰ Gorava ogomuğa enogano ani vaini vuğa bioğa madu ziro, raena'a, "Bioğa 'adi zamağano'e ege ru. Ege'a zae u'ano rudanadu ruhe'a be'uti'uma, a'e ġoitore iziga ra'ohē. ²¹ Rehano ġiano'i! Ege revoni'uma vazeğa'e emege teite ogau tiburru'ohē. ²² Ege, Vaze Ubuga'e Badi'a urao ruda'uma. Rehano ege revoni'uma vazeğa'e aduga hune hidi'uma." ²³ 'Ougadu ze bare ġadimutitiro, raena'a, "Emege bo'ağano iniu'a 'ouge hağai'uma?"

Iniu'e Niğa Boro?

²⁴ Ebu Iesu tahi'atahi'a bo'ağano iniu'e niğa boro raena'a zege'a bare ta'irotitiro. ²⁵ Iesu'a zina'a, "Avo'a kinigakinigani'a zege haba azağa zuhi'azi'ohē, ebu gigi'azeta azağani'e haba azağani'a 'Du'u vazeğa' rae huze'ohē. ²⁶ Rehano za'e ze teige ago 'ougo'i! Zae bo'ağano iniu'a niğa boro reihi reine, ani'e vaze niğa kome'a heuğa rae re'uma. Ebu iniu'e zuhi'a reihi reine, tuğure vazeğa heuğa rae re'uma. ²⁷ Iniu'e niğa boro? Ehore ogau'ete'e vazeğa ga tuğure vazeğa? A'e ehore ogau'ete'e vazeğa. Rehano e'e zae bo'ağano tuğure vazeğa heuğa.

²⁸ Ege'a aduga hide onainute'e zamağano za'e ege teite radiu onaeħa. ²⁹ E'ano'o ege Mama'a vaze nidu'a ibitozini'ete'e gigi'ağa inirote'e teige, e zae zuni e'e gigi'ağa zini'ohē. ³⁰ Ebu ege'a ibitohau'ete'e haba'ano za'e ege teite oga'uma, zu kini'a ehore'ete'e haba'ano ehoradu Isaraela azağa, 12 urabo, ibitozini'uma."

Petero'a Iesu O'oni'uma

(Mataio 26:31-35, Mareko 14:27-31, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a Simona niro, raena'a, "Simona, Simona! 'Adi ego'i! Satani'a, vuiti zuizuine'ete'e† teige, zae zama tuhunoga veize Badi'a umineħa. ³² Rehano Simona, e ġae'a ege mazao fie'ete'e'a mene dauğifine ġae rana kuraneħa. E'ano'o ġae'a ġihuradu ege vađe bari'uma madağano negoğo duğuru inarazono'i!" ³³ Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e ġae teite ġuta'uma, ebu ġae teite ruda'uma zuni idağa!" ³⁴ Iesu'a niro, raena'a, "Petero, ege'a ġa'ohē, ohoğore uzeuze ġae'a ġae uğidu 'o'ohena'a, e ađu'a rae re'uma. E'e ġaruganobu'u kokoroku'a uga'uma."

³⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ege gau hağaoga veize tuğuzirote'e madağano za'e moni, nihara ebu tamaka mene odohe onamiro. E'e zamağano za idararo ga mene?" Ze naenaenina'a, "Idararo." ³⁶ Ebu Iesu'a raena'a, "Izidi'e vaze'a mene danazi'uma, e'ano'o monize zu niharaze odoho'i! Iniu iniu'e vesinize o'o'a ro'idene, dabuaze seronadu venisi hoito'i!† ³⁷ Ibite ege moneo peroveta vazeğa Isaia'a Buka Zağoğano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Vaze'a ani'e ġonore azağa zamağano 'ahoga rae reiro.' Ege'a zi'ohē, e'e ġoe'a'e hube hune furera'uma. Ege hari ibite mirihirota'a'e nidu'a hudau onae'ohē." ³⁸ Zege'a naenaeniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emege mazao'e venisi 'aheu." Iesu'a ziro. "Ai ahiga!"

Iesu'a Olive Mağano Kuraro

(Mataio 26:36-46, Mareko 14:32-42)

³⁹ Ebu Iesu ani iğaiğa hağainute'e teige Olive mağa 'u'a buau onamiro. Zu ane tahi'atahi'a ane hegotiro. ⁴⁰ Iesu'e e'e haba'ano feurirotene, ani zina'a, "Aha radiu'ena'a, Satani'a so'oso'ozine ege mazao fie'ete'e'a mene dauğifine, kurano'i!" ⁴¹ Ebu Iesu ani mobade onamadu obena hina tuğadu kuraro, ⁴² raena'a, "Mama, ġa urato'idene, ege mazaono'o bioğa aduga 'adi mae vağino'i! Rehano mene ege ura, ġae ura da'o hağao'i!" ⁴³ Ebu tuğure viga'a adureono'o ane vađe ovadu inaraharo. ⁴⁴ Ani zamağa ufeta adudu'ena'a, zamağa tiba hanadu bare kuraro. E'ano'o irairaniro ebu irairagani'a ru teige rahao sore buaro.

⁴⁵ Iesu ani kuru hağadu ane tahi'atahi'a vađe bare onamirotene ze bazuna haniziro. Mazağa ze'e vetuğa rarote'ano'o ahirize'a taoraro. ⁴⁶ E'ano'o ani'a ziro, raena'a, "Za nougadu baze radiu'ohē? Iğuno'i! Satani'a so'oso'ozadu ege mazao fie'ete'e mene dauğifine, kurano'i!"

Iesu Obone Tiro

(Mataio 26:47-56, Mareko 14:43-50, Ioane 18:3-11)

† **22:31** Vuiiti hirive'ete'e zamağano, vuiiti zuizuinine, huga'e zamağano radi'ohē ebu ogağa'e buau rururu'ohē

‡ **22:36** E'e ġoere idaidaga. Huga'e 'Aduga hidoga u'ano ruhobo'i

⁴⁷ Iesu'a goere'enogano, vase guḡuvaḡani'a ani vaḡe onairo. Ebu Iesu tahi'a 12 bo'aḡano Iuda'a ibitadu fura'inoga veize Iesu uhiḡa onairo. ⁴⁸ Rehano Iesu'a raena'a, "Iuda, ḡa'e eḡe Vaze Ubuga revonoga veize fura'ih'i'oh'e?" ⁴⁹ Iesu tahi'atahi'a'e nagini'a furera'uma ederirotene, ze Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme vesini hina utitoziniine idaḡahehe?" ⁵⁰ Ebu ane tahi'a 'ahogani'a venisi ahase bunadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡih'i'aḡa tuḡure vazeḡa vari'iro. 'Ougadu eda'e teḡa buniro. ⁵¹ Rehano Iesu'a raena'a, "Ago 'ougo'!" Ebu Iesu'a vase e'e teḡa obonadu faine manoniro.

⁵² Iesu obonetouga veize onairote'e azaḡa, Badi'a dibuo hau'ete'e ḡih'i'aḡaḡih'i'aḡa, kuru neḡa ḡiane'ete'e ḡih'i'aḡaḡih'i'aḡa zu vase boroboro'e Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e ḡonore vazeḡa obone ti'ete'e teige, vesini ebu somori boro madu eḡe obohe touga veize onahehe?" ⁵³ Mada nidu'a e'e zae teite kuru neḡano radiunu. E'e zamaḡano za'e mene obohe tiro. Rehano izidi'e za'a eḡe obohe'ete'e madaḡa zu uzabo gigi'a madaḡa feureha."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mataio 26:57-58, Mareko 14:53-54, 14:66-72, Ioane 18:12-18, 18:25-27)

⁵⁴ Ze Iesu obone teadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡih'i'aḡa ne tutune onamiro. Petero zu faḡanono'o zeḡe ḡaruna hegotiro. ⁵⁵ Vaze nu e'e ne ḡabi'a zamaḡano ire roga hofadu ehore ḡeḡemaḡiro. Petero zuni zeḡe teite ehoriro.

⁵⁶ Tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a Petero'e ire roga duhuḡano ehore'enogano horoniro. Ani ḡiane rune'ena'a, ziro. "Vaze 'adi zuni Iesu teite radiudo!" ⁵⁷ Rehano Petero ani o'oniro, raena'a, "Roḡae, e vase a'e aḡua!" ⁵⁸ Mene faḡa enogano vase 'ahogani'a horonadu niro, raena'a, "Ḡa zuni Iesu gatine'ete'e vazeḡa 'ahoga!" Rehano Petero'a nina'a, "Ohoze, e'e mene!" ⁵⁹ Mada tahiḡa ḡarugano, vase 'ahogani'a te'ote'au goeriro, raena'a, "Vaze 'adi hube hune Iesu teite radiudo, mazaḡa ani zuni Galilea vazeḡa!" ⁶⁰ Rehano Petero'a naenaeniro. "Ohoze! E ḡa'a nagini ra'eta'a'e aḡu'a!"

Petero ani ize goere'ete'e zamaḡano, kokoroku'a ugaro. ⁶¹ Zuhi'a Boro'a vaetadu Petero ḡianiro. 'Ougadu Petero ani Zuhi'a Boro'a 'ahige nirote'e zamariro, 'Ohogore uzeuze kokoroku'a izema uyanogano, ḡa'a ḡae uḡidu eḡe o'ohi'uma.' ⁶² Ebu ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡih'i'aḡa neono'o buanadu niau rudaro.

Uti Azaḡani'a Iesu ḡareḡareniro

⁶³ Iesu ḡiane'ete'e azaḡani'a ani ḡareḡareniro zu bouniro. ⁶⁴ Ze ani ubumaḡa 'uadu bare ḡadiḡadiniro, raena'a, "Ḡa peroveta vazeḡa 'ahine, iniu'a bou'ate'e vazeḡa ihof'o'!" ⁶⁵ Ebu goere sau'a sau'a hina ḡareḡareniro.

Vaze ḡih'i'aḡa ḡih'i'aḡani'a Iesu ḡadiniro

(Mataio 26:59-66, Mareko 14:55-64, Ioane 18:19-24)

⁶⁶ Irarirotene, vase boroboro'a tibano nu'oraro. Ze'e Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡih'i'aḡaḡih'i'aḡa zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaḡa. Zeḡe kota zamaḡano Iesu mae ohoniro. ⁶⁷ Ebu zeḡe'a niro, raena'a, "Efo'! Ḡa'e Kerisohe?" Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Eḡe'a 'O'e' rae zine, za'e eḡe goere mene mae ḡihini'uma. ⁶⁸ Ebu eḡe'a 'E Keriso ga?' rae ḡadizine, za'e mene naenaehi'uma. ⁶⁹ Rehano izidiono'o zama mone eḡe, Vaze Ubugani'a Badi'a gigi'aḡa eda'e naeo ehor'i'uma."

⁷⁰ Zeḡe nidu'a ḡadiniro, raena'a, "Tena ḡa'e Badi'a Ubugahehe?" Ane'a zina'a, "O'e, zae'a e'e iniu rae ih'i'oh'e." ⁷¹ Ebu zeḡe'a zeḡe bare neneḡaniro, raena'a, "Eme Iesu'e ve'oḡa rae ra'ete'e vazeḡa mene vahi'uma, mazaḡa emeḡe'a ane hebeono'o goere ve'oḡa rate'e hube hune eḡe!"

23

Pilato Zamao Iesu Mae Ohoniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Mareko 15:1-5, Ioane 18:28-38)

¹ Kota e'e azaḡa nidu'a iḡuniro, ebu Iesu tutune onamadu Pilato zamao ohone tiro. ² Ebu zeḡe'a Pilato mazao Iesu sau'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e emeḡe ne azaḡa so'ozadu ibi ve'oḡano tutuze'oh'e. 'Roma kiniḡa mazao takesi ago hano'i, rae ra'oh'e zu ane'a bare raena'a, 'E'e kini zu Keriso,' rae ra'oh'e!" ³ E'ano'o Pilato'a Iesu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa'e hube Iuda azaḡa kinihe?" Iesu'a naenaeniro. "O'e, ḡa'a ra'eta'e hube." ⁴ 'Ougadu Pilato'a tehadu Badi'a dibuo hau'ete'e ḡih'i'aḡaḡih'i'aḡa zu vase guḡuvaḡa ziro, raena'a, "E ani mazaono'o ve'oḡa 'ahoga mene horoneha." ⁵ Rehano ze te'ote'au goeriro, raena'a, "Iesu ani, Galilea haba'anono'o Iudea haba'a nidu'a onamo Ierusalem'a 'ahi haba'ano zuni, vazevaze ihoze'ena'a haḡai ve'oḡa ibiḡano tutuze'oh'e!" ⁶ Pilato ani goere 'adi iḡirotene, ḡadiziro. "Iesu ani'e Galilea vazeḡahe?" ⁷ Ebu Iesu'e kini Heroda'a ḡiane'ete'e Galilea haba'a vazeḡa rae ederiradu ani Heroda vaḡe tuḡuniro. E'e madaḡano Heroda ani Ierusalem'a haba'ano radiudo.

⁸ Heroda'a Iesu horonirotene, ani matu'e rudaro, mazağa ani amahiono'o Iesu ġianihi rae zamarinu. Ani ibite Iesu hariğa igiro 'ahine, Iesu'a hağai ġigi'a hağaoğa horonihi reiro. ⁹ E'ano'o Heroda ani ġadimu ġehağa Iesu mazao hağairo, rehano Iesu'a mene naenaeniro. ¹⁰ Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağahi'aga zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a iğunadu ġoere riğa ġehağa Iesu rana ġoeriro. ¹¹ Heroda ani ane uti azağa teite Iesu ġirihoharo. Ebu dabua manoga hağaoħanadu Pilato vađe bare tuğune onamiro. ¹² Ibite Heroda ebu Pilato'e agiretitido, rehano e'e madağano'e vazetitiro.

¹³ Ebu Pilato ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağahi'aga, vaze boroboro ebu haba azağa huze nu'oziro, ¹⁴ zina'a, "Za'e vaze 'adi'e vaze ibi ve'oğano ibitoziniro radu tutune areha. Eđe'a zae zamao ġianatene, zae'a ane moneo rate'e ve'oğa 'ahogani mene horoneha. ¹⁵ Heroda'a zuni Iesu mazao ve'oğa 'ahogani mene horonadu ani emeđe vađe bare tuğune onaeha. Ġiano'! Iesu mazao'e runeo tuğuni'uma ve'oğani'e o'o'a! ¹⁶ E'ano'o eđe'a uti azağa tuğuzadu Iesu masini'uma ebu tuğune buni'uma".

¹⁸ Rehano vaze ġuğuvağa nidu'a huau iğuniro, raena'a, "Vaze adie' mano'i, u Barabasi'e tuğune buni'!" ¹⁹ Barabasi ani Ierusalemaha haba'ano gavamani utitoziniro zu vaze zimiro. E'ano'o ani ġu'ano ohoniro. ²⁰ U Pilato ani vaze ġuğuvağa teite ta'irotitiro, mazağa ani Iesu tuğune bunihi reiro. ²¹ Rehano ze'a huaro, raena'a, "Sataurono'! Sataurono'!" ²² Pilato'a ġae uğiduğano ziro, raena'a, "Ani nagi ve'oğa hağaeħa? E ani rune moneo tuğuni'uma ve'oğa 'ahogani'a mene horoneha. E'ano'o e ani masine taugi'uma ebu tuğune buni'uma!"

²³ Rehano vaze ġuğuvağani'a Iesu satauronoga veize ġihau teote'au huaro. Zeđe ago'e ufeta boro hune u'ano, ²⁴ Pilato'a ze'a urate'ete'e ibiğano hağaoziniro. ²⁵ 'Ougadu ani gavamani utitozinirote'e zu vaze goruzirote'e vazeğa, Barabasi ġu'anono'o mae buniro. U vaze ġuğuvağani'a uratirote'e idunağano, Iesu'e satauronoga veize uti azağa evora ri'iniro.

Iesu Satauroniro

(Mataio 27:32-44, Mareko 15:21-32, Ioane 19:17-27)

²⁶ Uti azağani'a Iesu tutune onamirote'e zamağano, Kurene vazeğa 'ahoga niğa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano ibio hidiro. Uti azağani'a obone teadu Iesu satauro mae heratoharo ebu Iesu ġaruna onamiro. ²⁷ Vaze ġuğuvağani'a zuni Iesu hegote onamiro. Zeđe bo'ağano roğaeroga'e Iesu vetuğanadu niau kuaro. ²⁸ Iesu'a tehdadu zina'a, "Ierusalemaha roğaeroga'e, eđe u'ano ago niano'i, rehano zae zu ubudeze veize niano'!" ²⁹ Mazağa aduga boro hidi'uma madağa 'ai onai'uma. E'e madağano vazevaze'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Gabani roğaeğa zu ene ize 'izema mouga roğaeğani'e manoga taugi'!" ³⁰ E'e madağano ze mağamağa kome'a boro zina'a, 'Fahanadu emeđe ġahifo'!" ³¹ E'e ire ġaboga heuğa, rehano za'a sataurohi'ohe. 'Ougine za'e, ire roğa azağa heuğa, aduga ufeta boro hidi'uma."

³² Ġonore boro vazeğa 'aheu zuni Iesu teite zemoga radu tutuze onamiro. ³³ Ebu ze'e haba 'ahoga niğa Vadini Isiga feuriro. E'ea Iesu ebu ġonore vazeğa 'aheu satauroziro, vaze 'ahoga'e eda'e moneo zu 'ahoga'e kauri moneo. ³⁴ Ebu Iesu'a sataurono'o reiro, raena'a, "Mama, zeđe hağai sau'a ağutu modo'i, mazağa ze'e nagini hağae'eta'a'e ağu'a." Ze'a iniu'e Iesu dabua me'uma radu kağusi arahoga arahiro.

³⁵ Vazevaze'e edanadu muririnu. U vaze ibitozini'ete'e azağa'e Iesu ġirihoharo, raena'a, "Ani vaze 'ahoga'ahoga'e ġaboziro. Ani'e Keriso, Badi'a'a ohotirote'e vazeğa reine, ane'a bare ġaboni'uma!" ³⁶ Uti azağani'a zuni arahoharo ebu vaini vuğa ġigi'a gagoharo. ³⁷ Ebu ze nina'a, "Ġa'e Iuda azağa kini ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'!" ³⁸ Iesu satauro hitagano'e 'ahige mirihiro, 'Iuda Azağa Kini'.

³⁹ Satauro rana'ono'o ġonore boro vazeğa 'ahogani'a Iesu roniro, raena'a, "Ġa'e Keriso ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'i ebu emeđe zuni ġabofo'!" ⁴⁰ Rehano ġonore boro vazeğa 'ahogani'a ġonore boro vazeğa omo ġoere riğa hina naenaenina'a, "Ġa Badi'a mene rihone'ehehe? Ġae zuni ane teite idağa ruda'uma ebu Badi'a hidi'uma. ⁴¹ Emetane'e emeđe sau'a u'ano rudau'ohe, rehano vaze 'adi'e hağai sau'a 'ahogani mene hağairo." ⁴² Ebu ane'a Iesu niro, raena'a, "Iesu, ġae'a ibitohau'ete'e haba'a ona'idene eđe zuni zamaro'!" ⁴³ Iesu'a naenaenina'a, "Hube hune ġa'ohe, izidi ġa'e ege teite Badi'a habao radi'uma."

Iesu'a Rudaro

(Mataio 27:45-56, Mareko 15:33-41, Ioane 19:28-30)

* **23:16** Mirihe farirote 'ahoga'e v. 17 'ahige ra'ohe, 'Izidi Iğine Mode'ete'e Muğano ani'a vaze 'ahoga ġu'a'ono mae bunifo'

⁴⁴ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada ugidu. ⁴⁵ Mada mene hiaro ebu kuru neġa dabuaġani'a nemaŋo zigau 'a'adaro. ⁴⁶ Ebu Iesu'a ġihau huarŋo, raena'a, "Mama, eġe vine'e ġae 'evoreo ti'ohel!" Ani 'ouge reirote'e enogano 'ai, iriga ri'iro.

⁴⁷ Roma uti azaġa ibitozini'ete'e ġihi'aġa'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ani Badi'a niginuro ebu raena'a, "Hube hune vaze 'adi'e duduga!" ⁴⁸ Iesu satauro rudarote'e murirote'e azaġa ġuġuvaġani'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ze zuni vetuġa ranadu neze 'u'a barobaro 'uhiro. ⁴⁹ Rehano Iesu vaze nidu'a zu Galilea haba'anono'o hegotirote'e roġaeroġaeġa nidu'a faġanono'o nagini'a furerarote'e muriro.

Iesu Guriro

(Mataio 27:57-61, Mareko 15:42-47, Ioane 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Iudea haba'ano Arimatea vaze 'ahoga niġa Iosefa radiunu. Ani'e vaze manŋa zu duduga, zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a guhininu. Ani'e vaze ibitozini'ete'e azaġa boro zamaġano boro 'ahoga, rehano vaze boroboro'a Iesu matihi reirotene ani ze ġoere mene mae ġihiniro. ⁵² Ane'a Pilato vaġe onamadu eda'e'eda'e uminuro, raena'a, "Iesu rune ahi'a eno'il!" Ebu hena Pilato'e reiro. "O'e". ⁵³ 'Ougadu Iosefa'a sataurono'o Iesu ahiri mae bunadu dabua hina 'umiro. Ebu Iesu ahiri vatava varadirote'e 'iduġa izigano tiro. ⁵⁴ A'e Bana Madaġa veize ruhibe'ete'e madaġa ġoravaġa, ebu Bana Madaġa hanitiro.

⁵⁵ Galilea haba'anono'o Iesu teite onairote'e roġaeroġae'e Iesu ahiri mae onairote'e hegotiro ebu ahi'a tirote'e haba'a horoniro. ⁵⁶ 'Ougadu ze neze bare onamadu Iesu ahiri aso hanoga veize murava hohoga zu deho hohoga manŋa ruhibiro. Rehano Mose goro ġoe'a idunaġano Bana Madaġa 'ahine, ze ahirize ohone baniro.

24

Iesu'a Runeono'o Bare Ġabodiro

(Mataio 28:1-10, Mareko 16:1-8, Ioane 20:1-10)

¹ Fura oherebau uzeuze roġaeroġae ze'a ruhibirote'e ahiri ase'ete'e muravaġa hohoga madu idu onamiro. ² Ze feurirotene, idu 'ue'ete'e hadiġa boro kiune vaġinoga horoniro. ³ Ebu ze diuġiro, rehano Zuh'i'a Boro Iesu ahiri mene horoniro. ⁴ Ze nagini'a ani mazao fureranate'e zamare 'ada'adiro. E'e madaġano vaze 'aheu'a tabara zeġe babaġano edaro. Ze'e dabua vazavazahoga vidaro. ⁵ Ebu roġaeroġae'a rihau rudanadu zeġe mazao ovoe ġuġuriro. Rehano vaze 'aheu'a ziro, raena'a, "Za nougadu ġabone vazeġa rune haba'ano vaze'ohel!" ⁶ Ani ahao'e 'o'o'a, rehano ani bare ġabode iġuneha! Ani'a Galilea haba'ano nagini zirote'e zamaro'i! ⁷ Ani'a raena'a, 'Eġe, Vaze Ubuga'e revonadu sau'a azaġa evora ri'ini'uma ebu sataurohi'uma, rehano mada ugiduġano bare ġabode iġuni'uma.'" ⁸ 'Ouge reirotene, roġaeroġae'a Iesu'a reirote'e ġoe'a zamario.

⁹ Roġaeroġae'a idu haba'anono'o bare onaadu zeġe mazao nagini'a furerarote'e nidu'a Iesu tahi'a 11 zu ane vaze nunu nidu'a ziro. ¹⁰ Idu haba'a onairote'e roġaeroġae'e Magadala roġaeġa niġa Maria, 'ahoga'e niġa Ioana, Iakobo vi'a niġa Maria ebu roġae nunu. Ze'e nagini'a fureranate'e apostolo azaġa mazao rae fureniro. ¹¹ Rehano Iesu tahi'atahi'a'a ze ġoere'e ġirihŋo hariġa radu mene mae ġihiniro. ¹² U Petero ani iġunadu idu haba'a dure onamiro. Ani'a ġuġuradu idu zamaġa ġianirotene, Iesu ahiri umirote'e dabuaġa da'o horoniro. Ebu ani nagini'a fureranate'e zamare 'ada'ade'ena'a, ne bare onamiro.

Iesu'a Emausa Neġa Ibiġano Fureraro

(Mareko 16:12-13)

¹³ E'e madaġano roġaeroġae ġoere iġirote'e azaġa bo'aġano tahi'a 'aheu'a Emausa neġa ibiġa onaminu. E'e neġa'e Ierusalemaha haba'anono'o ani faġa'e 11 kilomita. ¹⁴ Anianine ibio oname'ena'a nagini'a fureranate'e ġauġa nidu'a ġo'ane onaminu. ¹⁵ Zeġe'a ġo'ane oname'enogano, Iesu ane'a zeġe uhiġa aradu idaġa onamiro. ¹⁶ Zeġe horoniro rehano, mene ederiro a'e Iesu, mazaġa ze ani mene ederoga veize biriro.

¹⁷ Iesu'a ziro, raena'a, "Ġanine oname'ena'a, nagini ġo'ane'ohel?" Ebu ze vetuġarau'ena'a tue edaro. ¹⁸ Ze bo'aġano vaze 'ahoga niġa Kuleopa'a naenaeniro, raena'a, "Izidi Ierusalemaha haba'ano nagini'a fureranata'a'e vaze nidu'a edeġa. Ġa'e e'ea radiunu rehano, ġa'a da'o aġu'ahel?" ¹⁹ Iesu'a zina'a, "Nagini'a fureraneha?" Zeġe'a nina'a, "A'e Iesu, Nazareta vazeġa hariġa. Badi'a zu vaze nidu'a zamao ani peroveta vazeġa raha. Ani'e haġaiġa ġiġi'a haġainu zu ġoere ġiġi'a haraminu. ²⁰ Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze ibitozini'ete'e azaġani'a Iesu manoga radu Roma gavana 'evorao ri'iniro ebu satauroniro. ²¹ Eme'e ani Isaraela azaġa aġireono'o mae

vaḡizi'uma vazeḡa rae zamariro. Ebu Izidi Iesu rudarote'e madaḡanonono'o onao mada uḡidu maha.

²² U eme bo'aḡano roḡaerogae nu'a zaguzagufeha. Ze ohereda'o idu haba'a onameha, ²³ rehano Iesu ahi'a mene horoneha. Ebu ze bare onaradu, raena'a, 'Aneru'a emeḡe mazao fureranadu Iesu'e bare ḡabodeha rae raha.' ²⁴ Emeḡe bo'aḡano vaze nu'a idu haba'a onamatene, roḡaerogae'a rate'e teige, ze zuni Iesu ahi'a'e mene horoneha."

²⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e mene huhuzaḡa! Peroveta azaḡani'a reirote'e ḡoe'a mene ḡarihe mae ḡihine'ohe. ²⁶ Peroveta azaḡani'a raena'a, 'Keriso'e 'ouge aduga me'uma, ebu hena ḡabodadu ane haba aḡaḡano diuḡiuma.'" ²⁷ Iesu'a Buka Zaḡoḡa zamaḡano Mose'ono'o onamo peroveta azaḡani'a ani moneo mirihirote'e ḡoe'a nidu'a faine ihoze onamiro.

²⁸ Ebu ze Emausa neḡa hanitiro, rehano Iesu'e ize ibio onamihi reiro. ²⁹ Ze Iesu radoga radu uminiro, raena'a, "Gorava raneha zu mada'e hauḡeha. E'ano'o emeḡe teite bazih!" 'Ougadu ani zeḡe ne diuḡi' onamiro.

³⁰ Ani ogomu veize zeḡe teite ehoriro. Ebu beredi madu Badi'a mazao kuranadu vahege ziniro. ³¹ E'e zamaḡano ubumaze'a bohatanadu 'Ahi'e Iesu!' rae ederiro. Rehano zeḡe ubumao ani dauḡiro. ³² Ebu anianine ḡoretitiro, raena'a, "Ibio ane'a eme teite ḡoeratene zu Buka Zaḡoḡa huga me'odofeatene, zamafe'a matu'e rudaneha!"

³³ Ebu tahi'a 'aheu'a Emausa neḡa'ono'o zogone iḡunadu Ierusalemaha haba'a bare itiro. E'ea Iesu tahi'a 11 zu zeḡe teite radiunute'e vaze nu haniziro. ³⁴ Ze raena'a, "Hube hune Iesu ani bare ḡabodeha ebu Simona* mazao fureraneha!" ³⁵ 'Ougadu tahi'a 'aheu e'e'a zuni zeḡe mazao Emausa ibiḡano nagini'a fureranate'e zu Iesu'a beredi vahege'enogano Iesu ederate'e hariga me'odoziniro.

Iesu'a Tahi'aḡa mazao Fureraro

(Mareko 16:14, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:4-5)

³⁶ Ze harize me'ode'ete'e zamaḡano Iesu'a tabara zeḡe bo'aḡano edaro, ebu raena'a, "Zama roḡeḡa zae teite rado'!" ³⁷ Rehano ze'e ane vine horone'ohe rae zamare'ena'a, zaguzagaro zu rihau rudaro. ³⁸ Iesu'a ḡadiziro, raena'a, "Za'e nougadu rihau'ohe? Nougadu 'Ahi'e iniu?' rae zamare doude'ohe? ³⁹ 'Ahi eḡe! Eḡe 'evore zu oda ḡiano'i! Ebu obohe nuro'i! E vine reifone, modarehe zu isinehe o'o'a reifo. Rehano za horohe'ete'e teige, e'e modare zu isineheta." ⁴⁰ Ani 'ouge radu 'evoreḡa zu odaḡa ihoziro. ⁴¹ Rehano ze matu'e rudanadu zaguzagarote'e u'ano, ze ize Iesu ḡoere mene mae ḡihiniro. Ebu Iesu'a ḡadiziro, raena'a, "Zae mazao ogomu nu e'ehehe?" ⁴² Zeḡe'a ḡozone kiroḡa harotene, ⁴³ ani'a madu zeḡe ubumao aro.

Iesu'a Ane Tahi'atahi'a ḡoere ḡonaga Ziro

(Mataio 28:16-20, Mareko 16:15-18, Apostolo 1:6-8)

⁴⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano 'ahige ḡoreziro. 'Mose goro, peroveta azaḡa buka zu Salamo zamaḡano eḡe moneo mirihirote'e ḡoe'a nidu'a hube hune hudafu.'" ⁴⁵ 'Ougadu Iesu'a, zeḡe Buka Zaḡoḡa ḡoe'a huga ederifine, zamaze bohaniro. ⁴⁶ Ani ziro, reana'a, "Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihiro. 'Keriso'e aduga hidi'uma, ebu mada uḡidu zamaḡano runeono'o bare ḡabodi'uma. ⁴⁷ Ebu ani tahi'atahi'a'a, Ierusalemaha haba'aono'o onamo haba nidu'ao, ane niḡano hari manoḡa harami'uma, raena'a, 'Gihuro'i! 'Ougine, Badi'a'a haḡaize sau'a aḡutu modi'uma!" ⁴⁸ Za'e e'e ḡoe'ani'a hudanata'a'e horoneha, e'ano'o vaze 'ahoga 'ahoga zuni eḡe hari haramozini'uma. ⁴⁹ Gi'ano'i! Mama'a ḡoere tirote'e Vine Zaḡoḡa eḡe'a zae mazao tuḡuni'uma. E'ano'o Ierusalemaha haba'ano guhiu rado'i, onamo Vine Zaḡoḡani'a ovadu gigi'aḡa hina iriva'ozu'uma."

Iesu'a Adure Itiro

(Mareko 16:19-20, Apostolo 1:9-11)

⁵⁰ Ebu Iesu'a Ierusalemaha haba'aono'o ze tutuzadu Betania neḡa uhiḡa onamiro. Ebu evo'a ḡihinadu zeḡe veize kuraro. ⁵¹ Ani kurau'ena'a, ze muhizadu adure ḡoha mae ḡihine itiro. ⁵² Ebu ze Iesu niḡunadu matu'uzeta Ierusalemaha haba'ano bare onamiro. ⁵³ Ze iḡaiḡa kuru negano radiu'ena'a, Badi'a niḡa mae ḡihininu.

* 24:34 Niḡa 'ahoga'e Petero

Apostolo Azağa Hağai

Goere Ğadaheğa

Buka 'adi'e "Apostolo azağa hağai" Uare (Kware) ğoereo tiro. Uare ğoere'e Garihe (Garia) ğoere teite ago tiba. Uare zu Gariheo ğoere'ete'e azağa'e nidu'a 1300. Ze'e Central Province, Rigo District haba'ano radiu'ohe. A'e Port Moresby-ono'o 70 kilomita south-east oname'ohe.

"Goere huga" e buka 'adi ğonagano tiro, ğoere aduga ga iğaiğa mene igi'ete'e ğoe'a buka zağoğano tirote'e huga ihozoga veize.

Buka mazağa

¹ Hari 'adi'e Teofilo veize ti'ohe. Ege'a ibite tirota'a'e, Iesu'a gaudote'e zuni ihozidote'e nidu'a, ebu ² onamo Vine Zağoğani'a ibitohau'ena'a apostolo azağa ğoere ziniro, ebu adure ğoha mae itiro. Apostolo azağa'e Iesu'a inahē meirote'e azağa. ³ Iesu ani zaharaneadu rudarote'e enogano, mada ğae ğazağa ğaubanana (40) apostolo azağa mazo fureraro. E'e zamağano ani 'ize ğaboga ra'ete'e ihozoga veize hağai ğehağa furenino zinido, ebu Badi'a'a zuhi'azi'uma ğoe'a rae furenido. ⁴ Zege'a nu'orarote'e madağa 'ahogano Iesu'a ğoere ziniro, raena'a, "Ierusema neğano geno rado'i, onamo Mama'a rae tirote'e ğoe'ani'a hudanoga veize guhiano'! E'e ğoe'a'e za ege mazaono'o igiro, raena'a, ⁵ Ioane Babatiso'e vu hina bapatizozido rehano, za'e, mada ğehağa 'izema mougano, Vine Zağoga hina bapatizozu'uma."

Iesu adure ğoha mae ğihine itiro

⁶ Mada 'ahogano ze bare nu'orarote'e zamağano, Iesu ğadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e'e madağano'e emeğe'a Isaraela haba'a bare madu emeğe'a emeğe bare ğiafoga veize ibitofi'uma hehe?"

⁷ Iesu'a naena zina'a, "E'e madağa'e Mama'a ane niğano rae tiro. Za'e mene ederi'uma ğauga. ⁸ Rehano Vine Zağoğani'a zae vage ovami'uma madağano za'e gigi'aga me'uma. Ebu za'e ege hari rae furen'i'uma, Ierusema neğano, Iudea haba'ano, Samaria haba'ano onamoo haba ğonaga."

⁹ Iesu ani, 'ouge reirote'e enogano, zege ubuma adure ğoha mae ğihine itiro, ebu ğoze'a 'uiro. ¹⁰ Iesu'a adure ğoha ite'enogano, ze adure ğohani gagau ğiane rune radiunu. Ebu ğiano'! Aneru ahe'u'a zege genağano edaro. Ze dabua 'uruğa hağairo, ¹¹ ebu raena'a, "Galilea azağa, za nougadu de'ea edau'ena'a adure ğohani ğiane'ohe? Iesu ani zae mazaono'o adure ğoha mae ğihine iteha. Ani'e 'ouge itate'e horonate'e teige vesu'u bare ovami'uma."

Hitaga neğano kurau nu'oraro

¹² Ebu ze Olive mağanono'o bare Ierusema neğa itiro. E'e ibiğa'e kilomita tiba heuğa. ¹³ Ze Ierusema neğa feurirotene, hitaga neğa itadu zege'a radiu'ete'e haba'a diuğiro. E'e zamağano'e, Petero, Ioane, Iakobo, Aniderea, Firifo, Tomasi, Batolomeo, Mataio, Alofeo ubuga, niğa Iakobo, Zelote vazega, niğa Simona, ebu Iakobo ubuga, niğa Iuda. ¹⁴ Zege nidu'a nu'oru'ena'a, zamaze tibunadu iğaiğa kuraunu. Roğae nu, zu Iesu vi'a Maria, zu Iesu negoğa duğuru zuni zege teite nu'oraunu.

Matia'a Iuda iğuri meiro

¹⁵ E'e madağa 'ahogano Zuhi'a Boro mone azağa nu'onu'o bo'ağano Petero'a iğune edaro. Zege nidu'a'e mağa tiba za ğae aheu ğaubanana (120) heuğa. ¹⁶ Ebu zina'a, "Neğ nabudi, ibite Vine Zağoğani'a Davida neadu, buka zağoğano tirota'a'e hudaro. A'e Iuda'a Iesu obone tirote'e azağa ibito zinirote'e hariğa. ¹⁷ Iuda'e Iesu'a inahē meirote'e tahi'aga 'ahoga. Ane zuni emeğe teite gau tiba hağaido. ¹⁸ Rehano ani'e reva moniğa hina haba 'ahoga hoitiro. E'ea vadini ibine uite ovoiro, ebu ahi'ani'a fu'uradu isiğani'a ğudau rururaro. ¹⁹ Hari 'adi'e Ierusema azağa nidu'a igiro. E'ano'o zege'a haba a'a'e zege ğoereo Akeledama rae huniro. Goere e'e huga'e ru haba'a.

²⁰ Mazağa Salamo zamağano 'ahige tiro, raena'a, 'Ane haba'e ğahuturano'!

Vaze tiba zu e'ea mene radi'uma.' (Salamo 69:25)

Ebu

'Vaze 'ahogani'a ane gau iğu'a me'uma.' (Salamo 109:8)

²¹ E'ano'o eme'e vaze 'ahoga me'uma, Iuda iğuri mouga. Zuhi'a Boro Iesu'a emeğe teite radiudote'e madağa nidu'a, emeğe teite raudote'e vazega 'ahoga me'uma. ²² E'e

madaġa'e, Ioane'a Iesu bapatzionirote'eano'o onamo Iesu emeġe mazaono'o adure ġoha mae ġihine titirote'e. Ebu ane zuni Iesu'a bare ġabode iġunirote'e rae furenifine."

²³ E'ano'o zeġe'a vase aheu meiro. Vaze 'ahoga'e Barasaba rae hune'ete'e Iosefa, niġa 'ahoga'e Iusito, ebu vase 'ahoga'e Matia. ²⁴ Ebu ze Badi'a uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa'e vase zama nidu'a edeġa. E'ano'o ihofoi, vase aheu 'adi bo'aġano ġae'a mate'e vaseġa'e iniu? ²⁵ Iuda'a modirote'e apostolo gauga iġu'a mouga veize. Iuda'e ane haġai sau'a u'ano ane'a radi'uma haba'a diuġiro. ²⁶ Ebu ze'e e'e veize kaġusi arahoġa haġairotene, Matia meiro. E'ano'o Matia ani apostolo azaġa gaubanana tiba fare teite me'ode tibuniro.

2

Pentekosi madaġano Vine Zaġoġani'a ovairo

¹ Iesu'a bare ġabode iġunirote'e ġarugano fura fu'o zu aheu fare (7) radirotene, Pentekosi* madaġa meiro. E'e madaġano Zuhi'a Boro mone azaġa nidu'a haba tibano nu'oru radiro. ² E'e zamaġano zavara boro'a onae'ete'e teige guguġa boro'a adureono'o tabara gudau ovairo. E'e gugugani'a zeġe'a nu'orarote'e neġa iriva'oniro. ³ Ebu ire'a duhuru'ete'e heuġani'a mazane teige rovotadu, vase tiba tiba ranao duhuranoga horoniro. ⁴ Ebu Vine Zaġoġani'a e'ea radiunute'e azaġa nidu'a iriva'oziro, ebu Vine Zaġoġani'a ibito zenadu, ġoere 'ahoga 'ahogano ġoeriro.

⁵ E'e madaġano'e, Iuda azaġa haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e'a, Pentekosi muġa 'auġoga rae Ierusalemne neġa onaadu e'ea radiunu. Ze'e Badi'a gubane'ete'e azaġa. ⁶ E'e haraġa igirotene, vase ġuġuvaġani'a isau onairo. Ebu ze zamaze 'ada'adaziro, mazaġa Zuhi'a Boro mone azaġani'a ane ane ġoereo ġoeroga igiro 'ahine. A'e Iuda azaġani'a haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e ġoe'a. ⁷ Ebu ze zaguzaganadu, 'ahige reiro. "Adi duġuru'e nidu'a Galilea azaġa rehano, ⁸ nouga'ahi emeġe tiba tiba ġoereo ġoeroga igi'ohe? ⁹ Eme'e Patia azaġa, Media azaġa, Elama azaġa, ebu Mesopotamia haba'ano, Iudea zu Kapadokia haba'ano, Ponto zu Asia haba'ano radiu'ete'e azaġa, ¹⁰ Ferigia zu Pamufulia haba'ano, Izipi haba'ano radiu'ete'e azaġa, zu Libia haba'a zamaġano Kurene neġa uhiġano radiu'ete'e azaġa. Ebu Roma neġano radiu'ete'e azaġa. ¹¹ E'e zamaġano'e Iuda azaġa zu, Iuda mene azaġa rehano zamaze ġihuradu Iuda azaġa teite kurau tiburu'ete'e azaġa. Ebu Kerete 'umuġa azaġa zu Arabia haba'a azaġa. Eme zeġe'a Badi'a gigi'a haġaiġa emeġe tiba tiba ġoereo ra'ete'e igi'ohe." ¹² Ze zaguzagaru ebu zamaze 'ada'adaziro, ebu "Adi nagini?" rae ġadititiro. ¹³ Rehano vase nu'e ġiriho zini'ena'a, 'ahige reiro. "Ze vaini vuġa borofe gageha."

Petero'a vase ġuġuvaġa mazao haramiro

¹⁴ Ebu Petero'a apostolo azaġa gaubanana tiba fare (11) teite iġune edanadu, vase ġuġuvaġa mazao agoga borofe'ena'a haramiro. "Iuda azaġa, zu Ierusalemne neġano radiu'ete'e azaġa nidu'a, e'e, haġai 'ada'a nouge nouge fureranate'e rae bohanihi. Eġe ġoere fairu abito'! ¹⁵ Za'e 'adi duġuru'e vaini vuġa gageha rae zamare'e gaogi. Ze mene gageha. 'Adi 'ize oherebau, mada fu'o zu ġazaġa fare (9 koroko). Vaze'e oherebau mene gaġi'uma.

¹⁶ Rehano 'adi'e peroveta vaseġa Ioela'a amahi rae furenirote'e haġaiġani'a fureraneha.

¹⁷ Badi'a'a zi'ohe.

Mada ġonaga madaġa madaġano, vase nidu'a mazao eġe Vine Zaġoġa

ovoe be'unadu, iriva'ozi'uma,

Ebu ubudeze zu aboeze'a

eġe hari rae fureni'uma.

Zae ohoze iziga iziga'e

Badi'a'a ihoze'ete'e haġaiġa

zamaze hina horoni'uma,

zu vase boroboro'e Badi'a'a

ihoze'ete'e haġaiġa iġuna'uma.

¹⁸ E'e madaġa madaġano tuġure azaġa

ġu'a teige gaue'ete'e (slaves),

ohoze zu roġae mazao zuni

eġe Vine Zaġoġa ovoe be'unadu,

* 2:1 Pentekosi ġoere e'e huga'e ġae fu'o gaubanana (50). Iġine Mode'ete'e Muġa madaġanonono'o me'ode onamo mada ġae fu'o gaubanana meine, Pentekosi Muġa madaġa me'uma.

iriva'ozu'uma,
 ebu zege zuni ege goere
 rae fureni'uma.

¹⁹ Ebu ege'a zaguzaga'uma haiga
 adureo fureni'uma,
 zu ege tahi gigi'a haiga
 rahao fureni'uma.

A'e ru, ire roga ebu gisi boro.

²⁰ Mada'e uzabora'uma, ebu
 bato'e ru teige kanara'uma.
 E'e garuganobu'u Zuhi'a mada boro
 zu manoga hune'a onai'uma.

²¹ Ebu Zuhi'a Boro mazao
 umide'ete'e azaa nidu'a'e
 gabone hidi'uma.' (Ioela 2:28-32)

²² Isaraela azaa, goere 'adi ego'! Za edega. Iesu, Nazareta nege vazege ani,
 Badi'a'a tugunadu, gigi'a haiga, zaguzaga'uma haiga zu Badi'a tahi haiga gehaga
 zae bo'agano haigado. Badi'a ani e'e haiga Iesu mazaono'ohaigu, Iesu'e ane'a
 tugunirote'e rae deheniro. ²³ Ebu Iesu ani zae 'evoreo ri'inirota'a'e, Badi'a'a amahi
 toganirote'e zu furera'uma rae ederirote'e haiga. Ebu za'e Badi'a goro goe'a agu'a
 azaa zeadu, satauroo ikokoneadu runediro. ²⁴ Rehano e'e vazege'a Badi'a'a rune
 zamagano ganiganau'ete'eano'o mae vaginadu, bare gaboniro, mazaaga rune gigi'aga'e
 Iesu obone touga mene idaga 'ahine.

²⁵ Davida ani Iesu hari 'ahige rae reiro.

'E'e mada nidu'a ege uhihano
 Zuhi'a Boro horoninu.
 Mazaaga ani ege eda'e moneo radiu'oha.

E'ano'o gau 'ahogani'a zuni
 mene hagai'uma.

²⁶ E'ano'o zamahe'a matu'e'oha,
 zu hebehe hina
 Badi'a nigune'ena'a, matu'e'oha.
 E'a zamare'etene, ahirihe zuni
 runeono'o bare gaboni'uma
 rae re'uma.

²⁷ Mazaaga ga'e ege'a rudaune,
 vinehe rune haba'ano
 mene modi'uma,
 ebu gae tuguere haage hune'ete'e vazege'a
 ahi'ani'a ruhuranoga veize
 mene modi'uma.

²⁸ Ga'e gabone ibiga ihoheha.
 E'e gae zamao matu'u hina
 iriva'ohi'uma.' (Salamo 16:8-11)

²⁹ Nego nabudi, e hubehune zi'oha. Vougafe Davida'e rudanadu guriro, ebu ani idu'e
 izidi 'ize radiu'oha. ³⁰ Ani'e proveta vazege 'ahine, ani edega Badi'a'a ane mazao goe'a
 rinede tiro, raena'a, Davida mariga 'ahogani'a ane iguri madu Kini re'uma.

³¹ Davida ani vesu'u furera'uma haiga horone'ena'a, Keriso'a bare gabode
 iguni'uma hariga rae fureniro, raena'a, rune haba'ano ani mene modi'uma, zu ahi'a'e
 mene ruhura'uma. ³² Ebu Iesu 'adi'e Badi'a'a bare gaboniro. Emege nidu'a e'e
 horonadu, rae furene'oha. ³³ Ebu ani'e Badi'a eda'e moneo ohoniro, ebu Moga
 mazaono'o Vine Zagoga madu emege mazao ovoo be'unadu iriva'ofiro. Vine Zagoga'e
 Badi'a'a tuguni'uma rae tirote'e. Ebu za'e e'e haiga izidi 'ada horone'ete'e zu igi'ete'e.

³⁴ U Davida ani Keriso teige adure goha mene mae ghine itiro. Rehano ani 'ahige
 reiro.

'Badi'a'a ege Zuhi'a Boro niro.

Ege eda'e moneo ehoro'i!

³⁵ Onamoo ege'a agirego mae raharahazi'uma.' (Salamo 110:1)

³⁶ E'ano'o Isaraela azaa nidu'a fairu edero'i! Zae'a satauronirote'e vazege, Iesu'e,
 Badi'a'a Zuhi'a Boro zu Keriso rae ohoniro."

³⁷ Ze e'e igirote, zamaze tugano babaharo, ebu Petero zu apostolo azaa gadiziro.
 "Negofe duguru, eme nagini haigaine manoga?"

³⁸ Petero'a naenaezina'a, "Zae nidu'a, zamaze ġihuno'i, ebu Iesu Keriso niġano bapatozo mo'! 'Ougine Badi'a'a zae sau'a rae modi'uma, ebu Badi'a'a Vine Zaġoġa zini'uma. ³⁹ Badi'a'a ġoore 'adi rae tirota'a'e, Zuhi'a Boro emeġe Badi'a'a zamazi'uma azaġa nidu'a veize. A'e zae, ubudeze zu haba faġa faġa azaġa nidu'a."

⁴⁰ Ebu ani bare ġoore ġehaġa hina haramiro, zu bare bare iraduguziro, raena'a, "Haġai ve'oġa azaġa 'adi mazaono'o vaġinadu, ġabone mo'!" ⁴¹ E'ano'o iniu iniu'a ane haramo mae ġihinirota'a'e bapatozoziro. Ebu e'e madaġano vaze maġa boro uġidu (3000) heuġa bapatozo madu zeġe moneo ragate mae zouziro.

Badi'a mone azaġa tibano nu'oraro

⁴² Ze'e zamaze tiba hanadu, apostolo azaġani'a ihozidote'e abito zinido ebu danatitido, tiburu oġaudu, zu tibano kuraudo. ⁴³ Ebu apostolo azaġani'a zaguzaga'uma haġaiġa zu Badi'a tahi ġiġi'a haġaiġa ġehaġa haġaido, ebu vaze nidu'a zamazeo Badi'a rihone runiro. ⁴⁴ Badi'a mazao firote'e azaġa nidu'a tibano nu'oru radiudo, ebu ġauze nidu'a ġahugotitido. ⁴⁵ Ebu habaze, neze zu toheze seronadu, iniu monize'a ferezinute'e nidu'a, zininu. ⁴⁶ Ze mada nidu'a Dibu'o Neġano tibano nu'oranadu kuraudo. Ebu ane ane neo matu'uzeta zu zama tiba teite oġau tiburaudo, ⁴⁷ zu Badi'a niġunido, ebu Ierusalem azaġa nidu'a zeġe mazao matu'inu. Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a ġabone hide'ete'e azaġa ragate ragate mae zouzido.

3

Odaġa sau'a vazeġa fainiro

¹ Mada 'ahogano Petero zu Ioane'a kuru madaġano Dibu'o Neġa itiro. A'e ġorava mone mada uġidu (3 koroko) zamaġano. ² U ibiheta 'ahoga, niġa Iraġa Manoġa ra'ete'e ġenaġano, odaġa sau'a vazeġani'a ehore radiro. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mada nidu'a e'e haba'a tutune onamido, ebu Dibu'o Neġa diuġe'ete'e azaġa mazao moni umidinu. ³ Ani Petero zu Ioane'a Dibu'o Neġa diuġi'ra' enogano horozadu, moni umidinu. ⁴ Rehano Petero zu Ioane'e ġiane runadu, Petero'a niro, raena'a, "Eme ġiafo'!" ⁵ Odaġa sau'a vazeġani'e ġau 'ahoga ini'uma rae zamare ġiaziro.

⁶ Rehano Petero'a niro. "E monihe o'o'a rehano, eġe mazao radiu'ete'e ġauġa ġani'uma. Eġe'a ġa'ohe. Iesu Keriso, Nazareta neġa vazeġa niġano iġunadu onamo'!" ⁷ Ebu Petero'a ane eda'e 'evoreġa madu mae ġihinirotene, odaġa zu kekeġani'a tabara inariro. ⁸ E'ano'o ani rafate iġunadu edaro, ebu oname onainu. Ebu rafate oname'ena'a zu Badi'a niġune'ena'a zeġe teite Dibu'o Neġa diuġiro. ⁹ Vaze nidu'a ane'a Badi'a niġune'ena'a oname'ete'e horonirotene, ¹⁰ ani'e Dibu'o Neġa ibihetaġa, niġa Iraġa Manoġano iġaiġa ehoradu, vaze mazao moni umidinu'ete'e vazeġa rae reiro. Ebu ane mazao nagini'a furerarote'e u'ano, zaguzagau rudaro.

Petero'a Dibu'o Neġano haramiro

¹¹ Odaġa manorirote'e vazeġani'a Petero zu Ioane hegote ragavinute'e zamaġano, vaze nidu'a zaguzaganadu, zeġe vaġe isau dure onairo. A'e Solomona touraġi ra'ete'e haba'ano. ¹² Petero'a vaze ġehaġani'a onaoga horozirotene, ziro, raena'a, "Isaraela azaġa, za nouga'ahi zaguzagau'ohe? Zu nouga'ahi ġiaġiafe'ohe? Za'a zamare'etene, emeġe'a ġiġi'afe hina vaze 'adi faina ga? Ga emeġe'a hube hune Badi'a gubane'ete'e u'ano faina ga?"

¹³ Aberahamo, Isako, Iakobo, zu vouġafe'a kurano haudote'e Badi'aġani'a ane tuġure vazeġa Iesu mae ite niġune ġihiniro. Rehano zae'a Pirato 'evoreo ri'iniro. Ebu Pirato'e tuġune bunihni rae zamariro rehano, zae'a Pirato zamao he'ehe'eniro. ¹⁴ Za'e Vaze Zaġoġa zu Duduġa he'ehe'eniro, ebu vaze runedirote'e vazeġa 'ahoga mae bunoga veize umidiro. ¹⁵ Za'e ġabone zini'ete'e Zuhi'aġa maro, rehano ani'e Badi'a'a runeono'o bare ġaboniro. Ebu eme e'e horonadu 'ada rae furenite'ete'e.

¹⁶ Ebu Iesu mazao fie'ete'e u'ano vaze 'adi faineha. Za edeġa vaze 'adi'e mene edau ragavido. Iesu ni ġiġi'aġa u'ano zu Badi'a mazao fie'ete'e Iesu'a rifate'e u'ano vaze 'ada'a manore huneha. Zae nidu'a 'ada horone'ete'e.

¹⁷ Nego nabudi, eġe edeġa, Iesu marote'e madaġano bone za'e aġu'a, ani mazao nagini haġairota'a'e, zu zae vaze boroboro zuni aġu'a. ¹⁸ Rehano Badi'a'a peroveta azaġa nidu'a hebeono'o amahi rae furenirota'a'e Badi'a'a 'ahige haġae huniro, raena'a, 'Badi'a'a tuġunite'e Kerisoġa'e zaharani'uma.'

¹⁹ E'ano'o zamaze ġihunadu Badi'a mone ro'i, zae sau'a vuzu'e modoga! ²⁰ 'Ougine, Zuhi'a Boro'a vineze izifi'uma madaġani'a onai'uma, ebu zae ġabozoga veize Badi'a'a amahi, Keriso rae ohonirote'e vazeġa tuġuni'uma. Niġa'e Iesu. ²¹ Rehano ani'e adureo 'ize radi'uma, onamo ġau nidu'a izifi'uma madaġani'a onai'uma. A'e Badi'a'a amahi

peroveta zaḡoḡa azaḡa tuḡuzadu rae furenrote'e haḡaiḡa. ²² Mose'a raena'a, 'Zuhi'a Boro zae Badi'a'a, zae bo'aḡanonono' peroveta vazeḡa 'ahoga eḡe heuḡa zae veize tuḡuni'uma. Ani'a nagini zite'e nidu'a ego hano'! ²³ Iniu'a ani ḡoere mene ego haune, zeḡe nidu'a Badi'a'a meirote'e azaḡa mazaono'o mae vaḡizadu ruizi'uma.' ²⁴ Samuela zu ane ḡarunio peroveta azaḡa onairote'e nidu'a zuni izidi fureru'ete'e ḡauḡa irina rae furenido.

²⁵ Za'e peroveta azaḡa mariga, zu Badi'a'a zae vouḡa mazao rinede tirote'e ḡoe'a meirote'e azaḡa. Mazaḡa Badi'a'a Aberahamo nina'a, 'Habao radiu'ete'e iduhuga nidu'a'e marigoono'o manoḡahe me'uma.' ²⁶ Badi'a'a ane Tuḡure Vazeḡa tuḡunirotene, Isaraela azaḡa zae mazao ibite tuḡuniro, zae tiba tiba haḡaize sau'anono'o mae vaḡizadu manoḡa zinifine."

4

Petero zu Ioane oboze tiro

¹ Petero zu Ioane 'ize vaze ḡehaḡa ḡoreze'ete'e zamaḡano, dibu'o hau'ete'e azaḡa, Dibu'o Nega ḡiane'ete'e boro, zu Sadukea azagani'a zeḡe u'a onairo. ² Ze'e apostolo azaḡa aheu mazao maḡune rudaro, mazaḡa ze vaze ihoze'ena'a, Iesu'a runeono'o bare gabodirote'e teige, vaze'e runeono'o bare gabodi'uma rae, haraminu 'ahine. ³ E'ano'o Petero zu Ioane oboze tiro, ebu mada 'ai ziburiro 'ahine, ḡu'a haba'ano ohozadu, e'ea baze irariro. ⁴ Rehano zeḡe haramo igirote'e azaḡa'e ḡehagani'a zeḡe goere mae ḡihiniro, ebu mae ḡihinirote'e azaḡa'e maḡa boro fu'o (5000) heuḡa re' itiro.

⁵ Irarirotene, kanisoro azaḡa, vaze boroboro zu goro goe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Ierusalemā neḡano nu'oraro. ⁶ Nu'onu'o zamaḡano'e, dibu'o hau'ete'e ḡihiga'a, niḡa Anasi, ebu Kaiafa, Ioane zu Alesana, ebu dibu'o hau'ete'e ḡihiga'a nabuga duguru. ⁷ Petero zu Ioane'e zeḡe zamao mae ohozadu ḡadiziro, raena'a, "No'e ḡihiga'a hina, ga iniu niḡano odaḡa sau'a vazeḡa 'adi faineha?"

⁸ Ebu Petero ani Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu ziro, raena'a, "Isaraela Kanisoro azaḡa zu Iuda azaḡa boroboro, ⁹ odaḡa sau'a vazeḡa mazao haḡai manoga haḡaate'e zu nouge nouge ani fainate'e ḡadimu'e hehe? ¹⁰ 'Ougine, zae zu Isaraela azaḡa nidu'a 'adi edero'! Iesu Keriso, Nazareta nega vazeḡa niḡano vaze 'adi'e manore hunadu, zae zamao edau'ohē. Iesu'e zae'a satauroniro rehano, Badi'a'a runeono'o bare gabonirote'e vazeḡa. ¹¹ Ani'e

'Zae, ne ogoru'ete'e azaḡani'a,
he'ehe'enirote'e hadiḡa rehano,
izidi du'e'ete'e hadiḡa boro
re' onaeha.' (Salamo 118:22)

¹² E'ano'o Iesu ane'a da'o emeḡe ḡabofi'uma. Mazaḡa haba nidu'a zamaḡano Badi'a'a emeḡe ḡabofoga veize'e ane da'o tuḡuniro."

¹³ Vaze boroboro'e, Petero zu Ioane'a inare ḡoeroga horozirotene, zaguzagaro, mazaḡa zeḡe'a ḡazirotene, Petero zu Ioane'e mene mirihirote'e azaḡa, edeḡa o'o'a. Zu ze edeḡa, anianine'e Iesu teite raudote'e azaḡa. ¹⁴ Zuni odaḡa sau'ani'a manorirote'e vazeḡani'a Petero zu Ioane teite edanoga horoniro 'ahine, goere 'ahoga rouga mene idararo.

¹⁵ E'ano'o "Petero zu Ioane'e kanisoro nu'onu'o haba'anono'o mae buzo'i" radu, ze'e zeḡe da'o go'aniro, ¹⁶ raena'a, "Eme zeḡe mazao nagini haḡaine manoga?" rae ḡadititiro. "Ierusalemā azaḡa nidu'a'e edeḡa, zeḡe'a ḡihiga'a haḡaiḡa boro haḡaata'a'e. Eme zeḡe haḡai o'onoga mene idaḡa. ¹⁷ Rehano hari 'ada'a ne azaḡa bo'aḡano bororatite'e 'uoga veize, riho ḡoe'a zini'uma, raena'a, 'Iesu niḡano vaze mazao ago bare goero'!

¹⁸ Ebu ze'e bare huze zouzadu, "Iesu niḡano ago hune zu bare goero'i, zu ago hune zu bare ihozo'!" rae ziro. ¹⁹ Rehano Petero zu Ioane'a naenaezina'a, "Zae'a zae bare ḡadizo'! Badi'a ubumao, Badi'a goere mene egadu, zae goere egoga'e manoga ga? ²⁰ Mazaḡa eme'e nagini horonirote'e zu igirote'e goe'a mene rae furenine'e mene idaḡa."

²¹ Ebu kanisoro azaḡani'a bare riho goe'a zeadu, tuḡuze buziro. Ze'e adugano tuḡuzite'e ibiḡa mene horoniro, mazaḡa nagini'a fureranate'e u'ano vaze nidu'a Badi'a niḡa niḡane radiro 'ahine. ²² ḡihiga'a haḡaiḡano manorirote'e vazeḡa muriḡa'e ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga.

Iesu mazao fie'ete'e azaḡani'a Badi'a mazao kuraro

²³ Petero zu Ioane'e tuḡuze buzirotene, Iesu mone azaḡa vaḡe onamiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro'a zirote'e goe'a me'odo ziniro. ²⁴ Zeḡe'a goere e'e igirotene, zamaze tibano teadu agoze borofe'ena'a Badi'a mazao kuraro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'e adure, raha, davara zu e'e zamaḡano radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a haḡairo.

²⁵ Ĝae'a Vine Zaĝoĝa tuĝunadu, ĝae tuĝure vazeĝa vouĝafe Davida hebeono'o ĝoeriro, raena'a,

'Nougaduni Iuda mene azaĝani'e maĝune rudaro, zu haba 'ahoga 'ahoga azaĝani'e huga mene hidi'uma haĝaiĝa haĝaihi rae neneganiro?

²⁶ Kini azaĝa haba ĝiane'ete'e'a utitoga radu onairo, ebu vaze gihi'a gihi'ani'a zeĝe teite tibano nu'oraro,

Zuhi'a Boro Badi'a zu Keriso teite utitoga veize.' (Salamo 2:1-2)

²⁷ E'e haĝaiĝa'e hubehune fureraro. Heroda zu Pontio Pirato'a Iuda mene azaĝa zu Isaraela azaĝa teite Ierusalemene negano nu'oranadu, Iesu matihi rae neneganiro. Iesu'e ĝae Tuĝure Vazeĝa zaĝoĝa, ĝae'a Keriso rae ohonirote'e vazeĝa. ²⁸ Rehano ze'e, ĝae'a irina ĝae gigi'ao zu urao fureru'uma rae reirote'e haĝaiĝa Iesu mazao haĝairo. ²⁹ Zuhi'a Boro, izidi zeĝe'a riho ĝoe'a efate'e zamaro'i! Eme, ĝae tuĝure azaĝa inara rifo'i, emeĝe'a inare hunadu ĝae ĝoere rae furenoga veize! ³⁰ Ebu evo'o 'eino'i, ugi azaĝani'a manoroga, zu ĝae tahi gigi'a fureno'i ebu zaguzaga'uma haĝaiĝa haĝao'i, Iesu, ĝae Tuĝure Vazeĝa zaĝoĝa niĝano!"

³¹ Ze kurau haugirotene, zeĝe'a nu'orarote'e haba'ani'a hagahagariro. Ebu zeĝe nidu'a Vine Zaĝoĝani'a iriva'oziro, ebu Badi'a ĝoere inare rae fureniro.

Iesu mazao fie'ete'e azaĝani'a ĝauze ĝahugo titiro

³² Iesu mazao fie'ete'e azaĝa'e zama zu zamaroneze tibano tinu. Vaze 'ahogani'a "adi'e eĝe da'o tohe" rae mene reiro, rehano "vaze nidu'a tohe" rae ĝahugo titiro. ³³ Ebu apostolo azaĝani'a inare hune'ena'a Zuhi'a Iesu'a bare ĝabodirote'e hariga rae furene onaminu, ebu Badi'a ĝahunone manoga boro'a zeĝe nidu'a mazao radiunu. ³⁴ Ze tohe 'ahogani'a zu mene fereziro, mazaĝa habazeta azaĝa zu nezeta azaĝani'a e'e seronadu, moniĝa'e apostolo azaĝa vaĝe odohe onaadu, ³⁵ zamazeo tiro, ebu moni'a fereze'ete'e azaĝa ĝahugo zinido.

³⁶ Vaze 'ahoga, niĝa Iosefa, Levi iduhu zu Kupro 'umuĝa vazeĝa. Ani'e apostolo azaĝani'a Banabasi rae hunido. Ni e'e huga'e inara zini'ete'e vazeĝa. ³⁷ Banabasi ani'e ane haba seronadu, moniĝa'e apostolo azaĝa zamao tiro.

5

Anania zu Safira

¹ Vaze 'ahoga niĝa Anania. Inuga'e Safira. Ze habaze bo'aga tahiga seroniro. ² Ebu Anania ani inugeta ĝoere idanadu, e'e moniĝa nu'e obone tiro. Ebu ĝaha'a da'o apostolo azaĝa vaĝe odohe onamadu, zamazeo tiro.

³ 'Ougadu Petero'a nina'a, "Anania, nougadu zamaĝo'e Satani'a iriva'onadu, Vine Zaĝoĝa mazao ĝurireha? Ga'e seronirote'e moniĝa ruga ĝae veize obone teha. ⁴ Haba a'a'e, mene seronirote'e madaĝano'e ĝae haba. Seronirote'e enogano zuni e'e moniĝa'e ĝae moni. E'e hina ĝae ura ĝauĝa haĝaoga idaĝa. Rehano ĝa nougadu 'uguĝa haĝaiĝa haĝai'uma rae zamareha? De'uge mene zamarifo. Ga'e vaze mazao mene ĝurira rehano, Badi'a mazao ĝurireha."

⁵ Anania'e ĝoere e'e igirotene, higau bauradu rudaro. Ebu e'e hariga igirote'e azaĝa'e nidu'a rihau rudaro. ⁶ Ebu Tahi'a iziga nu'a onaadu, dabua hina ahi'a 'umiro, ebu herate bunadu, ĝuriro.

⁷ Mada uĝidu (3 hours) enogano, inugani'a diuĝi' onairo. Ani aĝu'a nagini'a fureranata'a'e. ⁸ Ebu Petero'a ĝadiniro, raena'a, "Eho'i! I'u'a odohe onaate'e moniĝa'e zae haba seronirote'e moniĝa hehe?" Ani'a naenaenina'a, "O'e, naeĝa'e dei'e'e." ⁹ Petero'a niro, raena'a, "Nougaduni ĝanine ĝoere idanadu Zuhi'a Boro Vineĝa so'oneha! Giano'i! I'u gurate'e azaĝani'e ibihetao e'e diuĝi' onae'ete'e. Gae zuni zeĝe'a herate buĝadi'uma."

¹⁰ 'Ouge ra'ete'e zamaĝano ani'e Petero oda babaĝano higau bauradu rudaro. Ebu i'a gurirote'e tahi'aĝa iziga izigani'a diuĝi' onaadu Safira'a rudanoga horoniro. E'ano'o herate bunadu i'a uhiĝano ĝuriro. ¹¹ Ekalesia azaĝa nidu'a zu e'e hariga igirote'e azaĝa nidu'a'e rihau rudaro.

Apostolo azaĝani'a vaze ĝehaĝa faiziro

¹² Apostolo azağani'a Badi'a tahi gigi'a hağaiğa zu zaguzaga'uma hağaiğa ģehağa vazevaze bo'agano hağaido, ebu Iesu mazao fie'ete'e azağa nidu'a Solomona tourağio nu'orauo. ¹³ Iesu mazao mene fie'ete'e azağa'e zeğe teite 'auğoga mene idağa 'ahine, tibani zuni mene 'auğiro, rehano vazevaze'a Iesu mazao fie'ete'e azağa horozadu, "Ze'e vaze manoga." reiro. ¹⁴ Rehano ohoze zu roğae ģehağani'a Iesu mazao fiadu, ragate ragate me'ode tibuzido. ¹⁵ 'Ougadu ibi genağano zuni, ugi azağa tutuze onaadu, geda rana bazuze tido, Petero'a ibio onaadu zeğe uhiğano vitatite'ea, ane ahiri zauhağani'a zauhazite'eba, ugize'a manoroga. ¹⁶ Ebu Ierusalem'a uhiğa neğa neğanono'o zuni vaze ģuğuvağani'a ugi azağa zu vine sau'ani'a rana reirote'e azağa tutuze onaido, ebu zeğe nidu'a'e manorido.

Apostolo azağa sausauiro

¹⁷ Ebu dibu'o hau'ete'e ģihi'ağa zu ane teite rau'ete'e azağa nidu'a ahiahize ruziro. Ane teite rau'ete'e azağa'e Sadukea azağa. ¹⁸ E'ano'o ze'e apostolo azağa oboze teadu, ģu'ano ohoziro. ¹⁹ Rehano Zuhi'a Boro tuğure viga'a e'e ohe'ano ģu'a neğa ibihetağa vava'adu mae buziro. ²⁰ Ebu tuğure viga'a zina'a, "Onamo'i, ebu Dibu'o Neğa zamağano edanadu, ģabone iziga 'adi hariga nidu'a vazevaze me'odo zeno'il" ²¹ E'e egadu irarrotene, Dibu'o Neğa diugadu, vazevaze ihoziro.

U dibu'o hau'ete'e ģihi'ağa zu ane teite rau'ete'e azağani'a nu'oranadu, kanisoro azağa zu Isaraela vaze boroboro nidu'a huze nu'oziro, ebu apostolo azağa ģu'a neğanono'o tutuze onaoga veize vaze tuğuziro. ²² Rehano zeğe'a ģu'a neğano feurrotene, apostolo azağa mene horoziro. E'ano'o bare onamadu, zina'a, ²³ "Ĝu'a neğa ibihetağa'e fairu biroga, zu ģu'a neğa gadine'ete'e azağa'e ibihetao edau'enoga horoneha. Rehano ibiheta vava'atene, zamağano'e vaze 'ahoga mene horoneha." ²⁴ E'e hariga igirotene, Dibu'o Neğa ģiane'ete'e boro zu dibu'o hau'ete'e boroboro'e e'e hağaiğanono'o nagini'a furera' onami'uma, rae zamare 'ada'adziro.

²⁵ Ebu vaze 'ahogani'a onaadu, ziro, raena'a, "Ĝiano'i! Zae'a ģu'a neğano ohozate'e azağani'e Dibu'o Neğa zamağano edanadu, vaze ihoze'ohe." ²⁶ E'ano'o Dibu'o Neğa ģiane'ete'e boro'a ane tahi'a teite onamadu, apostolo azağa tutuze bare onairo. Ze mene agato ziniro, mazağa vaze rihoziro, igite vazevaze'a mağunadu hadi hina zimi ruzi'uma rihoga.

²⁷ Ebu apostolo azağa tutuze onairotene, kanisoro azağa zamao ohoziro, ebu dibu'o hau'ete'e ģihi'ağani'a ģadiziro, raena'a, ²⁸ "Eme goro ģoe'a riğa zae ziniro, vaze 'adi niğano vazevaze mene ihozoga. Rehano Ierusalem'a azağa nidu'a zae'a ihoze haugadu, vaze e'e'a rudarote'e aduga'e emeğe rana ti'ohe"

²⁹ Petero zu apostolo azağani'a naenaezina'a, "Eme Badi'a ģoere igi'uma, u vaze ģoere'e mene igi'uma. ³⁰ Iesu'e zae'a satauroo midau teadu rudaro rehano, vouğafe'a kurano haudote'e Badi'ağani'a runeono'o bare ģaboniro. ³¹ Izidi e'e vazega'e vaze ibito zini'uma Zuhi'ağa, zu vaze ģabozi'uma vazega radu, Badi'a'a ane eda'e moneo ohoniro. A'e Isaraela azağani'a zamaze ģihunadu, sau'aze Badi'a'a rae modoga veize. ³² Eme'e e'e hağaiğa horonadu rae furene'ohe, zu Vine Zağoga zuni e'e rae furene'ohe. Vine Zağoga'e Badi'a'a ane ģoere igi'ete'e azağa mazao tuğuniro."

Gamaliela'a iradugu ģoe'a ziniro

³³ Kanisoro azağani'a Petero ģoere igirotene, mağune rudaro, ebu zimi ruzihi reiro. ³⁴ Rehano Farisea vazega 'ahoga, niğa Gamaliela'a kanisoro azağa bo'agano igune edaro. Ani'e goro ģoe'a ihoze'ete'e vazega, ebu vaze nidu'a ani gubaniro. Ani zina'a, "Ahi duğuru gezo enona tuğuze buzo'il" ³⁵ Ebu ane'a kanisoro azağa ziro, raena'a, "Isaraela azağa, fairu zamaro'i, 'adi duğuru mazao nagini hağaihi ra'eta'a'e! ³⁶ Muri nu onamirote'e'a, Teuda'a iğunadu, 'E'e nihe boro' radu, vaze mağa zazağani'a (400) ani hegotiro. Rehano ani'e mau runiro, ebu ani hegotirote'e azağa nidu'a'e ferefere'uhiro. Ebu ani'a hağaidote'e hağaiğa'e nidu'a haugiro. ³⁷ Ani ģarugano, vaze nidu'a ni meirote'e (census) madağano, Galilea vazega niğa Iuda'a iğunadu, vaze nu zamazadu Roma gavamani teite utitih reiro. Rehano ane zuni mau runiro, ebu ani hegotirote'e azağa'e ferefere'uhiro. ³⁸ Ege iradugu ģoe'a 'ahi'e'e. 'Adi duğuru mazao ģau 'ahoga ago hağao'il! Tuğuze buzo'il! Mazağa hağai 'adi'e vaze mazaono'o reine'e, ane'a haugi'uma. ³⁹ Rehano hağai 'adi'e Badi'a mazaono'o reine'e, za 'uoga mene idara'uma, zu za'e Badi'a utito ha'uma."

⁴⁰ Ebu zeğe'a Gamaliela ģoere mae ģihiniro, ebu apostolo azağa huze zouzadu, uti azağani'a masiziro. Ebu "Iesu niğano ago ģoero'il" rae zeadu, tuğuze buziro.

⁴¹ Apostolo azağa'e kanisoro neğanono'o matu'e'ena'a buaro, mazağa ze'e Badi'a'a ane ubumao ra'ete'e azağa radu, Iesu niğa u'ano nize sausaune'ete'e zamağano tuğuziro

'ahine. ⁴² Ebu ze'e mada nidu'a Dibu'o Neġa zamaġano zu ne tibatibano ihozido, ebu "Iesu'e Keriso" raena'a, hari manoġa ihozido zu haramido.

6

Zuhi'a Boro tahi'a danazoga gauġano vaze fu'o zu aheu fare ohoziro

¹ Zuhi'a Boro tahi'a'a ġeharu onaminute'ea, Iuda azaġa bo'aġano, Giriki ġoe'ano ġoere'ete'e'a, Heberu ġoe'ano ġoere'ete'e mazao ufeta ġoeriro. Ze'e raena'a, "Mada nidu'a ogomu ġahuge'etene, eme ġozoba'e ogomu moneo iġize mode'ohe." ² E'ano'o apostolo azaġa gaubanana aheu fare'a (12) Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a nu'ozadu ziro, raena'a, "Eme, apostolo azaġa'e Badi'a ġoere haramoġa mene haġaadu, ogomu ġahuge'ete'ea mada hauġoga'e mene idaġa. ³ Nego nabudi, zae bo'aġanono'o vaze fu'o zu aheu fare (7) ohozo'i! Zae'a ġiazadu, zamazeo Vine Zaġoġani'a iriva'oze'ete'e zu faifaine zamare'ete'e azaġa mo'! Eme e'e gauġa zeġe 'evorao ri'ini'uma. ⁴ U eme mada'e kuru zu haramo moneo da'o ti'uma."

⁵ Goere e'e igirotene, zeġe nidu'a e'e ġoe'a mae ġihiniro. Ebu vaze 'ahoga niġa Stefano meiro. Ani'e Badi'a mazao fie gigaru'ete'e zu Vine Zaġoġani'a iriva'one'ete'e vazega. Zuni Firifo, Porokoro, Nikanoro, Timona, Pamina zu Antioka vazega, niġa Nikolao meiro. Nikolao'e Iuda mene vazega rehano, zamaġa ġihunadu Iuda azaġa teite kurau tiburru'ete'e vazega. ⁶ Ze apostolo azaġa zamao ohoziro, ebu apostolo azaġani'a kuranadu, 'evoreze zeġe rana tiro.

⁷ Ebu ze Badi'a goere haramo onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a'a Ierusalemna neġano ġeharu onamiro, zu dibu'o hau'ete'e azaġa ġehaġa zuni Iesu mazao firo.

Stefano obone tiro

⁸ Stefano'e Badi'a'a ġahunone manoġa zu gigi'a boro hina iriva'oniro 'ahine, vaze bo'aġano zaguzaga'uma haġaiġa zu Badi'a tahi gigi'a haġaiġa boroboro haġaido. ⁹ E'e madaġano'e, ġutarote'e teiġe tuġure vazega haġairote'eano'o vaġinirote'e azaġani'a Iuda azaġa kuru neġa 'ahogano nu'orau. E'e kuru neġa'e tuġure vazega'nono'o vaġinirote'e azaġa kuru neġa rae huniro. U mada 'ahogano, e'e azaġa nu'a Stefano teite ta'iro titiro. Ze'e Iuda azaġani'a Kurene haba'anono'o, Alesandria neġanono'o, Kilikia haba'a zu Asia haba'anono'o onairo. ¹⁰ Stefano ani Vine Zaġoġani'a iriva'onadu faifaine zamare'ena'a ġoeriro 'ahine, ze naenaenouga mene idararo.

¹¹ E'ano'o ze sifu vaze nu so'oze tuġuzadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Stefano ani Mose zu Badi'a rae sausaunoga emeġe'a egeha."

¹² E'ano'o zeġe'a vaze ġuġuvaġa, vaze boroboro zu goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa tutuze so'ozadu, harae iġuniro. Ebu ze Stefano obone teadu, kanisoro azaġa zamao tutune onamiro. ¹³ Ebu zeġe'a vaze nu tuġuzadu ġuriro ġoe'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e Dibu'o Neġa zu Mose goro ġoe'a rae sausaune'ena'a mene ġonabe'ohe. ¹⁴ Ani 'ahige rae rouga egeha. 'Iesu, Nazareta neġa vazegani'a Dibu'o Neġa fahi'uma, ebu Mose'a emeġe mazao ri'inirote'e haġaiġa'e ġihuni'uma.'" ¹⁵ Kanisoro azaġa nu'onu'o zamaġano ehorinute'e azaġa nidu'a Stefano ġiane runirotene, ani iriġa'e tuġure viga heuġa horoniro.

7

Stefano'a kanisoro azaġa zamao ġoeriro

¹ E'ano'o dibu'o hau'ete'e ġihi'aġani'a ġadiniro, raena'a, "Zeġe'a ġae rana ti'ete'e ġoe'a'e huga hehe?" ² Stefano'a naenaeniro, raena'a, "Nego nabudi, eġe'a ġoerite'e egono'i! Aġaġa Boro Badi'aġani'a vouġafe Aberahamo mazao fureraro, ani 'ize Mesopotamia haba'ano radiunute'ea. A'a'e ane'a Harani neġa 'izema onamogano. ³ Ebu Badi'a'a Aberahamo niro, raena'a, 'Ġae haba zu nabugo mode iġuno'i! Ebu eġe'a iho'ite'e haba'a onamo'i!'

⁴ E'ano'o ane'a Kaledea azaġa haba modadu, Harani neġa onamadu e'ea radiunu. Ebu mogani'a e'ea rudarote'e enogano, Badi'a'a bare tuġunadu, zae'a izidi radiu'ete'e haba'a 'adi onairo. ⁵ Rehano e'e madaġano'e Badi'a ani haba tahigani zuni Aberahamo mene haro. Rehano Aberahamo ubuga'e 'izema furenogano, Badi'a'a ane mazao goere rae tina'a, 'ahige reiro. 'Ġa zu ġae marigo, ġaruġoo onait'e azaġani'a haba 'adi me'uma.' ⁶ Ebu Badi'a'a 'ahige rae niro, 'Ġa marigo'e haba faġano radi'uma, ebu muri maġa ġazaġa (400) ġutarote'e teiġe tuġure haġae'ena'a, gau'uma, ebu tuġuze sausauze ruzi'uma. ⁷ Ebu marigo tuġutuġuzirote'e azaġa, zeġe haġai sau'a naeġa, eġe'a haġai'uma. E'e ġaruganobu'u marigo'e e'e haba'a mode onaadu, haba 'adao eġe mazao kura'uma.

⁸ Ebu Badi'a'a Aberahamo'e ane mone reifine ane teite goere rinede tiro. Ebu Badi'a'a goere rinede tirote'e rae furenoga radu, 'Ohoze ahiri rana iguri hagao'i' rae reiro. E'ano'o ubuga Isako'a furerarotene, mada fu'o zu ugidu fare (8) meirotene, ahi'a rana iguri hagairo. Ebu Isako ubuga'e Iakobo, ebu Iakobo ubuga'e vougafe gaubanana aheu fare (12). Ebu zege mazaono'o Iuda azağani'a gēhararo.

⁹ Iakobo ubuga duguru'e negoze Iosefa mazao ahiah meiro 'ahine, Iosefa'e vase mazao seroniro, ebu hoitirote'e vaseğani'a Izipi haba'a tutune onamiro, gutarote'e teige tugure vasega hagaifine. Rehano Badi'a'e Iosefa teite radiudo, ¹⁰ ebu ani aduga hididote'e zamağano'o mae vağinido. Badi'a'a edeğa boro Iosefa haro 'ahine, Izipi kinağa Fara'o Iosefa'e manoga rae horoniro. Ebu Fara'o ani Izipi haba'a nidu'a zu ane gāu nidu'a gānoga veize Iosefa'e Izipi gihi'ağano mae ohoniro.

¹¹ Ebu zahara boro'a Izipi zu Kanana haba'a nidu'ao furerarotene, e'e azağa gāboneze'a rirau gouriuro. Ağıfe Iakobo duguru zuni ogomuze'a hauğiro. ¹² Ebu Iakobo ani, Izipi zamağano ogomu'e'e ra'ete'e igirotene, ubuga duguru tuğuziro, ogomu nu hoitoga veize. A'e Izipi haba'a onamirote'e gādaheğa. ¹³ Gae aheugano tuğuzirotene, Iosefa'a negoğa duguru ihoziro, ani'e iniu. Ebu Fara'o zuni Iosefa negoğa duguru'a onairote'e hariğa igiro. ¹⁴ Ebu Iosefa ani moga Iakobo zu nabuga nidu'a anaoga veize goere tuğuriuro. Negoğa, nabuga nidu'a'e gae fu'o zu aheu fare gaubanana zu fu'o fare (75). ¹⁵ E'ano'o Iakobo ani Izipi haba'a onamiro, ebu ane zu ubuga nidu'a'e e'ea rudaro. ¹⁶ Ahirize'e Sekemu haba'a odohe onairo, ebu Aberahamo'a hoitirote'e idugano ġuriuro. A'e Aberahamo'a Hamoro ubuga duguru mazaono'o Sekemu haba'ano moni hina hoitirote'e haba'a.

¹⁷ Ebu Badi'a'a irina Aberahamo nirote'e goe'ani'a* huda'uma madağani'a hani-tirotene, Isaraela azağa'e Izipi haba'ano gēhararo. ¹⁸ U kini 'ahoga, Iosefa hariğa ağu'a vaseğani'a Izipi kinağa reiro. ¹⁹ Ani'e goro goe'a sau'a ohonadu, ağıfe duguru sausaaze ruziro, ebu 'Eneze gurağa mae modo'i, zege rudanoga veize!' rae tuğutuğuziro.

²⁰ E'e zamağano Mose'a fureraro. Ani'e Badi'a'a ubumao ene manoga tauği. Ebu bato ugidu ani'e Mose ane moga neo gubuniuro. ²¹ Mose ani enoneo ti modirotene, Fara'o aboğani'a horone madu, ane ubuga raena'a gubune borofiro. ²² Ebu Mose'e Izipi azağa edeğa nidu'a ma'ena'a bororaro, ebu inarağeta goerido zu hagaiğa hağaido.

²³ Mose ani muriğa gae gazağa gaubanana (40) reirotene, ane nabuga Isaraela azağa ġiazi' onamihi reiro. ²⁴ Ane'a ġiazi' onamirote'e zamağano, Izipi vaseğa 'ahogani'a Isaraela vaseğa 'ahoga sausaune'enogano horoniro. E'ano'o ani'a danane'ena'a, e'e naeğa hağaihi radu Izipi vaseğa mau runiro. ²⁵ Mose ani 'ahige rae zamariro, nabuga duguru'e ederi'uma, ani'e zege danazoga veize Badi'a'a tuğuneha. Rehano ze 'ouge mene zamariro.

²⁶ Irarirotene, bare onamiro, ebu Isaraela vaseğa aheu'a utite'enogano horoziro. Ani utize'a hauğoga veize 'ahige rae ziro, raena'a, 'Nouga'ahi ġa negoğota sausaute'oh'e?'

²⁷ Rehano nabuga sausaune'ete'e vaseğani'a Mose duine vağinadu 'ahige reiro, raena'a, 'Ga'e iniu'a emeğe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vaseğano oho'iro? Ga'a mene zuhi'afi'uma. ²⁸ Ga'e ohogore Izipi vaseğa mau runate'e teige ege zuni uğuihi ra'e hehe? ²⁹ Mose'a goere e'e igirotene, ani Midiana haba'a ferau onamiro, ebu ani gariga rehano e'ea radiudo, ebu hahuradu ubuga aheu reiro.

³⁰ Muri gae gazağa gaubanana (40) enogano Sinai mağa uhiğano haba boha'ano butu'a duhuru radiu'ete'e zamağano'o, tuğure viga'a Mose mazao fureraro. ³¹ Mose ani butu'a kode duhuru'enogano horonirotene, "Omo'e nagini?" rae zamariro. Ani fairu gānoga radu uhiğa onamirotene, Zuhi'a Boro ago igiro. ³² E'e vouğağo Badi'a. Aberahamo, Isako, Iakobo duguru Badi'a.' Mose ani e'e igirotene, rihanadu rereraro, ebu ehamanoga zu mene idararo.

³³ Ebu Zuhi'a Boro'a nina'a, 'Tamaka mae vağino'i, mazağa gae'a edau'ete'e haba'a'e zağoga. ³⁴ E hubehune Izipi haba'ano Isaraela azağa sausaute'ete'e horozeha, zu ganiganau'ete'e egeha. E'ano'o aduganono'o mae vağizoga veize ovaeha. Izidi gae Izipi haba'a bare tuğu'e onami'uma.'

³⁵ Mose 'adi'e Isaraela azağani'a he'ehe'ene'ena'a, 'ahige nirote'e vaseğa. 'Ga'e emeğe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vaseğano iniu'a oho'iro? Ga'a mene zuhi'afi'uma.' Rehano Mose ani'e Isaraela azağa zuhi'azite'e zu aduganono'o mae vağizite'e veize Badi'a ane'a tuğuniuro. A'e butu'a kode duhuru'ete'e zamağano tuğure viga'a Mose mazao fureranadu, goere e'e haro. ³⁶ Ebu Mose ani Isaraela azağa Izipi haba'anono'o tutuze vağiziro. E'e zamağano zaguzaga'uma hagaiğa zu Badi'a tahi gigi'a hagaiğa hağaido. Ebu Izipi haba'ano zu Davara Kanaga ra'ete'ea, ebu haba boha'ano muri gae gazağa

* 7:17 A'e Isaraela azağa Izipi haba'ano gutarote'e teige tugure azağa hagairote'eano'o Badi'a'a mae vağizi'uma reiro.

gaubanana (40) 'ouge haḡaido. ³⁷ Mose 'ada'a Isaraela azaḡa 'ahige rae ziro, raena'a, 'Badi'a'a zae bo'aḡanonono'o peroveta vazega 'ahoga eḡe heuḡa tuḡuni'uma.' ³⁸ Mose ani haba boha'ano vouḡafe nu'onu'o zamaḡano radiro. Ebu vouḡafe zu tuḡure viga nemaḡano edaunu. Ebu Sinai maḡano tuḡure viga'a Mose teite ḡoeradu, ḡabone ḡoe'a haro, ebu emeḡe mazao zuni ri'iniro.

³⁹ Rehano vouḡafe'e Mose ḡoere egoga mene urato haro. Ebu Mose he'ehe'enadu, zamaze hena, Izipi haba'a bare onamihi reiro, ⁴⁰ ebu Aroni nina'a, 'Emeḡe ibitofoga veize badi'a nuḡo haḡafo'i! Mose ani Izipi haba'anono'o tutufe vagifiro rehano, izidi ani mazao nagini'a fureranata'a'e eme aḡu'a.' ⁴¹ E'ano'o ze ḡuriro badi'aḡa boromakau ubuga iraḡano haḡairo. Ebu ze ani dibu'o hanadu, 'evoreze hina haḡairote'e badi'aḡa nigune'ena'a e'e matu'uḡa haḡairo. ⁴² E'ano'o Badi'a'a ḡaruni ziniro, ebu zeḡe'a mada, bato zu buzuva mazao kuranoga rae re'ore'oze modiro. Haḡai a'a'e peroveta azaḡani'a buka zaḡoḡa zamaḡano tiro, raena'a, 'Isaraela azaḡa, za'e haba boha'ano muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) eḡe, mene dibu'oniro zu ḡahunoniro.

⁴³ Za'e badi'a 'ahoga, niḡa Moroko, ane kuru neḡa taruhaḡa, zu badi'a rae hune'ete'e buzuvaḡa 'ahoga, niḡa Refani, zae'a kurano hanoga radu haḡairote'e badi'aḡa herate ragavinu. E'ano'o za'e, eḡe'a Babulonia haba'a ro'ane, haba faḡano tuḡuze modi'uma.' (Amos 5:25-27)"

⁴⁴ Stefano'a bare 'aune ḡoere'ena'a, "Vouḡafe'a haba boha'ano radiudote'e madaḡano, zeḡe mazao'e Mose goro ḡoe'a ti'ete'e taruhaḡa 'e'e. A'e Badi'a'a Mose neadu, nouge nouge horonirote'e ḡauḡa idane haḡairo. ⁴⁵ Muri nu enogano vouḡafe'a moze mazao taruha e'e mae 'auniro. Ebu Badi'a'a Iuda mene azaḡa haba 'adaono'o hegoze vaḡizadu, Iosua'a vouḡafe ibito zini'ena'a haba 'adi meiro. Ebu taruha e'e odohe diugadu, e'ea ohoniro, onamo Davida'a fureraro. ⁴⁶ Davida'e Badi'a'a urato haro. Ebu ani'a Badi'a umine'ena'a, vouḡafe Iakobo'a kurano haudote'e Badi'aḡani'a radi'uma neḡa ogoratihi reiro. ⁴⁷ Rehano e'e neḡa'e Davida ubuga, Solomona'a Badi'a veize ogoraro.

⁴⁸ Rehano Niḡa Hitaga Hune Badi'aḡani'e vase'a haḡae'ete'e neḡano mene radi'uma. E'e raena'a, peroveta vazega 'ahogani'a 'ahige reiro.

⁴⁹ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe. Adure'e eḡe ehoru haba'a, zu raha'e eḡe oda ohone ti'ete'e haba'a. E'ano'o za'e eḡe ne ogoronouga mene idaḡa, zu eḡe'a radi'uma haba'a ogoronouga mene idaḡa.

⁵⁰ Adure zu raha ḡauḡa nidu'a eḡe 'evore hina haḡairo.' (Isaia 66:1-2)

⁵¹ Za'e teḡa riḡa azaḡa! Zamaze'e tuḡa zu Badi'a ḡoere mene egohu'ohe. Ebu Vine Zaḡoḡa iḡaiḡa hezaho hau'ohe. Zae vouḡa'a haḡaidote'e haḡaiḡa, zae zuni haḡae'ohe. ⁵² Peroveta azaḡa bo'aḡano zae vouḡa'a mene sausaunidote'e vazega 'ahoga 'e'e ga? Vaze Duduḡani'a onait'e hariga irina rae furenirote'e azaḡa zuni zeḡe'a zimi ruzido. Ebu izidi za'e e'e vazega onairotene, revo hanadu mau runiro. ⁵³ Za'e Badi'a'a tuḡure viga tuḡuzadu goro ḡoe'a meiro, rehano goro ḡoe'a a'a'e hezaho haro."

Stefano hadi hina mau runiro

⁵⁴ Stefano ḡoere igirote'e azaḡa'e zamaze ḡugize ruziro, ebu ani mazao ḡononeze atitiro. ⁵⁵ Rehano Stefano'e Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu, adure ḡohani ḡiane'egano, Badi'a agaḡani'a borofe agaru'ete'e horoniro, zuni Iesu'a Badi'a eda'e moneo edanoga horoniro. ⁵⁶ Ebu Stefano'a raena'a, "Ḡiano'i! E adure'a bohatanoga horone'ohe, ebu Vaze Ubugani'a Badi'a eda'e moneo edau'ete'e horone'ohe."

⁵⁷ E'e igirotene, ze 'evoreze hina teḡaze 'uiro, ebu huau borofe'ena'a, zeḡe nidu'a ani u'a dure onamiro. ⁵⁸ Ebu Ierusalem neḡanonono'o ahase onamadu, hadi hina mau sausauniro. Kota zamaḡano ḡuriro ḡoe'a Stefano rana ri'inirote'e azaḡani'e dabuaze mae vaḡinadu, ene iziga 'ahoga, niḡa Saulo oda babaḡano tiro.

⁵⁹ Zeḡe'a hadi hina mau'ete'e zamaḡano, Stefano ani Badi'a mazao kurau radiro, raena'a, "'Zuhi'a Iesu, eḡe vine mae ḡihino'i!" ⁶⁰ Ebu obenaga hina tuḡadu huaro,

raena'a, "Zuhi'a Boro! Zeḡe haḡai sau'a 'adi naeḡa zeḡe rana ago to'!' Ani 'ouge reirotene, 'ai iriga ri'iro.

8

¹ Stefano mau runirota'a'e, Saulo ani mae ḡihiniro.

Ekalesia azaḡa sausauro

Stefano'a rudarote'e madaḡano Ierusalemā ekalesia azaḡa sausaue ruze'ete'e haḡaigani'a fureraro. E'ano'o zeḡe nidu'a zeḡe zeḡe edeḡano Iudea zu Samaria haba'a ferau onamiro, u apostolo azaḡa'e mene. ² Rehano Badi'a hubehune gubane'ete'e azaḡa nu'e Stefano ahiri mae ḡuriro, ebu niaro zu zamaze are rudaro. ³ E'e zamaḡano Saulo ani neḡaneḡa diugadu, ohoze roḡae ahase buzadu ḡu'ano ohozido, ebu ekalesia mae ḡuzuhe onamiro.

Firifo'a Samaria haba'a onamiro

⁴ Ekalesia azaḡa, Ierusalemā neḡanonono' ferarota'a'e, haba'a haba'a onaminutene, Badi'a ḡoere haramido. ⁵ Firifo ani Samaria haba'ano ne 'ahoga ovoadu, Keriso hari haramiro. ⁶ Vaze ḡuḡuvaḡani'a Firifo haramo igiro, zu Badi'a tahi ḡigi'a haḡaigā haḡaoga horonirotene, zeḡe nidu'a Firifo haramo faifaine abito haro. ⁷ Mazaḡa vine sau'a sau'ani'a, zeḡe'a ragano reinute'e azaḡa ḡehaḡa mazaonono' ḡihau bagaḡa huau ḡaniganau'ena'a buaudo. Ebu ahi'a mene haganinute'e azaḡa zu oda sau'a azaḡa ḡehaḡani'a manorido. ⁸ E'ano'o e'e neḡano'e matu'u boro'a iri'aviro.

Nabone vazega, niḡa Simona

⁹ Vaze 'ahoga, niḡa Simona ani, Firifo'a 'izema onaogano e'e neḡano radiunu. Ani'e muri nu zamaḡano baidi zu naho gaḡa haḡaido, ebu Samaria azaḡa e'e horonirotene, zaguzagado. Ani ane'a bare "nihe boro" raena'a, niḡa mae ḡihinido. ¹⁰ Ebu Samaria azaḡa, zuhu'anono'o onamo boro ḡonaga nidu'a, ani ḡoere faifaine abito haunu, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a ḡigi'ani'a rana radu ḡigi'aḡa furene'ohe. E'e badi'aḡa'e 'ḡihi'a' rae hune'ete'e." reinu. ¹¹ Ani amahi baidi zu naho gauga haḡaadu, vaze zaguzaguzinute'ea, ani ḡoere ego haunu. ¹² Rehano Firifo'a Badi'a'a zuhi'azi'uma hariḡa manoga zu Iesu Keriso ni rae haramirotene, ze ani ḡoere'e hube rae ḡihiniro, ebu ohoze zu roḡae, bapatizo meiro. ¹³ Ebu Simona ane zuni, e'e ḡoe'a mae ḡihinadu, bapatizo meiro, ebu Firifo hegote ragavinu. Zuni Firifo'a Badi'a tahi haḡaigā zu ḡigi'a haḡaigā boroboro haḡaoga horonirotene, zaguzagado.

¹⁴ Samaria azaḡani'a Badi'a ḡoere mae ḡihinirote'e hariḡa, apostolo azaḡani'a Ierusalemā neḡano igirotene, Petero zu Ioane'e Samaria azaḡa u'a tuḡuziro. ¹⁵ Ebu ze e'ea feurirotene, Samaria azaḡa veize kuraro, zeḡe'a Vine Zaḡoḡa mouga veize, ¹⁶ mazaḡa Vine Zaḡoḡani'e zeḡe zeḡe mazao 'ize mene ovainu. Rehano ze'e Zuhi'a Boro Iesu niḡano bapatizo da'o meiro. ¹⁷ Ebu Petero zu Ioane'a 'evoreze zeḡe rana tirotene, ze'e Vine Zaḡoḡa meiro.

¹⁸ Simona ani, apostolo azaḡani'a 'evoreze vaze rana teadu, Vine Zaḡoḡa meirote'e horonirotene, moni zini'ena'a, 'ahige reiro, ¹⁹ raena'a, "Eḡe zuni ḡigi'a e'e eno'! Eḡe 'evorehe vaze rana tite'eba, zeḡe Vine Zaḡoḡa mouga."

²⁰ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Moniḡo'e ḡae teite rudau onamo'i! Ḡa Badi'a ḡigi'a'e moni hina hoitoga idaḡa rae zamare'e hehe? ²¹ Badi'a gau 'adi zamaḡano niḡo o'o'a, mazaḡa ḡa zamarone'e Badi'a ubumao mene duduga. ²² Zamaḡo ḡihunadu haḡai sau'a a'e modo'i, ebu Zuhi'a Boro mazao umido'i! Nougine Zuhi'a Boro'a 'uguga zamaroneḡa zamaḡo meirote'e, aḡutu modi'uma. ²³ Mazaḡa eḡe'a horo'e'etene, ḡa zama'e ahiahi sau'ani'a iriva'e'ohe, zu haḡai sau'ani'a zamaḡo obone ti'ohe." ²⁴ Ebu Simona'a Petero zu Ioane umize'ena'a, "Eḡe veize Zuhi'a Boro mazao kurano'i, ḡae'a rate'e ḡaḡani'a eḡe mazao mene fureranoga veize!"

²⁵ Ebu Petero zu Ioane'e, Zuhi'a Boro'a zeḡe ubumao haḡaidote'e haḡaigā rae fureniro, zu Zuhi'a Boro ḡoere haramiro. E'e enogano ze iḡunadu Samaria ne ḡehaḡano Badi'a hari manoga haramē ragave'ena'a, Ierusalemā neḡa bare itiro.

Firifo'a Etiopia haba'a vazega hidiro

²⁶ Zuhi'a Boro tuḡure viga'a Firifo niro, raena'a, "Iḡunadu Ierusalemā neḡanonono' Gaza neḡa ovoe'ete'e ibiḡa ḡuzu ovoro'i! A'e haba boha'a ibiḡa." ²⁷ E'ano'o ani iḡunadu e'e ibiḡano ovoirotene, Etiopia vazega boro 'ahogani'a e'e ibiḡano ovoe radiu'enogano hidiro. Ani'e Etiopia kuiniḡa, Kanedake rae hune'ete'e veize gaue'ete'e vazega zu oma arinute'e vazega. Ani kuini moni nidu'a ḡianinu. Ani Badi'a mazao kuranoga rae Ierusalemā neḡa itadu, ²⁸ bare ovoirote'e zamaḡano. Ani'e hosi'a hutube'ete'e kiuga

zamaĝano ehoradu, peroveta vazeĝa, Isaia bukaĝa me'ode radiunu. ²⁹ E'e zamaĝano Vine Zaĝoĝani'a Firifo niro, raena'a, "Kiu 'omo u'a onamadu, e'e teite ĝiriu onamo'i!"

³⁰ E'ano'o Firifo'a kiu u'a dure onamirotene, e'e vazeĝani'a Isaia bukaga me'ode'enoga igiro. E'ano'o Firifo'a ĝadinena'a, "Ga'a me'ode'ete'e ĝoe'a huga'e, edeĝa hehe?"

³¹ Ane'a naenaenina'a, "E hubehune mene idaĝa. Vaze 'ahogani'a ihohine ederi'uma." 'Ouge radu Firifo maniro, ane teite kiu ranao ehoraga.

³² Ane'a buka zaĝoĝa me'odirota'a'e 'ahi'e'e:

"Ani'e matihi radu tutune oname'ete'e

mamoeĝa teige,

zu mamoe iguĝa vari'e'ete'e

vazeĝa 'evorao

sifu radiu'ete'e mamoeĝa

ubuga teige, mene ĝoeriro.

³³ Ani'e niĝa mae ovoe'ena'a,

ĝuriro ĝoe'a hina kotaniro.

Iniu'a ane mariga hariĝa

rae fureni'uma?

Rae furenoga'e mene idaĝa,

mazaĝa ĝaboneĝa raha 'adaono'o

mae vaĝiniro 'ahine." (Isaia 53:7-8)

³⁴ Etiopia vazeĝani'a Firifo ĝadinena'a, "E ĝadimu'ohe. Peroveta vazeĝa'e ane'a bare, ane hari ra'e ga, vaze 'ahoga hariĝa?" ³⁵ E'ano'o Firifo ani, buka zaĝoĝa ĝoe'a, e'eano'o ĝadaheni'ena'a, Iesu hari manoga ane veize rae fureniro.

³⁶ Ze ibio oname'egano, vu horoniro. Ebu Etiopia vazeĝani'a raena'a, "Ĝiano'! Vu 'ahi'e'e. E bapatzohine idaĝa hehe?" [³⁷ Ane'a naenaenina'a, "Ĝae'a zamaĝo nidu'a hina Badi'a mazao fiine idaĝa." Ebu Etiopia vazeĝani'a raena'a, "E, Iesu Keriso'e Badi'a Ubuga rae, mae ĝihine'ohe."] ³⁸ Ebu ane'a raena'a, "Tena kiu tuo'il" reiro.

Ebu anianine kiuono'o buanadu, vu zamaĝano ovoe edaro, ebu Firifo'a bapatzoniro.

³⁹ Zeĝe'a vuono'o gaba tirirotene, Zuhi'a Boro Vine Zaĝoĝani'a Firifo zogone mae vaĝiniro. E'ano'o Etiopia vazeĝa'e Firifo mene bare horoniro, rehano ani matu'uĝeta bare onamiro.

⁴⁰ U Firifo ani Azoto neĝano feuriro, ebu ani e'e haba'ano oname'ena'a, neĝaneĝa nidu'ao hari manoga haramido, onamo Kaisarea neĝano feuriro.

9

Saulo'a zamaĝa ĝihuniro

¹ Saulo ani 'ize Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zimi hunihi rae radiunu. Ebu dibu'o hau'ete'e ĝihi'aĝa vaĝe onamadu, ² uminiro, raena'a, "Damaseko neĝano Iuda azaĝa kuru neĝa nidu'a veize so'a miriho'! A'e Damaseko neĝano iniu iniu Keriso Ibio oname'ete'e azaĝa horozine, ohoze zu roĝae, oboze teadu Ierusalemna neĝa tutuze onaoga veize."

³ Ani Damaseko ibiĝano ne hanitirotene, adureono'o agaĝani'a ani rana tabara agara' ovairo. ⁴ Ebu Saulo ani rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, "Saulo, Saulo! Ĝa nougadu eĝe sausaue ruhe'ohe?" ⁵ Saulo'a ĝadine'ena'a, "Zuhi'a Boro, ĝa iniu?" Ane'a naenaenina'a, "E'e Iesu, ĝae'a sausaue ruhe'ete'e vazeĝa." ⁶ Ĝa iĝuno'i, ebu Damaseko neĝa onamo'! Gae'a haĝai'uma gauga e'ebau'u ĝe'uma."

⁷ Saulo teite onamirote'e azaĝa'e edau radiu'ena'a mene ĝoeriro, mazaĝa ze ago igiro rehano, vazeĝa mene horoniro. ⁸ Saulo'e rahaono'o iĝunadu ubumaĝa ra'anirotemo, ĝau 'ahoga mene horoniro. E'ano'o ze Saulo 'evo'ano abinadu, Damaseko neĝa diuĝi' onamiro. ⁹ Saulo'e mada uĝidu ehamanoga mene idararo, ebu vu gagoga zu oganoga mene idararo.

¹⁰ Damaseko neĝano'e Zuhi'a Boro tahi'a 'ahogani'a radiunu. Niĝa'e Anania. Zuhi'a Boro'a iĝuna teige ane mazao fureranadu ĝoreniro. "Anania!" Ane'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e 'ada." reiro. ¹¹ Zuhi'a Boro'a nina'a, "Iĝunadu, ibi duduga ra'ete'e ibiĝano onamo'i, ebu vaze niĝa Iuda, ane ne onamo'! Ebu Taso vazeĝa 'ahoga, niĝa Saulo, ani veize e'ea ĝadimano'i, mazaĝa ani Badi'a mazao kurau'ohe. ¹² U Saulo ani iĝunu'ete'e teige'ete'ea, eĝe'a vaze 'ahoga mae fureno hanadu horoniro. Niĝa Anania. Ani diuĝadu, Saulo rana 'evo'a tiro, ane bare ehamanoga veize."

¹³ Anania'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro! Vaze ĝehaĝani'a ani hari me'odoga igiro. Zu ane'a Ierusalemna neĝano Badi'a mone azaĝa sausauidote'e haĝaĝa nidu'a igiro. ¹⁴ Ebu Damaseko neĝano zuni dibu'o hau'ete'e boroboro'a tuĝunadu onaeha, ĝae ni rae kurau'ete'e azaĝa nidu'a oboze touga veize." ¹⁵ Rehano Zuhi'a Boro'a nina'a, "Onamo'!

Vaze 'adi'e gauhe haġaoga veize eġe'a mae tiro, Iuda mene azaġa zu zeġe kini azaġa, zu Israela azaġa mazao eġe ni rae furenoga veize. ¹⁶ Ebu eġe ni u'ano aduga boro hidite'e ihoni'uma."

¹⁷ E'ano'o Anania ani onamadu Iuda ne diuġiro, ebu 'evo'a Saulo rana teadu, 'ahige reiro, raena'a, "Saulo nego! Zuhi'a Boro Iesu, ġae'a 'adi onae'egano ibio hidirote'e Zuhi'aġa, ane'a tuġuhadu onaeħa, ġae bare eħamaroga veize, zu Vine Zaġoġani'a ġae zamao iriva'oga veize. ¹⁸ Ebu ġozone eġoġa heuġani'a ubumaġa 'uirote'e'a tabara fitire buaro, ebu ani bare eħamaro. 'Ougadu ani iġunadu bapatizo meiro, ¹⁹ ebu ogomu nu anadu, ahi'ani'a bare inariro.

Saulo'a Damaseko neġano Keriso harame ġadaheniro

Saulo ani Damaseko neġano mada nu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite radiro. ²⁰ Ebu zogone Iuda azaġa kuru neġa neġa onamadu, "Iesu'e Badi'a Ubuga" rae haramiro. ²¹ Iuda azaġani'a e'e igirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro, ebu raena'a, "Vaze 'adi'e Ierusalem neġano Iesu ni rae kurau'ete'e azaġa sausauzirote'e vazega. 'Adao zuni e'e azaġa oboze teadu, dibu'o hau'ete'e boroboro vaġe tutuze onamoga radu onaeħa." ²² Rehano Saulo ani inare hune'ena'a harame onaminu, ebu Iesu'e hubehune Keriso rae doġo'anirotene, Iuda azaġa, Damaseko neġano radiu'ete'e'a naenaenouga mene idararo. ²³ Mada ġeħaġa hauġirote'e enogano, Iuda azaġa'e Saulo matiħi radu neneġaniro, ²⁴ rehano Saulo ani ederiro. Iuda azaġa'e ohere zu madai Damaseko ġabi'a ibihetaġano Saulo matiħi radu ganato haunu. ²⁵ Rehano ane tahi'a tahi'a'a Saulo ohere zamahanadu, fora'a boro zamaġano ohonadu, ne ġabi'a boħa'anono'o mini hina dabane buniro.

Saulo'a Ierusalem neġano haramiro

²⁶ Ebu Saulo ani Ierusalem neġa onamadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite 'auġiħi reiro, rehano zeġe nidu'a Saulo rihoniro, mazaġa ze 'ane, ani'e mene Zuhi'a Boro tahi'a, rae zamariro. ²⁷ Rehano Banabasi'a Saulo zamahanadu, apostolo azaġa vaġe tutune onamiro, ebu Saulo'a Damaseko ibiġano Zuhi'a Boro horonirote'e zu, Zuhi'a Boro'a ġorenirote'e zu, Damaseko neġano Iesu niġano inare haramirote'e, me'odo ziniro. ²⁸ E'e enogano, Saulo ani apostolo azaġa teite Ierusalem neġano re'ore'e oname onainu, zu Zuhi'a Boro niġano inare haraminu. ²⁹ Ebu Saulo ani Iuda azaġa, Giriki ġoe'ano ġoere'ete'e teite ta'iro titiro, ebu ze Saulo ma'uma ibiġa vaġiro. ³⁰ Rehano Zuhi'a Boro mone azaġani'a e'e ederirote'e, Kaisarea neġa tutune ovoiro, ebu Taso neġano tuġuniro.

³¹ Ebu Iudea ġabi'a, Galilea ġabi'a zu Samaria ġabi'a nidu'a zamaġano ekalesia azaġani'e uniħo manoġa madu inarinu, zu Zuhi'a Boro gubaninu. Ebu Vine Zaġoġa zuni danaze'ena'a nabudize'a ġeħaru onaminu.

Petero'a Ainea fainiro

³² U Petero ani ġabi'a 'ahoga 'ahoga onaminute'ea, ne niġa Lidao Zuhi'a Boro mone azaġa ġiazi' onamiro. ³³ Ebu vaze 'ahoga, niġa Ainea hidiro. Ani'e ahi'a mene haganinu, ebu muri fu'o zu uġidu fare (8) baze da'o radiunu. ³⁴ Ebu Petero'a nina'a, "Ainea, Iesu Keriso'a fai'e'ohere. Iġuno'i, ebu evaneġo hego'!" Ebu ani zogone iġuniro. ³⁵ Ebu Lida neġa zu Saroni ġabi'a azaġa nidu'a, ane'a edau ragavoga horonirotene, zamaze ġihunadu Zuhi'a Boro mazao firo.

Petero'a Tabita runeono'o ġaboniro

³⁶ U Iopa neġano'e roġae 'ahoga, niġa Tabita'a radiunu. Ani'e Zuhi'a Boro mone roġaeġa 'ahoga. Tabita'e Heberu ġoe'a, u Giriki ġoe'ano'e Doreka*. Ani'e iġaiġa ġaġi manoġa ġaġaido, zu ġauze o'o'a azaġa danazido. ³⁷ Petero'a Lida neġano radiunute'e zamaġano Tabita ani uġinadu rudaro. E'ano'o ani viro hanadu hitaga neġano bazune tiro.

³⁸ U Lida neġa'e Iopa neġa uħiġano. E'ano'o Zuhi'a boro tahi'a tahi'a'a Petero'e Iopa neġano radiu'ete'e igirotene, vaze aħe ane vaġe tuġuziro. Ebu ze Petero uminiro raena'a, "Ga emeġe teite ġariħe aro'!" ³⁹ Ebu Petero ani zeġe teite onamiro. Ebu feurirotene, hitaga neġa tutune itiro. E'ea ġozoba nidu'a Petero edau varahiho, ebu niau'ena'a dabuaze zu nahune 'ue'ete'e koutiġa ihoniro. A'e Doreka'a ġabogano turino zinirote'e.

⁴⁰ Ebu Petero ani zeġe nidu'a tuġuze buziro, ebu obenaġa hina tuġadu, Badi'a mazao kuraro. Ebu rune roġaeġa moneni ġianadu niro, raena'a, "Tabita, iġuno'!" Ebu ani ubumaġa ra'aro, ebu Petero horonadu, iġune eħoriro. ⁴¹ Petero'a Tabita 'evo'ano madu mae ġihine ohoniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa zu ġozoba nidu'a huze diuġiro. Ebu Tabita'a ġabodate'e iħoziro.

* 9:36 E'e ġabi'a "dia".

⁴² E'e hariġa'e Iopa neġa azaġa nidu'a igiro, ebu vaze ġehaġani'a Zuhi'a Boro mazao fiġro. ⁴³ Ebu Petero ani Iopa neġano mada nu radiunu. Ani'e vaze 'ahoga, niġa Simona teite radiunu. Ani gau'e boromakau ogaġa ġuhadu faininu.

10

Korunelio'a Petero huniro

¹ Vaze 'ahoga niġa Korunelio'a Kaisarea neġano radiunu. Ani'e Itali uti azaġa rae huze'ete'e ibito ziniro.* ² Ani zu ane neo radiu'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a zamare'ete'e zu gubane'ete'e azaġa. Ani'e Iuda azaġa, tohe'a fereze'ete'e azaġa borofe danazido, ebu iġaiġa Badi'a mazao kuraudo. ³ Ġorava 'ahogano mada uġidu (3 koroko) zamaġano, iġunu'ete'e teigiġo. E'e zamaġano Badi'a tuġure viga'a ane mazao frurera' ovaroga faifaine horoniro. Ebu tuġure viga'a, "Korunelio!" rae huniro. ⁴ Korunelio ani ġiġarone'ena'a, ġiane runiro. Ebu ġadimaro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa nouge'ohe?"

Aneru'a naenaenina'a, "Ġa kuru zu ġahugone'e Badi'a'a horonadu, zamare radiu'ohe. ⁵ Izidi 'ada vaze nu Iopa neġano tuġuzo'i, vaze 'ahoga niġa Simona zamahanoga veize. Niġa 'ahoga'e Petero rae hune'ohe. ⁶ Ani'e vaze 'ahoga, niġa Simona, e'e neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaġa ġuhadu faine'ete'e vazeġa. Ani ne'e davara genaġano."

⁷ Ani ġorenirrote'e aneruġa 'ai barirotene, Korunelio ani, ane tuġure vazeġa aheu zu ane uti vazeġa 'ahoga ane tuġure haġae'ete'e huze onairo. Uti vazeġa a'a'e Badi'a zamare'ete'e vazeġa. ⁸ Korunelio ani, ane mazao frurerarote'e nidu'a ihoziro, ebu Iopa neġano tuġuziro.

Petero'a Korunelio ne onamiro

⁹ Ze oname iraradu madai mone reitotene, Korunelio'a tuġuzirote'e azaġa'e Iopa neġa hanitiro. E'e zamaġano Petero ani, kuranoga rae ne binuġa sebaġa itiro.† ¹⁰ Ebu kurau'enogano vininiro 'ahine, ogatili reiro. Ebu vaze'a ogomu 'ize ruhine'ete'e zamaġano, Petero ani iġunu'ete'e teigiġo. ¹¹ E'e zamaġano adure'a bohatanoga horoniro, ebu dabua rafaġa boro baġaġa heuġani'e ariġa ġazaġano obonadu raha none ovoe dabane'enoga horoniro. ¹² E'e ragan'o'e odaġa ġazaġa maniġa nunu nidu'a, dare'ete'e avazo heuġa nunu, zu adure ninġa nunu ġehaġa horoniro. ¹³ Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, "Petero, iġuno'! E'e manadu ano'!" ¹⁴ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaġa. E'e Iuda azaġa goro ġoe'a zamaġano mene deheġa ga sau'a rae hune'ete'e bonariġa'e mene au onaido." ¹⁵ Bare hena ago igiro, raena'a, "Badi'a'a dehenate'e bonariġa'e mene deheġa rae ago ro'!" ¹⁶ E'e haġaiġani'e ġae uġidu frureraro. E'e ġarugano dabua rafaġa'e zogone adure ġoha bare itiro.

¹⁷ Petero'a horonirrote'e huga'e nagini rae zamare 'ada'adinute'e zamaġano, Korunelio'a tuġuzirote'e azaġani'e Simona ne vaġe'ena'a, ibihetaġano edaro. ¹⁸ Ze huau ġadimu'ena'a, "Vaze niġa Simona, niġa 'ahoga Petero rae hune'ete'e, ani 'ahama radiu'e hehe?" ¹⁹ Petero ani, horonirrote'e huga'e nagini rae 'ize zamare radiu'enogano, Vine Zaġoġani'a Petero niro, raena'a, "Ġiano'i, Simona! Vaze uġidu 'a ġa vaġe'ohe. ²⁰ Iġunadu ne zamaġa diuġi' ovoro'! Ago zamare 'ada'ado'i, rehano zeġe teite onamo'i, mazaġa eġe'a tuġuzeha."

²¹ Petero ani ovoadu, vaze uġidu ziro, raena'a, "Zae'a vaġe'ete'e vazeġa'e eġe. Za nougadu onaeha?" ²² Zeġe'a naenaenina'a, "Eme'e vaze 'ahoga, niġa Korunelio, ane'a tuġufadu onaeha. Ani'e Itali uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa. Ani vaze duduġa zu Badi'a gubane'ete'e vazeġa. Iuda azaġa nidu'a ani nigune'ohe. Ebu tuġure viga zaġoġani'a Korunelio niro, raena'a, 'Vaze 'ahoga niġa Petero, ani ġae ne zamahu aro'i, ane'a nouge reite'e igifine.'" ²³ E'ano'o Petero ani vaze uġidu ne zamaġano mae zouzadu, e'ea baziro.

Irarirrotene, Petero'e zeġe teite iġuniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa nu zuni Iopa neġanonon'o ane teite onamiro. ²⁴ Ebu oname ohereranadu, bare irarirrotene, ġorava moneo Kaisarea neġano feuriro. U Korunelio ani, nabuga zu ane vaze manoġa manoġa huze nu'ozadu, guhiu radiunu. ²⁵ Petero'a Korunelio neo diuġirotene, Korunelio ani Petero teite hidadu, Petero odaġa babaġano ġuġure'ena'a matu'o haro. ²⁶ Rehano Petero'e "Korunelio, iġuno'!" raena'a, ani mae ġihiniro, ebu raena'a, "Eġe zu vaze tauġi."

²⁷ Petero ani Korunelio teite ġoere'ena'a ne zamaġa diuġiro, ebu vaze ġehaġani'a nu'oranoga horoziro. ²⁸ Ebu Petero'a ziro, raena'a, "Za Iuda azaġa goro edeġa. Eme'e Iuda mene azaġa teite mene unihe'ohe. Rehano Badi'a'a ihina'a, 'Vaze 'ahoga

* **10:1** Ani uti azaġa maġa tiba (100) ibito ziniro. † **10:9** Zeġe ne'e binu'e funu o'o'a, rehano raha hina sebaġa haġaido.

hune'ena'a, mene dehega ga sau'a rae mene re'uma.' ²⁹ E'ano'o gae'a goere tuguratene, mene hezaha rehano, onaeha. E'ano'o e gadimu'ohe. Nougá 'ahine huheha?"

³⁰ Korunelio'a naenaenina'a, "Mada gazağa modate'ea, gorava mone mada ugidu zamağano (3 koroko) e'e nehe zamağano kuraunu. E'e zamağano vase 'ahogani'a ege zamao tabara edaro. Ani dabua'e vazavazahoga. ³¹ Ebu ane'a raena'a, 'Badi'a'e gae kuru iginu zu gahugonego horoninu. ³² 'Ougadu vase nu Iopa neğano tuguzo'i, ebu vase 'ahoga, niğa Simona zamahano'i! Niğa 'ahoga'e Petero. Ani'e vase 'ahoga, niğa Simona, ane neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogağa ğuhadu faine'ete'e vazega. Ani ne'e davara genağano.' ³³ E'ano'o e ğarihe fase gae veize goere tugureha, ebu gae'a onaata'a'e manoga tauği. E'ano'o emeđe nidu'a izidi Badi'a zama 'adao nu'oraneha, Zuhi'a Boro'a ğanirote'e goe'a nidu'a egora veize."

Iuda mene azağa Badi'a hari manoga igiro

³⁴ Ebu Petero ani goere gadaheniro, raena'a, "E izidi hubehune edereha. Badi'a'e Iuda azağa da'o mene mae ğihize'e rehano, vase nidu'a hune mae ğihize'ohe. ³⁵ Haba'a haba'a nidu'a zamağano Badi'a gubane'ete'e zu hağai duduga hağae'ete'e azağa'e Badi'a'a mae ğihize'ohe. ³⁶ Zae edega, Badi'a'a Isaraela azağa mazao hari manoga tugurirota'a'e. A'e Iesu Keriso-ono'o zama rogeğa me'uma hariğa. Ani'e vase nidu'a Zuhi'a Boro. ³⁷ Za edega, ibite Ioane Babatiso'a harame'ena'a, 'Babatiso mo'il' reiro, zu e'e enogano Galilea haba'anono'o onamo Iudea haba'a nidu'a zamağano, nagini'a furerarota'a'e. ³⁸ Ebu Badi'a'a Iesu, Nazareta neğa vazega, Vine Zağoga zu ğigi'a haro. Ebu ani ragave'ena'a, gau manoga hağao zinido, zu vine sau'ani'a ragano reirote'e azağa nidu'a faizido, mazağa Badi'a'e ane teite radiunu.

³⁹ Iesu'a 'ouge Iudea haba'a nidu'a zamağano, zu Ierusalemá neğano hağaidote'e hağaiğa nidu'a, eme horoniro. Ebu ani'e satauroneadu mau runiro. ⁴⁰ Rehano ani'e Badi'a'a mada ugidu zamağano bare ğaboniro. Ebu vase'a Iesu horonoga veize, Badi'a'a zeđe mazao fureno ziniro. ⁴¹ Vaze nidu'a'e mene horoniro rehano, a'e emeđe zu Badi'a'a ohotirote'e azağani'a da'o. Ebu ane'a runeono'o bare ğabode iğunirote'e enogano eme'e ane teite ogau tiburaro. ⁴² Ebu Iesu'a tugufuro, vazevaze mazao haramoga. 'Iesu'e, ğabone zu rune azağa kotazoga veize Badi'a'a ohonirote'e rae fureno'i!' reiro. ⁴³ Ebu peroveta azağa nidu'a'a hariğa 'ahige rae furene'ohe. Iesu Keriso mazao fiine, e'e azağa nidu'a Iesu niono'o Badi'a'a zeđe sau'a ađutu modi'uma."

Badi'a'a Iuda mene azağa Vine Zağoga ziniro

⁴⁴ Petero'a 'ize goere e'e haramo radiunute'ea, goere igi radiunute'e azağa nidu'a mazao Vine Zağogani'a ovairo. ⁴⁵ U e'e zamağano Iuda azağa, Iesu mazao fie'ete'e'a Petero teite onaadu ehore radiunu. Ze'e ahiri rana iğuri hağairote'e azağa. Zeđe'a, Iuda mene azağa mazao zuni Badi'a'a Vine Zağoga ovoe be'unadu, iriva'ozoga horonirote, zaguzagaro, ⁴⁶ mazağa Iuda mene azağani'a goere 'ahoga 'ahoga hina goere'enoga zu Badi'a'a nigune'enoga igiro 'ahine.‡

E'e horonirote, Petero'a raena'a, ⁴⁷ "Badi'a'a zeđe mazao zuni Vine Zağoga tuguneha, emeđe mazao tugunirote'e teige. E'ano'o ege'a zamare'etene, 'adi duğuru'e iğua o'o'a rehano bapatizo mougá idaga." ⁴⁸ E'ano'o Petero'a Korunelio duğuru ziro, raena'a, "Iesu Keriso niğano bapatizo mo'il!" Ebu e'e enogano zeđe'a Petero uminiro, zeđe teite mada nu radoga veize.

11

Petero'a Ierusalemá ekalesia azağa mazao Badi'a'a Iuda mene azağa veize nagini hağairote'e rae fureniro

¹ Iudea haba'a nidu'a zamağano, apostolo azağa zu Zuhi'a Boro mone azağani'a, Iuda mene azağa zuni Badi'a'a goere mae ğihinirote'e igiro. ² E'ano'o Petero'a Ierusalemá neğa itirote, ahirize iğurizeta azağa Iesu mazao fie'ete'e'a Petero roniro, ³ raena'a, "Ga'e Iuda mene azağa ne onamadu, zeđe teite ogau tiburaro. Ze'e ahirize rana iğuri o'o'a azağa."

⁴ Ebu Petero ani nagini'a furerarote'e nidu'a doğo'ani rae fureno ziniro, raena'a, ⁵ "E'e Iopa neğano radadu, kurau'egano, iğunu'ete'e teigiuro, ebu dabua rafaga boro heuğa ariga ğazağano obonadu adureono'o ovoe dabaniro, ebu ege uhiğano re' ovairote'e horoniro. ⁶ Ege'a faine ğanirotene, rahao odağa gazağa maniga nunu, ađire maniga, dare'ete'e avazoga heuğa zu adure niniğa nunu ğehağa horoniro. A'e emeđe, Iuda azağani'a mene au'ete'e bonariga.

‡ 10:46 Iuda azağa ze 'ane ahiri rana iğuri o'o'a azağa'e Badi'a'a mene mae ğihizi'uma rae zamariro. Iuda azağa'e ahirize rana iğurizeta, u Iuda mene azağa'e iğurize o'o'a.

⁷ Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Petero, iġuno'! Manadu ano'!⁸ Ebu eġe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaga! E'e Iuda azaġa goro ġoe'a zamaġano mene deheġa ga sau'a ra'e hune'ete'e bonariġa eġe hebeo mene au onaido.'⁹ Rehano ago 'ahogani'a adureono'o bare naenaehiro, raena'a, 'Badi'a'a dehenate'e bonariġa'e ufire rae ago ro'!¹⁰ E'e haġaiġani'e ġae uġidu fureraro. E'e ġarugano bone dabua rafaġa zu e'e rana tirote'e ġauġa nidu'a adure ġoha bare mae itiro.

¹¹ 'Ougirote'e zamaġano Kaisarea neġanono'o tuġuzirote'e vazegħa uġidu'a eġe'a radirote'e neġano feuri' onairo. ¹² Ebu Vine Zaġoġani'a ihina'a, 'Zeġe teite onamo'! Ze'e Iuda mene azaġa rehano, ago zamare 'ada'ado'!¹³ Ebu Zuhi'a Boro mone azaġa fu'o zu tiba fare (6) 'ada'a ġatihena'a, Kaisarea neġa ovoiro. Ebu eme'e eġe veize ġoere tuġurirote'e vazegħa neo feuradu diuġiro. ¹³ Ebu e'e vazegħani'a ane neo tuġure viga'a nouge nouge furerarote'e hariġa rae furenofiro. Aneru'a 'ahige rae niro, raena'a, 'Iopa neġano vaze nu tuġuzo'i, ebu vaze 'ahoga niġa Simona zamahano'! Niġa 'ahoga'e Petero. ¹⁴ Ani'e hari 'ahoga rae fureno zini'uma, ebu ġae zu ġae neo radiu'ete'e azaġa nidu'a'e e'e egadu ġabone hidi'uma.'

¹⁵ Ebu eġe'a ġoere ġadahirotene, Vine Zaġoġani'a zeġe vaġe ovairo, ibite emeġe vaġe ovairote'e teige. ¹⁶ E'e horonirotene, e Iesu'a ifirote'e ġoe'a zamariro, raena'a, 'Ioane Babatise'e vu hina bapatizoziro, u za'e Vine Zaġoġa hina bapatizozio'uma.'¹⁷ Ebu emeġe'a Zuhi'a Iesu Keriso mazao firote'e madaġano Badi'a'a ġahunone rifirote'e teige, Iuda mene azaġa zuni ġahunone ziniro. E'ano'o e'e Badi'a haġai 'uoga mene hune idaga.'¹⁸ Zeġe'a e'e iġirotene, mene bare ġoeriro, rehano Badi'a niġune'ena'a, 'ahige reiro, raena'a, "Tena, Iuda mene azaġa zuni Badi'a'a zamazadu, ġabone tuġutuġu mouga veize zamaze sau'anono'o ġihuziro."

Antioka ekalesia

¹⁹ U Stefano marote'e madaġanono'o Iesu mazao fie'ete'e azaġa mazao agire'a fureraro. E'ano'o ze'e Ierusalem neġanono'o feranadu, Poinikia haba'a, Kupro umuġa, zu Suria haba'ano Antioka neġa onamiro. Ze'e Iuda azaġa mazao da'o hari manoġa haramena'a feraro. ²⁰ Rehano Kupro zu Kurene azaġa nu'a Antioka neġa onamadu, Giriki azaġa mazao zuni Zuhi'a Boro Iesu hariġa haramiro. ²¹ Ebu Badi'a ġigi'ani'a zeġe ranao radiunu 'ahine, vaze ġehaġani'a haramoze mae ġihinadu Iesu mazao fiuro, ebu Zuhi'a Boro mone reiro.

²² E'e hariġa Ierusalem ekalesia azaġani'a igiro. Ebu vaze 'ahoga niġa Banabasi tuġune onamiro, Antioka neġa. ²³ Ani Antioka neġano feurirote'e, Badi'a'a ġahunone manoġa zenate'e horonadu, matu'e rudaro. Ebu zeġe nidu'a inaraziro, raena'a, "Zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro mazao fie ġigaru rado'!"²⁴ Mazaġa Banabasi'e vaze manoġa zu Vine Zaġoġani'a ane mazao iri'aviro, zu Zuhi'a Boro mazao hubehune fie'ete'e vazegħa. 'Ougadu vaze ġehaġa bagaġani'a Zuhi'a Boro moneo reiro.

²⁵ E'ebu'u Banabasi ani, Saulo vaġoga radu Taso neġa onamiro. ²⁶ Ebu Saulo horonirotene, zamahanadu Antioka neġa bare onamiro. Ebu ze'e muri tiba e'e ekalesiaġa azaġa teite nu'oranadu, vaze ġehaġa bagaġa ihozido. Ebu Antioka neġanobu'u, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e, "Kristeni" rae huze ġadaheziro.

²⁷ 'Ouginute'e zamaġano, peroveta azaġa nu'a Ierusalem neġanono'o Antioka neġa ovairo. ²⁸ E'e zamaġano vaze 'ahoga niġa Agabo'a, nu'onu'o zamaġano iġuniro. Ebu Vine Zaġoġani'a ibito hanadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Haba nidu'a zamaġano zahara boro'a furera'uma." Ebu zahara boro'e, Klaudio'a Roma zuhi'aġa reirote'e madaġano fureraro. ²⁹ E'ano'o Antioka neġano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a, ane ane inarao moni nu'onadu, Iudea haba'ano Zuhi'a Boro mone azaġa veize tuġuri'uma reiro. ³⁰ Ze nu'one hauġirotene, Banabasi zu Saulo 'evoreo ri'inadu, Ierusalem ekalesia boroboro veize odohe itiro.

12

Iakobo'e runediro, u Petero'e ġu'ano ohoniro

¹ 'Ouge haġairote'e zamaġano, kini Heroda Agripa'a* tuġuzadu, Ierusalem ekalesia azaġa nu sauszoga rae oboze tiro. ² Ebu ane'a tuġuzadu, Ioane negoġa, niġa Iakobo, diribi hina mau runiro. ³ 'Ougirote'e moneo Iuda azaġani'a matu'oga horonirotene, Petero zuni obone tiro. 'Adi'e Mene Mini'ete'e 'Uvahuga Au'ete'e Muiga madaġano 'ougiro. ⁴ Petero obone teadu ġu'ano ohoniro, ebu uti azaġa 'evorao tiro. Uti azaġa, Petero gadinirote'e nidu'a'e gaubanana fu'o zu tiba fare (16), ebu vaze ġazaġa

* 12:1 Heroda Agripa-'e Heroda I ga 'Herod the great' rae hune'ete'e, ane aġi. Heroda I-'e Mataio 2:1 zamaġano.

gazaḡani'a mada 'aune 'aune gadine gaudio. Heroda ani ura'e, Iḡine Mode'ete'e Muigā ḡaruganobu'u mae bunadu, hunio kotani'uma reiro.

⁵ E'ano'o Petero'e ḡu'ano ohone modiro. U ekalesia azaḡani'e ane veize Badi'a mazao inare kuraunu.

Aneru'a Petero ḡu'a neḡanono'o mae buniro

⁶ Irarine, Heroda'a Petero kotani'uma reirote'e ohe'ano, Petero'e auri adiriḡa aheu hina batunadu uti azaḡa aheu bo'agano baze radiunu, ebu uti azaḡa aheu 'ahoga'e ḡu'a neḡa ibihetaḡano edau radiro. ⁷ E'e zamaḡano Zuhi'a Boro tuḡure viga'a tabara fureraro, ebu ḡu'a neḡa zamaḡa'e agararo. Aneru ani, Petero rebeḡa moneo fa'ofa'onadu evaniro, ebu raena'a, "Ḡarihe iḡuno'!" 'Ouge reirotene, auri adiriḡani'a 'evo'anono'o butau buaro. ⁸ Ebu tuḡure viga'a nina'a, "Kiba'iḡo rinedo'i, ebu tamakaḡo haḡao'!" Ebu ani 'ougiro. Aneru'a bare nina'a, "Ogoto dabuaḡa vidanadu, eḡe hegote aro'!"

⁹ Petero ani, tuḡure viga hegote buaro, rehano e'e zamaḡano tuḡure viga'a haḡairota'a'e, mene huga rae zamarinu. Ani 'ane iḡunu'ete'e teige'ohe rae zamarinu. ¹⁰ Ze'e, uti azaḡani'a ḡiane edau'ete'e haba'a aheu vitiniro, ebu enona auri ibihetaḡano feuri' onairotene, e'e ibihetaḡa zuni ane'a bohataro. Ebu e'eano'o buau onamiro. Ebu ibio mene faḡa oname'enogano, tuḡure viga'a tabara muhiniro.

¹¹ E'eabu'u Petero ani, zamaḡa bohataro, ebu raena'a, "E izidi edereha. 'Adi'e huga. Zuhi'a Boro'a tuḡure viga tuḡuneha, ebu Heroda 'evoraono'o zu Iuda azaḡani'a toḡairoto'e haḡaiḡa sau'anono'o mae vaḡiheha."

¹² E'uge ederirotene, Petero ani Ioane vi'a, niḡa Maria ne onamiro. Ioane niḡa 'ahoga'e Mareko. Vaze ḡehaḡa'e ane neo nu'oranadu kurau radiunu. ¹³ Petero'a enone ibihetaḡano toketokerirotene, tuḡure roḡaeḡa, niḡa Roda'a ḡianoga rae onamiro. ¹⁴ Ani Petero ago iraiḡa igirotene, matu'e rudanadu, ibiheta'e vava'oga mene zamariro, rehano ne bare dure diugiro, ebu ziro, raena'a, "Petero'a ibihetao edau'ohe." ¹⁵ Rehano zeḡe'a nina'a, "Ḡa baborana gaogi." "A hube rehi!" rae te'ote'arotene, zeḡe'a raena'a, "A'e Petero ane tuḡure viga'a gaogi." reiro.

¹⁶ Rehano Petero ani, bare bare toketokeriro. Ebu zeḡe'a iḡunadu, ibiheta vava'irotene, Petero horoniro, ebu zaguzagau rudaro. ¹⁷ Petero ani, 'evore hina garare'ena'a, "Ago harao'!" reiro, ebu Zuhi'a Boro'a nouge nouge ḡu'a neḡanono'o mae bunirote'e me'odo ziniro. Ebu ziro, raena'a, "Nagini'a fureranata'a'e, Iakobo zu Zuhi'a Boro mone azaḡa ihozo'!" Ebu ani'e haba 'ahoga onamiro.

¹⁸ Irarirotene, ḡu'a neḡa gadine'ete'e azaḡani'a "Petero'e nougeha?" rae harae iḡuniro. ¹⁹ Heroda Agripa ani, uti azaḡa tuguzadu Petero faifaine vaḡiro. Ebu mene horonirotene, Petero gadinirote'e azaḡa ḡadiḡadiziro. Ebu gadi azaḡa'e zimi ruzoga veize tuḡuziro. Ebu Heroda ani, Iudea haba'anono'o iḡunadu, Kaisarea nega ovoiro, ebu e'ea mada nu radiro.

Heroda Agripa'a rudaro

²⁰ Heroda Agripa'e Turo zu Sidono neḡa azaḡa mazao maḡune radiu onainu. Rehano Turo zu Sidono neḡa azaḡa'e tiburanadu, Heroda ḡiani' onamiro. Ze'e Heroda tuḡure vazeḡa boro, niḡa Balasto teite vazetadu, Heroda teite uniho manoḡa mouga rae umidiro, mazaḡa ze'e Heroda'a ḡiane'ete'e haba'anono'o ogomuze iḡaiḡa meido 'ahine. ²¹ Heroda ḡiani'uma madaḡa meirotene, ani kini dabuaḡa haḡaazu kini ehoro haba'ano ehoriro. Ebu hunio nu'orarote'e azaḡa mazao haramiro. ²² E'e igirotene, e'e azaḡani'a ḡihau bagaḡa ḡoeriro, raena'a, "'Adi'e badi'a'a ḡoere'ohe, mene vaze'a." ²³ 'Ougirotene, Zuhi'a Boro tuḡure viga'a zogone Heroda runediro, mazaḡa ani'e vazevaze'a ane niḡunirotene, ani ane'a bare niḡuniro, u Badi'a huga'e mene niḡuniro. Ebu idi'a ahi'a anadu rudaro.

²⁴ U Badi'a goere'e bororu onaminu, ebu vaze ḡehaḡani'a egadu mae ḡihiniro.

²⁵ Banabasi zu Saulo'e ekalesia azaḡa moni zini' onamirote'e gaḡa haugirotene, Ierusalem neḡanono'o bariro. Tah'i'a 'ahoga niḡa Ioane zu zamahu Antioka neḡa ovoiro. Ani niḡa 'ahoga'e Mareko.

13

Hari manoḡa haramē ragavoga veize Banabasi zu Saulo meiro

¹ Antioka ekalesiaḡa zamaḡano'e peroveta azaḡa zu ihore azaḡa 'e'e. Nize'e Banabasi, Simeona, niḡa 'ahoga'e Niḡera, ebu Kurene vazeḡa, niḡa Lukio, Manaena, ani'e Kini Heroda Antipasi teite tibano bororarote'e vazeḡa, ebu Saulo. ² Mada 'ahogano ze ogomu moneo zaḡozaḡe'ena'a Zuhi'a Boro mazao kurau radiunu. E'e zamaḡano Vine Zaḡoḡani'a ziro, raena'a, "E Banabasi zu Saulo'e eḡe gau veize meirobobo, eḡe veize avo

ohozo!"³ E'ano'o ze zaḡozaḡiro zu kurarote'e enogano, 'evoreze Banabasi zu Saulo rana teadu kuraro, ebu tuḡuze onamiro.

Paulo'a ibite harama ragavirote'e

Kupro 'umuḡano haramiro

⁴ Paulo zu Banabasi ze'e, Vine Zaḡoḡani'a tuḡuze'ena'a, Seleukia toḡatoḡaḡa ovoiro, ebu e'eano'o ḡasi hina Kupro 'umuḡa ruhau fariro. ⁵ Ebu Salami neḡano feurirote, Iuda azaḡa kuru neḡa neḡa diuḡadu Badi'a ḡoere haramiro. Ioane, niḡa 'ahoga'e Mareko zuni e'ea, zeḡe danazoga veize ḡatiziro.

⁶ Ze e'e 'umuḡa nidu'a ne 'ahoga 'ahoga onamo Pafu neḡano feuriro. Ebu Iuda vazeḡa 'ahoga hidiro. Ani'e nabone zu ḡuriro peroveta vazeḡa, niḡa Bari-Iesu*. ⁷ Ani e'e 'umuḡa gavanaḡa teite vazetite radiunu. Gavana vazeḡa niḡa'e Seregio Paulo. Ani vadiga manoga, faifairu zamare'ete'e vazeḡa. Ani Badi'a ḡoere igihi reiro. E'ano'o vaze tuḡunadu, Banabasi zu Saulo ane ne huze onairo.

⁸ Rehano nabone vazeḡa e'e, niḡa 'ahoga'e Eluma. A'e Giriki ḡoe'a. Ḗoere e'e huga'e nabone. Ane'a zeḡe ḡoere 'ue'ena'a ta'iro ziniro. Ebu gavana'a Iesu mazao mene fioga veize ḡunuḡununiro. ⁹ U Saulo, niḡa 'ahoga'e Paulo, ani Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu, Eluma ḡiane runiro, ebu raena'a, ¹⁰ "Ga'e Satani ubuga. Haḡai duduga nidu'a agireni'ete'e vazeḡa. Ḗuriro zu so'oso'o haḡaiḡani'a ḡae zama iri'avonoga. Ebu Zuhi'a Boro ibi duduga ḡunuḡunune'ete'e haḡaiḡa mene mode'ohe. ¹¹ Giano'! Zuhi'a Boro gigi'a'a ḡae rana raha. Ga'e ubumaḡo'a kura'uma, ebu mada nu agaḡa horonoga mene idara'uma."

Ebu ḡoze zu uzabo'a ubumaḡa zogone 'uiro, ebu tufatufe'ena'a 'evo'ano abinoga veize vaze vaḡiro. ¹² Ebu gavana vazeḡa'e furerarote'e haḡaiḡa horonirotene, Iesu mazao fiuro. Zu Zuhi'a Boro haḡai ederadu, zaguzagaro.

Paulo'a Pisidia haba'ano Antioka neḡano haramiro

¹³ Paulo zu ane teite onamirote'e azaḡa'e azaḡa'e Pafu neḡanonono'o iḡunadu, Pamufulia haba'ano Perega neḡa ḡasi hina ruhau onamiro. E'eabu'u Ioane ani, Paulo duḡuru muhizadu, Ierusalem neḡa bare onamiro. ¹⁴ Ze'e Perega neḡanonono'o onamo, Pisidia haba'ano Antioka neḡano feuriro. Ebu Bana Madaḡa madaḡano, Paulo zu Banabasi'a Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡadu ehoriro. ¹⁵ Ebu goro ḡoe'a zu peroveta azaḡa ḡoere me'odirote'e enogano, Iuda azaḡa kuru neḡa ḡiane'ete'e azaḡani'a, Paulo duḡuru veize ḡoere tuḡuriro. "Negofe duḡuru, za emeḡe veize inara ḡoe'a e'e ro'idene, haramine idaḡa hehe?"

¹⁶ Paulo ani iḡunadu 'evo'a mae ḡihiniro, zeḡe'a ḡoe'a ego hanoga veize. Ebu ḡoe'a ḡadaheni, raena'a, "Isaraela azaḡa, zu Iuda mene azaḡa Badi'a gubane'ete'e, ego'! ¹⁷ Isaraela azaḡa Badi'a'a, aḡife duḡuru meiro, ebu zeḡe'a Izipi haba'ano radiunute'ea, Badi'a'a danaze'ena'a ḡehararo zu inariro. Ebu Badi'a'a ane gigi'a boro hina Izipi haba'anonono'o tutuze buziro. ¹⁸ Ebu muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) haba boha'ano onamirote'e zamaḡano, ze'e Badi'a ḡoere mene ego haunu rehano, Badi'a'a mene muhiziro. ¹⁹ Kanana haba'ano haba fu'o zu aheu fare (7) azaḡa'e, Badi'a'a zimi haugadu, habaze'e Isaraela azaḡa ziniro. ²⁰ Muri maḡa ḡazaḡa zu ḡae fu'o gaubanana (450) zamaḡano, 'ouge haḡainu.

E'ebu'u Badi'a ani, Isaraela azaḡa bo'aḡanonono'o Isaraela azaḡa ibito zini'uma azaḡa tiba tiba ohoze onaminu. 'Ouge haḡae onamo peroveta vazeḡa Samuela'a fureraro. ²¹ E'ebu'u Isaraela azaḡa'e, kini 'ahogani'a ibito zenoga uratiro. E'ano'o Badi'a'a Saulo ohoniro. Ani'e Kisa ubuga, Beniamini iduhu vazeḡa. Ani, muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) Isaraela azaḡa ibito ziniro. ²² Rehano Badi'a ani, Saulo'e kini gauganonono'o mae vaḡinadu, Davida madu kini iḡu'ano ohoniro. Ani'e Badi'a'a raena'a, 'Iese ubuga Davida'e, eḡe zama'a urato hau'ete'e vazeḡa. Ani'e eḡe'a urate'ete'e gauga nidu'a haḡai'uma.' reiro.

²³ Badi'a ani, ibite rae tirote'e ibiḡano, Davida mariganono'o vaze ḡabozi'uma vazega fureno ziniro, ebu ani Isaraela azaḡa mazao tuḡuniro. Niḡa'e Iesu. ²⁴ Ani 'izema onogano, Ioane Babatiso'a Isaraela azaḡa nidu'a mazao haramiro, raena'a, "Sau'anonono'o ḡihuradu, bapatizo mo'!" reiro. ²⁵ Ioane'a ane gau haḡe'enogano 'ahige reiro, raena'a, 'Zae'a zamare'etene, e'e iniu? E'e mene Keriso. E'e vazeḡa'e ariga onae'ohe. E'e ane tuḡure vazeḡa radu, tamakaḡa miniḡa fuhi'o hanoga zu mene idaḡa. Ani ni'e eḡe ni vitinoga.' "

²⁶ Ebu hena Paulo'a 'aune ḡoere'ena'a, "Nego nabudi, Aberahamo iduhu mariga azaḡa, ebu Iuda mene azaḡa, Badi'a gubane'ete'e! Emeḡe veize, Badi'a ani, vaze ḡabozi'uma

* 13:6 Bari-Iesu, ḡoere e'e huga'e Iesu ubuga.

gōe'a tuḡuriro. ²⁷ Ieruselema azaḡa zu zeḡe ibito zini'ete'e azaḡa, ze'e Iesu'e Keriso rae mene zamarinu, zu Bana Madaḡa Madaḡa nidu'a, peroveta azaḡa gōere me'odidote'e, e'e huga'e mene ederinu. Rehano zeḡe'a Iesu kotanadu runeo tuḡunirotene, e'e gōe'a haḡae huniro. ²⁸ Ze'e Iesu runeo tuḡunite'e mazaḡa mene horoniro rehano, satauroneadu rudanoga veize Pirato uminiro.

²⁹ Ebu buka zaḡoḡano tirote'e gōe'a nidu'a ane mazao haḡae haugirotene, satauroono'o mae bunadu, idu zamaḡano tiro. ³⁰ Rehano Badi'a'a runeono'o bare ḡaboniro. ³¹ Ebu Iesu ani ibite Galilea haba'anono'o ane teite Ieruselema nega itirote'e azaḡa mazao mada ḡehaḡa zamaḡano fureraudo. Ebu ze izidi 'ize Isaraela azaḡa mazao e'e hariḡa me'ode furene'ohe.

³² Eme izidi, 'ada hari manōḡa rae furene'ohe: Badi'a'a amahi vouḡafe mazao rae tirote'e gōe'a'e, ³³ vouḡafe mariga emeḡe mazao ane'a haḡae huneha. E'e haḡaiḡa'e Iesu runeono'o bare ḡaboniro. 'Adi'e Salamo aheuḡa (second) zamaḡano Iesu hariḡa tirote'e'a hudaneha, raena'a, 'Ga'e eḡe Ubude. Izidi e'e, ḡa Mogo raha.' (Salamo 2:7)

³⁴ Badi'a'a Iesu runeono'o bare ḡaboniro, zu ahi'a'e mene ruhura'uma reirote'e haḡaiḡa'e buka zaḡoḡano 'ahige touga.

Badi'a'a raena'a,

'E'e, Davida mazao zini'uma rae tirote'e

ḡahugoneḡa manōḡa zae zini'uma.

E'e ḡahugoneḡa'e zaḡoḡa,

zu e'e gōe'a'e hudau huni'uma.' (Isaia 55:3)

³⁵ Ebu Salamo 'ahogano zuni 'ahige tiro.

Davida'a Badi'a'a nina'a,

'Ga'e, ḡae Vaze Zaḡoḡa ahi'ani'a

ruhuranoga veize

iduo mene modi'uma.' (Salamo 16:10)

³⁶ Gōere 'adi'e Davida hariḡa mene tiro, mazaḡa Davida ani'e, ane radone madaḡano Badi'a' ura gaḡa haḡae haugirotene, rudaro. Ebu ane zuni vouḡaḡa idu haba'ano ḡuriro, ebu ahi'a'e ruhurarō. ³⁷ U Badi'a'a runeono'o bare ḡabonirote'e vazeḡa'e 'ahi'a mene ruhurarō.

³⁸ E'ano'o nego nabudi, 'adi edero'! Eme'e, Badi'a'a zae haḡai sau'a aḡutu modi'uma gōe'a'e, Iesu'a nagini haḡaofirote'e'ano'o zae mazao harame'ohe. ³⁹ Mose goro gōe'a haḡae'ete'e'ano'o, za Badi'a'a za ane ubumao duduḡa rouga mene idararo, mazaḡa vaze haḡai'e sau'a da'o 'ahine. Rehano vaze haḡaiḡa sau'a e'e nidu'a'e, iniu'a Iesu mazao fiine, Iesu'a nagini haḡaofirote'e'ano'o Badi'a'a aḡutu modadu, e'e sau'aḡanonono'o mae vaḡizi'uma. ⁴⁰ E'ano'o peroveta azaḡani'a reirote'e haḡaiḡa zae mazao mene fureranoga veize ḡiano'! ⁴¹ 'Ahige touga, raena'a, 'Ḡiano'!

Za'e, Badi'a' gōere he'ehe'ene

gōere'ete'e azaḡa,

zaguzagano'i, ebu rudano'i!

Mazaḡa e'e, zae radone madaḡano

haḡai 'ahoga fureni'uma.

Vaze'a, nagini'a furera'uma rae,

zae ihozine zuni,

"'Uguga haḡaiḡa'e

mene furera'uma." radu,

e'e gōe'a mene mae ḡihini'uma.'" (Habakuku 1:5)

⁴² Paulo ani Banabasine, Iuda azaḡa kuru neḡanonono'o buau'enogano, e'ea kurarote'e azaḡani'a umiziro, zeḡe moḡa Madaḡa Zaḡoḡano zuni gōere e'e 'aune bare haramoga. ⁴³ Vaze 'ai rururu ḡourirotene, Iuda azaḡa, zu Iuda mene azaḡa, Badi'a mone ḡihurote'e ḡehaḡani'a Paulo zu Banabasi hegotiro, ebu Paulo zu Banabasi'a iraduḡuziro, raena'a, "Badi'a ḡahunoneḡa manōḡa zamaḡano fie gigarū onamo'!"

⁴⁴ Bana Madaḡa Madaḡa bare meirotene, ne e'e azaḡa'e nariga nidu'a Zuhi'a Boro gōere egoga veize nu'oraro. ⁴⁵ Rehano Iuda azaḡani'a, vaze ḡehaḡani'a nu'orarote'e horonirotene, ze ahiahi meiro, ebu gōere sau'a hina, Paulo'a haramirote'e gōe'a 'ue'ena'a ta'iro haro.

⁴⁶ Paulo zu Banabasi'e gōere figure'ena'a, "Eme, ibite zae Iuda azaḡa veize Badi'a gōere rae fureneha. Rehano izidi za'e Badi'a gōere hezaho hanadu, zae'a zae bare ḡabone tuḡutuḡu mene me'uma azaḡa rae raha. E'ano'o eme izidiono'o Iuda mene azaḡa veize harame oname'e'uma. ⁴⁷ Mazaḡa Zuhi'a Boro'a eme 'ahige rae ifiro.

'E, Iuda mene azaḡa mazao

eġe ġoere rae furenite'e agaġa
rouga veize ġa oho'iro,
ġae'a haba nidu'a zamaġano
Zuhi'a Boro'a vase ġabozi'uma
hariġa ihozoga veize.' (Isaia 49:6)

⁴⁸ Iuda mene azaġani'a e'e igirotene, ze'e matu'iro, ebu Zuhi'a Boro ġoere niguniro. Ebu ġabone tuġutuġu mouga veize, Badi'a'a ohotirote'e azaġa'e nidu'a ane ġoere mae ġihiniro. ⁴⁹ Ebu Zuhi'a Boro ġoere'e e'e haba'a nidu'a zamaġano ġehararo.

⁵⁰ Rehano Iuda azaġa'e, Iuda roġae nize boro azaġa Badi'a gubane'ete'e zu e'e neġa ibito zini'ete'e azaġa tutuzadu, Paulo zu Banabasi sauszoga rae haraharaziro. Ebu e'e haba'ano'o hegoze vaġiziro. ⁵¹ E'ano'o ze, e'e moneo ġoeri'uma heuġa, odaze hu'uruġa fode rurunadu, Ikonio neġa onamiro. ⁵² Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e matu'e rudaro, zu Vine Zaġoġani'a iri'avoziro.

14

Paulo zu Banabasi'a Ikonio neġano haramiro

¹ Paulo ani Banabasine Ikonio neġano onamirotene, iġaiġa haġae'ete'e teige Iuda azaġa kuru neġano diuġiro, ebu e'ea faifairu haramadu, Iuda azaġa zu Giriki azaġa ġehaġa baġaġani'a Iesu mazao fiuro. ² Rehano Iuda azaġa, Iesu mazao mene firote'e'a, Iuda mene azaġa zama ġunuġununiro. Ebu Paulo duġuru aġirezouga veize Iuda mene azaġa zama aro. ³ Paulo zu Banabasi'e e'ea faġa hune radadu, Zuhi'a Boro veize inare haramiro. Ebu Zuhi'a Boro'a ġahunofi'uma hariġa'e ġoe'a huga reifine, Zuhi'a Boro'a apostolo azaġa 'evore hina ane tahi ġiġi'a haġaiġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġao ziniro. ⁴ Rehano e'e neġa azaġani'e rovtadu, nu'e Iuda azaġa mone reiro, u nu'e apostolo azaġa mone reiro.

⁵ Ebu Iuda mene azaġa nu zu Iuda azaġa nu'a zeġe ne ibito zini'ete'e azaġa teite tiburanadu, hadi hina apostolo azaġa zimi sauszoga veize, neneganiro. ⁶ Rehano Paulo zu Banabasi'e e'e hariġa igirotene, e'e neġa modadu Lukaonia haba'a ferau onamiro. Ebu Lusitera zu Derebe neġano zu e'e uhiġa uhiġa haba'ano ⁷ hari manoġa harame onaminu.

Paulo zu Banabasi'a Lusitera neġano odaġa sau'a vaseġa fainiro

⁸ U Lusitera neġano odaġa sau'a vaseġa 'ahogani'a ehore radiunu. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mene hune zu edau onaminu. ⁹ Ani Paulo'a haramirote'e iġi radiro. Ebu Paulo'a ġiane runirotene, ani Badi'a mazao fie'e 'ahine, Badi'a'a odaġa faini'uma rae zamariro. ¹⁰ Ebu Paulo'a ġihau ġorene'ena'a, "Iġune edano!" rae niro. Ebu ani zogone rafate iġunadu edau raġaviro.

¹¹ Ebu vase ġuġuvaġani'a, Paulo'a haġairote'e haġaiġa horonirotene, ze Lukaonia ġoe'ano huaru, raena'a, "Badi'a'a vase radu emeġe vaġe ovaeha." ¹² Ebu Banabasi'e Dio reiro, u Paulo'e Hereme reiro, mazaġa Paulo ani iġaiġa haramido 'ahine.* ¹³ Dio dibu'o neġa'e Lusitera neġa enogano. E'ea dibu'o hau'ete'e vaseġani'a, vase ġuġuvaġa teite boromakau nu zu ġeġene haġairote'e kakaġa Lusitera neġa ibihetaġa odohe onairo. Ebu apostolo azaġa dibu'o zinihi reiro.

¹⁴ Rehano Banabasi ani Paulone, ne azaġani'a nagini haġaihi ra'ete'e igirotene, mene haġai'uma haġaiġa radu zamaze adudanadu, dabuaze zigiro. Ebu vase ġuġuvaġa ġunuġano dure diuġe'ena'a, huau ġoeriro, raena'a,

¹⁵ "Nego nabudi, za nouġadu 'uġuġa haġaiġa haġae'ohe? Emeġe zuni vase tauġi, zae teite idaġa. Eme zae mazao hari manoġa haramifine onaeħa, zae'a huga o'o'a haġaiġa e'e modadu, hubehune radiu'ete'e Badi'aġa vaġe onafine. Ani'e adure, raha zu davara haġairo, ebu e'ea radiu'ete'e ġauġa nidu'a haġairo. ¹⁶ Amahi madaġano bone, haba'a haba'a azaġa nidu'a zeġe zeġe edeġa haġaiġa haġainutene, Badi'a'a ġiaze modinu. ¹⁷ Rehano vase'a Badi'a zamarifine ane'a haġai manoġa manoġa fureninu. Zae veize adureono'o iruġu tuġuninu, ogomu madaġa madaġa fureninu, ebu ogomu boro zininu, zu matu'u hina zamaze iri'avoninu."

¹⁸ Ze 'ouge reiro rehano, ne e'e azaġa'e boromakau manadu, ġahunu zinihi radu te'ote'aro. Rehano ġonagano e'e haġaiġa 'uoga idararo.

¹⁹ E'e ġaruġano Iuda azaġa nu'a Antioka zu Ikonio neġano'o onaadu, e'e neġa azaġa zama aro. E'ano'o ze'e Paulo hadi hina maro, ebu ze 'ane ani rudaneħa radu, ne enogano aħase buniro. ²⁰ Rehano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a ġabageġene edau'enogano,

* **14:12** Dio zu Hereme'e Giriki azaġa badi'a. Hereme'e hari odohe dure'ete'e badi'aġa.

ani iġunadu, e'e neġa bare diuġiro. Irarirrotene, Paulo ani Banabasi teite Derebe neġa onamiro.

Suria haba'a Antioka neġa bariro

²¹ Paulo ani Banabasine Derebe neġano hari manoga haramiro, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a e'e neġano ġehararo. E'e enogano ze Lusitera, Ikonio neġa zu Pisidia haba'a Antioka neġa bare onamiro. ²² Ze e'ea Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a inara ziniro, ebu "Iesu mazao fie giganano'!" rae inaraziro. Ebu 'ahige reiro. "Eme aduga ġehaġa hidi'udu'u, Badi'a'a zuhi'afi'ete'e zamaġa diuġi'uma." ²³ Paulo ani Banabasine, neġaneġa ekalesiaġano Iesu mazao fie'ete'e azaġa ibito zenoga veize vaze nu ohoziro. Ebu ogomu moneo zaġozaġe'ena'a zeġe veize kuraro. Ebu zeġe'a fie'ete'e Zuhi'aġa Boro 'evorao tiro. ²⁴ Ebu Pisidia haba'a vitau onamadu Pamufulia haba'a bare onamiro. ²⁵ Ebu Perega neġano Badi'a ġoere haramirotene, Atalia neġa ovoiro.

²⁶ Ebu Atalia neġanono'o ġasi hina bare ruhau onamo, Suria haba'a Antioka neġano feuriro.

U zeġe ragavo, hari manoga haram'e'ta'a'e Antioka neġanono'o ġadaheni-ro. Antioka ekalesia azaġa'e, tuġuzirote'e zamaġano, Badi'a ġahunone manoga'ni'a Paulo zu Banabasi rana rouga radu, Badi'a 'evorao teadu tuġuzi-ro.

Ebu anianine e'e gauga haġae hauġadu izidu'u 'ada bare'ete'e. ²⁷ Zeġe'a Antioka neġano feurirotene, ekalesia azaġa nu'oziro. Ebu Badi'a'a zeġe gauno'o haġaidote'e nidu'a rae fureniro, ebu Iuda mene azaġa zuni Iesu mazao fi'uma ibiġa Badi'a'a bohanirote'e hariġa me'odo ziniro. ²⁸ Ebu ze, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite mada ġehaġa e'ea radiunu.

15

Ierusalem neġano Iuda mene azaġa Zuhi'a Boro mone ġihurirote'e ġo'aziro

¹ E'e zamaġano, vaze nu'a Iuda haba'anono'o Antioka neġa ovoiro, ebu Iuda mene azaġa Zuhi'a Boro mone reirote'e ihoziro, raena'a, "Mose'a ibite aġife ihoze'ena'a, ahiri rana iġuri haġao'i reiro. E'ano'o za'e iġuri mene haġaine, ġabone mene hidi'uma."

² Paulo ani Banabasine e'e ġoe'a iġirotene, 'uguġa haġaiġa mene haġai'uma radu, zeġe teite ta'iro titiro. E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo zu Banabasi madu, nabudize nu teite Ierusalem neġano tuġuzi'uma reiro, zeġe'a apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro teite e'e ġoe'a ġo'anoga veize. ³ E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo duġuru Ierusalem neġano tuġuzi-ro. Ebu zeġe'a Poinikia zu Samaria haba'a vitau onaminutene, nouge nouge Iuda mene azaġani'a Zuhi'a Boro mone ġihurirote'e hariġa neġaneġano me'odo ziniro. Ebu Zuhi'a Boro mone azaġa nidu'a, e'e hariġa iġirotene, matu'e rudaro. ⁴ Zeġe'a Ierusalem neġano feurirotene, Ierusalem ekalesia azaġa, apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro'a matu'o ziniro. Ebu Badi'a'a zeġe gauno'o haġairote'e ġauga nidu'a, Paulo duġuru'a me'odo ziniro.

⁵ Rehano Farisea azaġa, Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa nu'a iġunadu, 'ahige reiro. "Iuda mene azaġa zuni ahirize rana Badi'a mone ra'ete'e iġu'a haġai'uma, ebu Mose gorogoe'ano tiirote'e haġaiġa zuni haġai'uma."

⁶ E'ano'o apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro'a ġoere fainifine nu'oraro. ⁷ Ze faġa ġo'aniirote'e enogano, Petero'a iġunadu ziro, raena'a, "Nego nabudi, zae nidu'a edeġa, ibite zae bo'aġanono'o Badi'a'a eġe tuġuhiro, Iuda mene azaġani'a hari manoga egadu Zuhi'a Boro mazao fioga veize. ⁸ Badi'a'e vaze zama edere'ete'e Badi'aġa. E'e Badi'aġani'a Iuda mene azaġa mazao zuni Vine Zaġoġa tuġuniro, emeġe mazao tuġunirote'e teiġe. Badi'a ani 'ouge'ena'a, Iuda mene azaġa zuni mae zouzi'uma rae ihofi-ro. ⁹ Badi'a ubumao'e Iuda mene azaġa zu eme'e mene nunu, mazaġa zeġe'a Zuhi'a Boro mazao firote'e'ano'o, zeġe zama Badi'a'a deheniro. ¹⁰ Zae'a ra'eta'a'e, emeġe zu vouġafe'a haġaoga mene idararote'e haġaiġa. Rehano za nougadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a e'e, haġai aduga zinihi ra'ohe. Za 'ouge'ena'a Badi'a tu'ine nurih ra'ohe. ¹¹ Mene! Eme 'ahige hubehune zamare'ohe. Zuhi'a Boro Iesu'a ġahunofi'ete'e'ano'o eme ġabofeha. Iuda mene azaġa zuni Badi'a'a e'e ibiġano ġabozeha."

¹² Petero ġoere iġirotene, e'ea radirote'e azaġa nidu'a mene ġoeriro. Ebu Paulo ani Banabasine, Badi'a'a zeġe gauno'o Iuda mene azaġa bo'aġano ane tahi ġiġi'a haġaiġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġaidote'e fairu me'odo zinirote'e zamaġano, e'ea radirote'e azaġani'e abite radi-ro.

¹³ Zeġe'a ġoere hauġirotene, vaze boro 'ahoga, Iakobo'a iġunadu ġoeriro, raena'a, "Nego nabudi, eġe ġoere ego'!" ¹⁴ Badi'a'a nouge nouge Iuda mene azaġa zamaradu, Badi'a mone reifine zeġe bo'aġanono'o ġadaheġano vaze nu zamaziirote'e hariġa, Petero'a rae fureneha. ¹⁵ Peroveta azaġa zuni 'ouge rae tiro, raena'a,

16 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.
E'e enogano, e'e bare onai'uma.
Ebu Davida'a zuhi'azirote'e neġa fahanoga'e,
eġe'a bare ogora'uma.
Ane ġahutu neġa'e
bare ogoru ġehani'uma.
Ebu bare izifi'uma.

17 Haba 'ahoga 'ahoga zamaġano
radiu'ete'e azaġani'a
Zuhi'a Boro vaġifine.
Ebu Iuda mene azaġa bo'aġano
eġe mone ra'ete'e azaġani'a
Zuhi'a Boro vaġifine.
E'e haġaġa fureni'uma
Zuhi'a Boro'a 'ouge ra'ohe.

18 A'e Zuhi'a Boro'a
amahi rae furenirote'e ġoe'a.' (Amosi 9:11-12)

19 E'ano'o eġe'a zamare'etene, haġai aduga'e, Iuda mene azaġa bo'aġano'o Badi'a mone ġihure'ete'e azaġa, mene zini'uma, 20 rehano zeġe veize so'ao mirihadu, 'ahige ġoere tuġuri'uma. Ze, ġuriro badi'aġa mazao ti'ete'e ogomuġa'e mene a'uma, ebu vaze 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazeġa teite ibi mene ve'oni'uma, ebu 'unuġano harine runate'e maniġa zu ru'e mene a'uma. 21 Mazaġa Mose goro ġoe'a'e amahiono'o neġaneġano Iuda azaġa kuru neġano Bana Madaġa Madaġano me'ode haramo onaido."

Ierusalemekalesia azaġani'a Iuda mene azaġa, Zuhi'a Boro mone ra'ete'e veize so'ao tuġuriro

22 E'ano'o apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro'a ekalesia azaġa nidu'a teite ġo'anadu, zeġe vaze nu me'uma reiro, Paulo zu Banabasi teite Antioka neġano tuġuzoga veize. Ze vaze 'ahoga, niġa Iuda, niġa 'ahoga'e Barasaba, zu vaze 'ahoga, niġa Silasi meiro. Anianine'e Zuhi'a Boro mone azaġa ibito zini'ete'e azaġa. 23 Ze so'ao 'ahige mirihadu tuġuriro, raena'a,

"Eme, zae negoze, apostolo azaġa, ekalesia vaze boroboro, zu ekalesia azaġani'a, Iuda mene azaġa Iesu mazao fie'ete'e, Antioka neġano zu Suria zu Kilikia haba'ano radiu'ete'e mazao matu'u ġoe'a tuġure'ohe.

24 Eme hari 'ahoga igiro. Vaze nu'a emeġe mazaono'o amadu, ġoere nunu hina zamaze mae ġunuġununiro, ebu zamaze'a adudarote'e igiro. Rehano ze'e emeġe'a mene tuġuziro. 25 E'ano'o emeġe nidu'a ġo'ane idanadu, vaze nu maha, ebu negofe manoga Banabasi zu Paulo teite zae vaġe tuġuzi'uma ra'ohe. 26 Banabasi zu Paulo'e emeġe Zuhi'a Boro Iesu Keriso veize zeġe ġabone ahetirote'e azaġa. 27 E'ano'o eme Iuda zu Silasi tuġuze'ohe, emeġe'a so'ao mirihate'e ġoe'a, zeġe'a hebe hina zu rae furenoga veize.

28 Vine Zaġogani'a ibitofeadu, emeġe'a ġo'anate'e ġoe'a'e 'ahi'e'e. Eme'e goro haġaġa nunu haġao'i radu, aduga mene zini'uma. Rehano zae'a haġai'uma haġaġa'e 'ahi da'o. 29 Ġuriro badi'aġa veize teate'e maniġa mene a'uma, ebu ru zu 'unuġano harine runate'e maniġa mene a'uma, ebu vaze 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazeġa teite ibi mene ve'oni'uma. Za haġai 'uġuġa mene haġaine, za'e haġaize'a manohuda'uma. E'e da'o. Zae nidu'a bazo'il"

30 E'ano'o zeġe ġazaġa'e tuġuzadu, Antioka neġa onamiro, ebu Antioka ekalesia azaġa nidu'a nu'ozadu, so'a ziniro. 31 Ebu zeġe'a me'odirote, ze iraduguzi'ete'e ġoe'a egadu matu'iro. 32 Iuda ani Silasine'e peroveta azaġa. Ze Zuhi'a Boro mone azaġa mazao iradugu ġoe'a borofe haramadu, inara ziniro. 33 Ze mada nu e'ea radirote'e enogano, Antioka neġano Zuhi'a Boro mone azaġa'e zama roġeġa veize zeġe rana kuranadu bare tuġuziro. Ebu ze Ierusalemekalesia neġa bare onamiro, zeġe tuġuzirote'e azaġa vaġe. [34 U Silasi'e mene bari'uma radu e'ea radiro.] 35 Paulo zu Banabasi'e Antioka neġano radadu, vaze ġehaġa teite Zuhi'a Boro ġoere ihoziro, zu haramo ziniro.

Paulo ani Banabasine rovtiro

36 Mada nu enogano, Paulo'a Banabasi niro, raena'a, "Aro, emeġe'a ibite Zuhi'a Boro ġoere haramirote'e neġaneġa nidu'a bare onamihi, ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaġani'a nouge radiu'ete'e ġiazihhi." 37 Banabasi ani ura'e tahi'a 'ahoga, niġa Ioane, niġa 'ahoga'e Mareko, ani zuni zamahatihi reiro. 38 Rehano Paulo ani, Mareko zamahanoga'e mene manoga rae zamariro, mazaġa Mareko'e ibite Pamufulia haba'anono'o muhize baradu, zeġe teite mene gaue onamiro. 39 Paulo zu Banabasi'e ġoereze'a rira' onamirotene, ze rovtadu, avoavo onamiro. Banabasi'e Mareko zamahanadu, Kupro 'umuġa ruhau

onamiro. ⁴⁰ U Paulo'e Silasi zamaharo, ebu Zuhi'a Boro mone azağani'a Zuhi'a Boro ġahunone manogani'a zeğe rana rouga veize, ze ani 'evoreo teadu iğuniro. ⁴¹ Ze'e Suria zu Kilikia haba'a onamadu, e'ea radiu'ete'e ekalesiağa azağa inaraziro.

Paulo'a haba fağano harama ragavirote'e aheuğa

16

Timoteo'a Paulo ġatine onamiro

¹ E'e enogano Paulo ani, Derebe neğa onamiro, ebu hena Lusitera neğa onamiro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a 'ahoga, niğa Timoteo'a radiunu. Ani vi'a'e Iuda roğaega. Zuhi'a Boro mazao fiinu, rehano moga'e Giriki vazega. ² Zuhi'a Boro mone azağa, Lusitera neğa zu Ikonio neğano radiu'ete'e'a, raena'a, "Timoteo'e vase manoga." reiro. ³ Ebu Paulo ani ura'e, Timoteo'a zeğe teite onamoga uratiro. Rehano Iuda azağa e'e haba'ano radiu'ete'e, ze edeğa Timoteo moga'e Giriki vazega. E'ano'o Paulo'a Timoteo ahi'a rana iğuri hağairo, hena iğite Iuda azağani'a ġoeri'uma reiro. ⁴ Ebu ze neğanega ragave oname'ena'a, Ierusalem neğano apostolo azağa zu vase boroboro'a ġoere idanirote'e ġoe'a ihozido, zeğe e'e hağaiğano radoga veize. ⁵ E'ano'o ekalesia azağa'e Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e moneo inarido, ebu mada nidu'a Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azağani'a ġeharu onaminu.

⁶ Paulo zu ane hegotirote'e azağa, ze Ferigia zu Galatia haba'ano onamiro, mazağa Vine Zağogani'a Asia haba'ano haramoga garariro. ⁷ Ze Musia haba'a diuğihi ra'ete'ea feurirotene, ze ura Bitunia haba'a onamihi reiro, rehano Iesu Vine Zağogani'a gararo ziniro. ⁸ E'ano'o ze Musia haba'a zogoradu, Toroa neğa ovoiro. ⁹ E'e ohe'ano Paulo ani iğunaro. Makedonia vazega 'ahogani'a edanadu umine'enogano horoniro, raena'a, "Makedonia haba'a fare onaadu, emeğe danafo'i!" ¹⁰ Paulo'a iğuna e'e horonirotene, eme, e'ea hari manoga haramoga veize Badi'a'a tuğufe'ohe rae zamaradu, Makedonia haba'a onamoga veize ġarihe ruhibiro.

Lidia'a Zuhi'a Boro mazao firo

¹¹ Eme Toroa neğanono'o ġasi hina, roğoroğe Samotarake 'umuğa ruhau onamiro, ebu irarirotene, Neapoli toğatoğaga ruhau onamiro. ¹² E'eano'o Filipi neğa onamiro. Filipi neğa'e Makedonia haba'a zamağano ne boro zu Roma azağa ne. Eme mada nu e'ea radiunu.

¹³ Fura madağano, eme Filipi neğa ġabi'a enoga buanadu vu onamiro. Eme 'ane, Iuda azağani'a e'ea nu'oranadu kurau'e gaogi, rae zamariro. Ebu e'ea ehoradu, nu'ora'anoirote'e roğaega roğaega ġoreziro. ¹⁴ Paulo ġoere abito haunute'e roğaega 'ahoga'e niğa Lidia. Ani'e Tuatira neğa roğaega, ebu dabua kanağa serone'ete'e gauga boro hağaido, zu Badi'a kurano haudote'e roğaega. Zuhi'a Boro'a zamağa bohano haro. E'ano'o ani Paulo ġoere egadu mae ġihiniro. ¹⁵ Ebu Lidia zu ane neo radiu'ete'e azağa bapatizirotene, ane'a umifiro, raena'a, "Za, e'e hube hune Zuhi'a Boro mazao fie'ohe rae zamaro'idene, ege ne onaadu e'ea rado'i!" Ebu ani 'ouge te'ote'anadu, ane ne zamafe onamiro.

Paulo ani Silasi ne Filipi ġu'a neğano ohoziro

¹⁶ Mada 'ahogano eme kuru haba'a oname'enogano, tuğure roğae tahi'aga hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ane zamao radiunu. E'ano'o ani'e zama moneo nagini'a fureratite'e rae furenido. Ani'e 'ouge hağae'ena'a ane boro azağa veize moni boro hağaido. ¹⁷ Ani'e, Paulo zu emeğe hegot'e'ena'a, ġihau ġoere iğuniro. "'Ahi duğuru'e Niğa Hitaga Hune Badi'aga tuğure azağa! Ze'e Badi'a'a nounge nounge za ġabozite'e ibiğa rae fureno zini'ohe." ¹⁸ Ani mada ġeħağa 'ouge da'o hağae onaminutene, Paulo ani e'e egoga fuğoniro. E'ano'o tehadu roğae tahi'aga zamao radiu'ete'e vineğa sau'a e'e niro. "Iesu Keriso niğano, ege'a ġa'ohe. Roğae tahi'aga e'e mazaono'o buano'i!" Ġoere e'e arigaño vine sau'ani'a roğae tahi'aga mazaono'o buaro.

¹⁹ Tuğure roğae tahi'aga e'e boro azağa'e ederiro, ani zeğe veize moni mene hağai'uma. E'ano'o ze Paulo zu Silasi oboze teadu, ne hunio ahase onamiro, gavamani azağani'a kotazoga veize. ²⁰⁻²¹ Ze Roma gavamani azağa vağe tutuze onamadu ziro, raena'a, "'Adi duğuru'e Iuda azağa. Ze'e hağai nunu vase ihozadu, emeğe ne azağa zama ġunuğunune'ohe. Zeğe'a ihoze'eta'a'e, Roma azağani'a mae ġihinoga zu hağaoga'e goro."

²² Ebu vase ġuğuvağa zuni Paulo zu Silasi ağızezi'ete'e azağa teite 'auğiro. Ebu gavamani azağani'a zeğe tahi'a tahi'a tuğuzadu, "Dabuaze zigi vağinadu somori hina bouzo'i!" reiro. ²³ Ze bouze sausaizirote'e enogano, ġuano ohoziro, ebu ġu'a neğa gadine'ete'e vazega nina'a, "Fairu gadizo'i!" reiro. ²⁴ Ġu'a neğa gadine'ete'e vazega'e e'e

gōe'a egadu, gū'a neḡa zamaḡa huneo ohoziro, ebu ire aduga ho'ogano odaze veonadu 'ufune modiro.

²⁵ Ohere nemanemao Paulo ani Silasine'e kuraunu, zu bada ma'ena'a Badi'a niguninu, ebu gū'a azaḡa'e abito zininu. ²⁶ E'e zamaḡano haba'a tabara ḡihau hagariro. E'ano'o gū'a neḡa ohonirote'e haba'a zuni hagariro. Ebu gū'a neḡa ibihetaḡa nidu'a tabara bohataro, ebu gū'a azaḡa 'ufuzirote'e auriga nidu'a butau ḡouriro. ²⁷ Gu'a neḡa gadine'ete'e vazegani'a evatadu, gū'a neḡa ibihetaḡa bohatanoga horonirotene, kariga hizi madu, ane'a bare ḡounihi reiro, mazaḡa ani 'ane gū'a azaḡa nidu'a feraneha, rae zamariro. ²⁸ Rehano Paulo'a ḡihau ḡoere igune'ena'a, "Ago 'ougo'! Emeḡe nidu'a 'ada." reiro.

²⁹ Gu'a neḡa gadine'ete'e vazegā'e ḡurizabu raena'a ihure huḡane madu gū'a neḡa dure diugiro. Ebu rereru'ena'a, Paulo zu Silasi zamao ḡuguriro. ³⁰ Ebu ani gū'a neḡanonono'o mae buzadu ḡadiziro, raena'a, "Vaze boroboro, e nagini haḡaine ḡabone hidi'uma?"

³¹ Zeḡe'a naenaena'a, "Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i! 'Ougine, ḡae zu ḡae neo radiu'ete'e azaḡani'e ḡabone hidi'uma." reiro. ³² Ebu gū'a neḡa gadine'ete'e vazegā zu neḡano raidiu'ete'e azaḡa nidu'a mazao Zuhi'a Boro ḡoere rae fureno ziniro. ³³ Ebu 'ize ohere rehano, gū'a gadine'ete'e vazegani'a anianine tutuze onamadu bouzirote'e igu'a vuzu'o ziniro. Ebu ane zu neḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a zogone bapatizo meiro. ³⁴ Ebu gū'a neḡa gadine'ete'e vazegani'a ane ne tutuze onamadu ogomu ziniro. Ani'e neḡa azaḡa nidu'a teite matu'u boro haḡairo, mazaḡa ze'e Badi'a mazao fiuro 'ahine.

³⁵ E'e irarirotene, gavamani azaḡani'a zeḡe gau azaḡa tuḡuziro, gū'a neḡa gadine'ete'e vazegā nouga veize, raena'a, "E'e azaḡa tuḡuze buzo'i!" ³⁶ Ebu gū'a neḡa gadine'ete'e vazegani'a Paulo niro. "Gavamani azaḡani'a ḡoere tuḡureha, zae tuḡuze buzoga veize. E'ano'o izidi 'ada zama roḡeḡano onamo'i!"

³⁷ Rehano Paulo'a gavamani gau azaḡa ziro, raena'a, "Eme'e Roma mone azaḡa. Ze kotao zu mene ohofa rehano, hunio boufadu gū'ano ohofeha. Ebu izidi ze, hena, sifu tuḡufe bufihi ra'ohē. Mene 'ougi'uma! Zeḡe hune'a onaadu, tutufe bufi'uma."

³⁸ Gavamani gau azaḡani'a gavamani azaḡa vaḡe onamadu ziro. "Paulo zu Silasi'e Roma mone azaḡa." reirotene, ze rihau rudaro. ³⁹ E'ano'o gavamani azaḡa'e zeḡe vaḡe onamadu umiziro, zeḡe mazao nagini sau'a haḡairote'e rae modoga. Ebu gavamani azaḡani'a zamaze buzadu umiziro. "Filipi neḡa mode iguno'i!" ⁴⁰ Ebu anianine gū'anono'o buarotene, Lidia ne onamiro. E'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa hidadu, inara ḡoe'a ziro, ebu Filipi neḡanonono'o iguniro.

17

Paulo Tesalonika neḡano

¹ Paulo zu Silasi ze Amefipoli zu Apolonia neḡa vitau onamadu, Tesalonika neḡano feuriro. E'e neḡano'e Iuda azaḡa kuru neḡa 'e'e. ² Paulo ani igaiḡa haḡae'ete'e teige, Bana Madaḡa madaḡano Iuda azaḡa kuru neḡa diugadu, buka zaḡoga me'ode'ena'a Iuda azaḡa teite ḡo'aniro. 'Ouge'ena'a Bana Madaḡa madaḡa uḡidu meiro. ³ Ani'e buka zaḡoganonono'o ḡoere 'ahoga 'ahoga me'ode'ena'a, Keriso'e zaharani'uma ebu runeono'o bare ḡabodi'uma rae tirote'e, faifairu ihoziro. Ebu 'ahige reiro, "Eḡe'a rae furene'ete'e vazega, niḡa'e Iesu, ane huga'e Keriso." ⁴ Ebu Iuda azaḡa nu'e zamaze'a bohatanadu Paulo ḡoere mae ḡihiniro, ebu Paulo zu Silasi teite 'auḡiro, ebu Giriki azaḡa ḡehaḡa Badi'a gubane'ete'e, zu e'e negano nize boro roḡaeḡa gehaga zuni 'auḡiro.

⁵ Rehano Iuda azaḡa nu'e e'e horonirotene, Paulo zu Silasi mazao ahiahi meiro. E'ano'o ḡonore azaḡa maketi haba'ano rau taugē'ete'e, mae nu'ozadu, Tesalonika neḡa zamaḡano utitihī radu harae ḡuzuhiro. Ebu Iasoni ne haonadu Paulo zu Silasi vaḡiro, vaze ḡuguvaga mazao mae buzoga veize. ⁶ Ze mene horozirotene, ebu Iasoni zu Zuhi'a Boro mone azaḡa nu'ahasisē buzadu, kanisoro azaḡa zamao ohoziro, ebu ḡihau ḡoeriro, raena'a, "Paulo zu Silasi'e haba nidu'a zamaḡano vaze mae ḡonugunuze onaeha. Ebu ze emeḡe ne zuni diuḡeha. ⁷ Ebu Iasoni'a ane neo mae zouziro. Ze'e Roma zuhi'aḡa goro ḡoe'a vari'e'ohē, mazaḡa ze'e kini 'ahoga 'e'e ra'ohē. Niḡa'e Iesu." ⁸ E'ea nu'orarote'e azaḡa zu kanisoro azaḡani'a e'e igirotene, zamaze'a adudu ḡouriro. ⁹ Rehano ze'e Iasoni duḡuru mazaono'o mae buzite'e moniga madu, tuḡuze onamiro.

Paulo Berea neḡano

¹⁰ E'e ohē'ano, Zuhi'a Boro mone azaḡani'a Paulo zu Silasi zogone tuḡuzadu Berea neḡa onamiro. Berea neḡano feurirotene, Iuda azaḡa kuru neḡa diugiro. ¹¹ Berea azaḡa'e zamaze mene riḡa, Tesalonika azaḡa mene heuḡa. E'ano'o Paulo'a haramē'ete'e ḡoe'a faifairu igiro, zu ane haramo ḡoe'a'e huga ga mene radu, mada nidu'a buka zaḡoḡa

me'ode udahido. ¹² Ebu Iuda azağa ģehaġani'a Zuhi'a Boro mazao fiuro, zuni Giriki roġaeġa zu Giriki ohozeġa nize boroboro ģehaġani'a Zuhi'a Boro mone reiro.

¹³ Rehano Iuda azaġa Tesalonika neġano radiu'ete'e'a, Paulo'a Berea neġano zuni Badi'a ġoere haramirote'e igirotene, zeġe zuni Berea neġa onamadu, Berea azaġa so'oze tutuzadu, nu'oze harairo. ¹⁴ E'ano'o Zuhi'a Boro mone azaġa'e Paulo da'o zogone tuġune davara haba'a onamiro. U Silasi zu Timoteo'e Berea neġano radiro. ¹⁵ Paulo ġatinirote'e azaġa'e Paulo Atena neġa tutune onamiro. Ebu Paulo'a zeġe mazao Silasi zu Timoteo veize ġoere tuġuriro, raena'a, "Eġe vaġe ġarihe aro'!" reiro. Ebu ze ġoere odohe, Berea neġa bare onamiro.

Paulo Atena neġano

¹⁶ Paulo'a Atena neġano Silasi zu Timoteo guhize radirote'ea, ġuriro badi'aġa ġehaġa e'ea horonirotene, zamaġani'a adudaro. ¹⁷ E'ano'o ani Iuda azaġa kuru neġa diuġadu, Iuda azaġa, zu Giriki azaġa Badi'a gubane'ete'e teite, Iesu Keriso ġo'anido, zuni mada nidu'a ne huni maketi haba'ano iniu iniu'a onairote'e teite ġo'anido. ¹⁸ Ebu edeġa azaġa nu, Epikuro ga Sitoa rae huze'ete'e teite hidadu, ġoere u'ue titiro. Ebu Paulo'a Iesu hariġa zu Iesu'a rudanadu bare ġabodirote'e rae furenirotene, vaze nu'a 'ahige reiro, raena'a, "Ġoe'a fu'a vazeġa 'adi nagini reihi ra'oh?" Ebu hena, nu'a raena'a, "Badi'a 'ahoga nu rae furene'e gaġi." reiro.

¹⁹ Ebu ze Paulo tutunadu Areopago maġano kanisoro azaġa nu'onu'o haba'a onamiro. Ebu zeġe'a nina'a, "Ġae'a rae furene'ete'e ihoreġa iziġa 'adi'e nagini, eme ura ederihi ra'oh, ²⁰ mazaġa emeġe teġao ibite mene hune zu igirote'e hariġa 'ahoga rae furene'oh. E'ano'o ani huga'e nagini, eme ura ederihi ra'oh." ²¹ Mazaġa Atena azaġa, zu haba 'ahoga 'ahoga azaġa e'ea radiu'ete'e haġai'e 'ahiguġa. Zeġe nidu'a, zeġe radiu tauge'ena'a, ihore iziġa goeroga zu egoga da'o uratiro.

²² Ebu Paulo'a Areopago kanisoro azaġa zamao edanadu ġoeriro, raena'a, "Atena azaġa, e za horozatene, 'ahige zamareha. Za'e badi'a ġehaġa kurano hau'ete'e azaġa. ²³ Mazaġa eġe'a zae neo ragavatene, zae'a kurano hau'ete'e ġauġa ġehaġa horoneha. E'e zamaġano dibu'o fatagano ġoere 'ahoga mirihoga horoneha, raena'a, "EME AĠU'A BADI'AGA VEIZE". Za aġu'a badi'aġa mazao kurau'oh. E'ano'o eġe'a Badi'a a'e iniu rae furenihri ra'oh.

²⁴ Badi'a ani, haba zu e'e zamaġano radiu'ete'e ġauġa nidu'a haġairo. Ani'e Zuhi'a Boro, adure zu raha zuhi'ani'oh. 'Ahine dibu'o neġa zamaġano mene radiu'oh. A'e vaze'a 'evore hina ogorarote'e neġa. ²⁵ Ane huga'e ġabone, ġabone iriga zu ġau nidu'a vaze nidu'a zini'ete'e Badi'aġa. E'ano'o ane mazao'e ferene'ete'e ġauġa o'o'a. Vaze'a ane veize ġau 'ahoga mene haġao ha'uma. ²⁶ Badi'a ani, vaze tibuhuga haġaadu, aniono'o haba 'ahoga 'ahoga azaġa nidu'a haġairo, vaze'a haba nidu'a zamaġano radoga veize. Ebu zeġe'a radi'uma madaġa rae tiro, zu radi'uma haba'a ġonanega haġairo. ²⁷ Badi'a'a 'ougirota'a'e, vaze'a Badi'a vagoa veize, ebu inare vaġadu Badi'a hidoga veize. Rehano huga'e ani'e emeġe nidu'a mazaono'o mene faġa. ²⁸ Mazaġa eme ane ġabone zamaġano gabode oname'oh, ebu hagare'oh, ebu radiu'oh. Zae bo'agano bada garahe'ete'e vazeġa 'ahogani'a 'ahige tirote'e teige, raena'a, "Emeġe zuni ane mariga."

²⁹ Eme Badi'a ene 'ahine, Badi'a huga'e golo (gold) ga siliva (silver) ga hadi hina vaze'a zamaradu haġae'ete'e ġauġa teite idaġa rae mene zamari'uma. ³⁰ Ibite bone, vaze aġu'a 'ahine, 'uġuġa haġaiġa haġaidote'ea, Badi'a ani ġiaze modido. Rehano izidi'e haba nidu'a zamaġano radiu'ete'e azaġa nidu'a ane'a zi'oh. 'Zamaze ġihuno'!' ³¹ Mazaġa ani'e haba nidu'a zamaġano radiu'ete'e azaġa ibi dudugano kotazite'e madaga rae tiro. Ebu kota ibito ha'uma vazeġa zuni ohoniro. E'e vazeġa'e ani'a runeono'o bare gaboniro. 'Ouge'ena'a, Iesu'e hube hune vaze nidu'a kotazi'uma rae fureniro."

³² Paulo 'ize ġoere onamihri ra'enogano, Atena azaġani'e, rune vazeġani'a bare ġabodirote'e ġoe'a igirotene, vaze nu'e Paulo eġofo haro. U vaze nu'e 'ahige reiro, raena'a, "E'e hariġa'e nougine vesu'u bare igi'uma." ³³ Paulo'e e'e igirotene, ġoe'a nemao 'uadu, kanisoro azaġa mode iġuniro. ³⁴ Rehano vaze nu'e Paulo teite 'augadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro. E'e zamaġano'e, Areopago kanisoro vazeġa 'ahoga, niġa Dionusio, zu roġae 'ahoga, niġa Damari, ebu vaze ġehaġa zuni.

18

Paulo Korinto neġano

¹ E'e enogano, Paulo ani Atena neġa modadu, Korinto neġa onamiro. ² E'ea Iuda vazeġa 'ahoga, niġa Akula hidiro. Ani'e Ponto haba'a vazeġa. Itali haba'anono'o inuġa Priskila teite Korinto neġa onaadu, mada nu da'o radiro, mazaġa Roma zuhi'aġa, niġa Klaudio'a, "Iuda azaġa'e nidu'a Roma neġanono'o vaġino'!" rae ziro 'ahine. Ebu Paulo ani, ze

giazi' onamiro. ³ Paulo zu zeḡe moni gauḡa'e tiba: taruha ogone'ete'e faraiḡa rafaḡa 'aune turinido. E'ano'o Paulo'e zeḡe teite radadu gauido. ⁴ Ebu ani'e Bana Madaḡa madaḡa nidu'a, Iuda azaḡa kuru neḡano haramido, ebu Iuda zu Giriki azaḡani'a Zuhi'a Boro mazao fioga veize inare ḡoerido.

⁵ Silasi zu Timoteo'a Makedonia haba'anono'o onairotene, Paulo ani, mada nidu'a haramo moneo da'o gaue hunido, ebu Iuda azaḡa mazao "Iesu'e Keriso." rae doḡo'ani furenido. ⁶ Rehano ze Paulo haramo 'ue ḡoerinu, zu ḡoere sau'a hina roninutene, ani'e dabuaḡa zu 'izu'inadu ziro, raena'a, "Za ire roga diuḡo'idene, a'e zae sau'a u'ano ro'i! E'e aduga'e eḡe mazao o'o'a. E izidiono'o'e onamadu, Iuda mene azaḡa mazao harami'uma."

⁷ Ebu ani, Iuda azaḡa kuru neḡa modadu, vase niḡa Titio Iusito, ani ne onamiro. Ani'e Badi'a kurano haudote'e vazega. Ani ne'e Iuda azaḡa kuru neḡa genagano. ⁸ Iuda azaḡa kuru neḡa ibitohau'ete'e vazega'e niḡa Krisipo. Ani zu neḡano radiudote'e azaḡa nidu'a Zuhi'a Boro mazao fiuro. Korinto neḡa azaḡa ḡeḡaḡa zuni Paulo haramo egadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro ebu bapatzio meiro.

⁹ Ohere 'ahogano, Zuhi'a Boro'a iḡunao Paulo niro. "Ago rihano'i! Rehano 'ize haramo onamo'i! Hebe'o ago 'ue rado'i! ¹⁰ Mazaḡa e'e ḡae teite radiu'ohe. Vaze 'ahogani'a zuni sausau'oga veize mene agato ḡani'uma, mazaḡa ne 'adao'e eḡe none re'uma azaḡa ḡeḡaḡa." ¹¹ E'ano'o Paulo'e Korinto neḡano muri tiba zu bato fu'o tiba fare (6) radadu, Badi'a ḡoere ihozido.

¹² Vaze 'ahoga, niḡa Galio, ani'a Akaia haba'a gavanaga reirote'ea, Iuda azaḡani'a tiburanadu, Paulo obone tiro, ebu kota haba'a tutune onamiro. ¹³ Ebu raena'a, "Vaze 'adi'e, vazevaze'a Badi'a mazao kuranoga veize, zamaze au'ohe. Badi'a 'ahoga mazao kurau'eta'a'e, Roma azaḡa goro." ¹⁴ Ebu Paulo'a ḡoerihu'ra'enogano, Galio'a Iuda azaḡa ziro, raena'a, "Ego'i! Iuda azaḡa! Vaze 'ahogani'a goro vari'ifo, ga haḡai sau'a boro haḡaifone, eḡe'a ḡoereze ego ziniḡo." ¹⁵ Rehano za'e Iuda azaḡa mone ḡoe'a ga niḡa ga goroga nunu moneo ta'irote ḡo'ano'idene, zae da'o ḡo'ane faino'i! E'e 'uguḡa kotaḡa mene haḡai'uma."

¹⁶ Ebu Galio'a kota haba'anono'o tuḡuze buziro. ¹⁷ Ebu zeḡe nidu'a, Iuda azaḡa kuru neḡa ibitohau'ete'e vazega, niḡa Sositene obone teadu, kota haba'a 'usigano bouniro. U Galio'e ḡiane re'ore'iro.

Paulo'a Korinto neḡanono'o Antioka neḡa bare onamiro

¹⁸ Paulo'a Korinto neḡano 'ize mada ḡeḡaḡa radirote'e enogano, Zuhi'a Boro mone azaḡa muhizadu, Suria haba'a ruhau onamiro. Priskila zu Akula'a ḡatine onamiro. Paulo'e 'ize 'izema ruhanogano, Kenekrea toḡatoḡaḡano iḡuḡa vari'iro, mazaḡa ani ibite Badi'a mazao kuranadu, ḡoere rinede tirete'e zamaḡano radiunu 'ahine.

¹⁹ Ze Efeso neḡano feurirotene, Priskila zu Akula'e e'ea ohoze modiro, u ani'e Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡadu, Iuda azaḡa teite hari manoga ḡo'aniro. ²⁰ Ze'e Paulo'a zeḡe teite e'ea faḡa radoga uminiro rehano, ani mene mae ḡihiniro. ²¹ Rehano ani muhize iḡune'ena'a, 'ahige reiro. "Badi'a'a uratine, zae vaḡe bare onai'uma." Ebu ani Efeso neḡanono'o ruhau onamiro. ²² Paulo'a Kaisarea neḡano feurirotene, Ierusalem a neḡa onamadu, ekalesia azaḡa teite hido titiro, ebu bare Antioka neḡa onamiro.

Paulo'a haba faḡano haramo ragavirote'e uḡiduḡa

²³ Paulo ani, mada mene ḡeḡaḡa Antioka neḡano radirote'e enogano, e'eano'o iḡunadu, Galatia zu Ferigia haba'ano neḡa 'ahoga 'ahoga onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a inaraziro.

²⁴ U Iuda vazega 'ahoga, niḡa Apolo, ani Efeso neḡa onairo. Ani'e Alesandria neḡa vazega. Ani faifairu ḡoere'ete'e vazega zu buka zaḡoga zuni faine ederoga. ²⁵ Zu Zuhi'a Boro ibi fairu ederote'e vazega, ebu zama nidu'a hanadu inare ḡoerido zu Iesu hariḡa hugano da'o ihozido. Rehano Ioane'a bapatziozirete'e da'o edega. ²⁶ Apolo ani Iuda azaḡa kuru neḡano mene rihau'ena'a ḡoeriro. Rehano Priskila zu Akula'a ḡoe'a iḡirotene, neze tutune onamadu, Badi'a ibi huga faifairu ihoniro.

²⁷ Ebu Apolo'a Akaia haba'a onamihi reirote'e, Zuhi'a Boro mone azaḡani'a inara ḡoe'a haro. Ebu Akaia haba'ano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a veize so'a mirihe tuḡuriro, zeḡe ani'a onamite'ea mae ḡihinoga. Apolo'a e'ea feurirotene, Badi'a'a ḡahunone manoga zenadu, Zuhi'a Boro mazao fiidote'e azaḡa borofe ihoze danazinu. ²⁸ Mazaḡa ani'a buka zaḡoganonono'o "Iesu'e Keriso" rae ihoze'ena'a, Iuda azaḡa teite hunio ḡihau ḡo'anadu buziro.

¹ Apolo'a Korinto neġano radiunute'e madaġano, Paulo ani maġa haba'a tihtihine onamadu, Efeso neġano feuriro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a nu hidadu, ² ġadiziro, raena'a, "Za, Iesu mazao firote'e zamaġano, Vine Zaġoġani'a zae vaġe ovairo hehe?"

Ze naenaenina'a, "Mene! Eme, Vine Zaġoġa ra'ete'e zuni mene igiro." ³ E'ano'o Paulo'a ġadizena'a, "Za nagi bapatzio meiro?" reitotene, ze'a naenaenina'a, "Ioane bapatzio meiro." reiro.

⁴ Paulo'a raena'a, "Ioane'a bapatziozirota'a'e, zae'a zamaze ġihunadu, haġai sau'a modoga. Ebu ani zina'a, 'Eġe ġaruna onait'e vazeġa mazao fio'! A'e Iesu.' rae reiro." ⁵ Ze ġoere e'e igirotene, Zuhi'a Boro Iesu niġano bapatzio meiro. ⁶ Ebu Paulo'a 'evo'a zeġe rana tirotene, Vine Zaġoġani'a zeġe vaġe ovairo, ebu ze ago 'ahoga 'ahogano ġoeriro, ebu Badi'a'a ihozirote'e ġoe'a rae fureniro. ⁷ E'e zamaġano'e, ohoze gaubanana zu aheu fare (12) heuġani'a radiro.

⁸ Ebu Paulo ani, Iuda azaġa kuru neġa diuġadu, e'ea bato uġidu inare haramido. Ebu Badi'a'a zuhi'azite'e ġoe'a Iuda azaġa teite ġihau ġo'aniro, zeġe zuni Iesu mazao fioga veize. ⁹ Rehano Iuda azaġa nu'e, teġa riranadu, Paulo ġoere hezaho haro, ebu vaze ġehaġa ubumao Zuhi'a Boro ibi sausaune ġoeriro. E'ano'o Paulo'e Iuda azaġa kuru neġa mode buanadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze onamiro. Ebu vaze 'ahoga niġa Turanu, ane'a ihoze'ete'e neġa onamadu, mada nidu'a e'ea ġo'ane ihozido. ¹⁰ 'Ouge haġae onamoo, muri aheu meiro. E'ano'o Iuda azaġa zu Giriki azaġa Asia haba'ano radiu'ete'e'a nidu'a, Zuhi'a Boro ġoere igiro.

Sikeva ubuga duġuru'a vine sau'a hegone bune nuriro

¹¹ Badi'a ani, Paulo gauno'o gigi'a haġaiġa iġaiġa mene horone'ete'e haġaido. ¹² Vaze nu'e, Paulo'a odohe rafatiro, ebu ani inara'e zeġe teite mene idaġa 'ahine, zeġe nidu'a raharahaziro. E'ano'o tahi'a tahi'a'e firina zu ahirize ruau'ena'a, neon'o ferau buaro.

¹³ U Iuda azaġa nu haba 'ahoga 'ahogano ragave'ena'a, vaze mazaono'o vine sau'a hegoze buze'ete'e'a, ze Zuhi'a Boro Iesu ni rae nuriro. Ze vine sau'a zinu, raena'a, "Iesu ni, Paulo'a rae hareme'ete'e, e'e niġano ġa'ohe. Vaze mazaono'o buano'il" rae reiro. ¹⁴ Dib'u'o hau'ete'e boro 'ahoga, niġa Sikeva, ane ubuga fu'o zu aheu fare (7) zuni e'uge haġairo. ¹⁵ 'Ougirotene, vine sau'ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. "Iesu eġe edeġa, zu Paulo eġe edeġa, u za'e iniu?" ¹⁶ 'Ouge radu e'e vineġa sau'ani'a radiu'ete'e vazeġani'a, zeġe rana rafatiro, ebu ani inara'e zeġe teite mene idaġa 'ahine, zeġe nidu'a raharahaziro. E'ano'o tahi'a tahi'a'e firina zu ahirize ruau'ena'a, neon'o ferau buaro.

¹⁷ Efeso neġano Iuda azaġa zu Giriki azaġani'a e'e hariga igirotene, zeġe nidu'a ġigaroziro, ebu Zuhi'a Boro Iesu ni niġune ġihiniro. ¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro mazao firote'e azaġa ġehaġani'a onaadu, aneane haġai sau'a rae fureniro. ¹⁹ Nabone azaġa ġehaġa'e zeġe murava bukaġa odohe onaadu, vaze nidu'a ubumao hufi haoniro. Hufi haonirote'e bukaġa naeġa nidu'a me'ode nu'onirotene, siliva moniġa 50,000 reiro. ²⁰ 'Ouge'ena'a, Zuhi'a Boro ġoere'e gigi'eita bororu onamiro zu inare onamiro.

Efeso neġano hara boro'a fureraro

²¹ Efeso neġano 'uguġani'a furerarote'e ġarugano, Vine Zaġoġani'a Paulo ibito hanadu, ani Makedonia zu Akai'a haba'a onami'udu'u, Ierusalem'a neġa onami'uma rae zamariro, ebu raena'a, "Ierusalem'a neġa onamite'e ġarugano, Roma neġa zu onami'uma." reiro. ²² E'ano'o Paulo'e, ane dana vazeġa aheu, Timoteo zu Erasto Makedonia haba'ano ibite tuġuziro, u ani'e mada nu Asia haba'ano radiunu.

²³ E'e madaġa heuġano, Efeso neġano aduga boro'a Zuhi'a Boro Ibi mae ġihine'ete'e azaġa moneo fureraro. ²⁴ E'e haġaiġa'e 'ahige fureraro. E'ea vaze 'ahoga, niġa Demetrio'a radiunu. U Efeso roġae badi'aġa niġa'e Atemisi*. Demetrio'e, siliva hina e'e badi'aġa dibu'o neġa kobefe idane haġae'ete'e gauga odohe durido, ebu tahi'a ġehaġani'a ane 'u'ugano gauadu, moni boro meido. ²⁵ Demetrio'e, ane gau azaġa zu ane gau heuġa haġae'ete'e azaġa nu'ozadu ziro, raena'a, "Nego, zae edeġa, eme'e gau 'adi haġaadu moni boro ma'ohe. ²⁶ Za, Efeso neġano zu Asia haba'a nidu'a zamaġano Paulo'a vaze ġehaġa zamaze anadu, tutuze ve'ozirote'e horoniro, zu igiro. Ani raena'a, "Evore hina haġae'ete'e badi'aġa'e mene badi'a.' ra'ohe. ²⁷ Nougine eme gau niġani'a sauta'uma, zuni Atemisi, roġae badi'aġa boro, ane dibu'o neġa zuni vaze'a huga o'o'a re'uma. Zu roġae badi'aġa, ani niġa ġihi'a ra'ete'e'a daugi'uma. Asia haba'a zu haba 'ahoga 'ahogano vaze nidu'a'a kurano hau'e rehano, 'ougi'uma."

²⁸ Nu'orarote'e azaġani'a e'e igirotene, maġune rudaro ebu houna'ena'a, "Efeso azaġa roġae badi'aġa, Atemisi'e niġa boro bakaġa!" reiro. ²⁹ Ebu Efeso neġa azaġa nidu'a'a houna'adu harae ġuzuhe huniro. Ebu Makedonia haba'anono'o Paulo ġatine onairote'e

* 19:24 E'e badi'aġa'e huga ġehaġa haġai'uma badi'aġa rae zamariro.

azağa, Gao zu Aristako, ze oboze teadu, ahase'ena'a, zeğe nidu'a Efeso nu'onu'o haba'a idaga dure diugiro. ³⁰ Paulo ani, vaze guğuvaga gorezihi radu zeğe gunuğanu diugihirei ro rehana, Zuhi'a Boro tahi'a duğuru'a garariro. ³¹ Zuni Asia haba'a gavamanio gau'ete'e azağa nu'e Paulo vaze. Zeğe zuni umide goere tuğurena'a, "Nu'onu'o haba'a ago diugo'!" reiro.

³² Ebu Efeso nu'onu'o haba'ano'e, vaze guğuvaga nidu'a harae guzuhido. Ze goere 'ahoga 'ahoga rae houna'ido, rehana e'e zamağano vaze gēhağa'e ağu'a, nagini u'ano diugirota'a'e. ³³ Iuda azağa nu'a, vaze 'ahoga, niğa Alesana, ani vaze guğuvaga zamao duine moneneadu, nougi'uma rae ihoniro. Ane'a e'ea edarotene, hara'a zuhutanoga veize 'evo'a gihiniro, ebu vaze guğuvaga gorezihi reiro. ³⁴ Rehano Alesana'e Iuda vazega. Vaze guğuvagani'a e'e ederiotene, ze nidu'a ago tibano huau'ena'a, "Efeso azağa rogae badi'aga Atemisi'e niğa boro bagaga!" reiro. Goere tiba e'e da'o barebare rae harae onamo, mada aheu (2 hours) meiro.

³⁵ Ne gavamaniğa veize seketeri gauga hağae'ete'e vazega 'ahogani'a vaze guğuvaga hara garariro, ebu zeğe nidu'a sifu radirotene, ani zina'a, "Efeso azağa, vaze nidu'a edega, Efeso neğa'e rogae badi'aga boro Atemisi dibu'o neğa taufe radiu'ohe, zuni Atemisi iraga hadiğa adureono'o ovairote'e zu taufe'ohe. ³⁶ E'ebano'o Efeso azağani'a 'ouge'eta'a'e, hağai hugahuga. E'ano'o za ago harao'! Gurizabuo ğau 'ahoga ago hağae taugo'! ³⁷ Za vaze aheu 'adi zamaze onaa rehana, ze emeğe kuru neğano ğau 'ahoga mene gonotaneha, zu emeğe rogae badi'aga niğa mene sausaune goereha. ³⁸ Demetrio zu ane gau tiba azağa'e vaze 'ahoga 'utihi reine'e, kota onamine manoga. Kota'e boha'a, zu e'ea gavana azağani'a radiu'e 'ahine, e'e haba'ano goere aduga ane mazao ri'inine manoga. ³⁹ Ga zae mazao goere 'ahoga e'e reine, Efeso gavamani gorogano ne azağani'a nu'oru'ete'e zamağano ğo'anine manoga. ⁴⁰ Eme'e, izidi 'ada harae guzuhate'e hağaiğa u'ano, nougine'e gavamani azağani'a emeğe rana aduga ti'uma. Eme'a haraata'a'e mazağa o'o'a 'ahine, eme'e emeğe moneo goeroga mene idara'uma. ⁴¹ Ani 'ouge goeradu, vaze guğuvaga tuğuze ğouriro.

20

Paulo'a Makedonia zu Giriki haba'a onamiro

¹ Efeso neğano harae gunuğunirote'e'a hauğirotene, Paulo ani Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a huze nu'ozadu, inara goe'a ziro, ebu "E'e radihi!" radu, Makedonia haba'a onamiro. ² Ani e'e haba'ano oname'ena'a, Zuhi'a Boro mone azağa inara goe'a gēhağa ziniro. E'ebu'u Giriki haba'ano feuriro. ³ E'ea feurirotene, bato uğidu radiro. E'e enogano Suria haba'a ğasi hina onamihireirotene, Iuda azağani'a Paulo matihirei radu neneğani'ete'e igiro 'ahine, ani zamaradu, "Makedonia mone onamadu bari'uma." rae reiro.

⁴ U ane teite oname'eta'a'e, Berea neğa vazega, niğa Sapatero, ani'e Puro ubuga, ebu Tesalonika neğa azağa'e nize Aristako zu Sekundo, ebu Derebe neğa vazega'e niğa Gao, ebu ni Timoteo, ebu Asia haba'a azağa'e nize Tukiko zu Torofimo. ⁵ Ze'e ibite igunadu, Toroa neğano guhifiro. ⁶ U eme'e Beredi Mene Menoga Au'ete'e Muğa hağairote'e enogano, Filipi neğanono'o ğasio ruhau onamiro, ebu mada fu'o (5) ruhau onamadu, Toroa neğano guhife'ete'e azağa teite 'auğiro, ebu e'ea mada fu'o zu aheu fare (7) radiro.

⁷ Satadei gorava uğano, eme Zuhi'a Boro zamare'ete'e ogomuga au tiburanoga veize nu'oraro. E'e zamağano Paulo'a haramo onamoo, ohere nemanema reiro. Mazağa irarine, muhize iguni'uma 'ahine. ⁸ Eme hitaga neğano nu'oru radiro. E'e zamağano'e ihure gēhağa agane tiro. ⁹ U ohoze tahi'aga 'ahoga, niğa Iutiko'a marama rana ehore radiunu. Paulo'a haramo 'au'aune onamirotene, ani baze rudaro. Baze rudarote'e zamağano, ane huga ne hitaga uğiduğanono'o uitadu, rahao bua' ovoiro, ebu zeğe'a mae gihinirotene, rudanoga horoniro. ¹⁰ Rehano Paulo'a ovoradu ane rana guğuriro, ebu afunadu 'ahige reiro. "Ago zamaro'! Ani ğaboga!" ¹¹ Ebu Paulo ani hitaga neğa bare itadu, Zuhi'a Boro zamare'ete'e berediğa zeğe teite au tiburaro, ebu goere onamo, irarirotene, iguniro. ¹² Nu'onu'o azağa'e ohoze tahi'aga ğabodate'e zamahu onamiro, ebu matu'u boro hağairo.

Paulo'a Toroa neğanono'o Mileto neğa onamiro

¹³ Paulo ani Aso neğa u'a gabao onamiro. U eme'e ani'a efadu, ğasi hina ibite e'e neğa onamiro, ebu eme ani e'ebau'u ğasio mae ufi'uma reiro. ¹⁴ Ebu Paulo'a Aso neğano emeğe teite 'auğirotene, ğasio ofadu, Mitulene neğa ruhau onamiro. ¹⁵ E'eano'o bare ruhau onamo, irarirotene, Kiosi 'umuğa uhiğano vitaro. Ebu ruhau onamo, moğa madağano Samosi 'umuğano feuriro. Ebu e'e moğanobu'u Mileto neğano feuriro. ¹⁶ 'Ouge ruhau onamirota'a'e, Paulo'e Asia haba'ano mada'a hauğoga mene uratadu,

Efeso neġa'e ruhau vitini'uma reiro. Ani ura'e, Pentekosi madaġa 'izema mougano, Ierusalem neġano feuroga radu ġarihe ġarihiro.

¹⁷ Rehano Mileto neġano feurirotene, Paulo'a Efeso ekalesia vase boroboro veize ġoere tuġuriro, ane vaġe onaoga raduni. ¹⁸ Ze onairotene, Paulo'a ġoreziro, raena'a, "Zae huga edeġa, eġe'a Asia haba'a diuġirote'e madaġa ġadaheġanon'o onao izidi, mada nidu'a, zae teite nouge nouge radiunuta'a'e. ¹⁹ E Zuhi'a Boro tuġure haġaidote'e zamaġano, vaġute'ena'a zu nihe vuġa sone'ena'a gaudio. Zu Iuda azaġa nu'a uġuhihi radu, eġe mazao haġai sau'a sau'a haġaido rehano, rinede gaudio. ²⁰ Ebu danazi'uma ġoe'a nidu'a rae furenido, zu hunio ga ane ane neo ihoze ragavido. ²¹ Ebu Iuda azaġa zu Iuda mene azaġa mazao hari tiba hina da'o haramo hunido, raena'a, 'Haġai sau'a modadu Badi'a vaġe onamo'i, ebu Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'!

²² Ebu ġiano'! Vine Zaġogani'a tuġutuġuhadu, Ierusalem neġa oname'ohe. Rehano e aġu'a, de'ea nagini'a eġe mazao furera'uma. ²³ Eġe'a ragave'ete'e neġaneġano Vine Zaġogani'a dehene ihi'eta'a'e, 'E'e ġu'ano ohohi'uma, ebu aduga hidu'uma. ²⁴ E'e 'ouge ġabonehe modine zuni idaġa rehano, Zuhi'a Boro Iesu'a inirote'e ibiġa oname hauġine, zu gauġa haġae hauġine manoġa. A'e Badi'a'a manoġa vase ġahun'o zini'uma hariġa manoga rae furen'e'ete'e.

²⁵ E zae bo'aġano Badi'a'a vase zuhi'azi'uma hariġa haramo ragavido. ġiano'! Izidi e edeġa, zae nidu'a irihe mene bare horoni'uma. ²⁶ E'ano'o eġe'a izidi 'ada rae furen'e'ohe. Zae'a ġabone ibiġa daunine zuni, e mene debahi'uma, ²⁷ mazaġa Badi'a'a zae'a haġaoga urate'ete'e ġoe'a nidu'a rae furen'o ziniro.

²⁸ E'ano'o ġae ġae'a ġae bare dugu'e'eno'i, zu ekalesia azaġa nidu'a duguze'eno'i! Ze'e Vine Zaġogani'a 'evoreze tiro, zae'a ġiaze'enoga radu. Ebu mamoe narine'ete'e teige, Badi'a ekalesia azaġa narizo'! Ze'e Badi'a'a ubuga ru hina meirote'e azaġa. ²⁹ E edeġa eġe'a muhizite'e enogano, ġuriro haramo vazega 'ahoga 'ahogani'a aġire ġuniġa teige zae bo'aġano diuġi'uma, ebu ġaboneze manoga sausaune huni'uma. ³⁰ Zuni zae bo'aġanon'o vase nu'a iġunadu, huga ġoe'a ve'one ihozi'uma, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze a'uma, zeġe hegotoga veize. ³¹ E'ano'o dugu'e'eno'i! Eġe'a muri uġidu zamagano madai zu ohere nidu'a nihe vuġa sone'ena'a, zae zae ihozidote'e zamare'eno'!

³² E izidi za'e Badi'a 'evorao ti'ohe, zu Badi'a ġahunone manoga ġoe'a zae mazao mode'ohe, danazoga veize. Ebu e'e ġoe'ani'a ibito zini'uma, ebu za'e Badi'a'a inah meirote'e azaga nidu'a teite ġahugoneġa manoga me'uma. ³³ E, zae teite radiunute'e madaġano, monize zu dabuaze veize mene kanaudo. ³⁴ Zae huga edeġa, e 'evorehe aheu 'adi hina gauadu, eġe zu eġe teite rau'ete'e azaġa veize nagini'a ferefe'ete'e hoitido. ³⁵ Ebu ġabonehe nidu'a zamaġano, inare gauadu ġau'a fereze'ete'e azaġa danazog, zae'a ġiane imanoga. Zu Zuhi'a Boro Iesu Ane Hugani'a 'ahige reiro, 'Ġau vase mazao ġahuge'ete'e haġaiġa'e vase mazaono'o ma'ete'e haġaiġa vitinoga. Ġahuge'ete'e vazega'e Badi'a'a manoga boro ha'uma.' Za e'e ġoe'a zamare'eno'!

³⁶ Paulo ani ġoere hauġirotene, obenaġa hina tuġadu zeġe nidu'a teite Badi'a mazao kuraro. ³⁷⁻³⁸ Ebu ze nidu'a nianadu, 'unugano ahaini'ena'a fura'iniro. Ze zamaze are rudaro, mazaġa Paulo'a zina'a, "Za'e irihe mene bare horoni'uma." reiro 'ahine. Ebu Paulo ġatine ġasio ohoni' onamiro.

21

Paulo'a Ierusalem neġa onamiro

¹ Eme, Efeso ekalesia boroboro teite uhiu hauġirotene, ġasio tiradu Koso 'umuġa roġoroġe onamiro. Ebu baze irarirrotene, Rodo 'umuġa ruhau onamiro, ebu hena Asia haba'ano Patara neġa ruhau onamiro. ² Ebu e'ea, Foinike haba'a onami'uma ġasiga horonirotene, e'e ġasiġano tiradu iġuniro. ³ Ebu onamo Kupro 'umuġa haninirotene, eda'e moneono'o ruhau vitanadu, Suria haba'a u'a ruhau onamiro. Ebu Turo neġano hebetiro, mazaġa ġasi'e e'ea tohe ruruni'uma 'ahine. ⁴ U eme Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a vaġadu, fura tiba zeġe teite radiro. Ebu e'e azaġa, Vine Zaġogani'a ihozadu, Paulo bare bare garariro, raena'a, "Ierusalem neġa ago ito'!" ⁵ Rehano iġuni'uma madaġa meirotene, bare 'aune onamiro. E'ano'o Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e inudeze zu enezeta, ġatife ne ġutu'aġano tuġufi' ovoiro. Ebu e'ea emeġe nidu'a hesao obenafe hina tuġadu kuraro. ⁶ Eme zeġe teite uhiu hauġirotene, ġasio tiraro. U ze'e bare ne onamiro.

⁷ Eme Turo neġanon'o 'aune ruhau onamo, Tolemaia neġano hebetiro. A'e emeġe ruhu ġonaga. Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaġa teite matu'otite ġoeradu mada tiba zeġe teite radiro. ⁸ Irarirrotene, eme odao onamo, Kaisarea neġano feuriro. Ebu hari manoga haramo'ete'e vazega 'ahoga, niġa Firifo neo radi' onamiro. Ani'e Ierusalem

ekalesia azaġani'a vase fu'o zu aheu fare (7) inahe meirote'e vazeġa 'ahoga. ⁹ Ani aboġa noguebaġa ġazaġa (4). Ze Badi'a'a ġoere zenadu rae furenido.

¹⁰ Eme Kaisarea neġano mada ġehaġa 'ai radirotene, Iuda haba'anono'o peroveta vazeġa 'ahoga niġa Agabo'a feuri' ovauro. ¹¹ Ani emeġe vaġe onaadu, Paulo kiba'i ga bereta meiro, ebu e'e hina ane'a bare 'evo'a zu odaġa ogoranadu, 'ahige reiro. "Vine Zagoġani'a 'ahige ra'ohe. 'Kiba'i 'adi vazeġa'e, Iuda azaġa Ierusalem neġano radiu'ete'e a 'ahige ogoru ti'uma, ebu Iuda mene azaġa 'evoroa ri'ini'uma."

¹² E'e igirotene, eme, Paulo teite raudote'e azaġa zu e'ea radirote'e azaġani'a "Ierusalem neġa ago ito'!" rae Paulo uminuro. ¹³ Rehano Paulo'a raena'a, "Za nougadu niau'ena'a, e zama zorene'ohe? Zuhi'a Boro Iesu niġa u'ano Ierusalem neġano ġu'ano ohohoga idaġa, zu rudanoga zuni idaġa. E zamahe haneha." ¹⁴ Eme ani gararo ġizirotenne, e'ea modiro, rehano 'Zuhi'a Boro mazao mode'ohe!' rae reiro.

¹⁵ 'Ouge mada nu radirote'e enogano eme, Paulo zu ane teite rau'ete'e azaġa, tohefe ruhinau, Ierusalem neġa itiro. ¹⁶ Kaisarea neganono'o Zuhi'a Boro tahi'a nu zu eme teite itiro, ebu Ierusalem neġano Nasona neo radifine tutufe onamiro. Ani Kupro vazeġa, zu amahi Zuhi'a Boro tahi'a rae onairo.

Paulo'a Iakobo ġiani' onamiro

¹⁷ Eme Ierusalem neġano feuri' itirotenne, Zuhi'a Boro mone azaġani'a matu'e'ena'a mae ġihifiro. ¹⁸ Irarirotenne, Paulo zu emeġe nidu'a'e Iakobo ġiani' onamiro. Ierusalem ekalesia azaġa boroboro nidu'a zuni e'ea. ¹⁹ Paulo ani zeġe teite hide ġoretite hauġirote'e enogano, ane gau zamaġano Badi'a'a Iuda mene azaġa mazao haġairote'e haġaiġa nidu'a fairu dogo'ani rae furenno zinuro.

²⁰ Ze e'e igirotene, Badi'a niguniro. Ebu Paulo nina'a, "Nego! Ġae edeġa, Iuda azaġa'e ġehaġa baġaġani'a 'ai Iesu ni mae ġihineha, ebu zeġe nidu'a Mose goro ġoe'a zu mae ġihine hune'ohe. ²¹ Ze harigo 'ahige igiro. Iuda azaġa nu'e Iuda mene azaġa bo'aġano radiu'ohe. Ga'e zeġe mazao 'ahige haramiro. 'Mose goro ġoe'a'e modo'i! Ebu eneze guraġa guraġa ahiri rana iguri ago haġao'i! Zu Iuda azaġa ibi'a haġaiġa nidu'a modo'i! ²² Eme nougine manoga? Ze ġa'a onaata'a'e ederi'uma. ²³ E'ano'o ġa'e emeġe'a ġeite'e haġaiġa haġao'i! Emeġe bo'aġano Badi'a ubumao ġoere riġa rae teadu gore modirote'e ohozeġa ġazaġa 'ada. ²⁴ 'Ahi duguru Dibu'o Neġa zamaze onamadu, Badi'a ubumao dehera'uma haġaiġa zeġe teite haġao'i! Zu vadinize 'ohanite'e naeġa ġae'a feino zeno'i! 'Ougine, vase nidu'a ederi'uma, harigo igirotta'a'e mene huga, rehano ga Mose goro ġoe'a ibiġano oname'ete'e horoni'uma. ²⁵ U Iuda mene azaġa Iesu mazao fie'eta'a'e, eme, zeġe'a haġai'uma haġaiġa so'ao mirihadu tuguro zinuro, raena'a, 'Guriro badi'aġa mazao ġahuno hanate'e ogomuġa ago ano'i! Zuni 'unuġano harine runedate'e maniġa zu ru'e ago ano'i! Ebu vase 'ahoga ane teite mene hahurate'e vazeġa teite ibi ago ve'ono'i! "

²⁶ Irarirotenne, Paulo ani vase ġazaġa zamazadu dehera'uma haġaiġa zeġe teite haġairo. Ebu dibu'o nega diugadu, zeġe'a Badi'a ubumao dehera'uma haġaiġa hauġi'uma madaġa, zu zeġe tiba tiba veize nani'a Badi'a dibu'o hatite'e rae furenno.

Paulo obone tiro

²⁷ Badi'a ubumao dehera'uma haġaiġa haġae'ete'e furaġa 'ai nariga hauġirote'e madaġano, Iuda azaġa Asia haba'anono'o onairote'e'a, Dibu'o Neġano Paulo horoniro. Ze vase ġuġuvaġa nidu'a tutuze harae iġunadu, Paulo obone tiro. ²⁸ Ebu ġihau ġoere'ena'a, "Isaraela azaġa, danafo'i! Vaze 'adi'e haba'a haba'ano vazevaze ihoze'ena'a 'ahige ra'ohe. 'Isaraela azaġa haġaio ago onamo'i, zu Mose goro ġoe'a modo'i! Ebu Dibu'o Neġa rae sausaune'ohe. Zu emeġe Dibu'o Neġano Giriki azaġa tutuze zouzadu, haba zaġoġa 'adi sausaune'ohe." ²⁹ Ze 'ouge reirotta'a'e, ibite Efeso vazeġa Torofimo'e Paulo teite Ierusalem neġano raunute'e horoniro. Ebu ze 'ane Dibu'o Neġa zamaġano tutune zouniro rae zamaruro.

³⁰ Ebu Ierusalem ne azaġa nidu'a harae ġunuġunuro, ebu vase nidu'a dudu'ohadu, Paulo obone teadu, Dibu'o Neġanono'o ahasa bunuro. Ebu ibihetaġa nidu'a 'ai zogone hararo. ³¹ Nariga mau rune'ete'e zamaġano, harigani'a Roma uti vazeġa boro mazao bua' onamiro, raena'a, "Ierusalem ne nidu'a hara'a iri'aveha." ³² Ebu ani zogone uti azaġa ibito zini'ete'e zu uti azaġa zamazadu vase ġuġuvaġa u'a dure ovoiro. Harairote'e azaġani'a uti vazeġa boro tahi'aġeta onaoga horozirotenne, Paulo 'ai mene bouniro.

³³ Uti vazeġa boro'a aradu Paulo obone tiro, ebu tahi'aġa tuġuzadu auri adiriġa ahehuna batuniro. Ebu ġadimu'ena'a, "'Adi iniu? Ani nagini haġaeha?" reiro. ³⁴ Ebu vazevaze'a ġuġuva ġunuġano ane ane edeġano ġoere iġunuro. Uti vazeġa boro ani, hara boro 'ahine, nagini u'ano 'ouge'eta'a'e ederoga mene idararo. E'ano'o tahi'aġa zina'a, "Vaze 'adi uti azaġa radone neġa tutune onamo'i!" reiro. ³⁵ Ze tutune onamoo, ne ġora'aġano reirotene, vase ġuġuvaġani'a naenaeno'o bounihi reiro 'ahine, ani 'ai

herate gihiniro. ³⁶ Mazağa vaze gūgūvāgani'a ani hegote harae'ena'a, "Mau runo'! Mau runo'!" reiro.

Paulo'a vaze gūgūvāgā mazao goeriro

³⁷ Paulo ani, uti azağa radone neğano nariga tutune zounihi ra'enogano, ani'a uti vazeğa boro uminiro, raena'a, "E goere nu ģeine idağa hehe?" Ebu uti vazeğa boro'a zaguzagau'ena'a, "Ahi ga Giriki goe'a edeğa hehe?" rae gadimaro. ³⁸ "Ĝa'e, Izipi vazeğa ibite Roma gavamani teite utitihī radu, gorogoru azağa mağa boro ģazağa (4000) haba boha'a tutuze onamirote'e vazeğa hehe?"

³⁹ Ebu Paulo'a naenaenina'a, "Mene, e'e Iuda vazeğa. Nehe niğa Taso, Kilikia haba'a zamağano ne boro. E vaze gūgūvāgā 'adi gozezoga rae umi'e'ohē." ⁴⁰ Ebu uti vazeğa boro'a goe'a mae gihinīrotene, Paulo ani ģora'ao edanadu, vaze'a mene haraoga rae 'evo'a mae gihiniro. Ebu hara'a dauĝe hunirotene, Paulo'a Heberu* goe'ano ģoreziro.

22

¹ Paulo'a raena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, eĝe'a izidi 'aha eĝe moneo zae mazao ģoere'ete'e ego'il" ² Ani'a Heberu goe'ano zeĝe mazao ģoerirote'e igirotene, ze sifu hune radiro. Ebu ani raena'a,

³ "E'e Iuda vazeğa. Kilikia haba'ano Taso neğano fureraro, ebu Ierusalemā neğano bororaro. Ebu Gamaliela 'u'ugāno diuĝadu, vouĝafe goro goe'a riĝa huneo ihohido, ebu Badi'a veize inarido, izidi zae'a haĝae'ete'e teige. ⁴ Ebu Zuhi'a Boro ibi azağa sausauido. Nu'e zimi ruzido. Ohoze zu roĝae batuzadu, ĝu'a neğano ohozido. ⁵ Dibu'o hau'ete'e ĝihī'ağa zu Iuda kanisoro azağa zuni eĝe'a 'ada ra'eta'a'e hube rae re'uma. Mazağa ze Iuda azağa Damaseko neğano radiu'ete'e veize miriho goe'a tiro. Miriho goe'a e'e eĝe'a madu Damaseko neğa onamiro, e'ea Zuhi'a Boro ibio oname'ete'e azağa oboze teadu, Ierusalemā neğa tutuze onaadu, aduga zenoga veize.

⁶ Damaseko neğa haniti' onamirotene, madai nemağano, eĝe rana azağa bagaĝani'a adureono'o tabara agara' ovairo. ⁷ E'e rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo, Saulo! Ga nougadu eĝe sausaue'ohē?" ⁸ E ĝadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ĝa iniu?' reiro. Ane'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, Nazareta neğa vazeğa.' rae reiro. 'Ĝae'a sausaue'ete'e vazeğa.' ⁹ U ĝatihe onamirote'e azağa'e azağa horoniro rehano, ĝorehirota'a'e mene igiro.

¹⁰ Ebu eĝe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, e naĝini haĝaine manōĝa?' Ani'a raena'a, 'Ĝunadu, Damaseko neğa onamo'! E'ea eĝe'a ĝanirote'e gaūĝa nidu'a iho'i'uma.' ¹¹ Ebu e'e, azağa boro'a ubumahe 'uiro 'ahine, ehamanoga mene idararo. E'ano'o ĝatihe'ete'e azaĝani'a tutuhe, abihe'ena'a Damaseko neğa onamiro.

¹² E'ea vaze 'ahoga, niĝa Anania'a radiudo. Ani'e goro goe'a ibiĝano da'o onamido, ebu Iuda azağa Damaseko neğano radiu'ete'e'a nidu'a, ani'e vaze manōĝa tauĝi reiro. ¹³ Ani onaadu, eĝe genağano edaro, ebu raena'a, 'Saulo, nego! Bare fairu ehamano'! E'ebu'u zogone Anania horonoga idararo.

¹⁴ Ebu Anania'a raena'a, 'Vouĝafe Badi'a'a ĝa mae avo tiro, ane zama ederoga veize, zu Iesu, Vaze duduga horonoga veize, ebu ani hebeono'o agoĝa egoga veize. ¹⁵ Mazağa Zuhi'a Boro veize ĝa'a horonirote'e zu igirote'e gaūĝa vaze nidu'a mazao rae fureni'uma. ¹⁶ E'ano'o ĝa ago zamare 'ada'ado'i? Iĝuno'! Iesu Keriso niĝano kuranadu bapatiso mo'i, ebu haĝaiĝo sau'a vuzu'e modo'!

¹⁷ Ierusalemā neğa bare erirote'e enogano, dibu'o neğano kurarote'e zamağano, iĝunu'ete'e teigiro. ¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro'a ĝorehoga horoniro. Ani raena'a, 'Ĝariho'! Ierusalemā neğanono'o zogone iĝuno'! Mazağa ĝae'a eĝe hari rae furene'eta'a'e, Ierusalemā azaĝani'a mene mae ĝihini'uma'

¹⁹ Rehano eĝe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, eĝe'a Iuda azağa kuru neğa nidu'a onamadu, ĝae mazao fie'ete'e azağa madu ĝu'a neğano ohozido zu bouzidota'a'e, zeĝe edeğa. ²⁰ Ebu ĝae hari rae furenidote'e vazeğa, Stefano mau runirote'e zamağano, eĝe zu zeĝe teite zamahe tibnadu, e'ea edau radiro. Ebu Stefano mau runirote'e azağa'e dabuaze fui'e tiro. E'e dabuaĝa'e eĝe'a taufe radiro.'

²¹ Rehano Zuhi'a Boro'a ihina'a, 'Onamo'! Mazağa eĝe'a Iuda mene azağa, haba faĝano radiu'ete'e mazao tuĝu'i'uma.' "

²² Vaze gūgūvāgani'e iĝi onao, Paulo'a goere e'e reirote'e igirotene, ze harae iĝuniro, raena'a, "Uguĝa vazeĝa'e mau runo'! Ani'e ĝabode radoga mene idağa." ²³ Ze dabuaze feune ĝihine'ena'a zu raha mae feune'ena'a harae ĝunuguniro.

Paulo'e Roma mone vazeĝa

* **21:40** Heberu goe'a'e Iuda azaĝani'a goere'ete'e goe'a niĝa.

²⁴ Roma uti vazeḡa boro'a uti azaḡa zeadu, Paulo'e uti azaḡa radone neḡano mae zouniro. Ebu hariḡa rae furenoga veize "Masino'!" rae ziro. Ani'e nougado vaze ḡuḡuvaḡani'a ane mazao maḡune harae'ete'e ederihi reiro. ²⁵ Uti azaḡani'a Paulo masinoga rae, 'evo'a hutube 'eine utirotene, Paulo'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa e'ea edau'ete'e nina'a, 'ahige reiro. "E'e Roma mone vazeḡa rehano, kotao 'ize mene ohohogano masihihi ra'ohe. A'e Roma goroḡano idaḡa hehe?"

²⁶ Ibito zini'ete'e vazeḡa e'e igirotene, uti vazeḡa boro vazeḡe onamadu niro, raena'a, "Vaze 'adi'e Roma mone vazeḡa. Ga nougi'uma?"

²⁷ Uti vazeḡa boro'a Paulo vazeḡe onamadu ḡadiniro, raena'a, "Eho'! Ḡa Roma mone vazeḡa hehe?" Paulo'a "O'e" rae reiro.

²⁸ Ebu uti vazeḡa boro'a raena'a, "E'e Roma mone rouga veize moni boro modiro." Paulo'a naenaenina'a, "E'e furerarote'eano'o onao izidi, Roma mone vazeḡa."

²⁹ E'ano'o Paulo masinadu ḡadimu vaḡihi reirote'e azaḡani'e, ane mazaono'o zogone ie vaḡiniro. Ebu uti vazeḡa boro ani, Paulo'e Roma mone ra'ete'e igirotene, ḡiḡaroniro, mazaḡa Roma mone vazeḡa obone tiro 'ahine.

Paulo'a kanisoro azaḡa nu'onu'o zamaḡano ḡoeriro

³⁰ Irarirotene, uti vazeḡa boro ani, Iuda azaḡa'e nougado Paulo mazao maḡunirote'e huga ederihi reiro. E'ano'o Paulo'e adiri mae butiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu kanisoro azaḡa nidu'a nu'oziro. Ebu Paulo tutune onaadu, zeḡe zamao mae ohoniro.

23

¹ Paulo ani kanisoro azaḡa ḡiaze hune'ena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, e'e Badi'a ubumao zamahe duduga hanadu, nagini nagana haḡae onainu." ² E'e igirotene, dibu'ao hau'ete'e ḡihi'aḡa, niḡa Anani'a'a Paulo babaḡano edau'ete'e azaḡa zina'a, "Hebe 'ue fa'ono'!" reiro. ³ 'Ouge reirotene, Paulo'a nina'a, "Ga, sau'aḡo 'u'uru touga raduni feni 'uruḡa hina fenine'ete'e biriga heuḡa! Badi'a'a fa'o'i'uma. Ga e'ea ehoradu, goro ḡoe'a ibiḡano aduga ini'uma ra'ohe. Rehano ḡa'e goro ḡoe'a vari'e'ena'a, 'Paulo fa'ono'!' ra'ohe."

⁴ Paulo uhiḡano edaunute'e azaḡani'a, Paulo nina'a 'ahige reiro. "Dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa'e Badi'a'a ohoniro rehano, ḡoere sau'a hina ni sausaune'e hehe?"

⁵ Paulo'a naenaenina'a, "Nego nabudi, e aḡu'a, ani'e dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa. E ve'oreha, mazaḡa buka zaḡoḡano 'ahige touga. 'Zae zuhi'azi'ete'e vazeḡa'e ḡoere sau'a ago no'!" ⁶ Ebu Paulo ani, Sadukea zu Farisea azaḡani'a nu'onu'o zamaḡano radiu'ete'e horozitotene, zeḡe bo'aḡano ḡoere ḡiharo, raena'a, "Nego nabudi, e'e Farisea vazeḡa, zu Farisea vazeḡa ubuga. E'e, rune vazeḡani'a bare ḡabodite'e zamare ḡuhine'ete'e u'ano kota 'ada edau'ohe." ⁷ 'Ouge reirotene, Farisea azaḡa zu Sadukea azaḡani'a ta'iro titiro, ebu nu'onu'o azaḡa nidu'a naenae edaro.

⁸ Sadukea azaḡa'e 'ahige rae ra'ohe. Rune vazeḡa'e mene bare ḡabodi'uma, zu vaze'e viga o'o'a, ebu tuḡure viga zuni o'o'a ra'ohe. U Farisea azaḡa'e e'e nidu'a mae ḡihine'ohe.

⁹ Ebu hara'a ufeta hune bororaro. E'e zamaḡano, goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'e Farisea azaḡa. Zeḡe'a edanadu, riḡa ta'iriro, raena'a, "Vaze 'adi mazao'e sau'a 'ahoga o'o'a. Nougine, vine 'ahoga ga tuḡure viga 'ahogani'a ḡoreniro gaogi." ¹⁰ Ta'iroze'a ufeta bororotene, Paulo'e Iuda azaḡani'a hutube oname onaido. E'ano'o uti vazeḡa boro ani, Paulo sausauni'uma rae rihanadu, uti azaḡa zina'a, "Ovoradu, nu'onu'o azaḡa mazaono'o Paulo riḡa mae vaḡino'i, ebu uti azaḡa radone neḡano bare mae zouno'!" reiro.

¹¹ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro'a Paulo uhiḡano edanadu niro, raena'a, "Inare rado'! Gae'a Ierusalem neḡano eḡe hari rae furenrote'e teige, Roma neḡano zuni rae fureni'uma"

Iuda azaḡa nu'a Paulo matihi rae neneḡaniro

¹² Irarirotene, Iuda azaḡa nu'a nu'oranadu, Paulo matihi rae sifu neneḡaniro, ebu Paulo ma'udu'u oga'uma ga gagi'uma raena'a, ḡoere riḡa gore ti modiro. ¹³ 'Ouge gore ti modirote'e azaḡa'e, ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga. ¹⁴ Ze dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro vazeḡe onaadu ziro, raena'a, "Eme ḡoere riḡa 'ahige gore ti modeha. Mene oga'uma onamo Paulo ma'udu'u. ¹⁵ E'ano'o za zu kanisoro azaḡa'e uti vazeḡa boro uminine idaḡa hehe, zae mazao Paulo bare tuḡunoga? Za so'e faifairu bare ḡadini'uma ro'! 'Ougine ani 'ize 'izema feurogano ibio ma'uma."

¹⁶ Rehano Paulo ezeḡa ubugani'a Paulo ganato hau'ete'e hariḡa igiro. E'ano'o Roma uti azaḡa radone neḡa onamadu Paulo niro.

¹⁷ E'ano'o Paulo'a uti azağa ibito zini'ete'e vazeğa 'ahoga hune onaadu niro, raena'a, "Tahi'a 'adi, uti vazeğa boro vađe tutune onamine idağa hehe? Ani hari 'ahoga rae fureno hatihi ra'ohē." ¹⁸ E'ano'o tahi'a e'e uti vazeğa boro vađe tutune onamiro.

Uti azağa ibito zini'ete'e'a, boro nina'a, "Gu'ano radiu'ete'e vazeğa, Paulo'a huhe onamadu umideha. 'Tahi'a 'adi uti vazeğa boro vađe tutune onamo'!' raha. Mazağa ani'e hari 'ahoga rae fureno ġanihi ra'ohē."

¹⁹ Uti vazeğa boro'a tahi'a e'e genağa abine onamadu ġadiniro, raena'a, "Ġa nagini ihihī ra'ohē?" ²⁰ Ani'a nina'a, "Iuda azaġani'a ġoere idanadu, ohogore Paulo'e Kanisoro azağa mazao tutune onamoga rae umi'uma ra'ohē. Ze'e so'e Paulo faifairu bare ġadinihi re'uma. ²¹ E'ano'o ġoereze ago ego'i. Mazağa ġae ġazağa gaubanana (40) vitinoga azaġani'a ibio ganate radi'uma. Ze'e ġoere riġa 'ahige gore ti modeha. Ze mene oga'uma ga mene ġagi'uma onamo Paulo ma'uma. Izidi 'adi zamaġano, ze'e ġa ġoere ġuhine'ohē."

²² Uti vazeğa boro'a nina'a, "Ġa'a ihohi' arate'e moneo, vaze 'ahoga ago no'!" Ebu tuġune onamiro.

Paulo Kaisarea neġano tuġuniro

²³ Ebu uti vazeğa boro'a uti azağa ibito zini'ete'e vazeğa aheu huze onaadu ziro, raena'a, 'Uti azağa maġa aheu (200) huze nu'ozo'i, ebu veine hina utite'ete'e azağa maġa aheu (200) zu hosi ranaono'o utite'ete'e azağa ġae fu'o zu aheu fare gaubanana (70) huze nu'ozo'!' Ebu izidi ohere 9 koroko zamaġano iġunadu, Kaisarea neġa ovoro'!' ²⁴ Paulo veize hosi nu mo'ī, ebu gavana vazeğa Feliki vađe fairu tutune onamo'!'

²⁵ Uti vazeğa boro ani, gavana vazeğa veize miriho ġoe'a tiro, raena'a,

²⁶ 'Ege Klaudia Lusīa'a, ġihī'a vazeğa manoga, gavana vazeğa Feliki mazao manoga tauġi ra'ohē. ²⁷ Vaze 'ahi'e Iuda azaġani'a obone teadu matihi rei-ro, rehano eġe'a uti azağa nu teite onamadu, Iuda azağa mazaono'o mae vaġiniro, mazağa ani Roma mone vazeğa rae reirote'e iġiro 'ahine. ²⁸ Ebu e'e nagini u'ano Iuda azaġani'a maġunirote'e ederihī radu, Kanisoro azağa nu'onu'o zamao vaze 'ahi ohoniro. ²⁹ Ebu eġe'a ederirota'a'e, ani'a Iuda azağa goro ġoe'a vari'irote'e u'ano maġuniro. 'Uġuġa haġaġa'e ġu'ano mene ohoni'uma, zu runeo mene tuġuni'uma ġauġa. ³⁰ E izidi Iuda azaġani'a ani matihi rae neneġanirote'e eġa 'ahine, ġae vađe zogone tuġune'ohē. Ebu Iuda azağa zuni zeha, zeġe zu ġae vađe ovamadu, ġae zamao ani'a haġairote'e haġaġa rae furenoga veize."

³¹ E'ano'o e'e ohē'ano uti azağa ze, zirote'e idunaġano, Paulo tutune ovoadu, Antipatri neġano onamiro. ³² Irarirotene, hosi ranaono'o utite'ete'e azaġani'a da'o Paulo tutune Kaisarea neġa ovoiro. U uti azağa odao onamirota'a'e, Ierusalemā neġa bare itiro. ³³ Uti azağa hosi ranaono'o utite'ete'e'a Kaisarea neġano feurirotene, gavana vazeğa Feliki miriho ġoe'a haro, ebu Paulo ani 'evorao tiro. ³⁴ Ebu gavana vazeġani'a miriho e'e me'odiro, ebu Paulo ġadiniro, raena'a, "Ġa no'e vazeġa?" Paulo'a, "Kilikia haba'a" reirotene, ³⁵ gavana vazeġani'a raena'a, "Ġae 'utirote'e azaġani'a feuri'udu'u, ġae'a nagini haġainute'e ġoe'a iġi'uma." rei-ro. Ebu uti azağa zina'a, "Paulo'e Kini Heroda* ne, ane ġabogano ogorarote'e neġano ġu'a ġadize'ete'e azağa 'evorao to'!' rei-ro.

24

Feliki'a Paulo kotaniro

¹ Mada fu'o enogano, dibu'o hau'ete'e ġihī'aġa, niġa Anania'a, vaze boroboro nu zu Roma goroġa edeġa vazeġa, niġa Teretulo teite Kaisarea neġa ovairo. Ebu ze gavana vazeġa mazao Paulo haġai rae fureniro. ² Paulo hune zounirotene, Teretulo'a gavana vazeġa mazao 'ute'ena'a haġaġa rae fureniro, raena'a, "Feliki, ġihī'a hune vazeġa, ġae u'ano eme uniho manoga faġa maha, zu ġae edeġa u'ano habafe zamaġano'e ġauġani'a manoreha. ³ Eme ġae haġai manoga nidu'a u'ano matu'e rudau'ohē. ⁴ Rehano madaġo'a haugite'e veize eġe ġoere tahiġa ge egoga umi'e'ohē.

⁵ Vaze 'adi'e emeġe'a ġiane'etene, haġai sau'a haġaadu, haba nidu'a zamaġano Iuda azağa tutuzadu harae ġunugune'ohē, zu Nazareta rae huze'ete'e azağa ibito zini'ohē. ⁶ Ebu Badi'a dibu'o neġa zuni sausaunihi rei-ro. E'ano'o eme obone tiro. [Ebu eme Iuda azağa goro ġoe'a hina kotanoga uratiro. ⁷ Rehano uti vazeġa boro, Lusīa'a onaadu emeġe 'evorao'no riġa mae vaġiniro, ⁸ ebu ani 'ute'ete'e azağa zina'a, 'Feliki vađe onamo'!' rei-ro.] Ġae ġatana'a ane ġadinine, emeġe'a ġae mazao 'utata'a'e nidu'a ġoere huga rae zamari'uma." ⁹ Iuda azağa zuni Teretulo ġoere atone'ena'a "Ani'a ġoerata'a'e ġoere huga" rae rei-ro.

* **23:35** Heroda 'adi'e 'Herod the Great'. Mataio 2:1-22, Luka 1:5

¹⁰ Ebu gavana vazeġani'e Paulo'a ġoeroga veize vadini hina ta'oro harotene, Paulo'a ġoere iġuniro, raena'a,

"E eġega, ġa muri ġehaġa Iuda azaġa kotazinuta'a'e. E'ebano'o e'e matu'uheta, ġae ubumao eġe none ġoe'a rae furen'e'ohe.

¹¹ E, mada ġaubanana zu aheu fare (12) onamirote'ea, Badi'a kurano hanoga veize Ierusalemā neġa itiro. ġae'a ġadimu vaġine, e'e hariga zogone ederi'uma. ¹² E'e dibu'o neġa zamaġano vaze teite mene ta'iro titido, ġa Iuda azaġa kuru neġa zamaġano ġa Ierusalemā neġa zamaġano vaze ġuġuvaġa mene tutuze harae taugitaugido. E zeġe ubumao 'uguga haġaġa mene haġaido. ¹³ Zu zeġe'a izidi rae furenate'e haġaġa horonirote'e vazeġa o'o'a. E'ano'o ġoereze mae ġihinoga mene idaġa. ¹⁴ Rehano e 'adi rae furen'e'ohe. E ibi 'ahoga, zeġe'a ve'oga ra'ete'e ibiġano emeġe vouġa Badi'a kurano hau'ohe, ebu Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a tirote'e ġoe'a nidu'a mae ġihine'ohe. ¹⁵ Ebu ze'e, vaze manoga zu sau'a nidu'ani'a runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e madaġa zamare'ena'a, ġuhine'ohe. Ebu eġe zuni e'e ġuhine'ohe. ¹⁶ E'ano'o iġaġa Badi'a zu vaze ubumao zamahe'e deheġano radoga veize haġai manoga haġae hune'ohe.

¹⁷ E muri nu haba 'ahoga 'ahogano radiunute'e enogano, bare Ierusalemā neġa itiro, Iuda azaġa danaze moni zenoga veize, zu Badi'a dibu'o hanoga veize. ¹⁸ E dehehe'ete'e haġaġa haugadu dibu'o neġano dibu'o hau radiu'enogano, Iuda azaġani'a horohiro. E'e zamaġano eġe uhiġano'e vaze ġuġuvaġani o'o'a zu harae taugitaugoga zu o'o'a. ¹⁹ E'e zamaġano Iuda azaġa Asia haba'anono'o onairota'a zuni e'ea radiro. Eġe'a haġai sau'a haġairo rae reifone, zeġe'a onaadu ġae mazao e'e rae furenifo. ²⁰ ġa Iuda kanisoro azaġa nu'onu'o zamao mae ohohadu ġadihirote'e zamaġano, naġi haġai sau'a eġe mazao horonirote'e, Iuda azaġa 'ada'a rae furenine manoga. ²¹ Eġe mazao'e ġoere 'adi da'o. Eġe'a zeġe bo'aġano edaunute'e zamaġano ġihau ġoeriro, raena'a, 'E, vaze'e runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e' mae ġihine'ete'e' u'ano kotahe'ohe." reiro."

²² Feliki ani, e'e ibiġa monoe fairu ederoga 'ahine, kotaġa 'uadu, 'ahige rae ġoeriro. "Uti vazeġa boro, Lusia'a ovai'udu'u, ġoere ġonaga rae furen'i'uma." ²³ Ebu Feliki'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa nina'a, "Paulo'e ġu'a gadize'ete'e azaġa 'evorao to'i, rehano ibihetaġa'e ago 'ufuno'i, zu vaze'a dananoga ago gararo'!" reiro.

²⁴ Mada nu ġarugano, Feliki ani inuġeita onairo. Inuga niġa Dunisila. Ani'e Iuda roġaġa. Ze uti azaġa zeadu, Paulo zamahu onairo. Ebu Keriso Iesu mazao fie'ete'e hariga Paulo mazaono'o igiro. ²⁵ Paulo'a haġai duduga, zu zama rinede'ete'e, zu mada ġonagano Badi'a'a vaze kotazi'uma hariga rae furenirotene, Feliki ani ġigaronadu niro, raena'a, "'Ai e'e da'o. Onamo'i! Mada manoga horonine, bare huġadi'uma." reiro. ²⁶ Feliki'a 'ougirota'a'e, Paulo'a moni nu zuni hanoga rae zamariro. E'ano'o ġae ġehaġa Paulo hune onaadu, ane teite ġoerido.

²⁷ Muri aheu meirotene, Porokio Festo'a Feliki iġu'a meiro. Rehano Feliki ani, Iuda azaġa zama'a manoroga veize Paulo'e ġu'ano modiro.

25

Paulo'e Roma zuhi'aġani'a kotanoga reiro

¹ Festo ani, gavana vazeġa rouga radu Kaisarea neġano feuradu, mada uġidu meirotene, Ierusalemā neġa itiro. ² E'ea dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azaġa ibito zini'ete'e azaġani'a onaadu, ani mazao Paulo 'ute'ete'e ġoe'a rae fureniro. Ebu uminiro, raena'a, ³ "Eme ura haġaofine idaġa hehe, Paulo Ierusalemā neġa bare tutune eroga veize?" Ze ura ibio ganatadu, Paulo matihi rae neneġaniro. ⁴ Rehano Festo'a naenaezina'a, "Paulo ani Kaisarea neġano obone ti radiu'ohe, ebu eġe zuni nariga e'e bare ovoe'ohe. ⁵ Zae vaze boroboro nu zuni eġe teite ovao'! Ebu Paulo'a haġai sau'a haġairo ro'idene, e'ea e'e hariga rae furen'o'!"

⁶ Festo ani, Ierusalemā neġano mada fu'o zu uġidu fare (8) ġa ġaubanana (10) bare radiunutene, Kaisarea neġa ovoiro. Irarirotene, Festo'e kota haba'ano ehoriro. Ebu Uti azaġa zeadu, Paulo zamahu zouniro. ⁷ Paulo'a diuġirotene, Ierusalemā neġanono'o ovairote'e azaġani'a ġeġemaġe edanadu, Paulo 'ute'ete'e ġoe'a aduga ġehaġa ri'iniro. Rehano Paulo'a 'ouge haġaoga horonirote'e vazeġa o'o'a. E'ano'o e'e harigani'e huga rae rougani'e mene idararo.

⁸ Ebu Paulo'a ane mone ġoe'a rae fureniro, raena'a, "E'e Iuda azaġa goro ġoe'a mene vari'iro, zu dibu'o neġa sausaune'ete'e haġaġa mene haġairo, zu Roma goro ġoe'a mene vari'iro." ⁹ Ebu Festo'e, Iuda azaġa zama'a manoroga veize, Paulo ġadiniro, raena'a, "ġa'e Ierusalemā neġa itadu, kota 'adi'e eġe'a e'ea kota'oga urate'e hehe?"

¹⁰ Paulo'a naenaenina'a, "E'e Roma azağa kotao edau'ohē. E'ano'o Roma azağa kotao kotahine manōga. Ga'e hubehune edēga, e'a Iuda azağa mazao hağai sau'a mene hağaidota'a'e. ¹¹ Ege hağai sau'a u'ano uguhi'uma ro'idene, e'e rudanoga idağa. Rehano Iuda azağa 'ada'a rae furene'ete'e goe'a'e mene huga ro'idene, vase 'ahogani'a uguhoga veize zege 'evorao ri'ihoga'e mene idağa. E'e Roma zuhi'ağani'a kotahoga urate'ohē." ¹² Festo ani, ane'a danane'ete'e azağa ġadzirote'e enogano, Paulo 'ahige niro. "Ga'e Roma zuhi'ağani'a kota'oga urateha. E'ano'o ġa'e Roma zuhi'ağa vağe onami'uma."

Festo'a kini Agripa teite ġo'aniro

¹³ Mada nu enogano, Kini Agripa zu ezeğa, niğa Berenike'a Kaisarea neğa onairo, matu'u goe'a Festo hanoga veize. ¹⁴ Ze Festo teite mada ġehağa radiunu 'ahine, Festo'a Paulo hariga Agripa me'odo haro, raena'a, "Feliki'a 'adama vase 'ahoga ġu'ano ohone modiro." reiro. ¹⁵ "Ege'a Ieruselema neğa itirotene, dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azağa boroboro'a onaadu Paulo 'utiro, ebu ege'a kota ġonaga goe'a ro'i rae umidiro, runeo tuğunoga veize.

¹⁶ E'ano'o e 'ahige rae ziro. 'Roma goroğa'e 'ahiguğa. Kota zamağano'e vase 'ahoga 'utine, vase a'a'e ge 'ute'ete'e azağa zamao edanadu ane mone goe'a rae fureni'uma. E'e ġaruganobu'u ġonaga goe'a rae furenadu, zege 'evorao ri'ini'uma.' ¹⁷ E'ano'o zege'a ege teite Kaisarea neğa ovairotene, madağa mene fanediro. Rehano irarirotene, e kota haba'ano ehoriro. Ebu uti azağa zeadu e'e vazeğa zamahu zouniro. ¹⁸ Ane 'utirote'e azağani'a goe'a rae furenirotene, ege'a zamarirote'e hağağa sau'a nu'e mene rae fureniro. ¹⁹ Rehano ze'e, zege Badi'a mazao fie'ete'e hağağa moneo, zu vase 'ahoga, niğa Iesu, ani rudaro rehano 'ize gaboga rae, Paulo'a ra'ete'e hariga rae fureniro. ²⁰ E'e aġu'a e nouge nouge ġoeri'uma'e. E'ano'o Paulo ġadiniro, ani urate'e ga, Ieruselema neğa itadu e'a kotanoga. ²¹ Rehano Paulo ura'e Kaisarea neğano radadu Roma zuhi'ağani'a kotanoga uratiro. E'ano'o uti azağa zina'a, 'Paulo'e ġu'ano ohone rado'i! Onamoo madağa meine, Roma zuhi'ağa mazao tuğuni'uma' reiro."

²² Ebu Agripa'a Festo nina'a, "Ege ġatana zuni ane ġoere igihi." reirotene, Festo'a nina'a, "Ga ohogoru'u igi'uma." reiro.

Paulo'a Kini Agripa zamao ane mone goe'a rae fureniro

²³ Irarirotene, Agripa ani Berenike-ne, dabua manōga rohorohoġeita hağaadu, nu'onu'o neğa diuġiro. Ebu uti azağa boroboro zu Kaisarea neğa azağa boroboro zuni diuġiro. Ebu Festo'a uti azağa zeadu Paulo zamahu zouniro. ²⁴ Ebu Festo'a raena'a, "Kini Agripa zu 'ahi onaate'e azağa nidu'a, vazeğa 'adi'e'e. Ieruselema neğano zu Kaisarea neğano Iuda azağani'a raena'a, 'Ġabode radoga mene idağa.' rae tatate'ete'e vazeğa. ²⁵ E'a ani ġoere abitirotene, runeo tuğuni'uma hağağa mene horoniro. Rehano ani ura'e, Roma zuhi'ağani'a kotanoga uratiro 'ahine, Roma zuhi'ağa mazao tuğuni'uma ra'ohē. ²⁶ Rehano e'e Roma zuhi'ağa veize nouge rae mirihi'uma? Mazağa ani, hağai sau'a 'ahoga mene hağairo. E'ano'o Kini Agripa ġae hune zamao zuni zae nidu'a zamao tutune onaeha, zae'a Paulo ġadinadu ege'a mirihite'e goe'a ederoga veize. ²⁷ Mazağa ege'a zamare'etene, ġu'a vazeğa Roma zuhi'ağa mazao tuğune'ete'e zamağano, 'ute'ete'e goe'a mene mirihoga'e mene idağa."

26

¹ Ebu Agripa'a Paulo niro, raena'a, "Ġae moneo ġoero'il"

E'ano'o Paulo ani 'evo'a mae ġihinadu, ġoere iġuniro. ² "Kini Agripa, e'e izidi matu'e'ohē, mazağa e Iuda azağani'a ġoere aduga nidu'a ege rana ri'ine'ete'e u'ano, ege noneo ġoere'e 'ahine. ³ Gae edēga, Iuda azağa hağai zuni zege'a ta'irote'ete'e goe'a. E'ano'o e umi'e'ohē. Ege ġoere 'adi fairu igi onamo'i ġonaga!

⁴ Iuda azağa zege nidu'a edēga, ege'a kobe'anono'o nouge radiunuta'a'e, Iuda azağa bo'ağano ebu Ieruselema neğano. ⁵ Ze, ġabonehe ġadaheğano'o edēga 'ahine, ze'a uratine e'e Farisea vazeğa rae re'uma zu idağa. Farisea azağa'e Iuda azağa goro goe'a faifaine hağae'ete'e azağa. ⁶ Ebu izidi e'e, Badi'a'a emeġe vouga mazao rae tirote'e ġo'e'ani'a hudanoga guhine'ete'e u'ano kotahe'ohē. ⁷ Emeġe iduhu gaubanana zu aheu fare'e (12), e'e ġo'e'ani'a hudanoga radu guhine'ohē. Ze ohere zu madai Badi'a tuğure inare hağae'ohē. Kini vazeğa! E'e, e'e ġo'e'a guhine'ete'e u'ano, Iuda azağani'a ege rana ġoere aduga ri'ine'ohē. ⁸ Za nu'e nouga'ahi Badi'a'a rune azağa bare ġabozi'uma ra'ete'e goe'a mene mae ġihine'ohē?

⁹ Ege zuni ibite 'ahige zamariro. Nazareta neğa vazeğa, Iesu niğa 'u'uoga veize inare gauine manōga rae zamariro. ¹⁰ E 'uğuğa hağağa Ieruselema neğano hağairo. Ebu Dibuo hau'ete'e boroboro niğano, Zuhi'a Boro mone azağa ġehağa ġu'ano ohoziro, zu zimi ruzihi reirotene, e'e goe'a mae ġihiniro. ¹¹ Ebu Iuda azağa kuru neğa nidu'a

diugadu, 'Bouzo'i!' reiro. Ebu bouze'ena'a, 'Iesu niġa sausaune ġoero'i!' rae tatariro. Zuni e maġune rudaro 'ahine, haba faġano neġa 'ahoga 'ahoga onamadu, Zuhi'a Boro mone azaġa vaġadu sausauziro.

¹² Mada 'ahogano e'e 'ougihī radu, dibu'o hau'ete'e boroboro niġano zu ġoereze odohadu, Damaseko neġa onamiro. ¹³ Kini vazeġa! Madai nemaġano e'e ibiġano onamirote'ea, e adureono'o agaġa boro'a agaranoga horoniro. E'e agaġa'e mada agaġa vitinoga. Eġe zu eġe teite onamirote'e azaġa agafi' ovairo. ¹⁴ Ebu emeġe nidu'a rahao hiġau bauriro, ebu Iuda ġoe'ano ihi'ete'e agoġa 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo! Saulo! Ġa nougadu eġe sausahe'ohe? Ġa ire meġa meġa futune'ohe. A'e ġae'a ġae bare sausau'e'ohe.'

¹⁵ Ebu eġe'a ġadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ġa iniu?' reiro. Zuhi'a Boro'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, ġae'a sausauhe'ete'e vazeġa. ¹⁶ Iġunadu edano'i! Eġe'a ġae mazao fureranata'a'e, eġe tuġure vazeġano oho'ifine, zu horohate'e harīġa vaze mazao me'odo zinifine, zu eġe'a iho'ite'e ġoe'a rae furenoga veize. ¹⁷ E'e Iuda azaġa zu Iuda mene azaġani'a sausau'ihī reite'e zamaġanonono'o mae vaġi'i'uma. Ebu zeġe mazao bare tuġu'i'uma, ¹⁸ ubumaze ra'anadu uzaboono'o agaġa moneo mae ġihuzoga veize, zu Satani 'u'uġanonono'o mae vaġizadu Badi'a mone rouga veize. 'Ougine, sau'aze eġe'a rae modi'uma, zu ze'e eġe mazao fiadu, Zuhi'a Boro veize avo reirote'e azaġa teite 'auġi'uma.

¹⁹ E'ano'o kini Agripa, e'e adureono'o fureranadu ihoirote'e ibiġano da'o dure'ohe. ²⁰ E ibite Damaseko neġa azaġa mazao, ebu Ierusalemna neġa zu Iudea haba'a nidu'a zamaġano radiu'ete'e azaġa mazao, ebu Iuda mene azaġa mazao zuni haramiro, raena'a, 'Zamaġe ġihunadu, Badi'a vaġe aro'i! Ebu haġai manoga haġaena'a, zamaze ġihunate'e furenono'i! ²¹ Eġe'a 'ougirote'e u'ano, Iuda azaġani'a dibu'o neġano obohe tiro, ebu uġuhe ruhihi reiro. ²² Rehano Badi'a'a danahe onao izidi, e 'ada edau'ohe, ebu vaze zuhu'anono'o boro ġonaga zeġe nidu'a mazao hari tiba hina rae fureneno'e. E'e ġoe'a'e peroveta azaġa zu Mose'a vesu'u nagini'a fureru'uma reirote'e ġoe'a da'o. ²³ E'e ġoe'a'e, Keriso ani zaharani'uma, ebu ibite runeono'o bare ġabodi'uma, ebu ane'a Iuda azaġa zu Iuda mene azaġa mazao ġabone hidi'uma agaġa haramoġa harami'uma."

²⁴ Paulo'e 'ouge rae'enogano, Festo'a ġoere ġihau'ena'a, "Paulo! Ġa baboraneha. Ġa ufeta mirihrote'e'a mae babo'eha." rae reiro.

²⁵ Rehano Paulo'a naenaenina'a, "Ġihī'a vazeġa Festo, e'e mene baboraneha. Eġe'a ra'ete'e ġoe'a'e ġoere huga zu eda'eġa. ²⁶ Kini Agripa ani, 'adi haġaiġa nidu'a edeġa 'ahine, e'e mene rihau'ena'a huga ni'ohe. Mazaġa e edeġa kini Agripa'e haġai 'adi nidu'a igi haūġiro, mazaġa e'e haġaiġa'e guni'ano mene fureraro. ²⁷ Kini Agripa, ġa peroveta azaġa ġoere mae ġihine'e hehe? E edeġa, ġa mae ġihine'ohe."

²⁸ Ebu Agripa'a Paulo nina'a, "Ġa mada futu'ano ġoere tahiġa rae furenadu, eġe'a Kristenio tiro'i ra'e rehano, a'e mene idaga."

²⁹ Paulo'a naenaenina'a, "Mada futu'a ga faġa'e ago zamaro'i! Mazaġa e Badi'a mazao 'ahige kurau'ohe, ġae zu 'ada igi'ete'e azaġa nidu'a eġe teiġoga, rehano ġu'ano ohohe'eta'a'e ahiġa."

³⁰ Ebu kini Agripa, gavana vazeġa Festo, zu Berenike ebu e'ea ehorinute'e azaġa nidu'a iġune edaro. ³¹ Ze nu'onu'o neġanonono'o buau'ena'a ġoretitiro, raena'a, "Vaze 'adi'e runeo tuġuni'uma ga ġu'ano ohoni'uma haġaiġa sau'a mene haġairo."

³² Ebu Agripa'a Festo niro, raena'a, "Roma zuhi'aġani'a kotanoga mene uratifone, vaze 'adi'e ġu'anono'o mae bunifo."

27

Paulo Roma neġa ġasi hina tutune onamiro

¹ Eme Itali haba'a ona'uma madaġa meirotene, Paulo zu ġu'a azaġa nu'e uti vazeġa 'ahoga, niġa Iulio 'evorao ri'iziro. Ani'e Roma zuhi'aġa uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa 'ahoga. ² Ebu eme'e Adaramatenno ne ġasiġano tiriġo. Ġasi a'a'e Asia haba'a toġatoġaġano tue tue ona'uma ġasiġa. Eme e'e hina ruhau onamiro. Ebu Makedonia haba'ano Tesalonika neġa vazeġa 'ahoga, niġa Aristako zuni emeġe teite onamiro.

³ Irarirotene, Sidono neġano feuriġo. Iulio ani Paulo faifaine'ena'a, tuġuniġo, Paulo ane edeġa azaġa vaġadu, nagini'a ferene'ete'e hanoga veize. ⁴ Ebu e'eano'o hena bare ruhanadu, Kupro 'umuġa ġenaġano 'afe ruhau onamiro, mazaġa zavara'e emeġe haohaofe onainu. ⁵ Ebu Kilikia zu Pamufulia haba'a davarāġa boha'ano ruhau onamo, Lukia haba'ano Mura neġano hebetiro. ⁶ Ebu e'e haba'ano uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġani'a Itali onamihi ra'ete'e ġasiġa horoniro. A'e Alesandria neġa ġasiġa. Eme e'e ġasiġano tutufe tiriġo. ⁷ Ebu mada ġehaġa te'ote'au'ena'a negane ruhau onamo, Kenido davarāġa boha'ano feuriġo. Zavara'e 'ize haohaofe onainu 'ahine, e'e moneo ruhau

onamoga mene idararo. E'ano'o eme Salomone musuga naenaega onamadu, Kerete 'umuḡano 'afe ruhau onamiro. ⁸ Ebu te'ote'au'ena'a zavara haone, e'e 'umuḡa genaḡa uni ruhau onamo, "Toḡatoḡa Manoga" rae hune'ete'e toḡatoḡaḡano hebetiro. A'e Lasea neḡa uhigano.

⁹ 'Ouge'ena'a, mada ḡehaḡa foure haugiro 'ahine, ḡasio ruhau onamoga'e riḡa zu ḡiḡaroḡa. Mazaḡa luda azaḡani'a iḡaiḡa ogomu moneo zaḡozaḡi'uma madaḡa vitaro. E'e huga'e zavara madaḡani'a feuriro, ebu ruha'uma batoḡa 'ai haugiro. E'ano'o Paulo'a iraduguziro, ¹⁰ raena'a, "Zae nidu'a! Eḡe'a ḡiane'etene, eme ruhau onamine sau'a hidu'uma, ḡasi zu tohefe nidu'a'e davarao hunuhuni'uma, ebu ḡabonefe zuni sauta'uma." ¹¹ Rehano uti azaḡa ibito zini'ete'e vazega'e Paulo ḡoere mene mae ḡihinadu, ḡasi mirune'ete'e vazega zu ḡasi vazega ḡoere da'o mae ḡihiniro. ¹² Zeḡe'a ra'eta'a'e, hebetate'e haba'a'e zavara zu nahune madaḡano'e mene manoga. E'ano'o vase nidu'a'e e'e haba'anono'o ruhau buanadu Foinike toḡatoḡaḡa onamihii reiro. Ebu e'e toḡatoḡaḡanobu'u zavara zu nahune madaḡa me'uma reiro. Foinike toḡatoḡaḡa'e Kerete 'umuḡano ḡasi'a hebetete'e toḡatoḡaḡa 'ahoga, mada'a zubure'ete'e mone zamaini'ohe.

Zavara boro'a davarao feuriro

¹³ Ebu zavara 'ai kauri moneono'o tahitahe onainute'ea, ze 'ane mada manoga'ni'a onaeha reiro. E'ano'o ḡasi hanigaḡa hutube zounadu, Kerete 'umuḡa genaḡa da'o uni ruhau onamiro. ¹⁴ Mene faḡa onamirote'ea, zavara boro bagaḡa 'ai 'umu raganono'o gudau ovairo. A'e niḡa "Iurakulon*" rae hune'ete'e zavaraḡa boro. ¹⁵ Ebu ḡasio ragati' aradu, zavara roḡoroḡe onamoga mene idaḡa 'ahine, zavara da'o magananiro. ¹⁶ Ebu Kauda 'umuḡa kome'a genaḡa 'afe diugirotu'u, ḡasi kome'a ḡaruna ahasinute'e riḡa hutube zouniro. ¹⁷ Ebu ohoze ohoze'a ḡasi ahase zounirotene, mini hina ḡasi boro tatuhe ogoru tiro. Ebu hena nougine gasi'a ruhau onamadu, Afrika haba'a heta'aḡano, niḡa'e Surutis-o rameru'uti'uma rae riharo. E'ano'o ḡasi faraḡa zuni hutube bunadu zavara maganani ruhau oname taugiro. ¹⁸ Rehano zavara'e 'ize ufeta'e. E'ano'o irarirotene, ḡasio gau'e'ete'e azaḡani'a ḡasi ufinoga rae, odohe'ete'e toheḡa davarao mae mae modiro. ¹⁹ Ebu bare iraradu, mada uḡiduḡa meirotene, ḡasio odohe gau'e'ete'e toheḡa zuni mae mae modiro. ²⁰ Eme mada ḡehaḡa mada zu buzuvu mene horoniro, zu zavara'e ufeta hune sautu radiunu. E'ano'o emeḡe nidu'a mene ḡabodi'uma rae zamariro.

²¹ Ze mada ḡehaḡa oganoga mene idararotene, Paulo'a zamazeo iḡune edanadu ziro, raena'a, "Zae nidu'a! Eḡe ḡoere mae ḡihinadu, Kerete 'umuḡano'o mene ruhau buafone, 'ahige aduga mene hidifo, zu toheze mene mae mae modifo. ²² Rehano e izidi 'ada zi'ete'e. Inaro'i! Mazaḡa vazeni 'ahoga mene dauḡi'uma, u hube ḡasi'a da'o sauta'uma. ²³ Zuhi'a Boro, eḡe'a kurano hau'ete'e zu tuḡureḡa haḡae'ete'e Badi'aḡa, ani tuḡure viga'a ohogore ohere eḡe uhigano edanadu ²⁴ ḡoreheha, raena'a, 'Paulo! Ago rihano'i! Ga'e Roma zuhi'aḡa zamao 'ize eda'uma. Zu Badi'a manoga'e ḡae teite u'ano, ḡae teite idaḡa ruhau'ete'e azaḡa nidu'a'e Badi'a'a ḡabozi'uma.' ²⁵ E'ano'o zae nidu'a, inaro'i! E, Badi'a tuḡure viga'a ehate'e ḡoe'a nidu'a huda'uma rae, ani mazao fie'ohe. ²⁶ Rehano eme'e zavara'a hudi onamadu 'umu 'ahoga heta'aḡano ḡasi'a eho'i'uma."

Gasi'a fahau ḡuzuhiro

²⁷ Ohere gaubanana zu ḡazaḡa fare (14) meirote'ea zuni, Adaria Davaraḡano zavara'a 'ize hudi vaevaefinu. Ebu e'e ohe'a nemanemaḡano ḡasio gau'e'ete'e azaḡani'e gaba ruhau hanite'ete'e ederiro. ²⁸ E'ano'o ze davara hoe'a idanirotene, mita ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) heuḡa. Ebu tahiḡa guhianadu bare idanirotene, mita ḡae uḡidu gaubanana (30) da'o. ²⁹ 'Ougadu ze ḡiḡaroze ruziro, mazaḡa hena ḡasi'a vatava rana rameru'uti'uma reiro. E'ano'o ze ḡasi hanigaḡa ḡazaḡa (4) ḡasi ariḡa ḡuzuono'o mae davarao feuniro, ebu ḡaiḡai iraroga veize guhiu radiro. ³⁰ E'e zamaḡano ḡasio gau'e'ete'e azaḡa'e feranoga radu, so'e ḡasi hanigaḡa ovoe bune'ohē rae, ḡasi kobe'a fui'adu zazo'anono'o ovoe buniro. ³¹ Rehano Paulo'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazega tahi'aḡeta ziro, raena'a, "ḡasio gau'e'ete'e azaḡani'a ḡasi 'adaono'o vaḡinine, za'e mene ḡabodi'uma." ³² E'ano'o uti azaḡani'a ḡasi kobe'a ovoe dabanate'e miniḡa 'ai tene re'adu, ruhune modiro.

³³ Ebu irara 'ai hanitirotene, Paulo'a zeḡe nidu'a ogomu anoga rae umiziro, raena'a, "Za mada gaubanana zu ḡazaḡa fare (14), zamaze adudu'ena'a guhiu onaeha. Ebu ogomuni 'ahoga zu mene aneha. ³⁴ E'ano'o e umize'ohe. Izidi za ogomu nu ano'i! A'e ahirize'a inaradu ḡabone hidoga veize. Eḡe'a zi'ohe. Zae vadiniono'o iḡu tibani zuni

* **27:14** E'e ḡoe'a huga'e northeast moneono'o onae'ete'e zavaraḡa boro.

mene dauḡi'uma." ³⁵ Paulo ani 'ouge rae zirotene, 'uvahu madu vase nidu'a ubumao Badi'a mazao ite matu'o haro. Ebu vahegadu aro. ³⁶ 'Ougadu zeḡe nidu'a inaradu, ogomu mae aro. ³⁷ Ġasi e'e zamaḡano bone emeḡe nidu'a 276-'a radiro. ³⁸ Zeḡe nidu'a ogomu au idararotene, ḡasi'a ufiranoga veize ogomu nidu'a davarao mae mae modiro.

Ġasi'a Melita 'umuḡano fahau ḡuzuhiro

³⁹ Ohereda'o mada'a agaru feurirotene, ze no'e haba'ano ruhaunuta'a'e aḡu'a. Rehano ze'e haba guniḡa hesaḡeta moneni horoniro. E'ano'o ze idaraune, e'e hesaḡa ranao ḡasi odohe tiri'uma reiro. ⁴⁰ Ebu ze ḡasi hanigaga davara zamaḡano tene ri'i modiro, ebu tari ogoru tirote'e miniḡa fui'iro. Ebu zavara veize farai hutube ḡihinadu, hesa mone tarine onamiro. ⁴¹ Rehano ḡasi'e heta'ano tutuhanadu, zazo'a ḡoha'e e'ea teadu mene hune zu hagariro. Ebu avaga ḡuzu'e sa'u boroboro'a kafene vahegadu faharo.

⁴² Ebu uti azagani'a gutarote'e azaḡa'e zimi hauḡi'uma rae togaziro, mazaga hena ze'a ḡemabe onamadu ferau ḡouri'uma. ⁴³ Rehano uti azaḡa ibito zini'ete'e vaseḡa'e Paulo ḡabonihi reiro 'ahine, uti azaḡa garariro. Ebu tuḡuzena'a, "Ġema edeḡa azaḡa'e ibite rafatadu ḡemabe onamo'i, ebu gabao tiro'il!" reiro. ⁴⁴ "U ḡema aḡu'a azaḡa'e, ḡasi ireḡa rugaruga hina kame ḡemabe onamo'il!" reiro. 'Ouge haḡae'ena'a zeḡe nidu'a gabao ḡemabe tiradu ḡabode ḡouriro.

28

Paulo'e Melita 'umuḡano

¹ Emeḡe nidu'a ḡaboga gabao tirirotene, eme ederiro, a'e Melita 'umuḡa. ² 'Umu e'e neḡa azaḡa'e emeḡe faifaife rufiro. Irugu'e ru'aunu zu nahune'e biaudo 'ahine, ze mae ḡihife'ena'a, ire rabibofiro. ³ U Paulo ani ire sinuḡa ḡura'e madu ire roga rana mae ti'enogano, zarama ire gigi'ani'a madu ire sinuḡanonon'o veore buaro, ebu Paulo 'ai 'evo'ano vihone giganiro. ⁴ Ebu 'umu e'e azagani'a mohe e'e Paulo 'evoreo ḡiruḡiranoga horonirotene, ze raorao'uhina'a, "Vaze 'adi'e hezo'e gorugoru vaseḡa gaogi." rae reiro. "Ani davarao mene hunuhuna rehano, e'e naeḡa hau'ete'e badi'aga'e ane'a ḡabode radoga mene urateha." ⁵ Rehano Paulo'e mohe ire roga rana itine modiro, ebu sau'ani 'ahoga ane mazao mene fureraro. ⁶ Vaze ze 'ane, Paulo'e ahi'ani'a mini'uma ga zogone higau bauradu ruda'uma rae ḡiane radiro. Ze faḡa hune 'ouge ḡiane radiunu rehano, ḡauni 'ahoga ani mazao mene furerarotene, ze hena nufe zamarena'a, "Ani'e badi'a 'ahoga gaogi." reiro.

⁷ U 'umu e'e zuhi'aga, niḡa Pobelio, ani haba'e hani'ano. Ani eme mae ḡihife'ena'a, neḡano tutufe zoufadu mada uḡidu faifaifinu. ⁸ U Pobelio moga'e uḡiḡa, evaneo baze radiunu. Ani ahiri'e gigi'a bagaḡa zu ru sororido. E'ano'o Paulo'a diḡe ḡianadu rana kuraro, ebu 'evo'a rana tirotene, 'ai manoriro. ⁹ 'Uguḡani'a furerarotene, uḡi azaḡa 'umu be'a radiunute'e azaḡa nidu'a, Paulo vage onaadu ane'a faizido. ¹⁰ Ebu vase nidu'a'a, nigufe'ena'a faifaife rufido. Ebu e'e 'umuḡanonon'o ruhau vaḡinihi reirotene, ze ferefe'ete'e toheḡa ḡehaḡa rifiro.

Paulo'a Roma neḡano feuriro

¹¹ Eme bato uḡidu e'e 'umuḡano radirote'e enogano, ḡasi 'ahogano tiradu e'e haba'a mode iḡuniro. E'e ḡasiḡa'e nahune madaḡani'a hauḡoga veize, Melita 'umuḡano guhiu radiro. A'e Alesandria ne ḡasiḡa, niḡa "Tahi'a Ato'a". Izipi haba'anonon'o onairo. ¹² Eme ruhau onamoo, Surakusa neḡano hebetadu, mada uḡidu e'ea radiro. ¹³ E'eano'o hena onamo Regio neḡano hebetiro. Ebu mada tiba radirotene, ḡasi garuga moneono'o zavara'a onairo 'ahine, eme ruhau onamadu, mada aheuḡano Puteoli toḡatoḡagano feuriro. A'e emeḡe ruhu gonaga. ¹⁴ Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaga nu hidirotene, ze umifena'a, "Emeḡe teite fura tiba rado'il!" reiro. E'ano'o e'ea fura tiba radiro. Ebu e'e ḡaruganobu'u eme'e, zavara boro u'ano sasiro rehano, ragavofe'e gonabadu, Roma haba'ano feuriro. ¹⁵ Roma neḡano Zuhi'a Boro mone azaḡa'e emeḡe'a hanite'ete'e hariḡa iḡiro 'ahine, haofe onaadu, vase nu'e Apia-foru maketiḡano, nu'e Taveni Uḡidu rae hune'ete'e i'udi neḡano hido titiro. Paulo ani, horozirotene, Badi'a matu'o haro, ebu zamaḡani'a inariro.

Paulo'a Roma neḡano haramiro

¹⁶ Eme Roma neḡano feurirotene, Paulo'e tuḡunadu ane da'o ne 'ahogano radiro. Ebu uti vaseḡa tibani'a da'o taufinu. ¹⁷ Ebu mada uḡidu meirotene, Paulo'a Iuda azaḡa ibito zini'ete'e azaḡa boroboro ane neo huze nu'oziro. Ebu zeḡe'a nu'ora' onairotene, Paulo'a ziro, raena'a, "Nego nabudi, e emeḡe nabudi mene sausauziro, zu vouḡafe haḡai mene he'ehe'eniro. Rehano Iuda azaḡani'a Ieruselema neḡano obohe teadu, Roma azaḡa 'evorao ri'ilheha. ¹⁸ Roma azaḡani'a ḡadihirotene, ze ura tuḡuhe buhihi reiro,

mazağa runeo tuğuhi'uma hağaiğa sau'a mene horoniro. ¹⁹ Rehano Iuda azağani'a mene uratirotene, e'e ibi 'ahoga o'o'a radu, Roma zuhi'ağani'a kotahoga veize umidiro. U e'e aduga 'ahoga nabudihe rana touga veize mene onaeha. ²⁰ E'ano'o e za ġiazoga zu ġorezoga veize huze onaeha, mazağa Isaraela azağani'a guhine onainute'e vazeğa u'ano, e'e ġu'a neğano 'ada radiu'ete'e."

²¹ Ebu ze naenaenina'a, "Iudea haba'anono'o ġa moneo so'ani 'ahoga mene noneni tuğuriro. Zu vazeni 'ahoga Iudea haba'anono'o feuri' arirotene, ġa moneo sau'ani 'ahoga mene rae fureniro. ²² Rehano eme ġa'a nouge reihi ra'ete'e igihi ra'ohe. Mazağa eme edeğa, haba nidu'a zamağano vaze nidu'a ġae mone ra'ete'e azağa he'ehe'eze'ohe."

²³ Ebu ze Paulo teite bare nu'oranoga rae mada 'ahoga rae tiro. E'e madağa meirotene, Iuda azağa'e ġehağa bagağani'a onaadu, bare ane radone haba'ano nu'oraro. Paulo'e oherebauono'o onamo ġorava Badi'a'a zuhi'afi'uma ġoe'a rae furenio ziniro. Ebu zeġe'a Iesu mae ġihinoga rae, Mose goro ġoe'a zu Peroveta azağa buka zamağanonono'o Iesu hariğa haramiro. ²⁴ Vaze nu'e Paulo ġoere mae ġihiniro, u nu'e mene. ²⁵ Ebu ze zeġe bo'ağano zamaze mene tiba. Ebu Paulo'a 'ahige zirote'e enogano, ze neono'o buau ġouriro. Paulo'e zeġe'a 'izema buanogano 'ahige ziro, raena'a, "Vine Zağoğani'a peroveta vazeğa Isaia-ono'o vouğaze zirota'a'e ġoere huga, raena'a,

²⁶ 'Onamadu Iuda azağa 'ahige zo'i!

Ġae egoga igi huni'uma,
rehano mene ederi'uma.

Ġae horonoga horone huni'uma,
rehano mene zamari'uma.

²⁷ Mazağa 'adi duğuru zama'e tuğa zu teğaze'e 'uhuğa,
ebu ubumaze zuni kuruğa.

A'e ubumaze hina mene horonifine,
zu teğaze hina mene igifine,

ebu zamaze hina

mene zamare horonifine.

'Ougadu mene ġihure baradu,
eġe'a mene faizoga veize.'

²⁸ E'ano'o zae ederoga veize ġoere 'adi zi'ohe. Badi'a'a ġabone hidi'uma ġoe'a tuğure'eta'a'e, Iuda mene azağa veize tuğureha, ebu ze mae ġihini'uma."

[²⁹ Paulo ani 'ouge rae ġoreze hauğirotene, Iuda azağa 'ai oname ġouriro ebu zeġe'a zeġe bare riğa ta'iro titiro.]

³⁰ Muri aheu, ani 'ize ġu'a zamağano rehano, ane'a naeğa hağae'ete'e neğano radiunu, ebu iniu ane vaġe onaidotene, nidu'a mae ġihizido. ³¹ Paulo'e mene rihau'ena'a Badi'a'a zuhi'azi'uma ġoe'a haramo zinido, zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso hari ihozido. Ebu vaze 'ahogani'a zuni mene gararo haro.

Filipi Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Ege Paulo zu Timoteo'a fefa 'adi mirihe'ohe. Eme'e Keriso Iesu veize gau'e'ete'e azağa. Ebu fefa 'adi'e Filipi negano Keriso Iesu mone ra'ete'e azağa nidu'a, zu ibito zini'ete'e azağa*, zu diakono azağa veize tugure'ohe.

² Ibite gezo 'ahige reihi: Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zu zama rogeğa zini'eno'!

Paulo'a Filipi negano ekalesia azağa u'ano Badi'a mazao manoga tauği ra'ohe zu zamare'ohe

³ Ege'a zae zamare'ete'e madağano bone, igaiga ege Badi'a mazao manoga tauği ra'ohe. ⁴ Ege'a zae nidu'a veize kurau'etene, igaiga matu'uheta kurau'ohe. ⁵ Mazağa zae'a hari manoga gadahe mae gihinirote'e madağano'o onao izidi, ege'a hari manoga haramoga veize danahe onainu. ⁶ E'e hube hune 'ahige rae zamare'ohe. Badi'a ani, zae bo'agano gau manoga fureniro, 'ouge hağae onamo, Keriso Iesu'a bare onai'uma madağa me'uma. E'e madağano zae zamao furenirote'e gauğa manoga hağae hauği'uma.

⁷ Za'e ege zamao igaiga radiu'ohe. E'ano'o ege'a zae nidu'a mazao 'ahige zamare'eta'a'e manoga. Mazağa zae nidu'a, Badi'a'a inirote'e gauğa ege'a hağaoga veize danahe onainu. E ğu'a negano'o 'ada radiu'ete'e zamagano zuni, kotao hari manoga birirote'e madağano zuni, ebu hunio hari manoga'e mene tugahe haramo inarinute'e madağano zuni danahiro. ⁸ Keriso Iesu'a zae zamare'ete'e teige, e zae nidu'a zamare'ohe. Ege'a 'ouge rata'a'e, Badi'a ane edeğa, e huga goere'ohe.

⁹ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: zae'a Badi'a faifaine ederoga zu nagini'e duduga ga ve'oga horone ederoga, ebu 'ouge hağae'ena'a, zae'a zae bare zamaro'ite'ete'e hağaigani'a bororu onamoga. ¹⁰ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: Zae radone zamgano nagini'e manoga ederoga, zu zamaze dehenoga, zu hağai sau'a mene hunezuni hağaoga, ebu 'ouge hağae onamo, Keriso'a bare onai'uma madağa. ¹¹ Ebu Iesu Keriso'a danazadu zae gabone'e duduga da'o re'uma. Ege'a 'ahige kuranata'a'e, vaze'a zae hağai manoga horonadu, Badi'a gubane'ena'a zu niğa mae igihinoga veize.

Paulo'a ğu'a negano radiu'ete'e'ano'o hari manogani'a bororu onamiro

¹² Nego nabudi, e ura, za 'adi edero'! Aduga ğehağa ege mazao fureru'ete'ano'o, hari manogani'a bororu onamiro. ¹³ Ebu ege'a Keriso u'ano ğu'ano radiu'eta'a'e, Roma zuhi'ağa ne enoga taufe edau'ete'e azağa, zu vaze nunu ğehagani'a edere ğouriro. ¹⁴ Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azağa'e, ege'a ğu'ano radiu'ena'a, edau ğigaru'ete'e u'ano, Zuhi'a Boro mazao fie ğigaradolu, mene rihau'ena'a, Badi'a goere inare haramo'ohe.

¹⁵ Vaze nu'a Keriso hariğa haramo'eta'a'e, ze ege gau u'ano 'ahi'ahi ma'ohe, zu vitihhi ra'e'ohe. Rehano vaze nu'e ege danahihhi radu, hari manoga haramo hunihhi radu, zama manoga hina haramo'ohe. ¹⁶ Zama manoga hina haramo'ete'e azağa'e, hari manoga biroga veize, Badi'a'a e ğu'ano mae zouhrote'e, ederadu, zege zamarone ege mazao teadu haramo'ohe. ¹⁷ Rehano 'ouge 'ahi'ahi ma'ete'e azağa'e nize boro reihi radu Keriso hariğa haramo'ohe. Ze haramo'eta'a'e, zamaze'e mene deheğa. Ze 'ouge'ena'a, ege'a ğu'ano aduga hide'ete'e'a bororanoga veize rae, zamare taug'e'ohe. ¹⁸ A nagini veize? Zege'a haramo'eta'a'e, zamaze'e duduga ga mene, ago zamaro'! Goere boro'e Keriso hariğa haramo'ete'e. ¹⁹ Ebu e e'e u'ano matu'e'ohe. Ebu e zama mone zuni matu'e ona'uma, mazağa e edeğa, zae'a ege veize kurau'ete'e'ano'o, zu Iesu Keriso Vine Zağogani'a danahe'ete'e'ano'o, e'e Badi'a'a ğu'anono'o mae buhi'uma.

Paulo gabone'e Keriso teite

²⁰ E'e 'ahige zamare'ena'a hube hune guhiu radiu'ohe: Ege mazao nagini'a furerane zu, e'e mene mazağarohi'uma. U e'e igaiga inare goere'ete'e teige, izidi zuni inare goeri'uma. Ebu e gabode radine, ga rudaune, ege hağai nidu'a'ono'o vaze nu'a Keriso nigunoga urate'ohe. ²¹ Mazağa ege mazao'e, gabode radiu'eta'a'e, Keriso teite radiu'ohe. Ebu rudaune'e, manoga hune hidu'uma. ²² Rehano ege'a gabode radine, ege gau u'ano vaze gehagani'a Badi'a goere egadu, gabone hidu'uma. E'ano'o e agu'a, no'e ibiğano onamine manoga. ²³ E zamahe aheu nemağano. E ura'e raha 'adi modadu, Keriso teite radihi. 'Ougine manoga tauği. ²⁴ Rehano e zae veize raha 'adao gabode radine, manoga. 'Ougine zae danazoga idağa. ²⁵ E hube hune 'ouginne manoga rae zamare'ohe. E edeğa, e'e gabode radadu, zae nidu'a teite radi'uma. Ebu zae'a Keriso

* 1:1 ga bisofu

mazao fie'ete'e'a bororanoga veize, zu zae'a fie'ete'ea, matu'uze'a bororanoga veize danazi'uma. ²⁶ 'Ougadu ege'a bare amine, za'e ege u'ano Keriso Iesu nigune'ena'a, matu'e ruda'uma.

Badi'a mone ra'ete'e azağa'e gahunoneğa manoga hidi'uma

²⁷ Goere boro tiba'e, 'ahige reihi: Za, Keriso hari manoga mae gihine'ete'e vazega ra'ete'e hağaigano da'o onamo'i! 'Ougine, ege'a giazi' amine, ga haba faganono'o harize igine zuni, e ederi'uma; Za'a zamaze tibunadu edau gigaru'ete'e, zu zamaze tibano neadu hari manoga ağıro hau'ete'e azağa'ono'o hari manoga inare biretite'ete'e. ²⁸ Ebu aduga zini'ete'e azağa mene rihoze'ete'e, zu zae'a inare goere'ete'e ege ederi'uma. Zae'a mene rihau'ete'e hağaiga, aduga zini'ete'e azağa'e Badi'a'a ruizi'uma, u za'e gabone hidi'uma. 'uguga nidu'a Badi'a mazao'no'o furera'uma. ²⁹ Za'e Keriso mazao fie'ete'e gahunoneğa manoga da'o Badi'a'a mene zeneha, rehano Keriso u'ano aduga hide'ete'e gahunoneğa manoga zuni zeneha. ³⁰ Ege'a hidirote'e adugağa zae'a horonirote'e heuga, zae'a e'e adugağa hide'ohe. Ebu ege'a ize e'e adugağa hide'ete'e izidi zae'a igi'ohe.

2

Za'e zamaze tibunadu, zae'a bare nize mae ovoro'i

¹ Za Keriso teite tibuzate'eano'o inare'ohe? Keriso'a zae zamarate'eano'o za manogahe? Za Vine Zağoga teite radiu'ena'a, ane teite matu'e tiburu'e'hehe? Za vaze mazao manore'e'hehe, zu vetuğazi'e'hehe? ² Za 'ouge rado'idene, zamaze'e zamare girigiro'i! Zamarone tiba hina zamaro tito'i! Zamaze tibunadu gauo'i! Za'e 'ouge hağae'ena'a, ege matu'u borofe huno'i! ³ Ago inaho'i! Nize boro reihi ra'ete'e zu zae'a bare niguzoga rae, gau 'ahoga ago hağao'i! Rehano zae'a bare nize mae ovoradu, vaze zamare ghizo'i, u za'e ze 'u'ugano rae zamaro'i! ⁴ Zae zae'a manoga hidoga veize da'o ago zamaro'i, rehano vaze'a manoga hidoga veize zuni zamaro'i!

⁵ Za'e, radoneze zamağano hağaize zu zamaroneze'e Keriso Iesu'a hağaidote'e teige hağao'i!

⁶ Bibe bone Keriso ane huga, Badi'a teite idağa rehano, Badi'a teite idaru'ete'e niğa boro mene obone giganiro.

⁷ Ebu niğa boro modadu, vaze raena'a, tuğure vazega teigiuro.

⁸ Ebu ani vazeo reirotene, ane'a ane bare mae ovoiro.

Ebu Badi'a goere mene vari'ohaudu. Ane'a ruda'uma ibiğa rehano onaminu.

Ebu vaze hağaiga sau'a boro teige, satauroniro ebu rudaro.

⁹ E'ano'o Badi'a'a ani mae gihine hitana huneo ohoniro, ebu ni ghihi'a haro.

E'e niğa'e ni 'ahoga 'ahoga nidu'a vitinoga.

¹⁰ Badi'a'a 'ougirota'a'e, adureo radiu'ete'e, zu raha radiu'ete'e, zu raha 'u'ugano radiu'ete'e nidu'a'a Iesu matu'o hau'ena'a, guğuroga veize.

¹¹ Ebu guğurate'e nidu'a'a 'ahige rae furenoga veize: Iesu Keriso'e Zuhi'a Boro.

Ze 'ouge hağae'ena'a, Badi'a emeğe Mama ni mae ghihi'uma.

Gabone hidi'uma ibiğano inare onamo'i

¹² E'ano'o vazeha manoga nidu'a, zae'a Badi'a goere ibiğano igaiga onamidote'e teige, rihau rudau'ena'a, gabone hidi'uma ibiğano inare onamo'i! U mene ege'a zae teite radiu'ete'e zamağano da'o, rehano izidi ege o'o'ano zuni borofe inare gauo'i! ¹³ Mazağa zae'a Badi'a ura hağaiga hağaoga veize Badi'a'a zae zamao gaue'ena'a inarazi'ohe, zae'a uratadu e'e hağae'ohe.

¹⁴ Gau nidu'a zamağano ago goere'ena'a zu ta'iro tite'ena'a, hağao'i! ¹⁵ 'Ougine za'e vaze duduga taugi re'uma, zu vaze'a mene debaze goeri'uma. Ebu izidi ega, hağai ve'oğa azağa gunugano, sau'ani 'ahoga mene hağaadu, Badi'a ubuga ubuga teige, radifo. Za'e, e'e gunugano buzuva'a adureo agaru'ete'e teige agarano'i! ¹⁶ Ebu gabone tugutuğu hidi'uma goe'a vaze veize rae furen'o'i! 'Ougine, e'e, Keriso'a bare ova'i'uma madagano, ege'a zae bo'agano gau aduga hağaidota'a'e hügeita raena'a, zae u'ano matu'e ruda'uma. ¹⁷ Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano aduga hide'ohe rehano, zae'a Zuhia Boro veize gauine, ege'a zae u'ano rudaune e matu'e'ohe. Zu e ura zae nidu'a teite matu'e tiburatihi. ¹⁸ E'ano'o zae zuni ege teite matu'e tiburatihi.

Paulo'a Filipi azağa u'a Timoteo tuğuni'uma

¹⁹ Zuhi'a Boro Iesu'a uratine, e zae vağe Timoteo ariga tuğune ame'ohe. 'Ougadu ane'a baradu, zae hari me'odonine ege zuni matu'i'uma. ²⁰ Zea'a faine radiu'e ga mene rae Timoteo'e hube hune zamare'ohe. 'Adama ani heuga zae zamare'ete'e e'e vazega 'ahoga o'o'a. ²¹ Mazağa vaze geħağa'e Iesu Keriso'a urate'ete'e gauga mene zamaradu, zege hune'a urate'ete'e gauga zamare borofe'ohe. ²² U za edeğa, Timoteo'e hağai manogano

Badi'a gau haḡae'ohe, mazaḡa ani hari manoga haramoga veize eḡe teite faifaine gau onainu. Ani'e ubugani'a moga danane'ete'e teige eḡe teite gau onainu. ²³ E'ano'o 'adao eḡe mazaο nagini'a fureratite'e ederi'udu'u, Timoteo zae vaḡe tuḡuni'uma. ²⁴ Ebu eḡe zuni zae vaḡe ariga ami'uma ra'ohe. E'e ibiḡa'e Zuhi'a Boro'a haḡaoni'uma rae hube hune zamare'ohe.

Paulo'a Epafrodito Filipi azaḡa vaḡe tuḡuni'uma ra'ohe

²⁵ U Efaforodito, ani eḡe nego. Ani eḡe teite gau'e'ohe, zu uti azaḡa teige eḡe teite hari manoga bire'ohe. Ani'e zae'a eḡe u'a tuḡuniro. E'ano'o ani onaadu e ḡau nunu mene idaru'etene ani'a danahinu. Rehano izidi Efaforodito'e zae vaḡe bare tuḡunine manoga ra'ohe. ²⁶ Mazaḡa ani zae nidu'a ḡiazih radu zamare hune'ohe. Zae'a ani ibite uginirote'e egadu, zamaze'a adudaro. Ane'a za 'ougirote'e igirotene, ani zamaḡa mene idararo. ²⁷ Ani'e hube hune ugi boro'a madu nariga rudaro. Rehano Badi'a'a vetuganeadu fainiro. 'Ougadu e'e, aduga zamagano, aduga hena mene bare ragatiro. Badi'a ani Epafrodito da'o mene vetuganiro rehano, eḡe zuni vetuḡahiro. ²⁸ E'ano'o e ura, ani'e ḡarihe zae vaḡe tuḡune amihi ra'ohe. 'Ougine, za ani teite hidadu matu'i'uma, zu eḡe zama'a adudu'ete'e'a ufira'uma. ²⁹ E'ano'o Zuhi'a Boro' ibio, matu'o hau rume'ena'a, mae ḡihino'i! Za ani heuḡa vazeḡa nigunine manoga! ³⁰ Mazaḡa Keriso gau u'ano ani nariga rudaro. Ani'a zae'a danahifote'e gauḡa haḡaadu, nariga rudaro.

3

Radone zamaḡano haḡai boro'e Keriso edere'ete'e

¹ Nego nabudi, e 'ahige bare reihi: Za Zuhi'a Boro teite tiburanate'e u'ano matu'o'! Eḡe'a ibite iraduguzirote'e ḡoe'a, bare bare to zinihi ra'ohe. A'e eḡe mazaο mene gau boro, zu a'e zae'a mene ve'oroga veize.

² Badi'a aḡu'a zu haḡai sau'a haḡae'ete'e azaḡa veize ḡiano'i! Ze'e Iuda azaḡa. Iuda azaḡa'e zae so'oze'ena'a, ahiri rana iḡuri haḡaine, Badi'a mone re'uma ra'ohe. Rehano ze'e foure ahiri ru'i tauḡe'ohe. A'e huga o'o'a. ³ U eme'e hube hune Badi'a mone ra'ete'e azaḡa. Eme'e Badi'a Vine Zagogani'a ibitofeadu Badi'a mazaο kurau'ohe. Eme Keriso Iesu nigune'ohe, e'ano'o ahiri rana iḡuri haḡae'ete'e. Zu Badi'a ubuḡa rouga radu zeḡe edeḡano gauete'e azaḡa eme'a mene zamare borofe'ohe. A'e huga o'o'a haḡaiḡa. ⁴ Rehano vaze 'ahogani'a ani'e vaze nagiga ra'ete'e moneo Badi'a'a mae ḡihini'uma ra'ete'e borofe zamarine, eḡe zuni eḡe moneo borofe hune rouga idaḡa.

U vaze 'ahogani'a ahiri gauḡa ḡehaḡa haḡae'ohe rae zamarine, a'e eḡe'a vitinoga. ⁵ E'e fureranadu mada fu'o zu uḡidu fare meirotene, ahirihe rana iḡuri haḡairo. E'e Isaraela vazeḡa, Beniamini iduhu vazeḡa, ebu Heberu mariga huga huga. Iuda goro ḡoe'a moneo'e Farisea vazeḡa, goro ḡoe'a faifaine haḡaido. ⁶ Badi'a veize inare'ete'e moneo'e ekalesia azaḡa eḡe'a zamahe nidu'a hina sausauido. Iuda azaḡa goro ḡoe'a faifairu haḡaadu, duduga ra'ete'e moneo'e, mene ve'oniro.

⁷ Eḡe'a ahi gauḡa'e manoga tauḡi zu gau boro bagaga rae zamarinu. Rehano Keriso'a eḡe veize rudarote'e ederirotene, 'uguḡa haḡaiḡa'e huga o'o'a haḡaiḡa rae zamarinu, mazaḡa e'e Keriso ederihi reinu. ⁸ Ebu e 'ize bare reihi. Ibite Badi'a'a matu'oga veize rae zamare haḡaidote'e haḡai'a nidu'a'e huga o'o'a ra'ohe. U Keriso Iesu, eḡe Zuhi'a Boro, ani'e inihu edere'eta'a'e, manoga boro bagaga. E'e, Keriso u'ano haḡaihe amahiḡa nidu'a modiro. Ebu 'uguḡa haḡaiḡa'e busi rae zamare'ohe, e'e Keriso mone reifine, ⁹ zu ane teite tiburafine. E'e izidi eḡe inarao goro ḡoe'a haḡaadu, Badi'a ubumao duduga rae, mene ra'ohe, rehano Keriso mazaο fie'ete'eano'o Badi'a ubumao duduga rae ra'ohe. A'e Badi'a ane'a 'ouge ra'ohe, mazaḡa eḡe'a Keriso mazaο fie'ete'e u'ano. ¹⁰ E ura'e Keriso faifairu ederihi, zu ani'a runeono'o bare ḡabodirote'e ḡigi'aḡa ederihi, zu ane zaharanirote'e teige eḡe zuni zahararatihi, zu ane'a rudarote'e teige eḡe zuni haḡai sau'a moneono'o rudau vaḡinihi. ¹¹ 'Ougadu e nougihi reine zuni, eḡe'a Keriso teite runeono'o bare ḡabode iḡunadu, e'e ḡaboneḡa hina onamihi ra'ohe.

Zamamone oname hohono'i

¹² E'e, 'uguḡa haḡaiḡa nidu'a haḡae haḡeḡa rae, mene ra'ohe, zu e'e Keriso teiḡe duduga hune rae mene ra'ohe. Rehano e'e haḡaiḡa haḡae hunihi rae ize inare'ohe, mazaḡa, e'e Keriso hune teiḡoga veize, Keriso Iesu'a eḡe meiro. ¹³ Nego nabudi, e'e Keriso teiḡe huneha rae mene zamare'ohe. Rehano e'e, ḡau tiba 'adi haḡae hunihi ra'ohe: E'e, ḡaruni moneo haḡairote'e ḡauḡa nidu'a mene zamare'ohe. Rehano zama mone ḡauḡa da'o zamare'ohe. A'e Keriso ederadu, ane teiḡoga veize inare gau'e'ohe. ¹⁴ E'e Keriso hune teiḡoga veize inare oname'ohe zu ḡonagano Badi'a'a naeḡa ini'uma.

E'e naeḡa'e Badi'a'a huhe'ete'e zu adure zamahe iti'uma, mazaḡa Keriso'a eḡe veize gau haḡairo.

¹⁵ E'ano'o emeḡe nidu'a Badi'a mazao fiadu zamarone manōḡa meirote'e azaḡa'e, 'ahige zamari'uma. Ebu haḡai nu zamaḡano zae'a nufe zamarine, a'e zuni Badi'a'a zamazeo dogo'ani fureno zini'uma. ¹⁶ Rehano ḡoere boro'e emeḡe iniuiniu'e Badi'a'a ihofirote'e idunaḡano haḡae onami'uma.

¹⁷ Nego nabudi, eḡe teiḡo'i zu emeḡe'a ihozirote'e haḡaiḡano radiu'ete'e azaḡa faine ḡiane'ena'a zeḡe zuni tuhuzo'i. ¹⁸ Mazaḡa vase ḡehaḡani'a agire teiḡe Keriso agireni'ohe. E'e ibite 'uguga azaḡa haḡai 'ai gae ḡehaga me'odo ziniro rehano izidi zeḡe haḡai zamaradu nihe vuḡani'a onae'ena'a bare ra'ohe. ¹⁹ Ze'e ḡonagano rudaune, irerogao diugi'uma. Ze'e ahirize'a urate'ete'e haḡaiḡa da'o haḡae radiu'ohe. Ebu mazagaro haḡaiḡa haḡae'e rehano, a'e zeḡe'a bare ite'ohe, zeḡe'a zamare'ete'e ḡauga nidu'a'e raha 'adi ḡauga. ²⁰ Rehano emeḡe radone haba'a'e adureo. Ebu Zuhia Boro Iesu Keriso eme ḡabofi'uma vaseḡa, e'ano'o ovaite'e guhine radiu'e'uma. ²¹ Ani ḡau nidua'a zuhi'ani'et'e inaraḡa obone'ohe. Ani'a bare ovaite'e madaḡano, e'e inaraḡa hina ahirife ruhura'umate'e ani'a mae nufadu, ahi'a iziḡa manōḡa heuḡa rifi'uma.

4

¹ E'ano'o nego nabudi, Zuhi'a Boro mazao fiadu edau gigarano'! E'e za zamare rudau'ohe zu giazihni ra'ohe. Ebu za'e eḡe matu'ohi'ohe, zu eḡe'a niguze'ete'e azaḡa.

Inara ḡoe'a

² Euodia zu Sintike, e za umize'ohe, za'e Zuhi'a Boro moneo reirote'e azaḡa bobo zamaze tibuno'i. ³ Eḡe teite gau tibano gau'e hune'ete'e vaseḡa, ḡa'a roḡae aheu e'e danazite'e eḡe'a umie'ohe. Ze'e hari manōḡa haramoga veize eḡe teite inare gaudido. Ze'e Kelemenito zu eḡe teite gaudido'e azaḡa nunu teite gaudido. Ebu zeḡe nidu'a ni'e Badi'a'a ḡabone bukaḡano mirihiro.

⁴ E bare bare 'ahige ra'ohe: Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a zae veize haḡairote'e zamaradu matu'o'i! ⁵ Vaze mazao roḡeru rado'i, vase nidu'a'a za'e roḡeḡa rae horozoga. Za 'adi zamaro'! Zuhi'a Boro'e 'ariga bare onae'ohe.

⁶ ḡau ni 'ahoga moneo zamaze 'ahoga adudano'! Rehano nagini'a furerano'idene, e'e ḡauga nidu'a'e Badi'a mazao umido'! Ebu za kurano'idene iḡaiḡa Badi'a Mazao manōḡa taugi ro'! ⁷ Ebu Badi'a'a zama roḡeḡa zini'uma, e'ano'o zamaze'e mene aduda'uma zu mene riha'uma, mazaḡa za'e Keriso Iesu teite tiburaro 'ahine. Zama roḡeḡa a'a'e boro baḡaḡa zu hoe'aḡa, vase'a zamaroga zu mene idaga.

⁸ Nego nabudi, ḡoere ḡonagano 'ahige reihi! Haḡai 'ahiguḡa zamare onamo'! Huga ḡoere'ete'e haḡaiḡa, gubatite'ete'e haḡaiḡa, haḡai duduga, zama deheḡa haḡaiḡa, vase'a matui'uma haḡaiḡa manōḡa zu vase'a rae ḡihini'uma haḡaiḡa manōḡa. Nagi haḡai manōḡa taugi ga vase'a niguni'uma haḡaiḡa manōḡa horono'idene e'e zamare'eno'! ⁹ Zae'a eḡe mazaono'o ederirote'e, zu meirote'e, zu igirote'e ḡoe'a nidu'a, zu eḡe haḡaio horonirote'e haḡaiḡa nidu'a, zae radone zamaḡano haḡao'! Ebu zama roḡeḡa rife'ete'e Badi'aḡani'a zae teite radiu'e'uma.

Filipi azaḡani'a Paulo danane'ena'a ḡau tuḡuriro

¹⁰ E'e Zuhi'a Boro mazao matu'e rudau'ohe, mazaḡa faḡa hune radate'e enogano, za bare eḡe zamaradu eḡe ferehidote'e ḡauga tuḡurodo. E edeḡa, za hube uratinu rehano, danahe'ete'e ibiḡa mene hidiro. ¹¹ E ḡau nu'a ferehe'ete'e u'ano, 'ouge mene ra'ohe. Mazaḡa eḡe mazao nagini'a fureraune, a'e ḡau'a ferehe'e ga mene, rehano e edereha zamahe'e idaḡa da'o. ¹² E edeḡa, ḡau o'o'a zamaḡano radiu'ete'e radoneḡa, ga ḡau ḡehaḡa zamaḡano radiu'ete'e radoneḡa. Radone nagiga zamaḡano zuni, e'e matu'e radoga ederiro, ogomu ḡehaḡa ga o'o'a, ḡau ḡehaḡa ga o'o'a. ¹³ E'e, radone nagigano zu ḡau nidu'a haḡaoga idaḡa, mazaḡa Keriso'a inaraḡa ini'e 'ahine. ¹⁴ Rehano e 'ada aduga hide'ete'ea, zae'a danahe'eta'a'e manōḡa taugi.

¹⁵ Filipi azaḡa, za edeḡa, zae'a hari manōḡa ḡadaheḡano igirote'e madaḡano bone, e, zae haba Makedoniaono'o iḡunirotene, zae Filipi ekalesia azaḡani'a da'o ḡau nu ini'ena'a danahiro, u neḡa 'ahoga 'ahoga ekalesiaḡa azaḡa'e mene 'ougiro. ¹⁶ Eḡe'a Tesalonika neḡano radiunute'e zamaḡano zuni, e ḡau'a ferehinutene, za eḡe veize bare bare ḡau tuḡurido. ¹⁷ E'e zae'a ḡau nu bare tuḡuronoga veize 'ahige mene ra'ohe. Rehano zae'a danahe onamadu, Badi'a'a naeḡa zinite'e'a bororanoga urate'ohe. ¹⁸ E'e ferehe'ete'e ḡauga nidu'a 'ada. A'e boro baḡaḡa. Zae'a eḡe veize tuḡurirote'e ḡauga, Epaforodito'a odohe onairotene, ḡauhe'a ḡehararo. Zae'a tuḡurirote'e ḡauga'e Badi'a ḡahunohau'ete'e hohoga manōḡa heuḡa. A'e Badi'a'a mae ḡihine'ohe, zu matu'e'ohe.

¹⁹ Ege Badi'a'a, ane gāuḡa gēhaḡa bagaḡaono'o, Keriso Iesu u'ano borofe zini'uma, gāuze'a fereze'ete'e madaḡano.

²⁰ Emeḡe Badi'a, emeḡe Mama nigune'eno'i, onamo tuḡutuḡu! Hube hube hune 'ougo'i!

Paulo'a Filipi kuru azaḡa veize uhiu tuḡure'ohe

²¹ Iesu Keriso mazao fie'ete'e azaḡa nidu'a veize uhiu tuḡure'ohe. Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaḡa eḡe teite 'ada radiu'ete'e'a uhiu tuḡure'ohe. ²² Adao Badi'a veize ra'ete'e azaḡa nidu'a'a zae veize uhiu tuḡure'ohe. Roma zuhi'aḡa* neo Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zuni uhiu tuḡure'ohe.

²³ Zuhi'a Boro Iesu Keriso ḡahunone manogani'a zae vine teite radiu'eno'i!

* 4:22 Niga, Kaisara

Kolose Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Ege Paulo'a emeğe nabudi Timoteo teite fefa 'adi mirihe'ohe. E'e Badi'a'a madu, Keriso Iesu veize apostolo gaugano ohohiro. ² Fefa 'adi'e Kolose neğano radiu'ete'e Badi'a mone ra'ete'e zu Keriso gauo hubehune gau'e'ete'e azaga veize mirihe'ohe. Badi'a, emeğe mama'a manohuga zu zama rogeğa zeno'!

Paulo'a manoga tauği ra'ohe zu kurau'ohe

³ Eme zae veize igağa kurau'etene, Badi'a, emeğe Zuhi'a Boro Iesu Keriso Moga mazao manoga tauği ra'ohe. ⁴ Mazağa zae'a Keriso Iesu mazao fie'ete'e zu Badi'a mone ra'ete'e azaga nidu'a zamaradu danaz'ete'e igiro 'ahine. ⁵ Zae'a 'ouge'eta'a'e Badi'a'a zae veize e'e naega adureo ruhinirote'e mae gihini'uma 'ahine. Za'e hari manoga goe'a huga gadahegano igirote'ano'o, Badi'a'a e'e naega ruhine tiro. Ebu izidi zuni za'e e'e zamare'ohe. ⁶ E'e hariğa manogani'a zae mazao feuriro. Za'e Keriso mazao fie'ete'e azaga sau'aze Badi'a'a rae mode'ete'e hariğa huga igiro. E'e madaganono'o onao izidi, zae'a gaboneze gihune'ete'e teige, haba nidu'a zamağano hari manogani'a vase zamao gauadu, gaboneze gihune'ohe, ebu hari manoga mae gihine'ete'e azagani'a geharu'ohe.

⁷ Za'e Epafara'a hari manoga ihoziro. Ani'e emeğe teite gau'e'ete'e zu emeğe zamarone. Ani'e Keriso veize igağa gau'e'ena'a emeğe danafe'ohe. ⁸ Ebu ani'e zae'a vase zamaradu danaze'ete'e me'odofiro. vase danazoga veize, vine Zağogani'a inarağa ziniro.

⁹ E'ano'o, emeğe'a zae hari 'ouge igirote'e madaganono'o onao izidi, eme'e hubehune zae veize igağa kurau'ohe, ebu Badi'a ahige umine'ohe; Vine Zağoga hina ani'a zama huhuzaga zu edeğa zenadu Badi'a'a ura'ete'e gauga zae'a hugahune ederi'uma. ¹⁰ Eme 'ahige kurau'ohe; Zae'a Zuhi'a Boro ibio ani gubane'ena'a, zu Badi'a ubuğa reifine zae'a nagini hağae'ete'ea Badi'a'a za'e manoga reifine, zu zae'a hağai manoga nidu'a faifaine hağafine, zu Badi'a borofe edere onamifine.

¹¹ Ebu eme ahige kurau'ohe; Badi'a gigi'a inarağa gonaga 'o'o'a hina zae'a inarifine, ebu e'e inarağa hina zae'a mene ġarihe mağunifine, zu adugani'a onait'e'ea, zae'a edau gigarafine, ebu zae zamao matu'u'a iri'avoga. ¹² Ebu eme hena ahige kurau'ohe; Zae'a Badi'a, emeğe Mama mazao manoga tauği rouga. Badi'a ani, ane mone ra'ete'e azağani'a Badi'a haba ağağa zamağano radiu'ena'a me'uma manohugağa, zae zuni zeğe teite meifine, ibitoziniro. ¹³ A'e Badi'a'a uzaboono'o emeğe mae vağifiro, ebu ane ubuga zamaronogani'a zuhi'ani'ete'e zamağano ohofiro. ¹⁴ Ebu Badi'a ani Keriso ru hina emeğe gabofiro, ebu emeğe sau'a nidu'a rae modiro.

Keriso'e hitaga hune

¹⁵ Eme Badi'a'e horonoga mene idağa, rehano Iesu Keriso'e Badi'a iraga furene'ohe. Iesu Keriso'e, ġau nidu'a ize izema fureranogano Badi'a teite radiunu, ebu ġau nidu'a'e ani 'u'uğano. ¹⁶ Mazağa Kerisono'o Badi'a ġau nidu'a hağairo, adure zu rahao radiu'ete'e gauga, horone'ete'e zu horonoga mene idağa gauga hağairo. Badi'a'a vine zuhi'ağa, tuğure viga inarağa ebu ġau inarağa nidu'a Kerisono'o zu Keriso veize hağairo. ¹⁷ Keriso'e ġau nidu'a ize izema fureranogano ani'e 'e'e radiunu, ebu ani'a ġau nidu'a radiu oname'ete'e zu ġau nidu'a gau'e tibururu'ete'e hağairo. ¹⁸ Keriso ani ekalesia vadiga, ebu ekalesia'e ani ahiri. Gadahegano'e ġau nidu'a ani mazaono'o fureraro, ebu ani'e runeono'o gabodi'uma azaga bo'agano ane'a ibite gabodiro. A'e ġau nidu'a ane'a zuhi'anoga veize. ¹⁹ Mazağa Badi'a ani'e ane urao Keriso zamağano radi'uma reiro. Ebu e'ano'o Keriso'a Badi'a hağai furenehuni'uma. ²⁰ Ebu Badi'a'a ane urao vase zu ġau nidu'a Keriso teite bare tibuni'uma reiro. Ebu Badi'a zu ġau nidu'a bo'agano zama rogeğa veize Keriso'a satauroo ruga sonirote'eano'o, adure zu rahao radiu'ete'e gauga nidu'a, ibite'e Badi'a mazao fararo rehano, Keriso teite bare tibuziro.

²¹ Za'e ibitebone Badi'a mazaono'o fararo, ebu za'e hağai sau'a hağaidote'e u'ano, za zama'e agireğa radu, Badi'a mazaono'o fararo. ²² Rehano Keriso'a ane ahirio satauroo rudarote'e u'ano, izidi za'e Badi'a'a ane teite bare tibuziro, za'e ane zamao ohozadu, ane ubumao za'e duduga, ebu toragani o'o'a reifine. Vaze'a Badi'a zamao za'e ve'oreha rae mene re'uma. ²³ Zae'a hubehune Badi'a mazao fie oname'ena'a edau gigaraune, zu hari manoga zamağano, ġabone manoga me'uma reirote'e goe'a zae'a obone giganine, za'e Badi'a ubumao duduga re'uma. E'e hariğa manoga'e haba nidu'a zamağano harama onaeha. Ebu ege, Paulo'e Badi'a'a hari manoga harama'ete'e gaugano ohohiro.

Paulo'a Ekalesia Veize Gauiro

²⁴ Izidi 'ada e'e, zae mazao hari manoga haramirote'e u'ano aduga hide'ete'e moneo matu'e'ohé. Ebu Keriso'a aduga hidirote'e teige, ege zuni ege ahiri hina e'e adugağa hide'ete'e mene rihone'ohé. E'e hağaiga'e Keriso ahiri'e ekalesia azağa veize. ²⁵ E'e Badi'a'a ekalesia azağa tuğere gaugano ohohiro. A'e zae mazao, Badi'a ane goere ihozoga veize ²⁶ U'uru radiu'ete'e gauga 'a'a'e amahi hune azağa mazao Badi'a'a mene rae fureniro, rehano izidi ane mone ra'ete'e azağa mazao furene'ohé. ²⁷ Badi'a ani, ibite mene rae furenirote'e u'uru radirote'e gauga manoga 'a'a'e, Iuda mene azağa bo'agano Badi'a inahé meirote'e azağa mazao rae fureniuma reiro. E'e u'uru radirote'ete'e gauga'e Keriso. Ani'e zae zamao radiu'ohé, e'ano'o Badi'a'e manoga hune u'ano zae zuni manoga hune re'uma.

²⁸ Ebu eme'e edegafe nidu'a hina iraduguzena'a, zu ihoze'ena'a, vase nidu'a mazao Keriso hariğa haramé'ohé, mazağa emeğe ura'e emeğe'a danazadu vase nidu'a'a Badi'a zama faifairu edere'ena'a, ane ibio da'o oname'ena'a duduga vaseğa radu, Keriso ane zamao ohoziuma. ²⁹ 'Ouge hağae'ete'e veize ege zamao inare gau'eta'e Keriso gigi'ağa hina inare gau'e'ohé.

2

¹ Ege'a 'adi ra'eta'a'e, e ura za edero'i! Ege'a zae, zu Laodikea neğa azağa, ebu ize mene horohate'e azağa nidu'a danazoga veize inare'ohé. ² E ura ze'a inaratitoga zu zamarotite'ena'a tiburánoga. Ebu e ura ze'a Badi'a u'uru gauga edere hunoga. U'uru gauga a'e Keriso. ³ Ebu Keriso mazao bu'u Badi'a'a u'uru tidote'e zamaroneğa boro bagağa ederi'uma. ⁴ Ege'a 'adi ra'eta'a'e, vase'a zamaguhi goe'a hina mene so'ozifine. ⁵ Giano'i! E'e zae teite mene radiu'e rehano, ege zama'e zae mazao radiu'ohé. E'ano'o zae'a hağai manogano radiu'ete'e zu zae'a Keriso mazao fie gigaru'ete'e ederadu, matu'e'ohé.

Keriso Mazao e Gabone Iziga

⁶ E'ano'o Keriso Iesu'e Zuhi'a Boro radu za'e mae gihiniro 'ahine, ani teite tiburu radiu'eno'i! ⁷ Ebu ire taigani'a rahao kame gigaru'ete'e teige, Keriso mazao kame giganadu, ane zamare'ena'a farau onamo'i! Ebu Epafara'a Badi'a goere ihozidote'e teige obone gigano'i! Ebu Badi'a mazao igaiğa manoga tauği ro'i! ⁸ Vaze goere faine giano'i! Hena, zeğe'a tutuze ve'oziuma. Ze'e Badi'a edeğa zu vase'a nouge nouge radiu'ete'e edeğa nidu'a raha adi ibigano ihozi'uma. Zeğe goere'e huga 'o'o'a zu guriro goe'a. Goere a'e Kerisoono'o mene onae'ohé, rehano amahi azağa edeganono'o zu haba 'adi vineganono'o. ⁹ Giano'i! Mazağa Badi'a gabone zu hağai nidu'a'e Keriso zamağano iri'ave radiu'ohé. Keriso'e vase reirotene ani'e ize Badi'a, e'ano'o za'e Keriso zamağano Badi'a hağai nidu'a horone'ohé. ¹⁰ Ebu za'e Keriso teite tibuziro zu ani mazaono'o hağai 'adi nidu'a meiro. Vine sau'a zuhi'ağa, zuhi'a nidu'a zu gau nidu'a'e Keriso radiu'ohé. ¹¹ Iuda azağa'e, Badi'a mone ra'etene, vase 'evore hina ahiri ogağa vari'e modadu iguri hağae'ohé. E'e teige za'e, Keriso mone reirotene, Keriso'a zamaroneze sau'a zu gaboneze sau'a vari'e mode'ena'a, zamazeo iguri hağairo. ¹² E'e huga'e, zae'a Badi'a ni mae gihinadu bapatzio meirote'e zamağano, Keriso teite guriro, ebu Keriso ane teite bare gabode iguniro. Mazağa Badi'a'a Keriso runeono'o bare gabonirote'e gigi'ağa mazao zae'a firo 'ahine. ¹³ Ebu ibite vineze'e rudanoga zu Badi'a mazaono'o faranu. U e'e madağano'e, zae gabone sau'a'e ize mene vari'e modiro. Rehano 'ouge ize hağairote'ea, Badi'a'a za'e Keriso teite bare gaboziro. Ebu emeğe sau'a nidu'a rae modiro. ¹⁴ Ebu Badi'a'e Emeğe hağai sau'a u'ano emeğe 'ute'ete'e Iuda azağa goro goe'a'e nidu'a madu, Keriso teite satauroniro. 'Ouge hağae'ena'a, Badi'a'e goro goe'a nidu'a 'uiro. ¹⁵ Ebu 'ouge hağae'ena'a, Badi'a'a vine sau'a zuhi'ağa zu zuhu'a inaraze mae buno ziniro. Mazağa goro goe'a 'uiro 'ahine, Satani'a e'e goe'a hina emeğe 'utoga mene idağa. Ebu Keriso satauronirote'e zamağano, vine nidu'a Keriso'a ro'aze hağairote'e, Badi'a'a hunio fureniro.

¹⁶ Eano'o, zae'a aue'ete'e zu gage'ete'e moneo ga muri muiga, bato iziga muiga zu Iuda azağa Bana Madağa u'ano, vase 'ahogani'a zae ve'oga rae zoitene gararozeno'i! ¹⁷ Mene! Iuda azağa goro goe'a zu muiga 'uğuğa'e Badi'a'a rae tirote'e gauga manoga emeğe rifuma vineğa isoğa. Rehano izidi gau manoga a'e fureraneha. E'e gauga huga'e Keriso. ¹⁸ Gurire'ena'a nize mae ovoe'ete'e zu tuğere viga mazao kurau'ete'e azağa goere ago ego'i! Ze'e za tutuze ve'ozihira'ohé. Ze'e tuğere viga horoneha ra'ena'a, nize mae ite'ena'a goeri'uma, rehano ze zama'e mene Badi'a mazaono'o, ebu ze 'ane ze'e nize boro azağa re'uma. ¹⁹ Ze'e Keriso mene hegote'ohé. Keriso ani ekalesia vadiga, ekalesia azağa'e ane ahia'a. A'u'a zu viniga hina tibuzetene ahiri nidu'a gigaze'ohé. Ebu Badi'a'a ekalesia ibitozini'ena'a inari'uma.

²⁰ Za'e Keriso teite rudau'etene, raha 'adi vinega zuhi'agaono'o mae buze'ohé. Rehano za'e nougadu ize raha azağa hağaiu radiu'ete'e teige zege goere igi'ohé? ²¹ Ze 'ahige ra'ohé, "Ago obone to'! Ago au nuro'! Ago obone nuro'!" ²² 'Ahiguğa goro goe'a'e vaze mazaono'o onae'ohé. E'e goro goe'a'e mene fağa hağae'ohé zu dauge'ohé. ²³ Goro goe'a 'uguğa'e edeğa boro goe'a iraga, rehano huga'e o'o'a. Ze'a kuru veize zege bare inahirote'e gauga'e vaze maza'ono'o zu ze'e gurire'ena'a nize ufeta mae ovo'i'uma, ga ahirize sausaune'eta'e Badi'a matuo hafine. Rehano goro goe'a 'uguğa'e gigi'aga o'o'a 'ahine, zamarone sau'a mae vağini'uma moneo mene danaze'ohé.

3

Gabone izigano radiu'ete'e

¹ Goro goe'a 'uguğa'e gigi'aga o'o'a. E'ano'o gabone gauga adureo radiu'ete'e da'o zamare borofe'ena'a vago'! Mazağa za'e Keriso teite gabozadu, gabone iziga meiro. Ebu Keriso ani adureo Badi'a eda'e moneo inarağeta radiu'ohé. ² E'ano'o adure gauga da'o zamaro'! U raha 'adi gauga'e ago zamaro'! ³ Mazağa za'e ibi'a hağaiğa sau'a modiro, ebu za'e Badi'a 'evore zamağano Keriso teite tiburu radiu'ohé. Badi'a ağu'a azağa'e e'e ederoga mene idaga. ⁴ Keriso'e gabone iziga zini'ete'e vazega. Keriso ane'a bare onai'uma madağano, zae zuni ani teite agağa manogano eda'uma.

⁵ E'ano'o za'e ahiri'a urate'ete'e hağaiğa nidu'a mae mode haugo'! A'e ubuma gezo, zamarone toraga, ahiri u'ute'ete'e zamare borofe'ete'e, gau mae buroga urate'ete'e. Ebu gau geħağa ago urate rudano'i, mazağa 'uguğa vazega'e ire emoga* mazao kurau'ete'e heuğa. ⁶ E'e guğa hağaiğa u'ano Badi'a'e zamağa guğine runadu, e'e naeğa zini'uma. ⁷ Zae zuni ibite 'uguğa hağaiğa hağae'ete'e azağa teite tiburu radiu'ohé, ebu 'uguğa hağaiğa hağaido. ⁸ Rehano izidi za'e, mağunu, zama guği, vaze sausaune'ete'e, vaze ni sausaune goere'ete'e, 'uguğa hağaiğa nidu'a modo'! Ebu ufire goea ze hebeono'o ago ro'! ⁹ Ebu vaze teite ago guritoto'i, mazağa za'e sau'a hağaoga urate'ete'e zamaroneğa zu ibite raha 'ada hağairote'e hağaiğa modiro, ¹⁰ ebu vaze iziga reiro. Badi'a ani, ane'a vaze hağairote'e iraga idunağano, zae izife'ohé, zae'a Badi'a faifairu ederifine. ¹¹ Badi'a'a gabone iziga rifirote'e moneo, eme'e 'ahige mene re'uma: Giriki azağa ga Iuda azağa, ahiri'o iguri hağairote'e azağa ga iguri mene hağairote'e azağa, guni'a azağa ga Sikute azağa[†], gu'a teige gau'ete'e azağa ga boha'a azağa. 'Ouge eme'e emeğe'a bare avoavo mene rae re'uma. Rehano emeğe nidu'a Keriso mone ra'ete'e da'o zamare borofe'uma. Keriso'e emeğe nidu'a zamao radiu'ohé.

¹² E'ano'o Badi'a'a ane mone ra'ete'e azağa zu ane'a zamare borofe'ete'e azağa, za'e, Badi'a'a ane veize meiro 'ahine, vaze vetuğazeadu danazo'! Hağai manoga vaze mazao hağao'! Gae'a gae bare niğo mae ovoro'! Rogeru rado'! Ago ġarihe mağuno'! ¹³ Vaze'a ze mazao hağai sau'a hağao'idene, ago mağuno'i, ebu Zuh'i'a boro'a zae sau'a rae modirote'e teige zege sau'a zuni rae modo'! ¹⁴ Ebu hağai manoga 'adi nidu'a ro'anoga gauga'e zamarone. Za'e vaze teite zamarotito'! Zamarotitine, zae nidu'a tibura onai'uma.

¹⁵ Badi'a'a za'e Keriso ahiri radu uniho manogano radifine huze nu'oziro. E'ano'o Keriso zama rogeğani'a zae zama ibitozeno'! Ebu iğağa Badi'a mazao manoga tauği ro'! ¹⁶ Keriso goere hina zamaze iri'va'ono'! Faifairu zamare'ena'a ihotito'i ebu iradugutito'! Zae zamao Badi'a mazao manoga tauği radu, Salamo badağa, kuru badağa zu Vine Zağogani'a zini'ete'e badağa mo'! ¹⁷ Ebu nagini goero'idene, ga nagini hağao'idene, Zuh'i'a Boro Iesu niğano gau nidu'a hağao'! Ebu ane niğano Badi'a, emeğe Mama mazao manoga tauği ro'!

Goro goe'a Keriso mone ra'ete'e azağa veize ra'ohé

¹⁸ Roğae, ohozeze goere ego'i, mazağa 'ouğine, Zuh'i'a Boro moneo ra'ete'e roğaeğani'a hağai'uma hağaiğa hağae'ohé. ¹⁹ Ohoze, inudeze zamaro'i, ebu ago sausau zo'! ²⁰ Tahi'a kome'a kome'a, za'e iğağa vi'u mogo goere nidu'a ego'i, mazağa za'e 'ouge hağaine, Zuh'i'a Boro'e matu'i'uma. ²¹ Nanu, mama, tahi'aze zamaze ago adufo'! 'Ougine, zamaze'a vetuğara'uma zu inaraze'a ovo'i'uma.

²² Tuğure azağa, gu'a teige gau'ete'e azağa, zae gau nidu'a zamağano, zuhi'aze tuğureze ego zeno'! Ze'e raha 'ada da'o zuhi'azi'e rehano, ego zeno'! Ebu zuhi'aze'a horozadu matu'oga veize radu ago zamare gauo'! Rehano, Zuh'i'a Boro rihone'ena'a zae zuhi'a veize hube hune gauo'! ²³ Ebu nagini gauga zae zuhi'a veize hağao'idene, zamaze nidu'a hanadu Zuh'i'a Boro veize gau'e'ete'e teige hağao'! Za'e vaze veize da'o

* 3:5 Ire hina vaze hağadu Badi'a teige ane mazao kurau'ohé. † 3:11 Sikute haba'ano radiuete'e guni'a azağa

mene gaue'e rehano, Zuhi'a Boro veize borofe gaue'ohe. ²⁴ Mazağa ġiano'i! Za edeġa, Badi'a mone ra'ete'e azaġa zini'uma reirote'e ġauġa'e, zae'a gaue'ete'e naeġa haġae'ohe radu, Zuhi'a Boro'a zini'uma. E'ano'o zae'a 'ouge zae zuhi'a veize haġae'eta'a'e, Zuhi'a Boro Keriso veize gaue'ohe. ²⁵ Ġiano'i! Badi'a'e nize boro ga nize zuhu'a rehano, vaze'a haġai sau'a haġaetene, e'e naeġa zini'uma.

4

¹ Zuhi'a azaġa, zae tuġure azaġa'e haġai dudugano da'o zuhi'azo'i, ebu vaze nu da'o ago faizo'i, rehano nidu'a faizo'i! Mazaġa za mene 'ougine, zae Zuhi'a, adureo radiu'ete'e'a, haġaize ġianadu e'e naeġa zini'uma.

Inara Goea Kuru moneo

² Za'e iġaiġa kurau'eno'i! Zamaze'e ra'ane'ena'a bohanadu, Badi'a mazao manoġa tauġi ra'ena'a kurano'i! ³ Ebu emeġe veize zuni kurano'i, emeġe'a Badi'a ġoere harami'uma ibiġa ane'a haġaifine. 'Ougine, Keriso hariġa Badi'a'a ane zamao ibite obonetirote'e emeġe'a harame furen'i'uma. E'e Keriso hariġa haram'e'ete'e u'ano ġu'ano ohohiro 'ahine, za 'ouge umize'ohe. ⁴ Ebu Badi'a'a gau 'adi inirote'e idunaġano Keriso hariġa eġe'a doġo'ani rae furenifine kurano'i!

⁵ Mada manoġa hido'idene Keriso aġu'a azaġa danazoga veize faine zamare haġao'i! ⁶ Ebu zeġe teite ġoero'idene, iġaiġa ġoere iniga hina namize ġorezo'i! 'Ougine za ze teite ġoretitine faine naenaenzi'uma.

Ġonaga Ġoea

⁷⁻⁸ E'e zae u'a Tukiko tuġune'ohe. Ani'e emeġe nego zu emeġe zamarone. Ebu anie ekalesia azaġa faifairu danaze'ete'e vazeġa, zu Zuhi'a Boro tuġure haġae'ena'a eġe teite gaue'ohe. Ani'e 'adama eġe'a nounge nounge radiu'ete'e edemazi'uma, zae'a e'e ederadu inarifine. ⁹ Onesimo zuni ani teite tuġune ami'uma. Ani'e emeġe nego zu emeġe zamarone. Ebu ani'e hubehune Badi'a zamare'ohe, zuni ani'e zae nabudi 'ahoga. Ze'e emeġe'a nounge nounge radiu'ete'e nidu'a edemazi'uma.

¹⁰ Eġe teite ġu'ano radiu'ete'e vazeġa 'ahoga, niġa Arisitako'a zae veize uhiu tuġure'ohe. Banabasi nabuga, Mareko zuni uhiu tuġure'ohe. Ane'a ami'uma ġoe'a eġe'a ibite tuġuriro. E'ano'o ani amo'idene, faine mae ġihino'i! ¹¹ Vaze 'ahoga niġa Iesu, ane zuni uhiu tuġure'ohe. Niġa 'ahoga'e Iusto rae hune'ohe. Badi'a'a vaze zama ibito zenoga veize eġe teite gaue'ete'e azaġa bo'aġano zeġe uġidu ahi da'o'e Iuda azaġa. Ze iġaiġa eġe danahe'etene zamahe'a matue'ohe.

¹² Zae nabudi 'ahoga, Epafara, ani'e Keriso Iesu tuġure vazeġa. Ani zuni uhiu tuġure'ohe. Ani zae veize kurau'etene, iġaiġa inare kurau'ohe, Badi'a'a zae mazao urate'ete'e ġauġa nidu'a edere hauġadu, edau giganoga veize. ¹³ E'a ani horoninutene, ani'e hubehune zae ebu Laodikea zu Hierapoli nega azaġa veize inare haġue'ohe. ¹⁴ Emeġe nego zu emeġe zamarone, doketa vazeġa niġa Luka ebu Dema'a uhiu tuġure'ohe. ¹⁵ Izidi eġe'a uhiu tuġure'ete'e ġoe'a Laodikea neġano Badi'a mone ra'ete'e azaġa zeno'i ebu roġae 'ahoga, niġa Numufa zu ane neo kurau'ete'e azaġa veize zuni zeno'i.

¹⁶ Fefa 'adi vaze 'ahogani'a zae mazao me'ode hauġo'idene, hena, Laodikea ekalesiaġa veize tuġuro'i, zeġe kuru neġano me'ode furenoga. Ebu za'e, hena, Laodikea ekalesia veize eġe'a tuġurirote'e fefaġa madu me'odo'i!

¹⁷ Ebu Arekipo nina'a, "Zuhi'a Boro'a harote'e gauġa haġae hauġo'i!", rae no'i!

¹⁸ Eġe Paulo'a uhiu ġoe'a 'adi eġe 'evore hina mirine'ohe. Eġe'a Keriso hari manoġa u'ano ġu'ano radiu'ete'e zamaro'i, ebu kurano'i! Badi'a manohugani'a zae teite radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Ibi'a Mirihiro

¹ Ege, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika haba'a ekalesiağa azağa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azağa. Eme 'ahige rae zih: Badi'a'a manoga zu zama rogeğa zini'eno'!

Tesalonika ekalesiağa azağani'a Badi'a mazao frote'e hağaiğa

² Emeğe kuru zamağano, zae veize kurau'etene, eme zae u'ano Badi'a mazao iğağa manoga taugi ra'ohe. ³ Mazağa emeğe'a, Badi'a emeğe Mama mazao kurau'etene, iğağa zae zamare'ena'a, 'ahige ra'ohe: Za'e Badi'a mazao fie'ena'a, gaue'ohe. Ebu zae zamarone vaze mazao'e boro 'ahine, za'e zeğe veize gau boro hağae'ohe. Ebu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a hube hune bare onai'uma ra'ete'e goe'a mae obene gigane'ohe.

⁴ Nego nabudi, Badi'a zamarone azağa, eme edeğa, za 'ai Badi'a'a ohotiro. ⁵ Emeğe'a hari manoga haramo zinirotene, mene goere isoga hina rehano, inarageita haramido. E'e zamağano Vine Zağogani'a zae mazao gauadu, emeğe'a haramidota'a'e hube hune huga rae ihozido. Zu zae zuni edeğa emeğe'a zae teite radiunute'e zamağano, nouge nouge zae danazinuta'e. Zae'a emeğe radoneo horonidotene, hari manoga'e mene guriro hariga reido. ⁶ Za'e hari manoga mae gihinirotene, aduga boro hidiro. Rehano, Vine Zağogani'a matu'u hina iri'avoziro 'ahine, za matu'uzeta hari manoga mae gihine onainu. Za'a 'ouginuta'a'e, emeğe hağai zuni Zuhi'a Boro hağai hağaiğano onainu.

⁷ E'ano'o Makedonia zu Akaia haba'ano radiu'ete'e ekalesiağa azağani'a zae'a hağae'ete'e hağaiğa hariga egaduni, zae hağai hağae onami'uma ra'ohe. ⁸ Mazağa Zuhi'a Boro hari manogani'a zae mazaono'o bororanadu, mene Makedonia zu Akaia haba'ano da'o rehano, haba 'ahoga zamağano zuni bororu onaeha. Ebu zae'a Badi'a mazao fie'ete'e hariga vaze nidu'a igi hağeğa. E'ano'o eme'e zae hari'e mene bare re'uma. ⁹ Mazağa vaze nidu'a edeğa, ze'e, emeğe'a Tesalonika haba'ano hari manoga haramadu, zae'a mae gihinirote'e, e'e hariga me'odofi'ohe. Ebu zae'a nouge nouge guriro badi'aga higne modadu, hube hune radiu'ete'e Badi'aga da'o zae Zuhi'a Boro radu, tuğureğa hağae'ete'e, e'e hariga zuni me'odofi'ohe. ¹⁰ Ebu za'e Theovaite'e guhine'ohe, rae me'odofi'ohe. A'e Iesu, Badi'a'a runeono'o bare gäbonirote'e vazega, zuni mada gonagano hağai sau'a u'ano Badi'a'a aduga zini'uma madağano, ani eme gabofi'uma vazega.

2

Paulo'a Tesalonika neğano hağairote'e hağaiğa rae fureniro

¹ Nego nabudi, za edeğa, emeğe'a Tesalonika neğano 'i'udirota'a'e, mene taüge amiro. Mazağa zae geħağa hune'a e'ea hari manoga mae gihiniro. ² Za edeğa, emeğe'a zae ne 'izema amogano, Filipi neğano vaze'a ifi sausaufiro, zuni rae aduga rifiro. Rehano Tesalonika neğa amirotene, emeğe Badi'a'a inarafeadu, agire bo'ağano, rehano Badi'a hari manoga inare haramiro. ³ Mazağa emeğe'a haramirota'a'e, zae tutuze ve'ozifine ga, hağai sau'a zae mazao hağaifine zu zae so'ozifine mene haramiro. ⁴ Rehano eme'e hari manoga haramo'ohe, mazağa Badi'a'a eme 'ai manoga radu, hari manoga harami'uma gauğano ohofiro 'ahine. E'ano'o emeğe'a haramo'etene, mene vaze'a matu'oga, rehano Badi'a'a matu'i'uma ibiğano haramo'ohe. Badi'a ani emeğe zama faifaine giane'ete'e vazega.

⁵ Zae edeğa, emeğe'a gōrezinuta'e mene zamaze anoga radu, ga zae mazao gau mouga radu mene so'e gōrezinu. Badi'a huga ani eme hağai edeğa. ⁶ Zuni eme'e, mene zae'a ga vaze 'ahoga 'ahogani'a nife mae gihinoga radu gaido, ⁷ eme'e Keriso'a tuğuirote'e apostoloğa azağa 'ahine, nife boro azağa rouga zuni idağa. Rehano eme'e, roğa'a ubuga duğuru faifaize'e teige, zae bo'ağano rogeru radiunu.

⁸ Eme zae zamare borofiro 'ahine, matu'ufeta Badi'a hari manoga haramo zinirotene, gäbonefe nidu'a hina zae danazoga veize gau nidu'a hağao ziniro. Mazağa emeğe zamarone zae mazao'e boro bagağa. ⁹ Nego nabudi, za hubehune edeğa, emeğe'a zae mazao Badi'a hari manoga haraminute'e zamağano, emeğe'a inare hune gainuta'a'e. Eme'e zae'a emeğe u'ano hadize mene modifine, madai zu ohere nidu'a gaido.

¹⁰ Hubehune za'e hağaife horoniro, ebu Badi'a ane zuni edeğa. Za'e, Badi'a mazao fie'ete'e azağa teite, emeğe'a radiunute'e madağano, hağaife'e, Badi'a'a matu'i'uma hağaiğa zu duduga ebu mene ve'oga hağaiğa hağainu. ¹¹⁻¹² Zae edeğa, ohoze'a ubuga

duḡuru ihoze'ete'e teige, eme zae zae'a fie gigaru onamogaradu danazinu, zu inara zinido, ebu iraduguzido, Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡano radiu onamifine. Mazaḡa za Badi'a'a huze'ohe, ane'a zae faifaine zuhi'azi'uma.

¹³ Zuni eme zae u'ano iḡaiḡa Badi'a mazao manōḡa tauḡi ra'ohe, mazaḡa za aḡua mazaḡano emeḡe'a Badi'a hari manōḡa haramo zinirota'a'e mene vaze ḡoere, rehano Badi'a ḡoere rae radu zae'a mae ḡihiniro. A'e hube Badi'a ḡoere. Ebu e'e goe'ani'e, zae, Badi'a ḡoere mae ḡihine'ete'e azaḡa, zamao gaue'ohe. ¹⁴ E'ano'o, nego nabudi, za'e Iudea haba'a zamaḡano Keriso Iesu niḡano radiu'ete'e ekalesiaḡa azaḡani'a haḡaidote'e teige haḡairo. Zeḡe'a Iuda azaḡa mazaono'o aduga hididote'e teige, zae zuni haba tiba azaḡa mazaono'o aduga hidido. ¹⁵ Zuhi'a Boro Iesu ebu peroveta azaḡa runedirota'a'e, Iuda azaḡani'a, ebu emeḡe hegofe bufirota'a zuni Iuda azaḡani'a. Ze'e Badi'a'a mene matu'i'uma haḡaiḡa haḡae'ohe. Ze'e vaze nidu'a agire. ¹⁶ Iuda azaḡa'e, mene Iuda azaḡa mazao hari manōḡa haramo mene uratadu, eme garare'ohe. Hena, ze'a ḡabone hidu'uma radu. De'uge'ena'a, zeḡe haḡai sau'a ragate ragate ti'ohe. E'ano'o Badi'a'a maḡuno zenadu, naeḡa haḡaoga ra'ohe.

Paulo ani Tesalonika neḡa azaḡa ḡiazoga uratiro

¹⁷ Nego nabudi, Tesalonika neḡano Iuda azaḡani'a aduga boro furerarote'e u'ano, za'e munemune azaḡa teiḡe emeḡe'a muhize iḡuniro, onao izidi mada nu vitineha (A'e ahirio'e mene ḡiaze'e rehano, zamafe'e zae zamare'ohe). Ebu zae ḡiazoga urate rudaunu 'ahine, zae vaḡe bare amoga radu ibi vaḡe onainu. ¹⁸ O'e, eme zae vaḡe amihi reiro. Hubehune eḡe, Paulo'a bare bare ibiḡa vaḡiro rehano, Satani'a haḡai nunuo'no'o 'uiro. ¹⁹ Eme ura'e bare ḡiazih ra'ohe. Mazaḡa emeḡe'a zamare'etene, za'e hubehune Badi'a mazao fie gigaru'e'uma, onamo emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onait'e' madaḡano ane zamao eda'uma. Ebu e'e madaḡano eme'e zae'a naeḡa meite'e u'ano niguzi'uma, ebu zae u'ano matu'i'uma. ²⁰ Hubehune eme za'e niguze'ohe, ebu zae u'ano matu'e'ohe.

3

¹⁻² Eme 'ouge guhiu onamoga mene idararotene, eme raena'a, Timoteo'e zae vaḡe tuḡune ami'uma, ebu eme'e emeḡe da'o Atena neḡano radi'uma reiro. Timoteo'e, emeḡe nego, emeḡe teite Badi'a gau haḡae'ohe, ebu Keriso hari manōḡa harame'ohe. E'ano'o eme Timoteo tuḡuniro, ani'e zae'a Badi'a mazao fie giganonoga veize danaziuma. ³ 'Ougine zae'a aduga hidine, zamaze'e mene hahari'uma. Mazaḡa zae zae'e edeḡa, Keriso mazao fie'ete'e azaḡani'e aduga hidu'uma. ⁴ Eme zae teite radiudote'e zamaḡano, emeḡe nidu'a nariga aduga hide'ohe rae, bare bare iraduguzido. ebu zae edeḡa, e'e haḡaiḡani'e zae mazao fureraro. ⁵ E'ano'o e'a guhiu onamoga mene idararotene, zae'a nounge nounge Keriso mazao fie'ete'e ederoga veize Timoteo tuḡuniro. Mazaḡa e'a riharota'a'e, Satani'a ibi nunuo so'ozadu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a dauḡi'uma reiro. 'Ougine, emeḡe'a zae veize gaue onairota'a'e, huga o'o'a re'uma.

Timoteo'a Tesalonika azaḡa hariḡa manōḡa odohonairo

⁶ Rehano Timoteo ani izidi zae mazaono'o bare onaeha, ebu zae hari manōḡa odohe onaeha, raena'a, za'e Badi'a mazao ize fie'ohe, zuni Badi'a zu vaze zamare'ohe. Ebu za'e iḡaiḡa eme zamare'ohe, ebu emeḡe'a ḡiaze hunihi ra'ete'e teige, zae zuni ḡiafe hunihi ra'ohe. ⁷ E'ano'o nego nabudi, eme'e 'ahama aduga boro hide'e rehano, za'e ize Keriso mazao fie'ohe rae egatene, zamafe inaraneha. ⁸ Ebu izidi emeḡe'a matu'ufeta radiu'ohe, mazaḡa za'e Zuhi'a Boro mazao edau gigaru'e 'ahine.

⁹ Mazaḡa zae'a Keriso mazao ize fie'ete'e haḡaiḡani'a matu'ofi'ohe, eme kurau'etene, zae u'ano Badi'a mazao nounge nounge manōḡa tauḡi re'uma? ¹⁰ Mada nidu'a ohere nidu'a, zamafe nidu'a hina kurau'ohe, emeḡe zae teite bare hidoga, zu bare ihozoga, zae Keriso mazao arane fie gigarafine.

¹¹ 'Ougadu eme 'ahige kurau'ohe: Badi'a, emeḡe Mama'a, zu emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a, emeḡe'a zae vaḡe amite'e ibiḡa mae bohanifine! ¹² Ebu Zuhi'a Boro'a zae zamarone borofadu, vaze nidu'a zamaroga, zuni zae zamarotitoga, emeḡe'a zae zamare'ete'e teige. ¹³ Ebu eme 'adige kurau'ohe: Keriso'a zamaze inare radoga, Badi'a emeḡe Mama zamao haḡaize deheḡa reifine, zu sau'a moneo mene debazifine, a'e Zuhi'a Boro Iesu'a ane moneo ra'ete'e azaḡa teite bare onait'e' madaḡano.

4

Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa

¹⁻² E'ano'o nego nabudi, eme Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa ibiḡa ihozido. Ebu izidi za'e e'e radoneḡano radiu'ohe. Rehano eme Zuhi'a Boro Iesu niḡano rinede umize'ohe.

Mazağa Zuhi'a Boro Iesu'a rifirote'e gōe'a emeḡe'a ihozidota'a'e zae edeḡa, za e'e ibiḡano da'o radiu oname'eno'i!

³ Badi'a ani ura'e, zae'a zaḡozagoga urate'ohe, mazaḡa za'e Badi'a'a mae avo tiro 'ahine. Za'e daro haḡaiḡaono'o vaginoi! ⁴ Ebu ohoze ohoze, za'e zaḡozage zu gubane ibigano 'ahirize tuḡane'ena'a, duguno'i! ⁵ U ubuma gezo radoneḡano ago rado'i! A'e Badi'a aḡu'a azaḡa haḡai. ⁶ E'e haḡaiḡa sau'a'e negoḡo nabugo mazao ago haḡao'i! Inuga teite ago daroo'i! Mazaḡa 'uguga haḡaiḡa haḡae'ete'e vazeḡa'e Zuhi'a Boro'a e'e naeḡa ha'uma. 'Adi'e emeḡe'a ibiteo 'oma irina riḡa zi edemazidote'e gōe'a. ⁷ Badi'a'a emeḡe zamafirota'a'e, daro haḡaiḡa mene haḡaifine, rehano zaḡozago radoneḡano radifine. ⁸ E'ano'o iradugu gōe'a 'adi mene mae ḡihini'uma vazeḡa'e, mene vaze iradugu gōe'a mae ḡihine'ohe. Rehano, Badi'a, ani ane Vine Zaḡoga tuḡuno zenadu, danaze'e rehano, iradugu gōe'a rae mode'ohe.

⁹ U nego nabudi teite zamarotite'ete'e moneo'e, za 'ai Badi'a'a ihozadu, zamarotite'ohe. E'ano'o mene miriho zini'uma. ¹⁰ Hubehune za'e Makedonia haba'a nidu'a zamaḡano Iesu mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamare'ohe. Rehano nego nabudi, eme bare umizihii! Bare bare 'ouge'eno'i!

¹¹ Ebu 'adi'e, emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano, ihozidote'e gōe'a rehano, bare zi'ohe. Zamaze rinede'ena'a, imuimu'uhi radiu'eno'i! Ebu evoreze hina zae zae gau da'o zamare haḡae'eno'i! Vaze ago dudize'eno'i! ¹² 'Ougine, Iesu mone mene ra'ete'e azaḡani'a zae radone horonadu, gubazi'uma. Zuni zae inarao gau'e'eno'i, zae'a ogomu, dabua, radone ḡauḡa nidu'a meifine! 'Ougine, za'e vaze 'ahogani'a mene ferezi'uma.

Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma hariḡa

¹³ Nego nabudi, eme ura'e zae'a ederoga, Iesu ni mae ḡihine'ete'e azaḡani'a rudarote'e mazao nagini'a furera'uma'e. Badi'a aḡu'a azaḡa ruda'uma teige, za'e zamaze ago vetuḡa rano'i! Ze 'ane rune vazeḡa'e mene bare ḡabodi'uma ra'ohe. ¹⁴ Eme, ḡoere 'adi'e huga ra'ohe. Iesu ani rudaro, ebu bare ḡabodiro. E'ano'o Iesu ni mae ḡihinadu, rudarote'e azaḡa'e, Iesu'a bare ovai'uma madaḡano, Badi'a'a Iesu teite bare zamazi'uma. ¹⁵ Emeḡe'a 'ada zi'ete'e gōe'a'e, Zuhi'a Boro Iesu'a reirote'e gōe'a. Eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e ize radiu onamo, Zuhi'a Boro'a bare ovaine'e, rudarote'e azaḡa'e ibite ḡabozu'uma. E'e enoganobu'u emeḡe zamafi'uma. ¹⁶ Zuhi'a Boro ane'a rune azaḡa iḡunoi raena'a ḡihau huaune, tuḡure viḡa ḡihii'ani'a hua'uma, ebu kibi hodoga iḡi'uma. E'e zamaḡano, Zuhi'a Boro ane'a adureono'o ovai'uma. Ebu Keriso mazao fiadu rudarote'e azaḡani'a gezo ḡabode iḡuni'uma. ¹⁷ E'e enogano, eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a zeḡe teite idaḡa mae ḡihifi'uma, ebu magube zamaḡa diuḡi'uma, adureo Zuhi'a Boro teite hidoga veize. Ebu eme'e Zuhi'a Boro teite radiu tuḡutuḡu radi'uma. ¹⁸ Za'e, eḡe'a 'ada teate'e gōe'a hina zae bare inaratito'i!

5

¹ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma madaḡa'e 'ahama mene miriho zini'uma, ² mazaḡa za edeḡa taḡi, Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madaḡa'e. Ḡonore'a ohere onait'e teige onai'uma, ebu vaze nidu'a zaguzaga'uma. ³ Vaze vaze'a raena'a, "Eme unihio manōḡa maha, ebu aduga 'ahoga o'o'a." rae re'ore'e'ete'e zamaḡano, sau'a boro'a tabatabaze feuradu, zaguzaguzi'uma. A'e roḡae ahi'etani'a ene furenoga radu, gigi'ani'a tabatabane feurohu'ete'e teige furera'uma. Ebu ze'e e'e aduḡa boro'a fureru'ete'e mode feranoga mene idaḡa.

⁴ Rehano nego nabudi, za'e mene uzaboo radiu'ete'e azaḡa. E'ano'o Iesu'a bare ovaine, ḡonore'a zaguzaguzi'ete'e teige, mene zaguzaguzi'uma. ⁵ Za'e nidu'a madai zu agaḡa zamaḡano radiu'ete'e azaḡa. Emeta'e ohere zu uzabo zamaḡano mene radiu'ete'e azaḡa. ⁶ E'ano'o Iesu'e mene bare onai'uma rae zamare'ete'e azaḡa teige, mene re'ore'e radi'uma! Ebu tohutohe radi'uma, zu haḡaife da'o faifaine duguni'uma. ⁷ Mazaḡa re'ore'e radiu'ete'e azaḡa'e uzabo zamaḡano re'ore'e'ohe, ebu gage baboru'ete'e azaḡa'e uzabo zamaḡano gage baboru'ohe.

⁸ Rehano eme'e madai agaḡano radiu'e 'ahine, haḡaife da'o faifaine duguni'uma. E'e haḡaiḡa'e eme 'ahige haḡai'uma: Badi'a mazao fi'uma, ebu Badi'a zu vaze zamari'uma. A'e uti vazeḡani'a ahiri biriḡa hina ahi'a 'ue'ete'e heuḡa. Ebu eme Iesu'a bare onaadu ḡabofi'uma rae zamare ḡigaru'e'uma. A'e uti vazeḡani'a utio vadini biriḡa hina vadiga 'ue'ete'e heuḡa. ⁹ Mazaḡa Badi'a'a emeḡe me'ofirota'a'e, mene maḡunofeadu, emeḡe sau'a naeḡa riffine, rehano Zuhi'a Boro Iesu Keriso tuḡunadu, emeḡe sau'a naeḡa mae vaḡinadu, ḡaboffine. ¹⁰ Ane'a onait'e madaḡano, eme'e ruga ga ḡaboga rehano, ane teite ḡabone tuḡutuḡu radoga veize, ani emeḡe veize rudaro. ¹¹ E'ano'o zae zae'a eḡe

gōere 'adi hina inaratito'i, ebu Badi'a mazao fie gigarafine danatito'i! E'e haḡaiḡa'e zae'a haḡae onaeha. Zae'a 'ouge da'o haḡae'eno'i!

Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡa ḡonagano ihoziro

¹² Nego nabudi, eme umize'ohe. Zae bo'agano, Zuhi'a Boro ibi moneo gau boro haḡai'ena'a ibitozini'ete'e ebu iraduguze'ete'e azaḡa gubazo'i! ¹³ Zeḡe'a zae veize gaue'ete'e haḡaiḡa u'ano zamaze nidu'a hina gubazo'i, ebu zamarone boro zeḡe mazao to'i! Zae zae nidu'a uniho manoḡa zamaḡano rado'i! ¹⁴ Nego nabudi, eme umize'ohe. Gauoga mene urate'ete'e tubuḡa azaga'e zeḡe hadi gauga veize iraduguzo'i! Zamaḡa rereḡa azaḡa'e inarazo'i! Zoreḡa azaḡa'e danazo'i! Vaze nidu'a mazao zamaze rinedo'i! ¹⁵ 'Ahogani'a 'ahoga mazao sau'a haḡao'idene, sausaunate'e vazega nina'a, e'e naega ago haḡao'i, rae no'i! Rehano iḡaiḡa nabugota zuni vaze nidu'a mazao haḡai manoḡa da'o haḡae'eno'i! ¹⁶⁻¹⁸ Za'e Keriso moneo radiu'ete'e azaḡa, e'ano'o Badi'a'a zae mazaono'o urate'ete'e haḡaiḡa'e ahi'e; Mada nidu'a matu'e radiu'eno'i! Iḡaiḡa kurau'eno'i! Nagini'a furerano'idene, sau'a manoḡa rehano, Badi'a mazao manoḡa tauḡi ro'i! ¹⁹ Vine Zaḡoḡani'a zae mazao gaue'ete'e ibiḡa ago 'uo'i! ²⁰ Vine Zaḡoḡani'a zini'ete'e ḡoe'a'e huga 'o'o'a radu ago re'ore'one modo'i! ²¹ 'Uguḡa ḡoe'a ego'idene, faine ḡiano'i! Ebu manoḡa ḡauḡa'e mo'i, ²² u sau'a ḡauḡa'e ago mo'i!

Gonaga ḡoe'a

²³ Eme 'ahige kuratihi: Zama roḡeḡa rife'ete'e Badi'aḡa, ane'a ane teige deheze hune'ena'a matuozini'uma, ebu zae'a haḡai sau'a mene haḡaoga veize, Badi'a'a vineze zu ahirize danane'eno'i! Onamo, Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a bare onai'uma. ²⁴ Zae me'ofirote'e Badi'aḡa, ani gōere'e hugeita. E'ano'o ane'a haḡao zini'uma.

²⁵ Nego nabudi, emeḡe veize kurau'eno'i!

²⁶ Ebu za'e, nego nabudi nidu'a teite zama manoḡa teite mae ḡihiteto'i! ²⁷ Zuhi'a Boro niḡano zi'ohe. Fefa 'adi'e nego nabudi nidu'a veize me'odo'i, zeḡe egoga veize!

²⁸ Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso ane manoḡani'a zae mazao radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Vesu Mirihiro

¹ Ege, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika neğa ekalesiağa azağa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e, Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azağa. ² Eme 'ahige rae zih: Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zu zama roğega zini'eno'i!

Iesu Keriso'a bare onai'uma, ebu ane ane hağai naeğa zini'uma

³ Nego nabudi, eme zae u'ano iğağa Badi'a mazao manoga taği ra'ohe. Eme 'ouge hağae'eta'a'e manoga. Mazağa za'a Badi'a mazao fie'eta'a'e bororu oname'ohe, ebu za'a zamarotite'eta'a zuni bororu'ohe. ⁴ E'ano'o neğa negano Badi'a mazao fie'ete'e ekalesiağa azağa mazao, harize me'ode'ena'a niguze'ohe. Zae'a, Badi'a mazao fie'ete'e u'ano, vaze'a agirezi'ete'e, zu aduga boro zamağano, rehano za'e zamaze oboneteadu Badi'a mazao fie gigaru'ohe, rae zi'ohe.

⁵ Uguğa hağaiğani'a zae mazao fureru'eta'a'e, Badi'a'a mada gōnagano ane ane hağai naeğa idane zini'uma. Ebu Badi'a'a ibitofiete'e haba'a diuğoga'e idağa rae re'uma veize, za'e aduga madağano 'ouge edau gigaraunu. ⁶ Badi'a'a hağae'ete'e hağaiğa'e nidu'a duduga. E'ano'o zae sausaue'ete'e azağa'e Badi'a'a e'e naeğa zini'uma, ⁷ u zae, aduga hide'ete'e azağa'e, Badi'a'a ahiri ohene'ete'e manoga zini'uma, ebu emeğe zuni rifi'uma. E'e hağaiğa'e, Zuhi'a Boro Iesu'a inara aneruğa geħağa teite zu ire roga duħuğa teite adureono'o fureru'uma madağano, Badi'a'a hağai'uma.

⁸ Badi'a ni mae ġihinoga mene urate'ete'e azağa zu, emeğe Zuhi'a Boro Iesu hari manoga igi mode'ete'e azağa'e, Badi'a'a e'e sau'ağa naeğa zini'uma. ⁹ E'e naeğa'e radiu tuğutuğu ġiğ'iğa zini'uma. Ze'e Zuhi'a Boro radone haba'anono'o enozi'uma, zuni ane inarağa boro bargaano'o mae vağizi'uma. ¹⁰ E'e hağaiğa'e Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madağano fureru'uma. Ebu Badi'a mone ra'ete'e azağani'a Zuhi'a Boro niguni'uma, ebu Iesu ni mae ġihinrote'e azağa'e ane ağağa horonadu zaguzaga'uma. Za'e emeğe'a Iesu hariğa me'odo zinirote'e mae ġihiniro 'ahine, zae zuni zege teite e'ea radiu'ena'a Zuhi'a Boro horoni'uma.

¹¹ E'ano'o eme e'e zamaradu, zae veize iğağa kurau'ohe, Badi'a ani 'ahige rae rouga veize: Za'e ane ibio radiu'eta'a'e idağa ra reifine. Ebu ane'a inarağa zenadu, zae'a hağai manoga nidu'a hağaihi ra'ete'e, zu Badi'a mazao fie'ete'e u'ano hağai manoga nidu'a hağao'i! ¹² Emeğe'a 'ouge kurau'eta'a'e, emeğe Badi'a zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zini'ete'e u'ano, vaze vaze'a zae hağai manoga horonadu, emeğe Zuhi'a Boro Iesu nigunifine, zu zae hağai u'ano zae zuni Iesu'a niguzifine.

2

Zuhi'a Boro 'izema onaogano, vaze sau'a hune'a fureru'uma

¹ Nego nabudi, emeğe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onaite'e zu emeğe nu'ofadu Iesu teite hidi'uma moneo 'ahige zi'ohe: ² Zuhi'a Boro'a onai'uma madağa 'ai feureha reite'e ġoe'a ego'idene, zamaze ago kōkouro'i zu ago aduno'i! Vaze 'ahogani'a Vine Zağoğani'a e'e ġoe'a'e rae inare reite'e ga, vaze'a haramirote'e ga, emeğe'a tuğurirote'e fefağa zamağano touga rae reite'e zuni ago ego'i! ³ Za'e e'eguğa ġurirōğa ġoe'a'e ago hune zu ego'i! Mazağa Zuhi'a Boro Iesu'a ize 'izema onaogano, ibite ize vaze geħağani'a Badi'a aġireni'uma, ebu Badi'a goro ġoe'a'a rae mode'ete'e vazeğa sau'a huneğani'a fureru'uma. Ani'e gōnagano Badi'a'a ire rogao mae feuni'uma. ⁴ Ani'e Badi'a huga, ebu vaze'a Badi'a teiğe kurau'ete'e ġauğa nidu'a aġireni'uma, ebu Badi'a zu ġau nidu'a vitinadu, ane'a ane mae hitanani'uma. Ebu ani'e Badi'a Neo diuğ eħori'uma, ebu ane'a ane bare 'E'e Badi'a huga' rae re'uma.

⁵ Zae edeğa, ġoere 'adi'e ege'a zae teite radiudote'e madağano zido. ⁶ Zuni zae edeğa, izidi aġire vazeğani'a fureru'uma ibiğa nagini'a 'ue'eta'a'e. Badi'a'a ġoitōrirote'e madağanobu'u, ani'a fureru'uma. ⁷ Badi'a goro ġoe'a aġiroħau'ete'e zamaroneğa sau'ani'a vaze vaze zamao sifu ġaue'ohe, rehano hunio'e mene fufurima'uma. Mazağa aġire vazeğani'a ġau'uma ibiğa'e vaze 'ahogani'a 'ue radi'uma, aġire vazeğa 'ue radiueta'a'e vazeğa'e Badi'a'a mae vağini'udu'u, ⁸ ani'a fureru'uma. Ani'e madağa meine, Zuhi'a Boro Iesu'a ġoe'a inarağa hina sausaune runi'uma, ebu Iesu'a onaite'e ağağa boro hina sausaune runi'uma.

⁹ Aḡire vazeḡa'e Satani'a gau'i'uma ibiḡano gaue onai'uma. Satani'a gigi'aḡa hanadu ani'e haḡai nu badeḡa, tahi zu zaguzaga'uma haḡaiḡa ebu haḡai nunu nidu'a ḡuriro moneo haḡai'uma. ¹⁰ Ebu aḡire vazeḡa sau'a haḡaiḡa nunu nidu'a hina rune ibiḡano radiu'ete'e azaḡa so'oz'i'uma. Ze'e Badi'a hari manoga, ḡoere huga mae ḡihinifone, Badi'a'a ḡabozifo rehano, ze'e mae ḡihinoga mene uratiro. E'ano'o ze mazao'e rune ibiḡano onamoga da'o. ¹¹ Ze'e Badi'a hari manoga mene mae ḡihiniro ahine, Badi'a'a zeḡe zama mae ḡunuḡununi'uma, ebu ze 'ane ḡuriro ḡoe'a'e huga radu mae ḡihini'uma. ¹² Ze'e ḡoere huga, hari manoga mene mae ḡihiniro, ebu haḡai sau'a sau'a matu'uḡa haḡairo. E'ano'o Badi'a'a 'aheḡe ḡorezi'uma, "Za'e sau'a haḡa ahine, aduga hidi'uma."

¹³ Nego nabudi, Zuhi'a Boro zamarone azaḡa, eme iḡaiḡa zae u'ano Badi'a mazao manoga taḡi ra'ohe. Mazaḡa za 'ai ḡabozoga veize irina 'oma Badi'a'a inahe meiro. A'e Vine Zaḡoḡani'a Badi'a veize avo ohoziro'ete'e gaḡa u'ano, zu zae'a Badi'a hari manoga mae ḡihine'ete'e u'ano. ¹⁴ Badi'a ani, zae ḡabodoga rae zamaziro, ebu emeḡe'a hari manoga haramoziniro. A'e zae zuni Zuhi'a Boro Iesu Keriso aḡaḡa manoga zamaḡano radifine. ¹⁵ E'ano'o nego nabudi, za'e edau giganadu, emeḡe'a hebe hina zirote'e ga fefao mirihirote'e ihoreḡa ḡoe'a zamare radiu'eno'!

¹⁶⁻¹⁷ Eme 'ahige kuratihi: Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso zuni Badi'a emeḡe Mama'a zamaze rinedo'i, ebu haḡai manoga haḡaite'ea, zu ḡoere manoga reite'e moneo inarazo'! Badi'a ani emeḡe zamariro, ebu ane manoga u'ano inara rifi onamo tuḡutuḡu. Keriso'a emeḡe u'ano rudarote'e ano'o, Badi'a'a radiu tuḡutuḡu gaḡa rifoga veize ḡoitoriro. Ebu eme'a hubehune radiu tuḡutuḡu gaḡa zamare'ete'e hidoga veize, ani'a danafe'ohe.

3

Paulo zu ane teite gaue'ete'e azaḡa veize kurano'i

¹ Nego nabudi, ḡoere 'ahoga'e 'ahiguḡa: Emeḡe veize kurano'i, zae'a hari manoga mae ḡihinirote'e teige, Zuhi'a Boro hari manogaḡani'a ḡarihe rovtifine! ² Ebu eme aduga rifi'ete'e azaḡa sau'a hunega mazao'ono'o Badi'a'a eme biroga veize kurano'i, mazaḡa mene vaze nidu'a'e Badi'a'a mazao fie'ohe! ³ Rehano Zuhi'a Boro ani'e goitoroneḡa mene vari'e'e ahine, ani'a inarazi'uma ebu sau'ani'a za mene meifine duguzi'uma. ⁴ Eme hubehune 'ahige rae zamare'ohe: Zuhi'a Boro'a danazi'uma 'ahine, emeḡe'a haramo zini'ete'e haḡaiḡano zae'a haḡae'ete'e haḡaiḡa'e haḡae onami'uma ra'ohe. ⁵ Ebu eme 'ahige kuratihi: Zuhi'a Boro'a zamaze ibito hanadu, Badi'a'a nouge zae zamare borofe'ete'e ederoga. Zu Keriso'a rahao 'ada aduga boro zamaḡano rinede onaminute'e zae'a ederoga, ebu zae zuni e'e haḡaiḡano onamoga.

Tubuḡa azaḡa iraduguziro

⁶ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu Keriso niḡano eme 'ahige zihi: Iesu moneo ra'e rehano, tubuḡa azaḡa, zu emeḡe'a ihozidote'e haḡaiḡano mene radiu'ete'e azaḡa mazaono'o vaḡino'! ⁷ Zae edeḡa, emeḡe'a haḡae'ete'e teige zae zuni haḡaine manoga. Emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano eme mene tuboga horofinu. ⁸ Eme vaze ogomu naeḡa mene haḡadu mene mae autauḡinu. Ebu za mazao aduga 'ahoga mene zehoga veize, eme mada'i zu ohere gau boro haḡaido. ⁹ Eme'e apostolo azaḡa 'ahine, zae mazao ogomu mae taḡuḡa idaḡa rehano, emeḡe'a gauadu ogomu hidido. Emeḡe'a gau ḡihau haḡae'ete'e zae'a emeḡe haḡai horonadu, zae zuni 'ouge haḡaifine. ¹⁰ Emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano zina'a, 'Iniu vaze gauoga mene urato'idene, ogomu ago hano'! rae zido.

¹¹ Eme'a za hari iḡi'etene, za nu'e tubuḡa ra'ohe. Ze'e mene gauadu, vaze da'o dudize'ohe. ¹² 'Uguḡa azaḡa'e, emeḡe'a Zuhi'a Boro Iesu Keriso niḡano zi'ohe. Za'e imuimu'uhi rado'i, ebu agomoni hidoga veize gauo'! ¹³ Ebu nego nabudi, za'e haḡai manoga haḡae'ete'e moneo ago fuḡozo'!

¹⁴ Iniu vaze'a emeḡe'a fefao 'ada teate'e ḡoe'a rae modo'idene, e'e vazeḡani'a nagini haḡae'ete'e ekalesia azaḡa ihozoi! Ane teite ago za'uo'i, ani mazagaronoga veize. ¹⁵ Rehano ani aḡire vazeḡa rae ago no'i, rehano negoze iradugune'ete'e teige iradugono'!

Ḡonaga ḡoe'a

¹⁶ Zama roḡeḡa rifi'uma Zuhi'aḡa Boro, ane'a iḡaiḡa zae radone nidu'a zamaḡano ane zama roḡeḡa zini'eno'! Ebu Zuhi'a Boro'e zae nidu'a teite radiu'eno'!

¹⁷ Ḡonaga 'adi ḡoe'a'e eḡe, Paulo'a eḡe 'evore hina uhiu ḡoe'a mirihe'ohe. A'e eḡe'a hubehune tuḡureha rae ederifine, e 'ahige mirihe'ohe.

¹⁸ Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso manogaḡani'a zae nidu'a mazao radiu'eno'!